

Д. ДЖАВХИЯ

УЧЕБНИК ГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА

ДЛЯ НЕГРУЗИИ

ГНАТЛЕБА

Д. А. ДЖАВАХИЯ

УЧЕБНИК ГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА

ДЛЯ НЕГРУЗИН

Краткий курс

ИЗДАНИЕ ТРЕТЬЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО «ГАНАТЛЕБА»
ТБИЛИСИ — 1977

Предлагаемая книга служит руководством для самостоятельного изучения грузинского языка. Она может быть использована и всеми желающими совершенствоваться в практике грузинской разговорной речи, а также и учащимися негрузинских средних школ Грузинской ССР.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Настоящий учебник предназначен для самостоятельного изучения грузинского языка. Он может быть использован теми, кто, получив недостаточные знания по грузинскому языку, хочет их пополнить и углубить.

Книга рассчитана на лиц, владеющих русским языком, и, соответственно, составлена с учетом особенностей этого языка.

Грамматические формы грузинского языка, словосочетания и предложения даются в основном в их сопоставлении с формами русской речи. Основное внимание уделяется таким явлениям грузинского языка, которые наиболее отчетливо противопоставляются явлениям русского языка. В книге указывается и на некоторые сходства в способах выражения и конструкции грузинской и русской речи.

Овладение грузинским языком рассматривается как практическая задача и поэтому в центре занятий по данной книге — практические упражнения в выражении мысли средствами грузинского языка. В связи с этим в учебнике разработаны, по возможности в доступной форме, основные вопросы элементарной грамматики современного грузинского языка. Книга не ставит целью научную разработку этих вопросов; она составлена на основе существующей научной и учебной литературы.

Предлагаемый учебник может служить только начальным пособием. Каждый, практически изучающий грузинский язык, первоначально должен усвоить необходимое количество слов, ясно понимать их смысл и постепенно научиться строить из этих слов простые фразы. Если изучающие грузинский язык хорошо запомнят определенное количество слов, но не научатся связывать их между собой в осмысленные фразы, никакой грузинской речи у них, конечно, не получится.

Для дальнейшего расширения и углубления знаний, приобретенных при изучении языка, желающие могут прибегнуть к соответствующим учебникам и другим пособиям уже на грузинском языке.

Книга состоит из двух основных частей и грузинско-русского словаря-минимума, приложенного в конце книги.

В первой части даются основные сведения по языку, материалы для чтения, упражнения по развитию речи и закреплению навыков в употреблении грамматических форм; во второй части — тексты для упражнений в чтении и переводе с приложением грузинско-русского разговорника.

Система, по которой построен учебник, и метод работы с ним совершенно иные, чем в существующих учебниках грузинского языка. В соответствии с этим расположен и материал. Грамматические явления даются в процессе обучения чтению, новые слова, обороты речи вводятся постепенно, с учётом степени трудности их усвоения. Каждое занятие по первой части учебника, наряду с усвоением новых слов и выражений, имеет целью практическим путем ознакомить изучающих язык с какой-либо новой грамматической формой. Материалы по развитию речи и грамматике, применительно к поставленной задаче, даются комплексно в каждом разделе.

Произношение звуков в соответствии с их изображением является первой трудностью в изучении грузинского языка. Этому вопросу посвящены первые главы учебника с фонетическими упражнениями. В тех случаях, когда в русском алфавите нет соответствующей буквы для данного звука, для его передачи берется условный знак. Чтобы облегчить усвоение навыков правильного чтения и произношения, все грузинские слова в словариках под текстом, за некоторыми исключениями, транскрибируются.

Учебник, как было сказано выше, содержит грамматический минимум, требуемый в начальном периоде изучения языка. Грамматические определения и формулировки правил для заучивания в книге не даются.

Материалы для изучения и виды работ расположены по принципу постепенного нарастания трудностей. При работе с учебником рекомендуется не нарушать эту систему и выполнять все виды работ, указанные в упражнениях. К изучению следующего раздела следует переходить лишь после того, как предыдущий усвоен основательно.

Наряду с занятиями по развитию речи важное место отводится чтению, при котором закрепляются знания, полученные в процессе занятий: новые слова, сочетания слов в предложениях, связная речь, построенная из коротких предложений. Каждый из текстов, данных в учебнике, должен быть использован для упражнений по выработке навыков беглого, связного и выразительного чтения с полным пониманием читаемого.

Работа над письмом начинается с первых же уроков по изучению языка. Опыт показывает, что занятия одной только разговорной речью не дают столь желательных результатов; одновременно следует проводить занятия и по чтению, и по письму. Это облегчает и ускоряет овладение разговорной речью, способствует закреплению усвояемого материала.

В учебнике даны разнообразные материалы, которые должны быть широко использованы. Для упражнений в письме даются соответствующие задания, по ограничиваться ими не следует. Каждому, изучающему грузинский язык, надо подобрать из книги примеры для дополнительного упражнения в письме, что не представляет особой трудности: учитывается то обстоятельство, что грузинское письмо сравнительно легкое — если грузинские буквы усвоены хорошо и слова произносятся правильно, то их правильно и напишем.

Серьезное внимание надо уделить повторению в процессе обучения. Особенно следует прибегать к повторению наиболее трудных тем из пройденного.

Занятия по каждому новому разделу желательно начинать с повторения тех вопросов, знание которых необходимо для усвоения нового материала.

В учебнике особое внимание уделяется переводу текста, как одному из видов работы над языком. Переводить надо как с грузинского на русский, так и наоборот.

Построение грузинского предложения отличается от построения русского предложения, что нередко исключает возможность дословного перевода. Необходимым условием для правильного понимания и перевода грузинского текста служит внимательный и тщательный анализ каждого предложения как простого, так и сложного.

Занятия по переводу неизбежно должны приводить к сравнению и сопоставлению лексики и строя грузинского и русского язы-

ков и приучать проводить наблюдения над тем или иным языковым явлением.

Работа над каждым разделом учебника должна способствовать систематическому накоплению запаса слов, выработке практических навыков пользования усвоенным словарём и повышению общей речевой культуры.

Каждому, практически изучающему грузинский язык, рекомендуется заниматься систематически, твердо заучивать новые слова, тренироваться в разговоре с лицами, знающими грузинский язык. Следует также регулярно вести специальную тетрадь для записи слов и отдельных выражений. Это способствует закреплению и упрочению приобретенных знаний.

Деление учебного материала на разделы условное. Подразделять их на отдельные уроки могут сами изучающие язык.

Приложенный в конце книги грузинско-русский словарь-минимум составлен с учетом материалов, помещенных в данном учебнике, и содержит лишь наиболее употребительные слова современного грузинского языка. Состоит он приблизительно из трех тысяч основных слов, расположенных в порядке грузинского алфавита. Слова даются, главным образом, в начальной форме. Другие грамматические формы или толкования слов в словаре-минимуме не даются. В случае надобности следует прибегать к более полным словарям, которые рекомендуется приобрести каждому, изучающему язык, с самого начала занятий.

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ

ГРУЗИНСКИЙ АЛФАВИТ

კართული ანბანი

Печатные	Рукописные	Произносятся как русск.	Произношение особых звуков грузинского языка ¹	Условное обозначение
ა	ა	а		
ბ	ბ	б		
გ	გ	г		
დ	დ	д		
ე	ე	е, э		
ვ	ვ	в		
ზ	ზ	з		
ყ	ყ	—	т с придыханием	ტ
ო	ო	и		
კ	კ	К (резк.)		
ლ	ლ	л		
მ	მ	м		
ნ	ნ	н		
ვ	ვ	о		

¹ Об особенностях произношения звуков грузинского языка см. стр. 14.

პ	პ		
ჟ	ჟ		
რ	რ		
ს	ს		
ტ (რეზკ.)	ტ		
უ	უ		
—	—	პ ს პრიდыханием	პ
—	—	კ ს პრიდыханием	კ
—	—	звонкий проточный г	გ
—	—	гортанный к	კ
შ	შ		
ჩ	ჩ		
ც	ც		
—	—	ძვ — произносимый в один звук	ძვ
—	—	ტყ — » » » »	ტყ
—	—	ტჩ — » I » »	ტჩ
ხ	ხ		
—	—	ღვ — » » » »	ღვ
—	—	h (лат.) — произносится с легким придыханием	h

Примечание. В грузинском языке нет прописных букв, т. е. больших букв, употребляемых в известных случаях по правилам правописания.

II. ЗВУКИ И БУКВЫ გვერები და ასოები

В современном грузинском языке 33 буквы. Расположенные в определенном порядке, они составляют грузинский алфавит.

Каждый отдельный звук современного грузинского литературного языка имеет свое письменное обозначение — букву, и каждая буква свое отдельное произношение — звук.

Дифтонгов в современном грузинском языке нет.

В грузинском слове пишется столько букв, сколько в нём звуков.

Упражнение. Прочитайте и заучите. Сосчитайте, сколько в каждом слове букв и сколько звуков.

ბ	ი	ბი.	იბ.	ბი	იბ.
ს	თ	სია.	სათი.	თასი.	ათი
ე	რ	ეს	რა არის?	—	ეს არის თასი.

ბი (აი) — вот
 ზა (ია) — фиалка
 სია (სია) — список
 საათი (საათი) — часы
 თასი (თასი) — чаша

ათი (ათი) — десять
 ეს (ეს) — это; этот
 რა (რა) — что
 არის (არის) — есть
 ეს რა არის? (ეს რა არის?) —
 что это такое?

III. ГРУЗИНСКАЯ РУКОПИСЬ ქართული ხელნაწერი

Каждый звук грузинского языка, как отмечалось выше, имеет свое графическое начертание (см. таблицу на стр. 7 и 8) и рукописные буквы от печатных отличаются незначительно.

Каждая буква грузинского алфавита почти всегда произносится одинаково. Вследствие этой особенности орфография грузинского языка проста: если слово произносите правильно, то его всегда правильно и напишете.

Упражнение. 1. Перепишите в тетрадь. Проследите, какая разница между рукописными и печатными буквами.

ა ი ს თ ე რ
აი. ია. აი ია. ეს რა არის?
— ეს არის თასი.

Упражнение. 2. Прочитайте и заучите.

მ	ლ	მამა. მამალი.
ხ		ხელი. ხილი. ლეილა, აი ხილი.
უ		მუნა. მუნა ხეა.
ღ		ღება. და. ეთერის და.
ნ		მელანი. სამელნე. ღილის სამელნე.
შ		სამლეული. ლეილა, სად არის შენი სამლეული?
ვ		თავი. თვალი. ეს არის თავი, ეს — თვალი.

მამა (мама) — отец
 მამალი (мамალი) — петух
 ხელი (ხელი) — рука
 ხილი (ხილი) — фрукты
 მუნა (მუნა) — дуб
 ხე (хе) — дерево
 ღება (ღება) — мать
 და (და) — сестра

მელანი (მელანი) — чернила
 სამელნე (სამელნე) — черниль-
 ница
 სამლეული (სამლეული) — резинка
 სად? (სად?) — где?
 შენი (შენი) — твой, твоя, твое
 თავი (თავი) — голова
 თვალი (თვალი) — глаз.

Упражнение. 3. Перепишите в тетрадь.

მ ლ ხ უ დ ნ შ ე
მამა. ხილი. ხელი. მუნა. მუნა ხეა
ლეილა, სად არის შენი სამლეული?
ეს რა არის? — ეს არის თვალი.

IV. ГЛАСНЫЕ И СОГЛАСНЫЕ ЗВУКИ ხმოვანი და თანხმოვანი გვერები

В грузинском языке пять гласных звуков: ა, ე, ი, ო, უ; двадцать восемь — согласных: ბ, გ, დ, ვ, ზ, თ, კ, ლ, მ, ნ, პ, ჟ, რ, ს, ტ, ფ, ქ, ც, ჟ, ჩ, ც, ძ, წ, ჳ, ზ, ჟ, ჰ.

Упражнение 1. Прочитайте текст. Сосчитайте, сколько в первых 10—15 словах гласных и сколько согласных букв (звуков) в каждом слове.

ღ	— რა დღეა დღეს?
ო ბ	— დღეს არის ორშაბათი.
შ ბ	— რა დღე იყო გუშინ?
ტ ვ	— გუშინ იყო კვირა.
წ	— რა დღე იყო გუშინწინ?
	— გუშინწინ იყო შაბათი.
ქ	— რა დღე იქნება ხვალ?
	— ხვალ იქნება სამშაბათი.
ყ	— რა დღე იქნება ზეგ?
	— ზეგ იქნება ოთხშაბათი.
ჩ	— ჩამოთვალეთ კვირის დღეები.
ც	— კვირის დღეებია: ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბათი, შარასკვირი, შაბათი, კვირა.

დღე (дге) — день
 დღეს — (дгეს) — сегодня
 იყო (იკო) — был, была, было
 გუშინ (гушин) — вчера
 გუშინწინ (гушинцин) — позав-
 че́ра
 ხვალ (хвал) — завтра
 იქნება (იქნება) — будет
 ზეგ (зег) — послезавтра
 ჩამოთვალეთ (чамотвалет) — пе-
 речислите; назовите

ორშაბათი (ორშაბათი) — поне-
 дельник
 სამშაბათი (სამშაბათი) — втор-
 ник
 ოთხშაბათი (ოთხშაბათი) — среда
 ხუთშაბათი (ხუთშაბათი) — чет-
 верг
 პარასკევი (პარასკევი) — пят-
 ница
 შაბათი (შაბათი) — суббота
 კვირა (კვირა) — 1. воскресенье,
 2. неделя. კვირის დღეები —
 дни недели.

Задание. Заучите названия дней недели наизусть. Пе-
 репишите в тетрадь.

ჩამოთვალეთ კვირის დღეები.
კვირის დღეებია: ორშაბათი,
სამშაბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბათი,
პარასკევი, შაბათი, კვირა.

Слог. Грузинские слова, как и русские, делятся на слоги. На-
 пример: დე-ლა, თა-ვი, მე-ლა-ნი.
 В слове столько слогов, сколько в нем гласных звуков.
 В слове თ ვ ე один гласный (ე) и поэтому один слог; в слове
 თ ა ვ ი два гласных звука (ა, ი) и поэтому два слога; в слове მ ე
 ლ ა ნ ი три гласных звука (ე, ა, ი), значит — три слога.

Упражнение 2. Читайте слова, разбивая их на слоги.

თავი, თვალი, ხელი, ხილი, დედა, მამა, არის, იქნება, დღეს, ხვალ,
 გუშინ, გუშინწინ, კვირა, ორშაბათი, სამშაბათი, ოთხშაბათი, ხუთშაბა-
 თი, პარასკევი, შაბათი,

V. ОБ УДАРЕНИИ ახვილის შესახებ

В грузинском языке, в отличие от русского, ударение резко не
 выделяется, а ограничивается лишь тоническим повышением го-
 лоса.

Грузинскому языку не свойственны такие ударения, которые
 с изменением места изменяли бы значение слова, как, например:
 мýка и мукá, зáмок и замóк, потóм и пóтом и т. д.

В грузинском языке ударение неподвижное: оно падает на вто-
 рой от конца слог в двухсложных словах — თი'თი, სა'ხლი — и на
 третий во всех других словах — სუ'რათი, სა'ხლები, სურა'თები
 и т. д.

Упражнение 1. Прочитайте и скажите, сколько сло-
 гов в словах. Определите, на какой слог падает ударение.

დედა, მამა, თავი, თვალი, მამალი, მელანი, სამელნე, საშლელი, სა-
 ათი, დღეები, სურათები, სახლები.

Упражнение 2. Прочитайте и заучите. Переведите на
 русский язык.

- ეს რა არის?
- ეს არის თავი. — ეს არის თვალი.
- ეს რა არის?
- ც ტ — ეს არის ცხვირი. — ეს არის ტუჩი.
- ფ ჯ — ეს არის ფეხი. — ეს არის მჯაბ.
- ეს ვინ არის?
- ქ ძ — ეს არის ვაჟი. ის ჩემი ძმაა.
- ეს რა არის?
- ჭ ტ — ეს არის ჭერი.
- ჭ ტ — ჭერზე ნათურა ჰკიდია.

ცხვირი (цхвири) — нос
 ტუჩი (ტუჩი) — губа
 ფეხი (ფეხი) — нога
 მჯაბ (მადჯა) — запястье
 ვინ? (ვინ?) — кто?
 ვაჟი (ვაჯი) — мальчик; сын

ის (ის) — он; тот
ჩემი (чеми) — мой, моя, мое
ძმა (ძმა) — брат
ქერი (чери) — потолок

ნათურა (натура) — лампа; лам-
почка.
ჰკილია (ჩკидია) — висит.

Упражнение 3. Перепишите в тетрадь. Напишите к словам перевод и заучите.

ცხვირი. ცუჩი. ფეხი. მატა.
ვაჟი. ეს არის ვაჟი. ის ჩემი ძმაა.
ეს რა არის? — ეს არის ჭერი.
ნათურა. ნათურა ჭერზე ჰკილია.

VI. ОСОБЕННОСТИ ПРОИЗНОШЕНИЯ წარმოთქმის თავისებურებაები

1. ГЛАСНЫЕ — ხმოვნები

По произношению гласные звуки (ა, ე, ი, ო, უ) грузинского языка совпадают с соответствующими звуками русского языка.

Разница между ударными и безударными гласными в грузинском языке почти не ощущается.

Упражнение 1. Прочитайте текст. Произнесите отчетливо каждый звук.

მოუფიქრებელი კითხვა

ერთ კაცს ურმით თივა მიჰქონდა. წინ მგზავრი შემოეყარა.
— გამარჯობა!
— გაგიმარჯოს!
— ეგ რა მიგაქვს?
— შეშა.
— რას ამბობ, კაცო, რის შეშა? თივა გიძევს ურემზე.
— აბა, თვითონვე რომ კარგად ხედავ, რაც მიმაქვს, რაღას მეკითხები?!

მოუფიქრებელი (მოუპიკრებელი)
— необдуманный
კითხვა (კიტხვა) — вопрос
ერთი (ერთი) — один
კაცი (კაცი) — человек
ურმით (ურმით) — арбой; на ар-
бе
თივა (თივა) — сено
მიჰქონდა (მიჰკონდა) — нес; вёз
(он)
წინ (წინ) — впереди; перед
მგზავრი (მგავრი) — путник
შემოეყარა (шემоеყარა) — встре-
тил; повстречал (его, он)
გამარჯობა (გამარჯობა) —
здравствуй
გაგიმარჯოს (გაგიმარჯოს) —
здравствуй (ответное)
ეგ (ეგ) — это; этот

რა (რა) — что
მიგაქვს (მიგაკვს) — везешь, не-
сешь
შეშა (შეშა) — дрова
რას (რას) — что (от слова რა)
ამბობ (ამბობ) — говоришь
კაცი (კაცი) — человек (обращ.)
გიძევს (გიძევს) — лежит (у те-
бя)
აბა (აბა) — ну; здесь: если
თვითონვე (თვითონვე) — сам; сам
же
კარგად (კარგად) — хорошо
ხედავ (ხედავ) — видишь
რაც (რაც) — что (от слова რა)
მიმაქვს (მიმაკვს) — везу; несу
რაღას (რაღას) — что; что же;
что же еще
მეკითხები (მეკითხები) — спра-
шиваешь (меня)

Упражнение 2. Перепишите в тетрадь слова. Припи-
шите к ним их русское значение и заучите.

გამარჯობა!	—	ამბობ	—
გაგიმარჯოს!	—	ხედავ	—
ერთი	—	კითხვა	—
კაცი	—	მეკითხები	—
მგზავრი	—	ეგ	—
მიმაქვს	—	ის	—
მიგაქვს	—	რა	—
მიჰქონდა	—	გინ	—

Образец: გამარჯობა — здравствуй

Упражнение 3. Прочитайте и заучите разговор.

— გამარჯობა, ამხანაგო!	— Здравствуй, товарищ!
— გავემარჯოს!	— Здравствуй!
— როგორ ხართ?	— Как поживаете?
— ვმადლობ(თ), კარგად!	— Спасибо, хорошо!
— ნახვამღის!	— До свидания!
— კარგად ბრძანდებოდეთ!	— Будьте здоровы!

2. СОГЛАСНЫЕ — თანხმოვნები

Согласные звуки грузинского языка по произношению можно разделить на две группы.

К первой группе относятся звуки, которые полностью или почти полностью совпадают с соответствующими звуками русского языка (их всего 18).

К этим звукам относятся:

Звонкие согласные		Глухие согласные	
ბ — соотв. русскому	ბ	ქ — соотв. русскому	к
გ — " "	გ	პ — " "	п
დ — " "	დ	ს — " "	с
ვ — " "	ვ	ტ — " "	т
ზ — " "	ზ	შ — " "	ш
ლ — " "	ლ	ჩ — " "	ч
მ — " "	მ	ც — " "	ц
ნ — " "	ნ	ხ — " "	х
ჯ — " "	ჯ		
რ — " "	რ		

Ко второй группе относятся остальные десять согласных, которые не имеют соответствующих звуков в русском языке.

К этим звукам относятся:

თ — глухой согласный (переднеязычно-зубной). Произносится как т с придыханием (th) или как французское звуко сочетание th (напр. в слове théâtre).

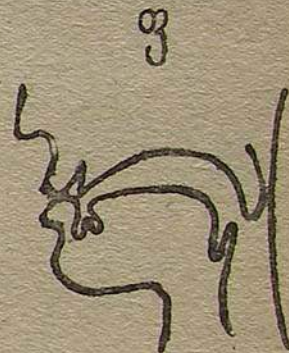
- თითი (თიტი) — палец
- თახი (თასი) — чаша
- თათი (თათი) — лапа
- ათასი (ათასი) — тысяча.

ОРГАНЫ РЕЧИ ПРИ ПРОИЗНОШЕНИИ ЗВУКОВ

ფ — глухой согласный (губно-губной). Произносится как п с придыханием (ph) или как слитно произнесенный пф с акцентом на п.

- ფაფა (პაპა) — каша
- ფეხი (პეხი) — нога
- ფარდა (პარდა) — занавес
- ოფოფი (ოპოპი) — угод.

ქ — глухой согласный (заднеязычно-мягконёбный). Произносится приблизительно как к с придыханием (kh).

- ქალაქი (კალაქი) — город
- ტრაქტორი (ტრაქტორი) — трактор
- ქუჩა (კუჩა) — улица
- ოქტომბერი (ოქტომბერი) — октябрь

ღ — звонкий проточный г (мягконёбный). Приблизительно соответствует украинскому произношению звука г.

ღამე (гаме) — ночь

ღვინო (гвино) — вино

სიმღერა (симгера) — песня

საღამო (сагамо) — вечер

ყ — глухой согласный, сходный со звуком к, произносимый путем смыкания задней части языка с мягким нёбом. Произносится резко и отрывисто.

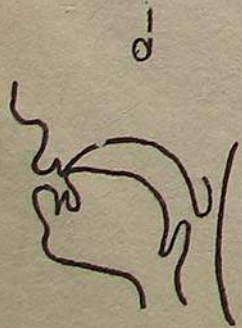
ყვავილი (квалили) — цветок

ყინული (кинули) — лёд

ბაყაყი (бакаки) — лягушка

ყიყინებს (кикинебс) — квакает

ძ — звонкий согласный (переднеязычно-зубной). Приблизительно соответствует слитно произнесенному сочетанию дз при быстром его произношении в один звук.

ძროხა (дзроха) — корова

ძეხვი (дзехви) — колбаса

რძე (рдзе) — молоко

ნაძვი (надзви) — ель

წ — глухой согласный (переднеязычно-зубной). Приблизительно соответствует слитно произнесенному сочетанию тц — в один звук.

წიგნი (цигни) — книга

წყარო (цкаро) — родник

წვიმა (цвима) — дождь

წამალი (цамали) — лекарство

ჭ — глухой согласный (переднеязычно-дѣсенный). Приблизительно соответствует слитно произнесенному сочетанию тч — в один звук.

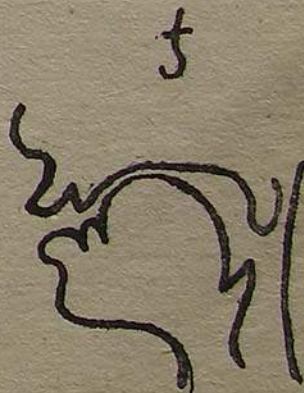
ჭიქა (чика) — стакан

საჭმელი (сачмели) — пища

ჭრიჭინა (чричина) — стрекоза

ჩაჭიჭი (качкачи) — сорока

ჯ — звонкий согласный (переднеязычно-дѣсенный). Приблизительно соответствует слитно произнесенному сочетанию дж при быстром его произношении в один звук.

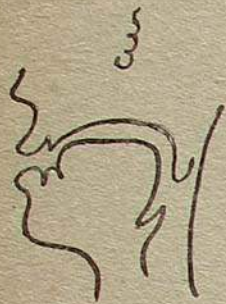

ჯოხი (джохи) — палка

ფანჯარა (панджара) — окно

ფინჯანი (пинджани) — чашка

ჯოჯოხეთი (джоджохети) — а д.

ჰ — глухой согласный (образуется трением продуваемого воздуха сквозь голосовую щель). Соответствует латинскому или немецкому h.

- ჰავა (hava) — климат
- ჰაერი (haeri) — воздух
- ჰქონდა (hkon-da) — имел (он)
- ჰკიდია (hki-dia) — висит.

Примечание. В грузинском языке имеются парные глухие звуки: თ—ტ; ფ—პ; ქ—კ; ჩ—ჭ; ც—წ.

Недостаточная четкость в произношении этих звуков в некоторых словах грузинского языка приводит к существенным ошибкам в понимании смысла произносимого слова. Например:

- თარო — полка, а ტარო — початок кукурузы;
- ფაფა — каша, а პაპა — бабушка;
- ფური — корова (самка), а პური — хлеб;
- ქარი — ветер, а კარი — дверь;
- ჩირი — сушеные фрукты, а ჭირი — горе; чума;
- ცელი — коса, а წელი — год;
- ცურავს — плавает, а წურავს — выжимает и т. д.

Упражнение 1. Прочитайте текст. Произнесите отчетливо каждый звук.

შინაური ცხოველები

- დამისახლეთ შინაური ცხოველები.
- შინაური ცხოველებია: თხა, ღორი, ძაღლი, ცხენი, ძროხა, ხარი, ცხვარი, ჯორი.
- რომელი შინაური ცხოველი იძლევა რძეს?
- რძეს იძლევა ძროხა, ცხვარი, თხა.
- რას აკეთებენ რძისაგან?
- რძისაგან აკეთებენ ყველს, კარაქს, ერბოს, მაწონს.

- შინაური (შინაური) — домашний
- ცხოველი (ცხოველი) — животное
- დამისახლეთ (დამისახლეთ) — назовите (мне)
- თხა (თხა) — коза
- ღორი (ღორი) — свинья
- ძაღლი (ძაღლი) — собака
- ცხენი (ცხენი) — лошадь

- ძროხა (ძროხა) — корова
- ხარი (ხარი) — бык
- ცხვარი (ცხვარი) — овца
- ჯორი (ჯორი) — мул
- რომელი (რომელი) — какой, -ая
- ოე: который
- იძლევა (იძლევა) — дает
- რძე (რძე) — молоко

- რძისაგან (რძისაგან) — из молока
- აკეთებენ (აკეთებენ) — делают
- ყველი (ყველი) — сыр
- კარაქი (კარაქი) — сливочное масло
- ერბო (ერბო) — топленое масло
- მაწონი (მაწონი) — простокваша

Упражнение 2. Произнесите правильно. Перепишите в тетрадь. К каждому слову припишите его русское значение (пользуйтесь словарем, приложенным в конце книги).

- თა-თი. თი-თი. თა-ვი. თავ-თა-ვი. თავ-სა-ფა-რი.
- თვა-ლი. თვალ-სა-ჩი-ნო. თა-ნამ-გზავ-რი. თა-ვი-სუფ-ლე-ბა.
- ფა-ფა. ფარ-ლა. ფა-სი. ფუ-ლი. ფუ-ლი-ანი. ფან-ქა-რი. ფან-ჯა-რა.
- ფე-ნი. ფეხ-საც-მე-ლი. ფეხ-ში-შვე-ლი. ფე-ი-ქა-რი.
- ქა-ლი. ქა-ლი-შვი-ლი. ქა-რი. ქარ-ბუ-ქი. ქარ-ი-შხა-ლი. ქე-დი. ქვა.
- ქვა-ნახ-ში-რი. ქველ-მოქ-მე-დი. ქვე-შვე-რლო-მი.
- ლა-მე. ლა-მუ-რა. ლე-რო. ლო-ნე. ლო-ნი-ე-რი. ღრი-ალი. ღმუ-ი-ლი.
- ღი-ღი-ნი. ღა-ღა-დი. ღრუ-ბე-ლი. ღრუ-ბლი-ანი.
- ყე-ლი. ყუ-რი. ყვა-ვი-ლი. ყა-ყა-ჩო. ყა-ყა-ნი. ყმა-წვი-ლი. ყო-ფაქ.
- ცე-ვა. ყუ-რად-ლე-ბა. ყი-ნუ-ლი. ყი-ნუ-ლო-ვა-ნი.
- ძა-ძა. ძი-ძა. ძუ-ძუ. ძარ-ღვი. ძვი-რი. ძვირ-ფა-სი. ძმა. ძმო-ბი-ლი.
- ძი-რი. ძი-რი-თა-დი. ძა-ლა. ძალ-ლო-ნე. ძა-ლა-უფ-ლე-ბა.
- წა-მი. წამ-წა-მი. წყა-ლი. წა-მა-ლი. წე-ლი. წე-ლი-წა-დი. წე-რი-ლი.
- წარ-მო-ღვე-ნა. წეს-რი-გი. წარ-ჩი-ნე-ბუ-ლი.
- ჭა-ლა. ჭა-თ-ბი. ჭა-ბუ-ქი. ჭა-ლა-რა. ჭე-რი. ჭიშ-კარი. ჭრი-ჭი-ნი.
- ჭურ-ქე-ლი. ჭი-ან-უ-რი. ჭირ-ვე-უ-ლი.
- ჯა-მი. ჯა-ლო. ჯავ-რი. ჯავ-რი-ანი. ჯა-ნი. ჯან-მრთე-ლი. ჯან-სა-ლი.
- ჯარ-ის-კა-ცი. ჯო-ჯო. ჯო-ჯო-ხე-თი.
- პა! ჰო! პა-ვა. პა-ე-რი. პა-ე-რთ-ვა-ნი. პან-გი. პი-გი-ე-ნა. პუ-მა-ნიშ-მი.
- პარ-მთ-ნი-ა. პო-მე-რო-სი.

Образец: თათი — лапа, თათი — палец и т. д.

Задание. Заучите наизусть:

Названия времен года

გაზაფხული — весна
ზაფხული — лето

შემოდგომა — осень
ზამთარი — зима.

Названия месяцев

იანვარი — январь
თებერვალი — февраль
მარტი — март
აპრილი — апрель
მაისი — май
ივნისი — июнь

ივლისი — июль
აგვისტო — август
სექტემბერი — сентябрь
ოქტომბერი — октябрь
ნოემბერი — ноябрь
დეკემბერი — декабрь

VII. ПРЕДЛОЖЕНИЕ
წინადადება

По своей структуре предложения в грузинском языке бывают простые — მარტივი; слитные — შერწყმული; сложные — რთული. ბავშვი თამაშობს — მარტივი წინადადება — простое предложение.

ოთარი, გივი და კაკო ბურთს თამაშობენ — შერწყმული წინადადება — слитное предложение.

ბავშვი იცვამს ხალათს, რომელიც მამამ მოუტანა — რთული წინადადება — сложное предложение.

ЧЛЕНЫ ПРЕДЛОЖЕНИЯ
წინადადების წევრები

ბავშვი თამაშობს — ребенок играет.

ბავშვი არის ქვემდებარე — подлежащее.

თამაშობს არის შემსმენელი — сказуемое.

ქვემდებარე და შემასმენელი წინადადების მთავარი წევრებია — главные члены предложения.

პატარა ბავშვი თამაშობს — маленький ребенок играет.

პატარა წინადადების არამთავარი (მეორეხარისხოვანი) წევრია — второстепенный член предложения.

Упражнение 1. Переведите предложения на русский язык. Найдите подлежащее и сказуемое.

1. მზე დილით ამოდის. 2. მოსწავლე სკოლაში მიდის. 3. შოთა მალხაიში წავიდა. 4. გივი ბაღში მიდის. 5. იური ქართულს

სწავლობს. 6. ჩემი და სწავლობს. 7. მე შენთან მოვალ, როდესაც სკოლიდან დავბრუნდები.

მზე (მზე) — солнце
დილით (დილით) — утром

ამოდის (ამოდის) — восходит
მოსწავლე (მოსწავლე) — ученик

წავიდა (წავიდა) — ушел (он)

ბაღში (ბაღში) — в сад
ასრულებს (ასრულებს) — выполняет

ქართული (ქართული) — грузинский

სწავლობს (სწავლობს) — учит; изучает

შენთან (შენთან) — к тебе

მოვალ (მოვალ) — приду

როდესაც (როდესაც) — когда

სკოლიდან — (სკოლიდან) из школы

დავბრუნდები — (დავბრუნდები) возвращусь

Упражнение 2. Составьте предложения, подобрав к подлежащим (из п. I) подходящие по смыслу сказуемые

I. მამა. დედა. ბავშვი. მოსწავლე. წიგნი. მაგიდა. მუშა. მზე. წვიმა. კაცი. მე. ის. და. ძმა.

II. თამაშობს. კითხულობს. მუშაობს. კერავს. აშენებს. ძეგს. დგას. ამოდის. მოდის. ზის. ვხატავ. ჭრის. მღერის. უსმენს.

მუშა (მუშა) — рабочий

წვიმა (წვიმა) — дождь

კაცი (კაცი) — человек

მე (მე) — я

ის (ის) — он; тот

მუშაობს (მუშაობს) — работает

კერავს (კერავს) — шьёт

აშენებს (აშენებს) — строит

ძეგს (ძეგს) — лежит

დგას (დგას) — стоит

მოდის (მოდის) — идёт (сюда)

ზის (ზის) — сидит

ვხატავ (ვხატავ) — рисую

ჭრის (ჭრის) — режет

მღერის (მღერის) — поёт

უსმენს (უსმენს) — слушает.

Грузинские предложения, как простые, так и сложные, произносятся с разной интонацией.

В повествовательном и восклицательном предложениях особой разницы в интонации по сравнению с русскими предложениями не наблюдается.

ბავშვი ბურთს თამაშობს — Ребенок играет в мяч.

გაუმარჯოს მშვილობას! — Да здравствует мир!

В вопросительных предложениях интонация падает на то слово, которое содержит вопрос (ვინ? რა? რომელი? სად? და სხვ.).

რომელი ხართ? — Кто там?
 მითხარით, ვინ იყავით გუშინ სტადიონზე? — Скажите, кто (из вас) был вчера на стадионе?

Если в вопросительном предложении отсутствует слово, содержащее вопрос, то тогда интонация обычно падает на последний слог слова, выражающего вопрос.

— დავწერთ? — Напишем?
 — დღეს კინოში წავიდეთ? — Пойдем сегодня в кино?

VIII. ИМЯ СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ არსებითი სახელი

В грузинском языке, в отличие от русского, не все существительные, обозначающие одушевленные предметы, отвечают на вопрос ვინ? (кто?).

На вопрос ვინ? (кто?) отвечают только слова, обозначающие названия людей. Например:

ვინ? — მამა, დედა, ქალი, კაცი, მუშა, კლმეურნე, მასწავლებელი, მონადირე, მებაღე და სხვ.

Ко всем остальным предметам, как одушевленным, так и неодушевленным, ставится вопрос რა? (что?).

რა? — ძროხა, ხარი, კამეჩი, ბუზი, კალამი, ფანქარი, ქარი, კარი, ჰაერი და სხვ.

Упражнение 1. Прочитайте и заучите.

ვინ არის ეს? (кто это?)

ეს არის ჩემი ძმა — это мой брат.

ეს არის ჩემი და — это моя сестра.

ეს არის ჩემი მამა — это мой отец.

ვინ მოვიდა? (кто пришел?)

მერძევე მოვიდა — молочница пришла.

ფოსტალიონი მოვიდა — почтальон пришел.

ძმა დილით მოვიდა — брат пришел утром.

ვინ მიდის? (кто идет? кто уходит?)

სტუდენტი მიდის ლექციაზე — студент идет на лекцию.

მამა მიდის სამუშაოზე — отец идет (уходит) на работу.

რა არის ეს? (что это?)

ეს არის ფანქარი — это карандаш.

ეს არის კალამი — это перо.

ეს არის ძაღლი — это собака.

ეს არის კოლო — это комар.

რას ყიდულობ? (что ты покупаешь?)

მე ვყიდულობ ძროხას, ხარს, ქათამს — я покупаю корову, быка, курицу.

რა მოიტანე? (что ты принес?)

მე მოვიტანე წიგნი, რვეული, ხილი — я принес книгу, тетрадь, фрукты.

Упражнение 2. Прочитайте рассказ. Определите, к какому существительному ставится вопрос ვინ? (кто?) и к какому — რა? (что?).

მაღაზიაში

დღემ შოთას ფული მისცა და უთხრა:

— შოთა, წადი მაღაზიაში, იყიდე ერთი კილო კომბოსტო და ორი კილო კარტოფილი.

მივიდა შოთა მაღაზიაში და გამყიდველს უთხრა:

— მომეცით ერთი კილო კომბოსტო და ორი კილო კარტოფილი.

— მიიღო სალაროში და ფული გადაიხადა, — უთხრა გამყიდველმა.

შოთამ სალაროში ფული გადაიხადა. ჩეკი გამყიდველს მისცა, მიიღო კომბოსტო, კარტოფილი და შინისაკენ წავიდა.

მაღაზიაში (მაგაზიაში) — в ма-

газин, в магазине

ფული (პული) — деньги

მისცა (მისცა) — дал; отдал
 (ему, ей, он)

უთხრა (უტხრა) — сказал он ему

(ей)

მომეცი (მომეცი) — дай (мне)

წადი (წადი) — иди, иди;

პოიდი, პოიდი (туда)

იყიდე (იკიდე) — купи

კომბოსტო (კომბოსტო) — капуста

კარტოფილი (картопли) — кар-

тофель

გამყიდველი (გამყიდველი) — про-

давец, продавец (-ица)

სალაროში (саларოში) — в ка-

ссе
 გადაიხადა (გადაიხადა) — уплати,
 заплати

გადაიხადა — уплатил он

მიიღო (მიიღო) — получил он

შინისაკენ (შინისაკენ) — домой.

1. ГРАММАТИЧЕСКИЙ РОД

გრამატიკული სქესი

В грузинском языке существительные по родам не различаются, т. е. не имеют грамматических родов.

Род существительных узнается по контексту, а также по отдельным дополнительным словам, определяющим род существительных, как *თა მამა* (отец), *დედა* (мать), *ვაჟი* (мальчик), *ქალი* (женщина, девушка), *ასული* (-овна), *ძე* (-ович) и т. д.

- მამაკაცი* — мужчина (дословно: отец-человек)
- დედაკაცი* — женщина (« мать-человек)
- ვაჟიშვილი* — сын (« мальчик-сын)
- მუშა ქალი* — работница (« рабочий-женщина)
- ქართველი ქალი* — грузинка (« грузин-женщина)
- პეტრეს ასული* — Петровна
- პეტრეს ძე* — Петрович.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите на русский язык.

- მამაჩემი ზეინკალია, ის ქარხანაში მუშაობს.*
- დედაჩემი მკერავია, მუშაობს სამკერვალ ფაბრიკაში, ჩემი გაბა მისი შეკერილია. პალტოც დედაჩემმა შემიკერა.*
- მე სკოლაში დავდივარ, ჩემი დაც სკოლაში დადის.*

<i>მამაჩემი</i> (мамачემი) — мой	<i>მისი</i> (миси) — ей, ее
отец. ჩემი — мой, моя, мое	<i>შეკერილია</i> (шекериლია) — сшито
<i>ზეინკალი</i> (зеинкали) — слесарь	<i>დავდივარ</i> (давдивარ) — хожу
<i>ქარხანა</i> (кархана) — завод	<i>და</i> (და) — сестра. <i>დაც</i> — и сестра
<i>მკერავი</i> (мкерავი) — швея	<i>დადის</i> (дадის) — ходит (он, она)
<i>სამკერვალ</i> (самкервалო) — швейная мастерская	
<i>გაბა</i> (каба) — платье	

Упражнение 2. Перепишите в тетрадь. К словам припишите их русское значение.

<i>და</i> —	<i>ჩემი</i> და —
<i>ძმა</i> —	<i>შენი</i> ძმა —
<i>დედა</i> —	<i>ჩემი</i> დედა —
<i>მამა</i> —	<i>შენი</i> ქალიშვილი —
<i>ქალი</i> —	<i>ჩემი</i> წიგნი —

- კაცი* —
- ქალიშვილი* —
- ვაჟიშვილი* —
- ლილი* —
- პატარა* —

- შენი* მამიდა —
- ლილი* ფანჯარა —
- პატარა* ეზო —
- ლილი* სახლი —
- ლილი* მინდორი —

2. СКЛОНЕНИЕ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ

არსებითი სახელების გრუნება

В грузинском языке падежей семь. Каждый падеж имеет свое падежное окончание (показатель).

Название падежей	Падежное окончание (показатель)
<i>სახელობითი</i> — именительный	— 0
<i>მოთხრობითი</i> — повествовательный	— მა; — მ
<i>მიცემითი</i> — дательный	— ს
<i>ნათესაობითი</i> — родительный	— ის
<i>მოქმედებითი</i> — творительный	— ით
<i>ვითარებითი</i> — обстоятельственный	— აღ; — დ
<i>წოდებითი</i> — звательный	— ო; — ჰ

В грузинском языке нет винительного и предложного падежей. Особыми падежами грузинского языка являются повествовательный (*მოთხრობითი*) и обстоятельственный (*ვითარებითი*), которых нет в русском языке.

Грамматических чисел два: единственное — *მხოლოდითი* и множественное — *მრავლობითი*.

Склонение слова „ამხანაგი“ товарищ в единственном числе.

- სახელობითი* — ამხანაგ-ი
- მოთხრობითი* — ამხანაგ-მა
- მიცემითი* — ამხანაგ-ს
- ნათესაობითი* — ამხანაგ-ის
- მოქმედებითი* — ამხანაგ-ით
- ვითარებითი* — ამხანაგ-ად
- წოდებითი* — ამხანაგ-ო

Упражнение 1. По данному выше образцу просклоняйте слова:

კაცი. ქალი. თითი. თავი. თვალი. სახლი. ოთახი. წიგნი. რვეული.

Упражнение 2. Прочитайте внимательно. Обратите внимание на словосочетания (предмета с действием) в грузинском и русском языках.

ამხანაგი მოვიდა	—	товарищ пришел
ამხანაგმა მოთხრა	—	товарищ сказал мне
ამხანაგს უნდოდა	—	товарищ хотел
ამხანაგის ხმა მესმის	—	слышу голос товарища
ამხანაგით ვამაყობ	—	горжусь товарищем
ამხანაგად ვარგა	—	годится в товарищи
ამხანაგო, მისმინე!	—	слушай, меня товарищ!

Упражнение 3. Переведите на русский язык. Запишите в тетрадь.

ბავშვი თამაშობს	ბავშვით კმაყოფილი ვარ
ბავშვმა იტირა	ბავშვად გადაიქცა
ბავშვს საჭმელი უნდა	ბავშვო, ნუ ყვირი.
ბავშვის ტირილი მესმის	

იტირა (итира) — заплакал	კმაყოფილი ვარ — я доволен
საჭმელი (сачмели) — кушанье	გადაიქცა (гадаიქცა) — превратился
საჭმელი უნდა — хочет кушать	ნუ ყვირი (ნუ კვირი) — не кричи.
კმაყოფილი (კმაყოფილი) — довольный.	

Упражнение 4. Выпишите из рассказа имена существительные, подчеркните окончания. Припишите именительный падеж единственного числа к каждому существительному.

კურდღელი და ზღარბი

კურდღელი ზღარბს შეხვდა და უთხრა: ძმობილო, ეგ რა უშნო ეკლიანი ტანსაცმელი გქონია!

— მართალია, — უპასუხა ზღარბმა, — მაგრამ სწორედ ეგ ეკლიანი ტანსაცმელი მიცავს მე ძაღლისა და მგლის კბილებისაგან. შენ რა გიცავს?

— ფეხები, — უპასუხა კურდღელმა.

Образец: ზღარბს — ზღარბი.

კურდღელი (კურდღელი) — заяц

ზღარბი (ზღარბი) — ёж

შეხვდა (шехвда) — встретился (он с ним)

ძმობილო (ძმობილო) — братишка; братец

ეგ, ეს (ეგ, ეს) — это

უშნო (უშნო) — некрасивый; неприглядный

ეკლიანი (ეკლიანი) — колючий

ტანსაცმელი (ტანსაცმელი) — одежда

მიცავს (მიცავს) — охраняет (меня)

გქონია (გქონია) — есть, оказывается, у тебя

მართალია (მართალია) — правильно; верно

სწორედ (სწორედ) — именно; как раз

მგელი (მგელი) — волк

ფეხები (ფეხები) — ноги.

3. ОБРАЗОВАНИЕ МНОЖЕСТВЕННОГО ЧИСЛА

მრავლობითი რიცხვის წარმოება

Для образования множественного числа в грузинском языке между основой и падежным окончанием вставляется суффикс -ებ-

ამხანაგ-ი — ამხანაგ-ებ-ი

სახლ-ი — სახლ-ებ-ი

მრავლობითი რიცხვი

სახელობითი — ამხანაგ-ებ-ი

მოთხრობითი — ამხანაგ-ებ-მა

მიცემითი — ამხანაგ-ებ-ს

ნათესაობითი — ამხანაგ-ებ-ის

მოქმედებითი — ამხანაგ-ებ-ით

ვითარებითი — ამხანაგ-ებ-ად

წოდებითი — ამხანაგ-ებ-ო

В грузинском языке есть и другие суффиксы множественного числа — ბ и თ; ბ — для именительного и звательного падежей,

თ (ა) — для повествовательного, дательного и родительного падежей.

კაცი — კაც-ნი — კაც-თა, человек — люди — людей
 სიტყვა — სიტყვა-ნი — სიტყვა-თა, слово — слова — слов
 ხე — ხე-ნი — ხე-თა; дерево — деревья — деревьев.

В современном грузинском языке эти формы множественного числа употребляются редко.

Однако они сохраняют свою форму и до сих пор употребляются при обозначении наименования учреждений и организаций или образования определений во множественном числе.

საბჭოთა კავშირი — Советский Союз
 მინისტრთა საბჭო — Совет Министров
 მეცნიერებათა აკადემია — Академия наук
 მწერალთა კავშირი — Союз писателей
 პიონერთა ორგანიზაცია — пионерская организация
 მუშათა კლასი — рабочий класс и др.

В грузинском языке собственные имена существительные (имена людей, географические названия — დავითი, ოთარი, ნინო, მარო, თბილისი, ქუთაისი, მტკვარი, რიონი и др.), а также существительные, обозначающие вещества (ოქრო, ვერცხლი, რკინა, რძე, ყველი, კარაქი, შაქარი, თაფლი, ფქვილი, თივა и др.), не имеют множественного числа.

Существительных же, склоняющихся только во множественном числе, в грузинском языке нет.

Упражнение 1. Прочитайте рассказ. Найдите имена существительные множественного числа. Укажите суффиксы, образующие множественное число.

ჩვენნი სამშობლო

ჩვენ გვიყვარს ჩვენი სამშობლო.
 ჩვენი სამშობლო არის საბჭოთა ხალხების დიდი ოჯახი.
 საბჭოთა კავშირის დიდ ოჯახში შედის საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკაც.
 საბჭოთა ხელისუფლების დროს საქართველოში აშენდა ახალი ფაბრიკები და ქარხნები.

საბჭოთა საქართველოს ფაბრიკებსა და ქარხნებში ერთად მუშაობენ ქართველები, რუსები, სომხები, აზერბაიჯანელები და სხვები. ისინი ძმურად ცხოვრობენ.

ჩვენნი (ჩვენი) — наш, наша, наше	აშენდა (აშენდა) — построен
სამშობლო (სამშობლო) — родина	ერთად (ერთად) — вместе
ჩვენნი (ჩვენი) — мы	მუშაობენ (მუშაობენ) — работают
გვიყვარს (გვიყვარს) — любим	ქართველები (ქართველები) — грузины
საბჭოთა (საბჭოთა) — советский;	რუსები (რუსები) — русские
ხალხი (ხალხი) — народ	სომხები (სომხები) — армяне
ოჯახი (ოჯახი) — семья	აზერბაიჯანელები (აზერბაიჯანელები) — азербайджанцы
შედის (შედის) — входит	ძმურად (ძმურად) — по-братски;
საქართველო (საქართველო) — Грузия	ცხოვრობენ (ცხოვრობენ) — живут.
ხელისუფლება (ხელისუფლება) — власть	
დრო (დრო) — время	

Упражнение 2. Слова поставьте во множественном числе. Запишите в тетрадь.

ოთახი —	ქალი —
კარი —	ბავშვი —
სახლი —	გლეხი —
ოჯახი —	კაცი —

Упражнение 3. Прочитайте и переведите на грузинский язык.

Колхозники убирают урожай машинами. Машины облегчают тяжелый труд людей. Колхозники собирают богатый урожай. Богатеет и крепнет родная страна.

Убирать — აღება	собирают — აგროვებენ; იღებენ
убирают — იღებენ	богатый — მდიდარი; უხვი
урожай — მოსავალი	богатый урожай — უხვი მოსავალი
машинами — მანქანებით	
облегчают — უადვილებენ; უმსუბუქებენ	богатеет — მდიდრდება
тяжелый — მძიმე	крепнет — ძლიერდება
труд — შრომა. Труд людей — ადამიანების შრომა	родная страна — მშობლიური ქვეყანა

ОСНОВА СЛОВА სიტყვის ფუძე

Для того, чтобы найти основу слова в грузинском языке, данное слово нужно поставить в повелительном или дательном падеже и отбросить падежное окончание. Оставшаяся часть слова будет его основой.

სახლ		—ო	კაც		—ო
		—მა			—მა
		—ს			—ს

В слове სახლი — სახლ- основа.

- ო — окончание именительного падежа;
- მა — окончание повелительного падежа;
- ს — окончание дательного падежа.

В слове კაცი — основой будет კაც-, основа содержит главное значение слова.

4. ГРУППЫ ИМЕН ПО СКЛОНЕНИЮ სახელთა ჯგუფები გრუნების მიხედვით

В грузинском языке по существу одно склонение — единое по падежным окончаниям для всех склоняемых частей речи.

Однако, в зависимости от характера исхода основы, все склоняемые имена могут быть подразделены на две основные группы:

ა) имена с согласным исходом основы —
ამხანაგ-ი; კაც-ი; სახლ-ი; თავ-ი.

ბ) имена с гласным исходом основы —
დროშა; კატა; სახე; კიბე.

Имена с согласным исходом основы, в свою очередь, делятся на две подгруппы:

ა) имена с устойчивой (неизменяемой) основой —
ამხანაგ-ი; კაც-ი; სახლ-ი; თავ-ი.

ბ) имена с неустойчивой (изменяемой) основой (при склонении в некоторых падежах происходит выпадение гласного).

მელან-ი — მელნ-ის; მელნ-ით; მელნ-ად (выпадает „ა“).

სოფელ-ი — სოფლ-ის; სოფლ-ით; სოფლ-ად (выпадает „ე“).

Имена с гласным исходом основы тоже делятся на две подгруппы:

ა) имена, основа которых усекается (в некоторых падежах гласное окончание теряется) —

დროშა — დროშ-ის; დროშ-ით (усекается „ა“)

სახე — სახ-ის; სახ-ით (усекается „ე“).

ბ) имена, основа которых не усекается (остается без изменения) —

წყარო — წყარო-ს(ი); წყარო-თ(ი);

ორმო — ორმო-ს(ი); ორმო-თ(ი);

რუ — რუ-ს; რუ-თ(ი).

Упражнение 1. Образуйте повелительный падеж единственного числа от следующих существительных:

ოთახი. სახლი. ოჯახი. თავი. ხელი. თვალი. წიგნი. რვეული. სურათი. საათი. ბავშვი. ქალი. კაცი.

Упражнение 2. От этих же слов образуйте обстоятельный падеж единственного и множественного числа.

Упражнение 3. Сделайте письменный перевод текста на грузинский язык.

БЕРЕГИ СВОЕ ЗДОРОВЬЕ

Береги свое здоровье. Борись с грязью и пылью. Проветривай чаще комнату. Платье чисть щеткой.

Солнце, воздух и вода — наши лучшие друзья.

Береги — გაუფრთხილდი
свое — შენი, თავისი
здоровье — ჯანმრთელობა
борись — ებრძოლე
грязь — ტალახი, ჭუჭყი
пыль — მტვერი

проветривай — გაანიავე; პაერი
გაწმინდე
чаще — ხშირად
чисть — გაწმინდე
щетка — ჯაგრისი
лучшие — საუკეთესო
друзья — მეგობრები

Упражнение 4. Сделайте устно обратный перевод текста.

Примечание. Упражнения, подобные упражнениям 3 и 4, необходимо выполнять по своему усмотрению без дальнейших напоминаний.

Упражнение 5. Прочитайте и запомните.

- გამარჯობა, ამხანაგო ვანო!
- გაგმარჯოს!
- დიდი ხანია თბილისში ხართ?
- რამდენიმე დღეა.
- სად ცხოვრობთ?
- სასტუმრო „თბილისში“.
- სად მდებარეობს ეს სასტუმრო?
- აქვე ახლოს, რუსთაველის პროსპექტზე. გამოიარეთ ჩემთან.
- გამოვივლი აუცილებლად. ნახვამდის.
- მშვიდობით ბრძანდებოდეთ!

დიდი ხანია (დიდი ханиа) — давно
 რამდენიმე (რამдениме) — несколько
 დღე (ღღე) — день
 სად ცხოვრობთ (სად ცხოვობთ) — где живете
 სასტუმრო (სასტუმრო) — гостиница
 სად მდებარეობს (სად მდებარეობს) — где находится, расположен

აქვე ახლოს (აკვე აхлос) — здесь же близко, недалеко
 გამოიარეთ (გამოიარეთ) — заходите
 გამოვივლი (გამოვივლი) — найду
 აუცილებლად (აუცილებლად) — непременно
 ნახვამდის (ნახვამდის) — до свидания
 მშვიდობით (მშვიდობით) — прощай (-айте). მშვიდობით ბრძანდებოდეთ. — будьте здоровы.

5. СКЛОНЕНИЕ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ С СОГЛАСНЫМ ИСХОДОМ ОСНОВЫ

ფუძემთარეწმობის არსებითი სახელების გრუნება

С устойчивой основой ფუძემთარეწმობის		С неустойчивой основой ფუძემთარეწმობის	
Ед. ч. მს. რ.	Мн. ч. მრ. რ.	Ед. ч. მს. რ.	Мн. ч. მრ. რ.
სახელი — სახელი	სახელები	სოფელი	სოფლები
მოთხრობა — სახელი-მა	სახელები-მა	სოფელი-მა	სოფლები-მა
მიცხობა — სახელი-ს	სახელებს	სოფელს	სოფლებს
ნათესაობა — სახელი-ის	სახელების	სოფლის	სოფლების
მოქმედობა — სახელი-ით	სახელებით	სოფლით	სოფლებით
ვიტარობა — სახელი-ად	სახელებად	სოფლად	სოფლებად
წოდება — სახელი-ით	სახელებით	სოფლით	სოფლებით

По примеру слова **სახელი** склоняются ქალი, კაცი, ბავშვი, ხელი, ფეხი, თითი, კბილი, მტრედი, ქორი, ბარი, თოხი, საღვური და სხვ.

По примеру слова **სოფელი** склоняются კელი, კურდღელი, მტკაველი, მუცელი, სარტყელი, საქმელი, ფურცელი, ღრუბელი, ჭურჭელი და სხვ.

Упражнение 1. Слова поставьте в повествовательном падеже.

- ა) თავი, გული, თვალი, თითი, წიგნი, რვეული, სურათი.
- ბ) ალაში, კალამი, სალაში, სკამი.

Слова с согласным исходом основы в повествовательном падеже всегда имеют полное падежное окончание — მა.

თავმა; თვალმა; წიგნმა.

Слова, основа которых оканчивается на согласный მ, в повествовательном падеже имеют два მ подряд: одно მ — основы, другое — окончания повествовательного падежа.

ალამმა, კალამმა, ექიმმა, გურამმა.

Упражнение 2. Прочитайте рассказ. Определите, в каком падеже стоят выделенные в тексте слова.

მანქანა ადამიანის სამსახურში

მრავალი მანქანა გამოიგონა ადამიანმა.

აი, გინდა წახვიდე მსკოვში. ჩაჯდები თვითმფრინავში და გაფრინდები. დილით თბილისში ისაუბრებ, სადილად მსკოვში იქნები, ღამით ისევ თბილისში დაბრუნდები.

ავტომობილით შეგიძლია ერთ საათში ასი კილომეტრი გაიბინო, ამდენს ფეხით მთელ კვირას ვერ გაივლი.

ზღვაც დაიმორჩილა ადამიანის გონებამ. გემს მანქანა ამოძრავებს, გემს მიჰყავს ადამიანები და მოიქვს ტვირთი.

კოლმეურნეობის ვრცელ მინდვრებსაც მანქანები ამუშავებს.

მანქანა (მანქანა) — машина
 ადამიანი (ადამიანი) — человек
 მრავალი (მრავალი) — много
 გამოიგონა (გამოიგონა) — изобрёл, выдумал
 გინდა (გინდა) — хочешь

წახვიდე (წახვიდე) — пойди; поехать (тебе)
 ჩაჯდები (ჩაჯდები) — сядешь
 თვითმფრინავში (ტვიტმპრინავში) — в самолет

გაფრინდები (გაფრინდები) — по-
летишь
დილით (დილით) — утром
ისაუზმებ (ისაუზმებ) — позавт-
ракаешь
სადილად (სადილად) — в обед; к
обеду
ღამით (ღამით) — ночью
ისევ (ისევ) — опять
ღაბრუნდები (ღაბრუნდები) — вер-
нешься
შეგიძლია (შეგიძლია) — мо-
жешь
ასი (ასი) — сто
გაირბინო (გაირბინო) — пробе-
жать
ამდენს (ამდენს) — столько
მთელი (მთელი) — целый
მთელ კვირას (მთელ კვირას) —
целую неделю

ვერ გაივლი (ვერ გაივლი) — не
проедешь, не можешь прой-
ти
ზღვა (ზღვა) — море
დაიმორჩილა (დაიმორჩილა) — по-
корил; подчинил
გონება (გონება) — разум; ум
გემი (გემი) — пароход
ამოძრავებს (ამოძრავებს) — дви-
гает; приводит в движение
(его)
მიჰყავს (მიჰყავს) — везет; ве-
дет (его)
მიჰქვს (მიჰქვს) — везет (он его,
ее)
ტვირთი (ტვირთი) — груз
ვრცელი (ვრცელი) — просторный
მინდვრები (მინდვრები) — поля
ამუშავებს (ამუშავებს) — обра-
батывает (он его, ее)

Упражнение 3. Найдите основы в словах: აღამიანმა, თვითმფრინავის, ავტომობილის, ფეხით, გემის, მატარებლით, ტვირთი, სახლს, კარის, თავად.

Упражнение 4. Перепишите примеры. Вместо точек вставьте соответствующие слова (см. рассказ „მანქანა აღამიანის სამსახურში“).

- აღამიანმა მრავალი მანქანა ...
- ჩაჯდები თვითმფრინავში და ...
- ავტომობილით ას კილომეტრს ...
- ფეხით ამდენს მთელ კვირას ვერ ...
- აღამიანმა ზღვაც ...
- გემს აღამიანები ...
- გოლმეურნეობის მინდვრებს მანქანები ...

7. СКЛОНЕНИЕ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ С ГЛАСНЫМ ИСХОДОМ ОСНОВЫ

ფუჰაქეკვეცადი არსებობის სახელების გრუნება

	С усекаемой основой ფუჰაქეკვეცადი		С неусекаемой основой ფუჰაქეკვეცადი	
	Ед. ч. მს. რ.	Мн. ч. მრ. რ.	Ед. ч. მს. რ.	Мн. ч. მრ. რ.
სახელ.	— დროშა	დროშ-ებ-ი	უთო	უთო-ებ-ი
მოთხრ.	— დროშა-მ	დროშ-ებ-მა	უთო-მ	უთო-ებ-მა
მიც.	— დროშა-ს	დროშ-ებ-ს	უთო-ს	უთო-ებ-ს
ნათეს.	— დროშ-ის	დროშ-ებ-ის	უთო-ს	უთო-ებ-ის
მოქმედ.	— დროშ-ით	დროშ-ებ-ით	უთო-თი	უთო-ებ-ით
ვითარ.	— დროშ-ად	დროშ-ებ-ად	უთო-დ	უთო-ებ-ად
წოდ.	— დროშა(-ვ) ¹	დროშ-ებ-ო	უთო(-ვ) ¹	უთო-ებ-ო

По примеру слова დროშა склоняются имена существительные окончанием на „ა“:

და, ძმა, გზა, ზღვა, თმა, ტბა, ძიძა, დედა, დეიდა, დილა, ლოყა, ყანა, ძეგრა, მუხა, ჭიქა და სხვ.;

с окончанием на -ე¹

მზე, დღე, სახე, მეზღვე, მენავე, მდინარე და სხვ. (во множественном числе окончание -ე сохраняется).

По примеру слова უთო склоняются имена существительные с окончанием на -ო

დო, რკო, რტო, ხბო, ეზო, ვოგო, ერბო, თარო, ტარო, წყარო, მღე-
ლო, ორმო, თქრო, სამშობლო და სხვ.;

с окончанием на -უ:

ბუ, რუ, ღრუ, ყრუ, ცრუ, ძუძუ და სხვ.

Имена и фамилии людей, разные клички и названия с гласным окончанием (შთა, მაყვალა, ელიავა, სულავა, ელენე, ვანო, ხანდო, დუტუ, შავთვალა, დიდუთრა და სხვ.) склоняются как существительные с неусекаемой основой и имеют только единственное число.

¹ Употребляется как с падежным окончанием (-ვ), так и без падежного окончания.

სახელ.	— შოთა	ელენე	ღუბუ
მოთხრ.	— შოთა-მ	ელენე-მ	ღუბუ-მ
მიც.	— შოთა-ს	ელენე-ს	ღუბუ-ს
ნათეს.	— შოთა-ს	ელენე-ს	ღუბუ-ს
მოქმ.	— შოთა-თი	ელენე-თი	ღუბუ-თი
ვითარ.	— შოთა-დ	ელენე-დ	ღუბუ-დ
წოდ.	— შოთა	ელენე	ღუბუ

Упражнение 1. Поставьте слова в повествовательном и родительном падежах.

ღელა. მამა. ენა. ხმა. ეზო. ერბო. ოქრო. ღრუ. ყრუ.
სია. აზია. ისტორია. გეოგრაფია. ორგანიზაცია.

Слова с гласным исходом основы в повествовательном падеже имеют сокращенное падежное окончание — **ა**.

ღელამ; მამამ; ეზომ; ყრუმ.

Слова с окончанием на **ო** и **უ** в родительном падеже имеют сокращенное падежное окончание — **ს**.

ეზოს; ყრუს.

Упражнение 2. Прочитайте рассказ. Определите, в каком падеже стоят выделенные в тексте слова. К какой группе имен он относится.

წერო და ბატი

იგავ-არაკი

ბატი რუს პირას იდგა და ხმამაღლა ამბობდა:

— აბა, რომელი ფრინველი შემედრება?! მიწაზე დავდივარ, წყალში ვცურავ, ჰაერში დავფრინავ. მე ყველა ფრინველზე უკეთესი ვარ! წერომ გაიგონა ბატის სიტყვები და უთხრა:

— რა სულელი ხარ, ბატო... არა სჯობია, ერთი რამ იცოდე და კარგად, ვიდრე ბევრი და ცუდად?

წერო (церо) — журавль

ბატი (бати) — гусь

იგავ-არაკი (игав-араки) — басня

რუ (ру) — ручей. რუს პირას —

— у ручья

იდგა (идга) — стоял

ამბობდა (амбობდა) — говорил
(ლა)

აბა (аба) — ну; ну-ка

ფრინველი (принвели) — птица

შემედრება (шемედრება) — срав-
няется (со мной)

მიწაზე (мицазе) — на земле

დავდივარ (დავდივარ) — хожу

ვცურავ (ვცურავ) — плаваю

დავფრინავ (დავფრინავ) — летаю

უკეთესი (უკეთესი) — лучший

გაიგონა (გაიგონა) — услышал
(ონ)

სულელი (სულელი) — глупый

არა სჯობია? (არა სჯობია?) —
не лучше ли?

იცოდე (იციდე) — знай; знал
ბი (ბი)

კარგად (კარგად) — хорошо

ვიდრე (ვიდრე) — чем; нежели

ბევრი (ბევრი) — много

ცუდად (ცუდად) — плохо

Упражнение 3. Допишите окончания существительных

ბატი... წყლის პირას იდგა.

ბატი... წყალში ცურავა დაიწყო.

წერო... ბატი დაინახა.

ბატი... წყალში ცურავენ.

ბატი... კარგი ცურავა იცინა.

Упражнение 4. Прочитайте и запомните.

— სად იყავით გუშინ?

— უნივერსიტეტში.

— რა იყიდეთ?

— ერთი საზაფხულო კოსტუმი და ფეხსაცმელი.

— კიდეც რა იყიდეთ?

— მეტი არაფერი. მინდოდა პალტოს ყიდვა, მაგრამ ვერ შევარჩიე.

თუ ღრთ გაქვთ, წამომყევით და ამარჩივინეთ.

— კარგი, წავიდეთ.

სად იყავით? (სად იკავით?) — где вы были?

რა იყიდეთ? (რა იკიდეთ?) — что вы купили?

საზაფხულო (საზაფხულო) — летний

მეტი არაფერი (მეტი არაფერი) — больше ничего

მინდოდა (მინდოდა) — хотел (я).

ვერ შევარჩიე (ვერ შევარჩიე) — не мог подобрать (я).

თუ ღრთ გაქვთ (თუ დრო გაქვთ) — если у вас есть время.

წამომყევით (წამომყევით) — пойдемте со мной.

ამარჩივინე (ამარჩივინე) — помоги мне подобрать; чтобы я подобрал.

8. СООТВЕТСТВИЕ ПАДЕЖЕЙ ГРУЗИНСКОГО И РУССКОГО ЯЗЫКОВ

ქართული და რუსული ენების პარაფრაზის შესატყვისობა

При сравнительно-сопоставительном анализе падежей грузинского и русского языков обнаруживается значительное расхождение в их назначении и функциях.

В основном мы имеем следующие виды соотношения в употреблении падежей грузинского и русского языков.

Именительный падеж грузинского языка соответствует русскому

а) именительному:

ბავშვი თამაშობს — ребенок играет;

მოსწავლე კითხულობს — ученик читает.

ბ) винительному:

ბავშვი წაიყვანეთ — возьмите ребенка;

მოსწავლე გამოიძახეთ — вызовите ученика.

Именительный падеж русского языка соответствует грузинскому

а) именительному:

ребенок играет — ბავშვი თამაშობს;

ученик читает — მოსწავლე კითხულობს.

б) повествовательному:

ребенок поиграл — ბავშვმა თამაშა;

ученик прочитал — მოსწავლემ წაიკითხა.

г) дательному:

ребенок спит — ბავშვს სძინავს;

ученик любит (книгу) — მოსწავლეს უყვარს (წიგნი).

д) звательному:

ребенок, иди сюда — ბავშვო, მოდი აქ;

ученик, расскажи урок — მოსწავლე (ვ), მომიყევი
გაკვეთილი.

Винительный падеж русского языка соответствует грузинскому

а) именительному:

вызовите ученика — გამოიძახეთ მოსწავლე;

уведите ребенка — წაიყვანეთ ბავშვი.

б) дательному:

наказываю ученика — ვსჯი მოსწავლეს;

возьму ребенка — წაიყვან ბავშვს.

Творительный падеж грузинского языка соответствует русскому

творительному:

ბავშვით კმაყოფილი ვარ — ребенком доволен;

მოსწავლით ამაყობენ — учеником гордятся.

Творительный падеж русского языка соответствует грузинскому

а) творительному:

ребенком доволен — ბავშვით კმაყოფილი ვარ;

учеником гордятся — მოსწავლით ამაყობენ.

б) именительному:

был хорошим учеником — კარგი მოსწავლე იყავ;

был дерзким ребенком — თავზედი ბავშვი იყავ.

в) обстоятельству:

остался ребенком — ბავშვად დარჩა;

считался хорошим учеником — კარგ მოსწავლედ ითვლებოდა.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите на грузинский язык.

САЛЮТ

Около Одессы была расположена рота и расставлены на поле пушки. Александр Сергеевич Пушкин подошел к ним и начал их внимательно рассматривать. Офицер остановил Пушкина и спросил, кто он.

— Пушкин, — ответил поэт.

— Пушкин! — воскликнул офицер. — Ребята, пали!

Прозвучал оглушительный залп. Весь лагерь встревожился. Сбежались офицеры, спрашивали, почему стреляли из пушек

— В честь знаменитого гостя, — отвечал офицер.

Салют — სალუტო

около — ახლოს

расположен — განლაგებული

была расположена — განლაგებული

იყო

рота — ახეული

расставлены — დადგმული; და-
 ყენებულ
 пушки — ზარბაზნები
 к ним — მათთან
 начал — დაიწყო (он)
 внимательно — ყურადღებით
 рассматривать — დათვალიერება
 восстановил — გააჩერა; შეაჩერ
 (он его)
 воскликнул — დაიყვირა (он)
 ребята! — ბიჭებო.
 пали! — ცეცხლი.
 прозвучал — გაისმა

оглушительный — გამაყრუებელი
 залп — ბათქი; სროლა
 лагерь — ბანაკი
 ветевожился — შემფოთდა (он)
 сбегались — მოიბრინეს
 спрашивали — კითხულობდნენ
 (они)
 почему — რატომ
 стреляли — ისროდით (вы)
 в честь — საპატივცემოდ
 знаменитый — სახელგანთქმული
 гость — სტუმარი
 отвечал — პასუხობდა (он)

Упражнение 2. Проследите, в каком падеже стоит су-
 ществительное (подлежащее) на русском языке и в ка-
 ком падеже то же самое слово на грузинском языке.

Офицер остановил — ოფიცერმა შეაჩერა
 воскликнул офицер — დაიყვირა ოფიცერმა
 спросили офицера — ჰკითხეს ოფიცერს
 вызвали офицера — გამოიძახეს ოფიცერი
 спрашивали офицеры — კითხულობდნენ ოფიცერები
 спросили офицеры — იკითხეს ოფიცერებმა.

Упражнение 3. Образуйте словосочетания, поставив
 слова, заключенные в скобках, в повествовательном падеже.

(მოსწავლე) გაკვეთილი დაისწავლა. (მასწავლებელი) მოსწავლე გა-
 ძიობა. (გურამი) კარგი წიშნები მიიღო. (ექიმი) ავადმყოფი გასინჯა,
 (ქათამი) წყალი დალია. ბევრმა (წყალი) ჩაიარა. (გიორგი) წერილი მო-
 იწერა. (ვანო) პალტო იყიდა. (მაყვალა, ელენე და დავითი) კონცერტი
 გამართეს.

Упражнение 4. Спишите предложения. Слова, стоя-
 щие в скобках, поставьте в дательном падеже.

1. მატარებელი (თბილისი) უახლოვდება. 2. ახალ (ქუთაისი) დიდ
 ქარხნებს ამშვენებს. 3. მე ხვალ (მანგლისი) მივდივარ. 4. დედა ახალ
 (ტანისამოსი) მიკერავს. 5. სურათის (ფასი) გავიგებ. 6. მოსწავლე მთხ-
 რობის (შინაარსი) ჰყვება.

Слово, основа которого оканчивается на согласное „ს“, в да-
 тельном падеже единственного числа всегда пишется через два
 „ს“.

თასს, ფასს, ხალისს, შინაარსს და ა. შ.

XI. ИМЯ ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ ზედსართავი სახელი

Имена прилагательные бывают качест-
 венные (ვითარებითი) и относительные (მი-
 მართებითი).

Качественные прилагательные —
 ვითარებითი ზედსართავები:

თეთრი — белый
 მაღალი — высокий
 გემრიელი — вкусный.

Относительные прилагательные —
 მიმართებითი ზედსართავები:

წვერიანი — бородатый
 ჭკვიანი — умный
 მარილიანი — соленый.

В грузинском языке нет притяжательных прилагательных. При
 переводе на грузинский язык русские притяжательные прила-
 гательные заменяются родительным падежом существительного.
 Напр.:

папин кабинет — მამის კაბინეტი
 дядино пальто — ბიძის პალტო
 лисья шуба — მელისა ჭურჭი.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите на русский
 язык. Выпишите качественные прилагательные вместе с
 существительным, к которым они относятся. Припишите
 перевод на русском языке.

უსუნო ყვავილი

ერთმა ყმაწვილმა მინდორში მშვენიერი უსუნო ყვავილი იპოვა, მას
 ძალიან მოეწონა ყვავილი, მოგლიჯა იგი და თავის ვარდის დიდ კონა-
 ში ჩაარქო.

ოტა ხნის შემდეგ ამოაძრო კონიდან, უსუნა და იგრძნო, რომ უსუნო ყვავილს ვარდის საამური სუნი მისცემოდა. ყმაწვილი დაფიქრდა და თქვა:

— ჰო, ახლა კი მივხვდი, რატომ მირჩევს დედაჩემი კარგ ამხანაგებთან ყოფნასო.

Образец

მშვენიერი ყვავილი — прекрасный (красивый) цветок.

უსუნო (უსუნი) — без запаха	ჩაარჭო (ჩაარყო) — воткнул (он)
ყმაწვილი (კმაწვილი) — юноша	ამოაძრო (ამოაძრო) — вынул
მინდორი (მინდორი) — поле	выдернул; вытащил (он что-то)
მშვენიერი (მშვენიერი) — прекрасный; чудный; прелестный	უსუნა (უსუნი) — понюхал (он)
იპოვა (იპოვა) — нашел (он)	იგრძნო (იგრძნო) — почувствовал (он)
მოეწონა (მოეწონა) — понравился (ему что-то)	ვალ (ვალ) — приятный
მოგლიჯა (მოგლიჯა) — сорвал (он)	საამური (საამური) — приятный
ვარდი (ვარდი) — роза	დაფიქრდა (დაფიქრდა) — задумался (он)
კონა (კონა) — связка; пучок	მირჩევს (მირჩევს) — советует, рекомендует (мне он)
ვარდის კონა — букет роз	ყოფნას (ყოფნას) — бывает; ходит (он)

Упражнение 2. Вместо точек напишите прилагательные, противоположные по значению.

1. დაფა თეთრი კი არა, ... 2. კედელი შავი კი არა, ... 3. ჭერი მაღალი კი არა, ... 4. კარები დაბალი კი არა, ... 5. შენი სურათი ულამაზო მეჩვენება, მაგრამ ... ყოფილა. 6. შენი ამხანაგი უჭკულო მეგონა, მაგრამ ... ყოფილა.

Образец: დაფა თეთრი კი არა, შავია.

Упражнение 3. Составьте предложения, добавив к данным подлежащим сказуемые, выраженные прилагательными.

1. ქალაქი თბილისი ...	5. ჩრდილოეთში ზამთარი ...
2. ყაზბეგის მთა ...	6. საქართველოს ბუნება ...
3. მდინარე ვოლგა ...	7. ჩვენი ქვეყანა ...
4. სამხრეთში ზაფხული ...	8. საბჭოთა კავშირი ...

Слова для вставки: დიდი, მაღალი, ღრმა, ცხელი, მკაცრი, ლამაზი, მდიდარი, ძლიერი.

Образец: ქალაქი თბილისი დიდია.

Упражнение 4. Переведите на грузинский язык.

РАЗГОВОР С КОЛХОЗНЫМ СТОРОЖЕМ

- Ты амбары сторожишь?
 — Сторожу.
 — А от страха не дрожишь?
 — Не дрожу.
 — Не случалась ли беда?
 — Никогда.

1. СТЕПЕНИ СРАВНЕНИЯ ИМЕН ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ ზედასართავი სხვალების ხარისხის ფორმები

В грузинском языке имена прилагательные имеют две основные степени сравнения:

- დადებითი — положительная и
 შედარებითი (უფრობითი) — сравнительная

Положительная степень в грузинском языке, как и в русском, показывает на наличие определенного признака предмета:

- ლამაზი ადგილი — красивое место
 ბედნიერი თაობა — счастливое поколение.

Сравнительная степень грузинского языка соответствует сравнительной и превосходной степеням сравнения в русском языке. Она образуется с помощью префикса უ — в начале слова и суффикса -ეს — перед окончанием.

- ლამაზი — красивый; უ-ლამაზ-ეს-ი — красивое, красивейший
 ბედნიერი — счастливый; უ-ბედნიერ-ეს-ი — счастливее, счастливейший.

В грузинском языке употребляются также описательные формы превосходной степени. Например:

- მეტად კარგი; ფრიად კარგი — наилучший
 მეტად ლამაზი; ძალიან ლამაზი — красивейший
 მეტად ბედნიერი — счастливейший

В данном случае для образования превосходной степени пользуются словами (наречиями):

- მეტად — более; весьма
- ძალიან — очень
- ფრიალ — весьма
- ძლიერ — очень
- მეტისმეტად — в высшей мере и т. д.

Кроме указанных степеней сравнения прилагательных в грузинском языке употребляется еще умерительная степень — *ოღნობითი ხარისხი*.

Умерительная степень грузинского прилагательного соответствует примерно русским прилагательным с суффиксами -оват, -еват — красноватый, синеватый.

Умерительная степень образуется от основы прилагательного с помощью префикса *მო-* и суффикса *-ო*.

- მაღალი — высокий; *მო-მაღლ-ო* — чуть выше
- მწარე — горький; *მო-მწარ-ო* — горьковатый
- გოგელი — длинный; *მო-გრძ-ო* — длиноватый.

Примечание: Умерительная степень в грузинском языке употребляется в отношении только некоторых имен прилагательных; нельзя сказать, например: *მოკარგო*, *მოლაშხო*, *მომშენიერო* и т. д.

Упражнение 1. Прочитайте примеры. Объясните способы образования степеней сравнения имен прилагательных, приведенных в тексте.

1. ჩვენი სამშობლო უძლიერესი ქვეყანაა მსოფლიოში. 2. მოსკოვო უდიდესი ქალაქია საბჭოთა კავშირში. 3. დიდმა რუსმა მეცნიერმა ალექსანდრე სტეფანეს ძე პოპოვმა გამოიგონა კავშირგაბმულობის უმნიშვნელოვანესი საშუალება — რადიო. 4. ვალერი ჩკალოვი უმაჰცესი მფრინავი იყო. 5. მიკოლუნჯაკაის უდიდესი განსაცდელის დროსაც არ მიუმართავს იარაღისათვის, როდესაც ის ველურ პაპუასებთან იმყოფებოდა.

- მსოფლიო (მსოფლიო) — мир; все-
- გამოიგონა (გამოიგონა) — вы-
- ленная
- мал; изобрел (он)
- მეცნიერი (მეცნიერი) — ученый

- კავშირგაბმულობა (კავშირგაბმულობა) — связь
- უმნიშვნელოვანესი (უმნიშვნელოვანესი) — важнейший
- საშუალება (საშუალება) — способ
- უმაჰცესი (უმაჰცესი) — храбрый
- მფრინავი (მფრინავი) — летчик

- განსაცდელი (განსაცდელი) — опасность
- არ მიუმართავს (არ მიუმართავს) — не обращался, не применял (он) (он к нему)
- იარაღი (იარაღი) — оружие
- ველური (ველური) — дикий
- იმყოფებოდა (იმყოფებოდა) — был; жил; пребывал; находился (он)

Упражнение 2. От данных ниже слов образуйте простые формы сравнительной степени.

მკაცრი, მაგარი, სქელი, მჩატე, წვრილი, რბილი, დაბალი, წითელი, გემრიელი, მაღალი, ძნელი, ცუდი, მოკლე, ხშირი, ხნიერი, წყნარი, ძლიერი, მამაცი, მშენიერი, მნიშვნელოვანი.

Образец: მკაცრი — უმკაცრესი.

Упражнение 3. От данных ниже слов образуйте умерительную степень.

მწვანე, შავი, თეთრი, ყვითელი, მკავე, გრძელი, მწარე.

Образец: მწვანე — მომწვანო.

Упражнение 4. К каждому существительному поставьте прилагательное. Слова подберите сами.

ქვეყანა, ხალხი, ქალაქი, სოფელი, ზღვა, თქვანე, მთა, მდინარე, თავი, თათხი, ეზო, სახლი, საწარმო, კოლმეურნეობა, დაწესებულება.

Образец: დიდი ქვეყანა; პატარა ქვეყანა.

2. СКЛОНЕНИЕ ИМЕН ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ წამსარტავი სახელების ბრუნება

Имена прилагательные, взятые отдельно, склоняются так же, как существительные.

	Ед. ч. მხ. რ.	Мн. ч. მრ. რ.
სახელ.	თეთრ-ი	თეთრ-ებ-ი
მოთხ.	თეთრ-მა	თეთრ-ებ-მა
მიც.	თეთრ-ს	თეთრ-ებ-ს
ნათ.	თეთრ-ის	თეთრ-ებ-ის
მოქმ.	თეთრ-ით	თეთრ-ებ-ით
ვითარ.	თეთრ-ად	თეთრ-ებ-ად
წოდ.	თეთრ-ო	თეთრ-ებ-ო

При склонении имен прилагательных с существительными падежные окончания получают прилагательные с согласным исходом основы.

	Ед. ч. მხ. რ.	Мн. ч. მრ. რ.
სახელ.	თეთრ-ი სახლ-ი	თეთრ-ი სახლ-ებ-ი
მოთხ.	თეთრ-მა სახლ-მა	თეთრ-მა სახლ-ებ-მა
მიც.	თეთრ-ს სახლ-ს	თეთრ-ს სახლ-ებ-ს
ნათეს.	თეთრ-ის სახლ-ის	თეთრ-ის სახლ-ებ-ის
მოქმ.	თეთრ-ით სახლ-ით	თეთრ-ით სახლ-ებ-ით
ვითარ.	თეთრ-ად სახლ-ად	თეთრ-ად სახლ-ებ-ად
წოდ.	თეთრ-ო სახლ-ო	თეთრ-ო სახლ-ებ-ო,

Таким образом, имя прилагательное при существительном падежные окончания сохраняет в трех падежах: в именительном, повествовательном и изъявительном. В остальных четырех падежах окончания или вовсе не получает, или получает в сокращенном виде. Теряют окончания дательный и обстоятельственный падежи; сокращенные окончания (только — ი) получают родительный и творительный падежи.

Во множественном числе имя прилагательное, когда оно склоняется вместе с существительным, остается в единственном числе

თეთრი სახლი — თეთრი სახლები
 თეთრმა სახლმა — თეთრმა სახლებმა
 ი. ტ. დ.

Имена прилагательные с гласным исходом основы вместе с существительным не склоняются (не получают падежных окончаний).

	Ед. ч. მხ. რ.	Мн. ч. მრ. რ.
სახელ.	სუფთა რვეულ-ი	სუფთა რვეულ-ებ-ი
მოთხ.	სუფთა რვეულ-მა	სუფთა რვეულ-ებ-მა
მიც.	სუფთა რვეულ-ს	სუფთა რვეულ-ებ-ს
ნათეს.	სუფთა რვეულ-ის	სუფთა რვეულ-ებ-ის
მოქმ.	სუფთა რვეულ-ით	სუფთა რვეულ-ებ-ით
ვითარ.	სუფთა რვეულ-ად	სუფთა რვეულ-ებ-ად
წოდ.	სუფთა რვეულ-ო	სუფთა რვეულ-ებ-ო

По этому образцу склоняются ლურჯა ცხენი, მკიმე ტვირთი, ყრუ კაცი, საბრძოლო ამოცანა და სხვ.

Упражнение 1. Укажите прилагательные. Определите какого они числа и падежа.

ლენინი სკოლაში

პატარა ვალოდია წარჩინებულ მოსწავლედ ითვლებოდა. როდესაც მას გამოიძახებდნენ, იგი დინჯად დგებოდა და მოფიქრებულ პასუხს იძლეოდა.

ამხანაგებს ძალიან უყვარდათ ვალოდია, აფასებდნენ მის ჭკუას, ნიჭს კეთილ გულს. იგი ჩამორჩენილ ამხანაგებს ეხმარებოდა, გულდასმით უხსნიდა ყველაფერს.

კლასიდან კლასში ვალოდია ქების ფურცლით გადადიოდა.

წარჩინებული (царчинебули) —	ნიჭი (ნიჩი) —	способность
отличный	კეთილი (კეტილი) —	добрый
ითვლებოდა (იტვლებოდა) —	ჩამორჩენილი (ჩამორჩენილი) —	отсталый
ტალსა; ბყ (ონ)	ეხმარებოდა (ეხმარებოდა) —	помогал
გამოიძახებდნენ (გამოიძახებდნენ) —	გულდასმით (გულდასმით) —	стательно; тщательно
უხსნიდა (უხსნიდა) —	უხსნიდა (უხსნიდა) —	объяснял (он ему)
უხსნიდა (უხსნიდა) —	ქება (კება) —	хвала
მოფიქრებული (მოფიქრებული) —	ქების ფურცელი (კების პურცილი) —	похвальный лист
ობდუმანნი	გადადიოდა (გადადიოდა) —	переходил.
აფასებდნენ (აფასებდნენ) —	ლი (ეგო)	
ჭკუა (ჭკუა) —	უმ	

Упражнение 2. К именам существительным из I раздела подберите имена прилагательные из II раздела и согласуйте их с существительными.

I. ქალაქი, რესპუბლიკა, სახელმწიფო, ქვეყანა, ცენტრი, ადგილი, დარბაზი, აუდიტორია, თეატრი, კინო, კონცერტი, კლუბი, სამკითხველო, საწარმოები, მანქანები.

II. ლამაზი, დიდი, პატარა, ძლიერი, დემოკრატიული, კულტურული, ვრცელი, მშვიდობიანი, მაღალი, სინათლიანი, დრამატული, მშვენიერი, იშვიათი, მდიდარი, ახალი.

Упражнение 3. Напишите множественное число от следующих словосочетаний.

- სახალხო რესპუბლიკა — სახალხო რესპუბლიკები
 დიდი სახელმწიფო —
 ლამაზი ქალაქი —
 ვრცელი მოედანი —
 მზიანი დღე —
 ახალი გაზეთი —
 ფართო გზა —
 ვიწრო ადგილი —
 ღრმა მდინარე —

X. ИМЯ ЧИСЛИТЕЛЬНОЕ რიცხვითი სახელი

Числительные в грузинском языке, как и в русском, бывают количественные (რაოდენობითი) и порядковые (რიგობითი).

Количественные числительные

от 0 до 10

0 — ნული	5 — ხუთი
1 — ერთი	6 — ექვსი
2 — ორი	7 — შვიდი
3 — სამი	8 — რვა
4 — ოთხი	9 — ცხრა

10 — ათი

от 11 до 19

11 — თერთმეტი	15 — თხუთმეტი
12 — თორმეტი	16 — თექვსმეტი
13 — ცამეტი	17 — ჩვიდმეტი
14 — თოთხმეტი	18 — თვრამეტი
	19 — ცხრამეტი

от 20 до 99

В грузинском языке счет двадцатеричный, число двадцать (ოცი) лежит в основе счета в пределах от 20 до 99 включительно.

21 — ოცდაერთი	37 — ოცდაჩვიდმეტი
22 — ოცდაორი	38 — ოცდათვრამეტი
23 — ოცდასამი	39 — ოცდაცხრამეტი
24 — ოცდაოთხი	40 — ორმოცი
25 — ოცდახუთი	41 — ორმოცდაერთი
26 — ოცდაექვსი	42 — ორმოცდაორი
27 — ოცდაშვიდი	43 — ორმოცდასამი
28 — ოცდარვა	44 — ორმოცდაოთხი
29 — ოცდაცხრა	45 — ორმოცდახუთი
30 — ოცდაათი	
31 — ოცდათერთმეტი	50 — ორმოცდაათი
32 — ოცდათორმეტი	60 — სამოცი
33 — ოცდაცამეტი	70 — სამოცდაათი
34 — ოცდათოთხმეტი	80 — ოთხმოცი
35 — ოცდათხუთმეტი	90 — ოთხმოცდაათი
36 — ოცდათექვსმეტი	99 — ოთხმოცდაცხრამეტი

и т. д.

от 100 и выше

100 — ასი	800 — რვაასი
200 — ორასი	900 — ცხრაასი
300 — სამასი	1 000 — ათასი
400 — ოთხასი	2 000 — ორი ათასი
500 — ხუთასი	10 000 — ათი ათასი
600 — ექვსასი	100 000 — ასი ათასი
700 — შვიდასი	1 000 000 — მილიონი

Порядковые числительные

Порядковые числительные образуются от количественных с прибавлением к началу числа префикса მე-, а к основе — суффикса -ე, за исключением числа პირველი — первый.

1-ლი — პირველი	მე-7 — მეშვიდე
მე-2 — მეორე	მე-8 — მერვე
მე-3 — მესამე	მე-9 — მეცხრე
მე-4 — მეოთხე	მე-10 — მათე
მე-5 — მეხუთე	მე-11 — მეთერთმეტე
მე-6 — მეექვსე	и т. д. до 21-го.
21-ე — ოცდამეერთე	მე-60 — მესამოცე
(частица მე- переходит во вторую половину слова)	61-ე — სამოცდამეერთე
22-ე — ოცდამეორე	71-ე — სამოცდამეთერთმეტე
23-ე — ოცდამესამე	и т. д. до 80.
и т. д. до 40.	მე-80 — მეოთხმოცე
მე-40 — მეორმოცე	81-ე — ოთხმოცდამეერთე
41-ე — ორმოცდამეერთე	и т. д. до 100.
(по образцу 21, 22 и т. д.)	მე-100 — მესასე
50-ე — ორმოცდამათე	101-ე — ასმეერთე
51-ე — ორმოცდამეთერთმეტე	и т. д.
и т. д. до 60.	

Упражнение 1. Прочитайте и переведите. Выпишите имена числительные количественные в один столбец. Имена числительные порядковые — в другой столбец. Припишите к ним их цифровое значение.

ჩვენი სკოლა

ჩვენი სკოლა დიდი, სამსართულიანი შენობაა. პირველ სართულზე რვა ოთახია. ოთხ ოთახში დაწყებითი კლასებია მოთავსებული, ორში — სახელოსნო, დანარჩენი ორი — დამხმარე ოთახებია.

მეორე სართულზე ათი ოთახია. ასასვლელ კიბესთან პირველი ოთახი დირექტორის კაბინეტია, გვერდით — სამასწავლებლო. დანარჩენ ოთახებში მეხუთე, მეექვსე, მეშვიდე და მერვე კლასებია. ოთხი ოთახი სასწავლო კაბინეტებს უჭირავს. მესამე სართულზე მოთავსებულია მეცხრე და მათე კლასები. ამავე სართულზეა ერთი დიდი დარბაზი.

სკოლას დიდი ეზო აქვს, დაახლოებით ოთხი ჰექტარი, სკოლის შენობის გარდა ეზოში სამი დამხმარე შენობაა.

სამსართულიანი (სამსართულიანი) — трехэтажный	ასასვლელი (ასასვლელი) — подъёмный
შენობა (შენობა) — здание	გვერდით (გვერდით) — рядом
სართული (სართული) — этаж	სამასწავლებლო (სამასწავლებლო) — учительская
დაწყებითი (დაწყებითი) — начальный	სასწავლო (სასწავლო) — учебный
მოთავსებული (მოთავსებული) — помещён	უჭირავს (უჭირავს) — занимает
სახელოსნო (სახელოსნო) — мастерская	დარბაზი (დარბაზი) — зал
დანარჩენი (დანარჩენი) — остальные; остальные	ეზო (ეზო) — двор
დამხმარე (დამხმარე) — вспомогательный	დაახლოებით (დაახლოებით) — приблизительно
	გარდა (გარდა) — кроме.

Дробные числительные

1/2 — ნახევარი	2/3 — ორი მესამედი
1/3 — მესამედი	3/4 — სამი მეოთხედი
1/4 — მეოთხედი	2 1/2 — ორნახევარი
1/5 — მეხუთედი	2,5 — ორი მთელი და ხუთი მეათედი.

Существительные при количественных числительных

Имена существительные при количественных числительных в грузинском языке всегда стоят в единственном числе.

ორი ამხანაგი — два товарища
 ხუთი წიგნი — пять книг
 ათი სახლი — десять домов
 ასი მანეთი — сто рублей и т. д.

Упражнение 2. Прочитайте и переведите на грузинский язык.

К трем часам на старт собралось до двадцати гонщиков. Ровно в три часа был дан старт на дистанцию в тридцать километров по кругу. Первого лыжника можно было ожидать между четырьмя и пятью часами.

Состязание состоялось 2 января 1975 года.

Старт — სტარტი
 собралось — შეიკრიბა
 гонщик — მემარულე, მბობლელი
 по кругу — წრეში; წრიულად
 лыжник — მეთხილამურე

можно было ожидать — მოგელოდით; მოსალოდნელი იყო
 состязание — შეჯიბრება
 состоялось — შედგა; ჩატარდა.

Упражнение 3. Прочитайте следующие количественные числительные.

1, 5, 10, 20, 21, 30, 32, 40, 45, 50, 56, 60, 66, 70, 77, 80, 88, 90, 100, 111, 256, 345, 906, 1250, 1960, 1965.

Упражнение 4. Прочитайте следующие порядковые числительные.

1-ლი, მე-2, მე-3, მე-10, მე-11, მე-20, 21-ე, 31-ე, მე-40, 55-ე, მე-60, 70-ე, 89-ე, მე-100, 101-ე, 1965-ე.

Упражнение 5. Прочитайте следующие даты (по-грузински).

26 мая 1955 года. 15 июня 1958 года. 10 сентября 1959 года, 30 декабря 1962 года.

Образец: 26. V. 1955 г. = ათას ცხრაას ორმოცდათხუთმეტი წლის ოქტაბერის მისი.

1. УПРАЖНЕНИЯ С ЧИСЛАМИ რიცხვებზე პარჯიზი

$2+5=7$ — ორს მიეუმატოთ ხუთი იქნება შვიდი.
 $15-6=9$ — თხუთმეტს მიეუმატოთ ექვსი იქნება ოცდაერთი.
 $60-13=47$ — სამოცს გამოვაკლოთ ცამეტი იქნება ორმოცდაშვიდი.
 $8 \cdot 4=32$ — რვა გაამრავლოთ ოთხზე იქნება ოცდათორმეტი.
 $40 : 4=10$ — ორმოცი გავეყოთ ოთხზე იქნება ათი.

Упражнение 1. Прочитайте и запишите.

ერთი კაპიკი	ერთი სახლი	ნახევარი კილო
ორი —	სამი —	ერთი მესამედი —
სამი —	შვიდი —	ორნახევარი —
ხუთი —	ოცი —	ხუთი მთელი და
ათი —	ორმოცი —	ოთხი მეათედი —

Упражнение 2. Прочитайте, отчетливо выговаривая имена числительные.

ჩვენს ოჯახში ხუთნი ვართ. ყველაზე უფროსი მამა. ის დაბადებულია 1940 წელს, დედა მამაზე 5 წლით უმცროსია, დაბადებულია 1945 წელს. ჩემი უფროსი ძმა მე-2 კურსის სტუდენტია, იგი 18 წლისაა. მე ჩემს ძმაზე 3 წლით უმცროსი ვარ, დავიბადე 1962 წელს. ამჟამად ვსწავლობ მე-9 კლასში.

ჩვენს ოჯახში (ჩვენს ოჯახში) —	უმცროსი (უმცროსი) —	მладший
в нашей семье	ძმა (ძმა) —	брат
ყველაზე (ყველაზე) —	მე-2 კურსის სტუდენტია (მეორე კურსის სტუდენტია) —	студент второго курса (он)
სამი (სამი) —	უფროსი (უფროსი) —	старший
მამა (მამა) —	მამა (მამა) —	отец
ის დაბადებულია (ის დაბადებულია) —	ის დაბადებულია (ის დაბადებულია) —	დაიბადე (დაიბადე) —
— он рожден	— он рожден	ამჟამად (ამჟამად) —
დედა (დედა) —	დედა (დედა) —	мать
		в настоящее время
		ვსწავლობ (ვსწავლობ) —
		учусь.

Упражнение 3. Прочитайте и переведите на грузинский язык.

Если принять год равным 365 суткам, то каждый год Солнца запаздывал бы примерно на четверть суток. Для устранения этого неудобства в 46 году до нашей эры Юлий Цезарь провел реформу календаря, предложив каждые четыре года вводить лишний день и назвать такой год високосным.

В 1582 году папа Григорий XIII провел очередную реформу календаря. Длина этого календаря равна 365,2425 суток. Ошибка этого календаря составляет всего 1 сутки за 3.300 лет.

Если принять —	თუ მივიღებთ;	примерно —	აქ: დაახლოებით
თუ დაუშვებთ	თუ დაუშვებთ	устранение —	აცილებს; მოშორება;
равный —	ტოლი; თანაბარი; უდრის	და; для устранения —	ასაცილებლად
предложив —	წამოაყენა რა (წინადადება)	неудобство —	უხერხულობა
сутки —	დღე-ღამე	до нашей эры —	ჩვენს ერამდე
запаздывало бы —	დააგვიანებდა; დაიგვიანებდა	провел —	გატარა
		вводит —	შემოღობს; შემოღობს
		შემოღობული ყოფილიყო.	

лишний — ზედმეტი
 высокосный — ნაკიანი
 очередной — მორიგე
 равняется — უდრის

365,2425 — სამას სამოცდახუთი
 მთელი და ორი ათას ოთხას ოცდა
 დახუთი მეათათასედი
 ошибка — შეცდომა
 составляет — შეადგენს.

Упражнение 4. Прочитайте и заучите выражения, обозначающие время суток.

1 час — პირველი საათი
 2 часа — ორი საათი
 5 часов — ხუთი საათი

час дня — დღის პირველი საათია
 2 часа дня — დღის ორი საათია
 9 часов вечера — საღამოს ცხელი
 საათია

12 часов — თორმეტი საათი

12 часов ночи — ღამის თორმეტი
 ტი საათია.

10.05 — ათი საათი და ხუთი წუთი = თერმეტის ხუთი წუთი

12.15 — თორმეტი საათი და თხუთმეტი წუთი = პირველის თხუთმეტი
 წუთი.

12.30 — თორმეტი საათი და ოცდაათი წუთი = პირველის ნახევარი

01.15 — პირველი საათი და თხუთმეტი წუთი = ორის თხუთმეტი წუთი

02.45 — ორი საათი და ორმოცდახუთი წუთი = სამს თხუთმეტი წუთი
 აკლია

10.50 — ათი საათი და ორმოცდაათი წუთი = თერმეტს ათი წუთი
 აკლია.

XI. СЛОВООБРАЗУЮЩИЕ АФФИКСЫ სიტყვათა წარმოშობის აფიქსები

Суффикс *-ელ-* служит для образования слов, которые обозначают происхождение (из той или иной местности):

ქალაქ-ელ-ი — горожанин
 სოფელ-ელ-ი — сельчанин

თბილის-ელ-ი — тбилисец

Суффикс *-ურ* служит для образования слов, которые обозначают качество или свойство:

ქალაქ-ურ-ი — городской
 სომხ-ურ-ი — армянский

მხეც-ურ-ი — зверский

ადამიან-ურ-ი — человеческий.

В словах с согласным *რ* в основе происходит диссимиляция и суффикс *-ურ* превращается в *-ულ*.

ქართ-ულ-ი — грузинский
 რუს-ულ-ი — русский

ფრანგ-ულ-ი — французский
 ლაშქრ-ულ-ი — воинский.

Суффикс *-ეთ* образует географические названия:

სვან-ეთ-ი — Сванетия
 რუს-ეთ-ი — Россия

ინდო-ეთ-ი — Индия
 ჩინ-ეთ-ი — Китай.

Суффиксы *-იან*, *-ოსან*, *-ოვან*, *-იერ*, образуют слова, которые обозначают принадлежность, обладание, свойство.

-იან: ფულ-იან-ი — с деньгами; имеющий деньги
 ყურ-იან-ი — с ушами
 ცოლ-იან-ი — женатый
 ქმარ-იან-ი (ქმრ-იან-ი) — замужняя.

-ოსან: ხუთ-ოსან-ი — отличник
 წვერ-ოსან-ი — бородатый
 ჯვარ-ოსან-ი — носящий крест; крестonosец
 მანდილ-ოსან-ი — носящая шарф (головной платок); дама.

-ოვან: სახელ-ოვან-ი — знаменитый
 ხმ-ოვან-ი — звуковой; гласный
 ყვავილ-ოვან-ი — цветастый; с цветами
 ერთფერ-ოვან-ი — одноцветный; однообразный.

-იერ: წიგნ-იერ-ი — грамотный
 კანონ-იერ-ი — законный
 ნიჭ-იერ-ი — способный
 მადლ-იერ-ი — благодарный.

Преффиксы и суффиксы в сочетаниях *მე-ე*, *სა-ე*, *სა-ო* — служат для образования слов, обозначающих профессию, назначение.

მე-ე: მე-პურ-ე — хлебопёк; пекарь
 მე-ბაღ-ე — садовник
 მე-ნავე-ე — лодочник
 მე-მწვანო-ე — зеленщик.

სა-ე: სა-მელნ-ე — чернильница
 სა-ქათმ-ე — курятник
 სა-ღვინ-ე — ковш; посуда для вина
 სა-სიმინდ-ე — кукурузник.

სა-ო: სა-ექიმ-ო — врачебный
 სა-ავადმყოფ-ო — больница
 სა-ჯარ-ო — публичный; воинский
 სა-კოლმეურნე-ო — колхозный.

Примечание. При образовании слов в некоторых случаях выпадают гласные ა и ე:

საქათმე — от слова ქათამი (выпала гласная ა),
 მეჭურჭლე — „ჭურჭელი“ (выпала гласная ე).

Упражнение 1. От данных ниже имен существительных образуйте соответствующие слова при помощи суффиксов:

-ელ: მცხეთა. მარაბდა. მოსკოვი. აჭარა. მადარო. ქალაქი. არმია, რეინიგზა. სოფელი. რუსთავი.

-იან: ტყე. რქა. მზე. ქარი. მთა. ვარსკვლავი. მთვარე. ბეწვი. წვერი, ყური. თმა. ხელი. გული. ქვა. წყალი. ცოლ-შვილი.

-ურ, -ულ: ბავშვი. კაცი. ღორი. მხეცი. მეგობარი. ოსი. რუსი. ფრანგი. ქალაქი. მამაცი. ვაჟკაცი. მხედარი.

Определите, где употреблять -ურ и где -ულ и почему?

Упражнение 2. Прочитайте и переведите текст. Объясните способы образования слов (выделенных) при помощи аффиксов.

ჩვენი ბიბლიოთეკა

ჩვენს სასკოლო ბიბლიოთეკაში ბევრია მხატვრული, მეცნიერული, ტექნიკური და სხვა დარგის ქართული და რუსული წიგნები, აგრეთვე სახელმძღვანელოები ინგლისურ, გერმანულ, ფრანგულ და ესპანურ ენებზე.

ბიბლიოთეკასთან არის საბავშვო ლიტერატურის განყოფილება და სამკითხველო.

ბიბლიოთეკაში არის რამდენიმე ცალი რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანი“, გურამიშვილის „დავითიანი“, ჯავახიშვილის „არსენა მარაბდელი“. ჩვენი ბიბლიოთეკა მდიდარია როგორც მშობლიური, ისე უცხოური ლიტერატურით.

სასკოლო (სასკოლო) — школьный
 მხატვრული (მხატვრული) — художественный
 მეცნიერული (მეცნიერული) — научный
 დარგი (დარგი) — отрасль
 ინგლისური (ინგლისური) — английский
 აგრეთვე (აგრეთვე) — также
 სახელმძღვანელო (სახელმძღვანელო) — учебник
 ესპანური (ესპანური) — испанский
 საბავშვო (საბავშვო) — детский
 განყოფილება (განყოფილება) — отдел

სამკითხველო (სამკითხველო) — читальня
 რამდენიმე (რამდენიმე) — несколько
 ცალი (ცალი) — экземпляр
 „ვეფხისტყაოსანი“ (ვეფხისტყაოსანი) — название произведения: «Витязь в тигровой шкуре»
 „დავითიანი“ (დავითიანი) „არსენა მარაბდელი“ (არსენა მარაბდელი) — названия произведений
 მშობლიური (მშობლიური) — родной
 უცხოური (უცხოური) — иностранный.

Упражнение 3. Объясните, от каких слов и какими аффиксами образованы следующие названия:

რუსთაველი, თმოგველი, ხონელი, მღვიმელი, არაგვისპირელი, გურიელი, ქალაღიდელი, თურდოსპირელი, უკრაინელი, ბულგარელი, სასკოლო, საკლასო, სამხატვრო, სამეცნიერო, სასოფლო, საბრძოლო, სამხედრო, სამშობლო, საქართველო, საკავშირო.

Упражнение 4. Отделите аффиксы от основы в словах: მარაბდელი, ლენინგრაძელი, თბილისელი, მთიანი, მზიური, მთვარიანი, მძუტი, მეგობრული, ვაჟკაცი, სამამულთ, საკავშირო, საქართველო, სამშობლო.

Образец: სა-ქართველ-თ

Упражнение 5. Прочитайте и запомните.

— დილა მშვიდობისა, პატივცემულ ექიმო!
 — დილა მშვიდობისა! რა გტკივათ?

- თავი და ყელი მტკევა.
- სიცხე გაქვთ?
- დიხ! 38,2 (ოცდათვრამეტი და ორი ხაზი).
- გააღეთ პირი. ისუნთქეთ. კიდევ ისუნთქეთ. თქვენ უნდა დაწვეთ, აი რეცეპტი. ეს ფხვნილებია, მიიღეთ სამჯერ დღეში.
- მაღლობთ, პატივცემულო ექიმო.

დილა მშვიდობისა (ძილა მშვიდობისა) — доброе утро
 პატივცემულო (პატივცემულო) — уважаемый
 რა გტკივთ? (რა გტკივთ?) — что болит (у вас)?
 სიცხე (სიხე) — жара; температура
 გააღეთ (გააღეთ) — откройте
 ისუნთქეთ (ისუნთქეთ) — дышите
 ფხვნილები (ფხვნილები) — порошки
 მიიღეთ (მიიღეთ) — примите
 სამჯერ დღეში (სამჯერ დღეში) — три раза в день.

ХII. МЕСТОИМЕНИЯ ნაცვალსახელები

Личные местоимения — პირის ნაცვალსახელები

В грузинском языке три личных местоимения в единственном числе и три во множественном.

Ед. ч. მხ. რ.	Мн. ч. მრ. რ.
I. მე — я	I. ჩვენ — мы
II. შენ — ты	II. თქვენ — вы
III. ის (იგი) — он, она, оно	III. ისინი — они

Функции этих местоимений те же самые, что и в русском.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите на русский язык. Выпишите личные местоимения, укажите их значения в русском языке.

წერილი

ჩემო მეგობარო!
 მე ძალიან ვწუხვარ, რომ შენ წერილი დამიგვიანე. გუშინ დეიდაშენი შემხვდა. მას ვკითხე შენი ამბავი. მან მითხრა, ლალი კარგად არისო. ჩამოდი ჩვენს ქალაქში, დარწმუნებული ვარ, ძალიან მოგეწონება იგი. ჩვენ ერთად დავათვალიერებთ ამ ქალაქის ყველა ღირსშესანიშნაობას.
 შენი მეგობარი B. B.

წერილი (წერილი) — письмо
 მეგობარი (მეგობარი) — друг
 ჩემო მეგობარო — мой друг
 ძალიან (ძალიან) — очень
 ვწუხვარ (ვწუხვარ) — сожалею;
 დამიგვიანე — (დამიგვიანე) — задержала (ты) (мне) (письмо)
 გუშინ — (გუშინ) — вчера
 დეიდაშენი — (დეიდაშენი) — твоя тетья
 შემხვდა — (შემხვდა) — встретила (я) (ее)
 ვკითხე — (ვკითხე) — спросила
 ამბავი — (ამბავი) — весть
 მითხრა — (მითხრა) — сказала (мне)
 კარგად არისო — (კარგად არისო) — хорошо (ей)
 ჩამოდი — (ჩამოდი) — приезжай
 ჩვენს ქალაქში — (ჩვენს ქალაქში) — дарцмუნებული ვარ — (დარცმუნებული ვარ) — уверена
 მოგეწონება — (მოგეწონება) — понравиться
 ერთად დავათვალიერებთ — (ერთად დავათვალიერებთ) — вместе будем рассматривать
 ყველა ღირსშესანიშნაობას — (ყველა ღირსშესანიშნაობას) — все достопримечательности

СКЛОНЕНИЕ ПРИТЯЖАТЕЛЬНОГО (კუთხეილავითი) МЕСТОИМЕНИЯ ჩემო С СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫМ

	Ед. ч. — მხ. რ.	Мн. ч. — მრ. რ.
სახელ.	ჩემ-ი ამხანაგ-ი	ჩემ-ი ამხანაგ-ები
მოთხრ.	ჩემ-მა ამხანაგ-მა	ჩემ-მა ამხანაგ-ებ-მა
მიც.	ჩემ-ს ამხანაგ-ს	ჩემ-ს ამხანაგ-ებ-ს
ნათ.	ჩემ-ი ამხანაგ-ის	ჩემ-ი ამხანაგ-ებ-ის
მოქ.	ჩემ-ი ამხანაგ-ით	ჩემ-ი ამხანაგ-ებ-ით
ვითარ.	ჩემ ამხანაგ-ად	ჩემ ამხანაგ-ებ-ად
წოდ.	ჩემ-თ ამხანაგ-თ	ჩემ-თ ამხანაგ-ებ-თ

По образцу ჩემი вместе с существительным склоняются притяжательные местоимения ჩვენი, შენი, თქვენი, მისი, მათი, только притяжательные — შენი, თქვენი, მისი, მათი — не имеют звательного падежа.

СКЛОНЕНИЕ ВОПРОСИТЕЛЬНЫХ (კითხვითი) МЕСТОИМЕНИЙ ვინ? и რა?

	Ед. ч. — მს. რ.		Мн. ч. — მრ. რ. ¹
სახელ.	ვინ	რა	რა-ებ-ი რა-ნ-ი
მოთხზ.	ვინ	რა-მ	რა-ებ-მა
მიც.	ვის-ს	რა-ს	რა-ებ-ს
ნათ.	ვის-ს	რ-ის	რა-ებ-ის
მოქმ.	(ვის-ით)	რ-ით	რა-ებ-ით
ვით.	(ვის-ად)	რ-ად	რა-ებ-ად
წოდ.	—	—	—

СКЛОНЕНИЕ ВОПРОСИТЕЛЬНОГО МЕСТОИМЕНИЯ როგორი И ОТНОСИТЕЛЬНОГО — რაგვარიც

	Ед. ч. — მს. რ.		Мн. ч. — მრ. რ.	
სახელ.	რომელ-ი	რომელ-იც	რომლ-ებ-ი	რომლებ-იც
მოთხზ.	რომელ-მა	რომელ-მაც	რომლ-ებ-მა	რომლებ-მაც
მიც.	რომელ-ს (ა)	რომელ-საც	რომლ-ებ-ს(ა)	რომლებ-საც
ნათ.	რომლ-ის (ა)	რომლ-ისაც	რომლ-ებ-ის(ა)	რომლებ-ისაც
მოქმ.	რომლ-ით (ა)	რომლ-ითაც	რომლ-ებ-ით(ა)	რომლებ-ითაც
ვით.	რომლ-ად (ა)	რომლ-ადაც	რომლ-ებ-ად(ა)	რომლებ-ადაც
წოდ.	—	—	—	—

Упражнение 2. К существительным припишите местоимения, согласовав их в падеже.

¹ Употребляется редко.

ჩემი — ...მეგობარი მოვიდა. ... მეგობარმა წერილი მომწერა. ... მეგობარს მივეცი. ... მეგობრებს უნდა გადავცე. ... მეგობრებით მე კმაყოფილი ვარ.

თქვენი — ... ამბავი გადმომცეს. ... მეგობარმა მითხრა. ... ავადმყოფობის ამბავი მოგვივიდა. მომიკითხე ... მეგობარი. სალანი გადაეცი ... მეგობრებს.

Упражнение 3. Прочитайте и запомните.

- თქვენ ქართულს სწავლობთ?
- დიახ, უკვე ერთი წელია ვსწავლობ.
- ქართულ ტექსტებს კითხულობთ?
- დიახ, ცოტას ვლაპარაკობ კიდეც.
- ვინ გასწავლით?
- არავინ. მე თვითონ ვსწავლობ, დამოუკიდებლად.
- ალბად, ძნელი სასწავლია?
- არა, ძნელი არაა, თღონდ საჭიროა მონდომება.

დიახ (დიახ) — да
 უკვე (უკვე) — уже; уж
 ცოტა (ცოტა) — немного
 კიდეც (კიდეц) — даже, уже, пожалуй (усилительная частица)
 არავინ (არავინ) — никто
 დამოუკიდებლად (დამოუკიდებლად) — самостоятельно

ლად) — независимо; самостоятельно
 ძნელი (ძნელი) — трудный
 თღონდ (თღონდ) — только; лишь бы
 საჭიროა (საჭიროა) — нужно
 მონდომება (მონდომება) — желание; охота; желание.

**XIII. ГЛАГОЛ
 ზ მ ბ ა**

Из всех частей речи грузинского языка наиболее трудным для практического изучения является глагол.

Грузинский глагол имеет сложную систему лиц, времен, видов, залогов, наклонений и т. д.

Из всей этой сложной системы по данному курсу изучаются лишь самые основные формы грузинского глагола.

1. МНОГОЛИЧИЕ ГЛАГОЛА
 ზმების მრავალპირიანობა

Основная особенность грузинского глагола — это его многоличие (полиперсонализм).

В одной форме грузинского глагола могут быть представлены как субъектное лицо (действующее лицо), так и объектные лица (т. е. лица, которых касается действие, производимое субъектом).

В зависимости от этого в грузинском глаголе есть субъективные показатели лиц и объектные показатели лиц.

Например, в личной форме глагола ვაკეთებ префикс ვ- является показателем субъектного лица; в глаголе მ-აქებს префикс მ- является показателем объекта, на который переходит действие субъекта.

Если в глагольной форме представлено только одно лицо, то глагол **о д н о л и ч н ы й**, т. е. в глаголе представлено только лицо субъекта.

ვიმალები (прячусь) — в этой форме глагола мы имеем только лицо субъекта, т. е. того, кто совершает действие, и это действие ни на кого не распространяется. Эта форма глагола **безобъектна**.

Если в глагольной форме представлены два лица — лицо субъекта и лицо объекта, то такая форма глагола будет **д в у х л и ч н о й**.

დავწერე — написал — я его (я письмо). Я — лицо субъекта, его (письмо) — лицо объекта, т. е. того, на которого распространяется действие.

Если в глагольной форме представлено три лица (субъекта и двух объектов), такая форма глагола будет **т р е х л и ч н о й**.

შეუკვრე — сшила — я ей то (сшила я дочери платье). Я — лицо субъекта, ей (дочери) и то (платье) — лица объектов — одного прямого и одного косвенного.

Лица объекта бывают **прямыми**, когда действие субъекта непосредственно переходит на объект (ვწერ, ვხატავ, ვაშენებ), и **косвенными**, когда действие субъекта непосредственно не переходит на объект (მომცა, მთხოვა, მკითხა).

2. ЛИЦО И ЧИСЛО
 პირი და რიცხვი

Глаголы имеют три лица: первое, второе и третье; два числа: единственное и множественное.

Ед. ч. — მს. რ.	Мн. ч. — მრ. რ.
I. მე (я)	I. ჩვენ (мы)
II. შენ (ты)	II. თქვენ (вы)
III. ის, მან, მას (он, она)	III. ისინი, მათ (они)
მე ვაკეთებ — я делаю	ჩვენ ვაკეთებთ — мы делаем
შენ თამაშობ — ты играешь	თქვენ თამაშობთ — вы играете
ის წერს — он пишет	ისინი წერენ — они пишут
მან დაწერა — он написал	მათ დაწერეს — они написали
მას დაუწერია — он, оказывается, написал	მათ დაუწერიათ — они, оказывается, написали.

Упражнение 1. Прочитайте примеры, разберите лицо и число глагола.

1. მე წერილს ვწერ. 2. ის წიგნს კითხულობს. 3. ნინომ გაკვეთილი ისწავლა. 4. ბავშვები ეზოში თამაშობენ. 5. მათ დიდი ბურთი აქვთ. 6. შენ რას აკეთებ? 7. მამა შეიღოს არიგებს. 8. დღეს ჩვენ ექსკურსიაზე მივდივართ. 9. ისინი კედლის გაზეთს უშვებენ. 10. თქვენი წერილი იბეჭდება. 11. მათ გუშინ უნდა გამოეშვათ კედლის გაზეთი. 12. ჩვენ სკოლაში დავბრუნდით, ბავშვები შინ წასულიყვნენ.

ისწავლა (ისწავლა) — выучил	იბეჭდება (იბეჭდება) — печатается
აქვთ (აკვთ) — имеют	დავბრუნდით (დავბრუნდით) — вернулись (мы)
არიგებს (არიგებს) — наставляет	შინ (шин) — домой
უშვებენ (უშვებენ) — აქ: выпускают; გამოეშვათ — должны (были) выпустить	წასულიყვნენ (წასულიყვნენ) — оказывается, ушли.

Упражнение 2. Прочитайте и переведите. Найдите и определите лицо и число глаголов.

ავტობიოგრაფია

დავიბადე 1938 წლის 26 მაისს საქართველოს სსრ მახარაძის რაიონის სოფელ შრომაში.

მამა მასწავლებლად მუშაობს, დედა დიასახლისია.
 ბავშვობა სოფელში გაატარე. იქვე დავამთავრე დაწყებითი სკოლა.
 შემდეგ ჩვენ გადავედი თბილისში. საშუალო სკოლის დამთავრების
 შემდეგ შევედი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის
 ფაკულტეტზე. 1960 წელს დავამთავრე უნივერსიტეტი და იმავე წელს
 გამაგზავნეს მასწავლებლად ქალაქ გორში, სადაც დღემდე ვმუშაობ.

ბ. ბ.

დავიბადე (დავიბადე) — родился (я)	დაწყებითი (დაცეხბითი) — началь- ный (-ая)
სოფელი (სოფელი) — селение, се- ло	გადავედი (გადავედი) — пере- ехали; перешли (мы)
დიასახლისი (დიასახლისი) — до- мохозяйка	დამთავრების შემდეგ — после окончания
გავატარე (გავატარე) — а́ж: про- вёл (я)	შევედი (შევედი) — поступил (я)
დავამთავრე (დავამთავრე) — за- кончил (я)	გამაგზავნეს (გამაგზავნეს) — по- слали (меня); был направлен (я)
	დღემდე (დღემდე) — до сегодня- шнего дня.

Упражнение 3. Поставьте глаголы во множественном числе.

1. გადაშალე წიგნი მე-5 გვერდზე. 2. წაიკითხე ლექსი. 3. მონახე გაკვეთილი. 4. აიღე რვეული. 5. ჩაიწერე დავალება. 6. მოდი კონსულტაციაზე. 7. ვუციდი ამხანაგს. 8. ვიმეორებ გაკვეთილს. 9. ამ საღამოს მივდივარ სოფელში.

Образец: გადაშალე — გადაშალეთ.

გადაშალე (გადაშალე) — открой (книгу)	აიღე (აიღე) — возьми
წაიკითხე (წაიკითხე) — прочитай	ვუციდი (ვუციდი) — жду
მონახე (მონახე) — найди	ვიმეორებ (ვიმეორებ) — повто- ряю.

Упражнение 4. Прочитайте и запомните.

სალამი, ძვირფასო მეგობრებო!
 გისურვებთ წარმატებებს მუშაობაში!
 ამხანაგებო, იბრძოლეთ მშვიდობისათვის მთელ მსოფლიოში!

სალამი (салами) — привет
 ძვირფასო მეგობრებო (ძვირფასო მეგობრებო) — дорогие друзья
 გისურვებთ წარმატებებს (გისურვებთ წარმატებებს) — желаем ус- пехов
 ამხანაგებო (ამხანაგებო) — товарищи
 იბრძოლეთ მშვიდობისათვის (იბრძოლეთ მშვიდობისათვის) — бо- ритесь за мир!

3. ВРЕМЕНА ГЛАГОЛА
 ზმნის დრო

Глагол в грузинском языке имеет три времени: ახლანდელი (აწმყო) — настоящее; წარსული (წამყო) — прошедшее; მომავალი (მყოფადი) — будущее.

Настоящее время (ახლანდელი დრო) отвечает на вопрос რას უკრება? (что делает?)

თამაშობს — играет	წერს — пишет
მღერის — поет	მუშაობს — работает.

Прошедшее время (წარსული დრო) отвечает на вопросы:

რას უკრებოდა? (что делал?)
 რა ქნა? (что сделал?).

რას უკრებოდა? — თამაშობდა — играл	} (он)
წერდა — писал	
მღეროდა — пел	
მუშაობდა — работал.	

რა ქნა? — ითამაშა — играл, сыграл, поиграл	} (он)
დაწერა — написал	
იმღერა — спел, пропел	
იმუშავა — поработал.	

Будущее время (მომავალი დრო) отвечает на вопрос რას იზამს? (что будет делать?)

ითამაშებს — будет играть
დაწერს — напишет; будет писать
იმღერებს — будет петь
იმუშავებს — будет работать.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите на грузинский язык. Выпишите глаголы настоящего, прошедшего и будущего времени в отдельные столбцы и укажите их русское значение.

1. Раньше крестьянин сеял и молот, а хлеб крестьянский по- падал к помещику на стол. 2. На далеком севере нашей страны раньше рос только мох. Теперь там созревают хлеба. 3. Советские люди орошают безводные степи. 4. Зеленые деревья украшают на- ши города. 5. Весело будет шуметь молодой лес. 6. Будем жить весело.

Раньше — წინათ
 сеял — თესდა ის (ონ)
 молот — ლეწავდა ის (ონ)
 по падал — მოხვდებოდა; ხვდე-
 ბოდა. По падал на стол — გა-
 მოქქონდათ მაგიდაზე.
 далекий — შორეული. На дале-
 ком севере — შორეულ ჩრდი-
 ლეთში
 рос — იზრდებოდა ის
 мох — ხავსი

созревают — მწიფდება (-იან)
 орошают — რწყავენ
 безводный — უწყლო
 степь — სტეპი; ველი
 зеленый — მწვანე
 украшают — ამშვენებენ; ალამა-
 ზებენ
 будет шуметь — იხმაურებს; აქ-
 იმრიალებს
 будем жить — ვიცხოვრებთ
 весело — მხიარულად.

Упражнение 2. Образуйте прошедшее и будущее от глаголов по образцу *ვწერ, ვწერდი, დავწერ.*

ვხატავ, ვჭრი, ვშლი, ვყრი, ვტეხ, ვაგორებ, ვანთებ, ვათვალიერებ, ვამტკრევე, ვასველებ, ვარტყამ, ვაჭერ, ვახრჩობ, ვხოცავ, ვწვავ, ვხუჭავ.

Упражнение 3. Предложения, данные ниже, поставьте в прошедшем времени.

1. დედა წერილს წერს. 2. ბავშვი გაკვეთილს ამზადებს. 3. მამა სა- მუშაოზე მიდის. 4. კოლმეურნე დავალებას ასრულებს. 5. დამტარებელს გაზეთი მოაქვს. 6. პაპა გაზეთს კითხულობს. 7. ამხანაგი თბილისიდან მოდის. 8. სტუდენტი მეცადინეობს და ლექციას იწერს.

Образцы:

წერს — დაწერა (დედამ წერილი დაწერა)
 ამზადებს — დაამზადა
 მიდის — წავიდა
 ასრულებს — შეასრულა

მოაქვს — მოიტანა
 კითხულობს — წაიკითხა
 მოდის — მოვიდა
 მეცადინეობს — იმეცადინა
 იწერს — ჩაიწერა.

4. СПРЯЖЕНИЕ

უღლება

Настоящее время — ახლანდელი დრო

Ед. ч. I.	ვაკეთებ — делаю	ვმღერი — пою
მხ. რ. II.	აკეთებ — делаешь	მღერი — поёшь
	III. აკეთებს — делает	მღერის — поёт
Мн. ч. I.	ვაკეთებთ — делаем	ვმღერთ — поём
მხ. რ. II.	აკეთებთ — делаете	მღერთ — поёте
	III. აკეთებენ — делают	მღერიან — поют.

Упражнение 1. По данному образцу спрягайте глаголы в настоящем времени.

ვწერ, ვხატავ, ვკატხულობ, ვთამაშობ, ვკერავ, ვაბრუნებ, ვესვრი, ვჭრი, ვჩივი, ვკვი, ვტირი.

Упражнение 2. Выпишите глаголы I лица, припишите II и III лица.

ჩემი დღე

დილით ადრე ვდგები, ხელ-პირს ვიბან, თმას ვივარცხნი, ვსაუზმობ და სკოლაში მივდივარ.

სკოლაში წასვლის წინ გაკვეთილებს ვიმეორებ.

სკოლაში ვსწავლობ, სახელოსნოში ვმუშაობ, ხოლო შესვენების დროს ვთამაშობ.

სახლში დღის 2 საათზე ვბრუნდები.

სალამოზე გაკვეთილებს ვამზადებ.

ჩემთან ხშირად მოდის ჩემი ამხანაგი. მაშინ ჩვენ ერთად ვმეცადინეობთ.

Образец: ვსწავლობ, სწავლობ, სწავლობს.

დილით (დილით) — утром

ვიმეორებ (ვიმეორებ) — повторяю

ვდგები (ვდგები) — встаю

სახელოსნო (сахелოსნო) — мас- терская

ვიბან (ვიბან) — умываюсь

ვივარცხნი (виварцхნი) — причё- сываюсь

შესვენების დრო (შესვენების დრო) — время отдыха; пере- мена

ვსაუზმობ (ვსაუზმობ) — завтра- каю

წასვლის წინ (წასვლის წინ) —

ვბრუნდები (ვბრუნდები) — воз- вращаюсь

перед уходом

ვაზალებ (ваззадеб) — готовлю
 ხშირად (ხშირად) — часто
 მაშინ (машин) — тогда
 ვმეცადინებოთ (вмещадинеობთ)
 занимаемся.

Прошедшее время — წარსული დრო

ა) Несовершенное — უწყვეტელი

Ед. ч. I.	ვაკეთებდი — делал	ვმღეროდი — пел
მხ. რ. II.	აკეთებდი — делал	მღეროდი — пел
	III. აკეთებდა — делал	მღეროდა — пел
Мн. ч. I.	ვაკეთებდით — делали	ვმღეროდით — пели
მრ. რ. II.	აკეთებდით — делали	მღეროდით — пели
	III. აკეთებდნენ — делали	მღეროდნენ — пели

ბ) Совершенное — წყვეტილი

Ед. ч. I.	გავაკეთე — сделал	ვიმღერე — пропел
მხ. რ. II.	გაკეთე — сделал	იმღერე — пропел
	III. გაკეთა — сделал	იმღერა — пропел
Мн. ч. I.	გავაკეთეთ — сделали	ვიმღერეთ — пропели
მრ. რ. II.	გაკეთეთ — сделали	იმღერეთ — пропели
	III. გაკეთეს — сделали	იმღერეს — пропели

Упражнение 1. По данному образцу проспрягайте глаголы:

ვწერდი. დავწერე. ვხატავდი. დავხატე. ვკითხულობდი. წავიკითხე. ვთამაშობდი. ვითამაშე. ვაშენებდი. ავაშენე. ვესროდი. ვესროლე. ვჩიოდი. ვიჩიე. ვკოვდი. ვიკვილე. ვტიროდი. ვიტირე.

Упражнение 2. Выпишите в один столбец глаголы, отвечающие на вопрос — რას შვრებოდა? в другой столбец — на вопрос — რა ქნა?

ზამროს თავგადასავალი

(ნაწყვეტი)

მაშინ თორმეტი წლისა ვიყავი, როცა ბატონმა სახლს მომაშორა. წამსვე ძროხაში მე მიკრეს თავი, ჩემს სახლ-კარიდან გამაგდეს შორა.

ჯერ კი დავღონდი, დაჩაგრდა გული, ყოფნა უმშობლოდ მეძნელებოდა... სხვები ლხინობდნენ, და მე კი ლული ცრემლისა თვალზე არა მშრებოდა. პატარა ჩემი ამხანაგები ჩემს გულჩვილობას იქ დასცინოდნენ, დავიწყებოდათ თავის დარდები, როცა ისინიც ჩემებრ ტიროდნენ!..

ილია ჭავჭავაძე

Образец: რას შვრებოდა (-დნენ)? | რა ქნა (ქნეს)
 ტიროდა (-დნენ) | მომაშორა (-ეს)

თავგადასავალი (тавгадасავალი) —	მეძნელებოდა (მეძნელებოდა) —
приключение; история жизни	трудно было мне
მომაშორა (момашორა) — отлучил (он меня)	ლხინობდნენ (ლხინობდნენ) — веселились; радовались; развлекались (они)
წამსვე (цამსვე) — сразу; тотчас же	ლული (лули) — зд; горькие слезы
მიკრეს თავი (микрес тавი) — отдали меня ძროხაში მიკრეს თავი — сделали меня пастухом	ცრემლი (цремли) — слеза
გამაგდეს შორა (гамагдес шора) — отлучили, отослали далеко (меня)	არა მშრებოდა (არა მშრებოდა) — не высыхал (-ли) у меня
ღავღონდი (ღავღონდი) — опечалился (я)	გულჩვილობა (გულჩვილობა) — мягкосердечие
დაჩაგრდა გული (დაჩაგრდა გული) — приуныло сердце	დასცინოდნენ (დასცინოდნენ) — насмехались (они над чем-то)
ყოფნა (კოპნა) — быть; быть	დავიწყებოდათ (დავიწყებოდათ) — позабыли; оказывается, позабыли (они)
უმშობლოდ (უმშობლოდ) — без родителей	დარდები (დარდები) — печаль; горе; тоска
	ჩემებრ (ჩემებრ) — как и я
	ტიროდნენ (ტიროდნენ) — плакали (они).

Будущее время — მომავალი დრო

Ед. ч. I.	გავაკეთებ — сделаю	ვიმღერებ — буду петь
მხ. რ. II.	გაკეთებ — сделаешь	იმღერებ — будешь петь
	III. გაკეთებს — сделает	იმღერებს — будет петь

Мн. ч. I. ვაკეთებთ — сделаем
 მრ. რ. II. ვაკეთებთ — делаете
 III. ვაკეთებენ — сделают

ვმღერებთ — будем петь
 მღერებთ — будете петь
 მღერებენ — будут петь.

Упражнение 1. По данному образцу спрягайте глаголы:

დაწერ. დავხატავ. ავაშენებ. შევკვრავ. ვითამაშებ. ვიტვიტებ. ვიჭრებ. ვიციხებ. ვიციხებ.

Упражнение 2. Спишите стихотворение. Подчеркните глаголы будущего времени, укажите лицо и число.

შესაძლებელია?

(ხალხური)

სანთლის გუთანს ავაშენებ,
 შიგ შევაბამ უღელს დევსა;
 ზღვაში ვხნავ და ზღვაში ვთესავ,
 ხმელზე ვინადირებ თევზსა...
 ჭინჭველას გოდორს ავკიდებ
 და დევებს დავუყრი ბზესა.

Образец: ავაშენებ — I პირი, მხოლოდითი რიცხვი.

შესაძლებელია? (шесадзлебе- ლია) — возможно ли?	ხმელზე, ხმელეთზე (хмелзе, хме- летзе) — на суше
ხალხური (халхური) — народный	ვინადირებ (винадирებ) — буду охотиться
სანთელი (сантели) — свеча	თევზი (тевзи) — рыба
გუთანი (гутани) — плуг	ჭიანჭველა (чианчвела) — муравей
ავაშენებ (авашенებ) — выст- рою; сделаю	გოდორი (годори) — большая корзина
შევაბამ (шевабам) — запрягу	ავკიდებ (авкидеб) — взвалю (на него, нее) заставлю взвали- вать что-н.
შიგ შევაბამ — запрягу в него	აკიდება — навьючивание
უღელი (угели) — зд: пара	დავუყრი (давукრი) — подброшу;
დევი (деви) — див; великан	ნასყლი დავუყრი ბზესა — подсыплю, подброшу мяки- ну (ему, ей).
ვხნავ (вхнав) — пашу; буду па- хать	
ვთესავ (втесав) — посею; буду сеять	

Упражнение 3. Прочитайте и переведите на грузинский язык. Обратите внимание на образование форм глаголов будущего времени.

Скоро ты станешь взрослым. Ты еще не знаешь, кем ты будешь, когда вырастешь. Может быть ты будешь изобретать новые машины или будешь строить большие корабли. Может быть ты будешь выращивать небывалые плоды. Может быть будешь изучать звезды на небе. Везде тебя ждет интересная работа. Ты будешь строить счастливую жизнь.

Скоро — მალე	небывалое — არნახული; უნახავი
взрослый — მოზრდილი	უცხო
кем ты будешь — შენ ვინ იქნები	плод — ნაყოფი
вырастешь — გაიზრდები	звезды — ვარსკვლავები
может быть — შესაძლებელია; შეიძლება; ეგებ; იქნება	небо — ცა
изобретать — გამოგონება;	езде — ყველგან
будешь изобретать — გამოი- გონებ	ждет — გიცდის; მოგელს
корабль — გემი	счастливый — ბედნიერი. Будешь
выращивать — გამოზრდა, ჯდ. მოყვანა	строить счастливую жизнь — შექმნი ბედნიერ ცხოვრებას.

Упражнение 4. Составьте предложения, в которых употребите в качестве сказуемого глаголы:

ვწერ. ვწერდი. ვკითხულობ. ვკითხულობდა. წაიკითხა. წაიკითხავს.
 ვხატავ. დავხატე. დავწავ. ადგა. წავიდა. მოვიდა. დადის. დადიოდა. მუ-
 შობს. მუშობდა. იცვამს. ჩაიცვა. იყვრავს. შეიყვრა. უყვარს. უყვარ-
 და. ტანჯავს. ტანჯავდა. მოიშორა.

Образец: მე წერილს ვწერ.

Упражнение 5. По образцу глагола ვაკეთებ спрягайте в настоящем времени глаголы:

ვაშენებ. ვათეთრებ. ვამშვენებ. ვათვალიერებ. ვამშვიდებ.

Те же самые глаголы спрягайте в будущем времени:
 ავაშენებ. დავათვალიერებ. გავათეთრებ. დავამშვენებ. დავამშვიდებ.

Упражнение 6. Допишите предложения, вставьте сказуемые.

1. პროფესორი ლექციას ... 2. სტუდენტი ლექციას ... 3. მამა კო-
ველდღიურად გაზეთს ... 4. მოსწავლე გაკვეთილს ... 5. დედა ბაზარში
... 6. დღეს კინოში კარგ სურათს ... 7. დილით ფანჯრებს ... 8. დედის
მუშაობაში ...

Слова для ставки: კითხულობს, სწავლობს, უსმენს, მიდის, ლეზ-
ლობს, უჩვენებენ, ვეზმარებთ, ვალებთ.

**5. ЛИЧНЫЕ ПОКАЗАТЕЛИ ГЛАГОЛОВ
СУБЪЕКТНОГО И ОБЪЕКТНОГО СТРОЯ
სუბიექტური და ობიექტური წყობის
ჯგერათა პირის ნიშნები**

К глаголам субъектного строя прибавляются показатели лица: в первом лице префикс *ვ-* (в обоих числах), в третьем лице — суф-
фиксы *-ს* (в ед. ч.), *-ენ*, *-ან* (во мн. ч.).

-თ — показатель множественного числа (I и II л.)

Ед. ч. I.	ვ-ხატავ (рисую)	ვ-იციანი (смеюсь)
მხ. რ. II.	ხატავ	იციანი
	III. ხატავ-ს	იციანი-ს
Мн. ч. I.	ვ-ხატავ-თ	ვ-იციანი-თ
მრ. რ. II.	ხატავ-თ	იციანი-თ
	III. ხატავ-ენ	იციანი-ან

Показателями лица объекта являются префиксы, помещаемые непосредственно перед основой глагола.

1-е лицо единственного числа показателем лица объекта имеет префикс *მ-*, множественного числа — *გვ-*; 2-е лицо обоих чисел — *გ-*; 3-е лицо или не имеет никакого показателя или его получает в виде префиксов *მ-* или *ს-*.

Ед. ч.			
მხ. რ.			
I.	მ-აქებს (хвалит)	მ-კითხა (спросил)	მ-თხოვა (попросил)
II.	გ-აქებს	გ-კითხა	გ-თხოვა
III.	აქებს	მ-კითხა	ს-თხოვა
Мн. ч.			
მრ. რ.			
I.	გვ-აქებს	გვ-კითხა	გვ-თხოვა
II.	გ-აქებს	გ-კითხა(თ)	გ-თხოვა
III.	აქებს	მ-კითხა	ს-თხოვა

Упражнение 1. По данному выше образцу проспрягайте глаголы:

ვაშენებ. ვანგრევ. ვასწავლი. ვბეჭდავ. ვლესავ. ვთლი. ვჭრი. ვარი-
გებ. ვაქებ. ვაბრუნებ. ვატრიალებ.
მიყვარს. მესმის. მახსოვს. მძულს. მკლავს. მგზავნის. მეძახის. მცემს.

Упражнение 2. Прочитайте и переведите. Выпишите глаголы, укажите показатели лица глагола.

1. მახსოვს, პირველად სასწავლებელში წასაყვანადა რომ მომამზა-
დეს.
2. მაშინ ანბანი მომცეს მე ხელში და შორსა გზასა მე გამამგზავრეს.

მახსოვს (მახსოვს) — помню
წასაყვანად (ცასაკვანად) — для
отправки; для отправления
მომამზადეს (მომამზადეს) —
подготовили (меня)

ანბანი (ანბანი) — азбука. ჰდ:
учебник
მომცეს (მომცეს) — дали (мне)
გამამგზავრეს (გამამგზავრეს) —
отправили; послали (меня).

Упражнение 3. Переведите на грузинский язык. Выпишите глаголы, укажите время, лицо и число.

БЕЛКА И ВОЛК

Белка прыгала с ветки на ветку и упала прямо на сонного волка. Волк вскочил и хотел её съесть. Белка стала просить:

— Пусти меня!

Волк сказал:

— Хорошо, я пущу тебя, только ты скажи мне: отчего вы, белки, так веселы?.. Мне всегда скучно.

Белка сказала:

— Пусти меня прежде на дерево, я оттуда тебе скажу, а то я боюсь тебя.

Волк отпустил, а белка ушла на дерево и оттуда сказала:

— Тебе оттого скучно, что ты зол. Тебе злость сердце жжет.

А мы веселы оттого, что мы добры и никому зла не делаем.

Белка — ციყვი
волк — მგელი
прыгала — ხტოდა; დახტოდა
ветка — შტო

упала — დაეცა
прямо — პირდაპირ
сонный — მძინარე
вскочил — წამოხტა

хотел — უნდოდა
 съестъ — შეჭმა. ვდ. შეეჭამა
 стала просить — დაუწყო თხოვნა
 пусти меня — გამიშვი
 я пушу тебя — მე შენ გაგიშვებ
 скажи мне — მითხარა
 отчего — რატომ; რატომაა
 веселый — მხიარული
 скучно (мне) — მოწყენილი ვარ
 прежде — უწინ; ჯერ

оттуда — იქიდან
 боюсь — მეშინია. Я боюсь тебя
 — მე შენი მეშინია
 оттого — იმიტომ; იმის გამო
 зол; злой — ბოროტი; ავი
 злость — სიბოროტე; საავე
 жжет — წვაავს. Сердце жжет (те-
 бе) — გულს გიწვაავს
 добрый — კეთილი
 никому — არავის.

Упражнение 4. Прочитайте и запомните. Определите время, лицо и число глаголов.

- რომელ საათზე იწყებ მუშაობას?
- მე მუშაობას ვიწყებ ცხრა საათზე.
- როდის ამთავრებთ მუშაობას?
- ჩვენ მუშაობას ვამთავრებთ დღის ხუთ საათზე.
- როდის გაქვთ დასვენების დღე?
- დასვენების დღე ჩვენ გვქონდა გუშინ.

იწყებ (იწყებ) — начинаешь

ვიწყებ (ვიწყებ) — начинаю

ამთავრებთ (ამთავრებთ) — конча-
 ете, заканчиваете
 დასვენების დღე (დასვენების
 დღე) — выходной.

Упражнение 5. Сделайте грамматический разбор. Укажите, чем выражены члены предложения (подлежащее и сказуемое)?

1. მასწავლებელი დაფაზე წერს დავალებას.
2. ჩემი ამხანაგი მიღის სოფელში.
3. გუშინ ჩვენ ვლაპარაკობდით ქართული ენის შესწავლაზე.

Образец разбора: ხვალ იხსნება სესია.

სესია — ქვემდებარე, არსებითი სახელი, მხოლოდითი რიცხვი, სახე-
 ლობითი ბრუნვა.

იხსნება — შემასმენელი. ზმნა, ახლანდელი დრო, მხოლოდითი რი-
 ცხვი, მესამე პირი.

6. ГЛАГОЛЬНЫЕ ПРИСТАВКИ

წმინდობა

Глагольные приставки указывают направление действия, выражаемого глаголом.

მი-ვიდა — подошел, прибыл (туда)

შე-ვიდა — вошел (туда)

გა-ვიდა — вышел (отсюда)

გადა-ვიდა — перешел (на ту сторону)

и т. д.

Глагольные приставки бывают двух видов:

ა) приставки, указывающие направление действия в сторону от говорящего —

მი, ა, ჩა, შე, გა, გადა, წა;

ბ) приставки, указывающие направление действия в сторону к говорящему —

მო, ამო, ჩამო, შემო, გამო, ვაღმო, წამო.

მი- указывает направление действия в сторону от говорящего;

მო- указывает направление действия в сторону говорящего, в сторону первого лица.

მი-ღის — уходит, идет (туда);

მო-ღის — идет сюда

მი-რბის — убегает, бежит

მო-რბის — бежит сюда.

(туда);

ა- обозначает направление действия снизу вверх, где нет гово-
 рящего;

ამო- направление снизу вверх к говорящему.

ა-ვიდა — взошел (вверх);

ამო-ვიდა — взошел сюда (вверх)

ა-იტანა — поднял (вверх);

ამო-იტანა — поднял, вынес (из
 глубины наверх).

ჩა- выражает направление действия сверху вниз, в сторону,
 где нет говорящего;

ჩამო- направление сверху вниз, к говорящему.

ჩა-ვიდა — сошел вниз, спустил-
 ся вниз;

ჩამო-ვიდა — сошел вниз

ჩა-ვარდა — упал (вниз);

ჩამო-ვარდა — упал (сверху
 вниз).

შე- показывает направление действия извне во внутрь, в сто-
 рону, где нет говорящего;

შემო- направление извне во внутрь, в сторону к говорящему.
შე-ვიდა — вошел (туда); **შემო-ვიდა** — вошел сюда
შე-იტანა — внес (туда, во внутрь); **შემო-იტანა** — внес сюда.

გა- обозначает направление действия изнутри наружу, в сторону от говорящего;

გამო- направление изнутри наружу, в сторону к говорящему.
გა-ვიდა — вышел;
გა-ფრინდა — вылетел, улетел; **გამო-ვიდა** — вышел сюда,
გამო-ფრინდა — вылетел сюда.

გაღა- и **გაღმო-** обозначают переход чего-либо или преодоление какого-либо препятствия: **გაღა-** — в сторону от говорящего, **გაღმო-** — в сторону к говорящему.

გაღა-ფრინდა — перелетел;
გაღა-იყვანა — перевел (туда);
გაღმო-ფრინდა — перелетел сюда;
გაღმო-იყვანა — перевел сюда

წა- выражает направление действия в сторону от говорящего,
წამო- направление действия в сторону к говорящему.

წა-ვიდა — ушел (отсюда) (он); **წამო-ვიდა** — пошел, направился (сюда) (он)
წა-იღო — унес (отсюда) (он); **წამო-იღო** — понес сюда (он)

Упражнение 1. Перепишите слова, глагольные приставки выделите дефисом.

ავიდა. ამოვიდა. მივიდა. მიირბინა. წავიდა. გადავიდა. გადმოვიდა. შეაჩერა. გაიქცა. გადაიქცა. გააგლო. გადააგლო. შეტრიალდა. შემოტრიალდა. გაღატრიალდა. გადმოტრიალდა. აგზავნის. გამოგზავნის. გაღმგზავნის. ჩაიტანს. ჩამოიტანს. წაიყვანს. წამოიყვანს. ჩაიყვანს. ჩამოაგდებს. გამოიტანს. გადმოიტანს.

Образец: ა-ვიდა.

Упражнение 2. Найдите глагольные приставки. Определите, какое направление придает действию эти приставки.

სანთლის გუთანს ავაშენებ, შიგ შევაბამ უღელს დევსა.

(слова см. стр. 70).

გაშინ თორმეტი წლისა ვიყავი, როცა ბატონმა სახლს მომაშორა, წამსვე ძროხაში მე მიკრეს თავი, ჩემს სახლ-კარიდან გამაგდეს შორა.

(слова см. стр. 69).

ბავშვობა სოფელში გავატარე. იქვე დავამთავრე სკოლა. შემდეგ ჩვენ გადავედით თბილისში. 1960 წელს დავამთავრე უნივერსიტეტი და იმავე წელს გამაგზავნეს ქალაქ გორში სამუშაოდ.

(слова см. стр. 64).

Упражнение 3. Припишите соответствующие глагольные приставки.

...ვიდა — пришел туда	...აქვს — несет туда	...ჭრა — срезал
...ვიდა — ушел туда	...აქვს — несет сюда	...ჭრა — разрезал
...ვიდა — вошел	...აქვს — выносит (вообще)	...ჭრა — врезал
...ვიდა — вышел	...აქვს — вносит (вообще)	...ჭრა — нарезал
...ვიდა — сошел вниз	...აქვს — вносит (к нам)	...ჭრა — вырезал
...ვიდა — перешел туда	...აქვს — выносит (сюда)	...ჭრა — перерезал
...ვიდა — перешел сюда		...ჭრა — обреза.

7. ВИДЫ ГЛАГОЛА ზმნის ასპექტი (სახე)

Грузинский глагол, как и русский, имеет два вида: **несовершенный** — უსრული и **совершенный** — სრული.

Несовершенный вид глагола —

ვწერე — писал (я) წერე — пиши
 ვხატე — рисовал (я) ხატავ — рисуешь

Совершенный вид —

დავწერე — написал (я)
 დავხატე — нарисовал (я)
 დავიმალეები — спрячусь (я)

Глаголы несовершенного вида не имеют глагольной приставки — ვწერე, ვხატე, ვიმალება.

Совершенный вид глаголам придают глагольные приставки — და, გა, შე, წა, მი, მო и др.

Таким образом, с глагольными приставками все формы глагола совершенного вида — დავწერე, მივწერე, დავაწერე, ჩავწერე, ამავეწერე, გადავწერე и т. д.

Исключение составляют некоторые глаголы, которые и без глагольных приставок совершенного вида, напр.: ბრძანა, თქვა, ჰკითხა, ნახა, იყიდა, უთხრა.

Значительная часть глаголов грузинского языка не принимает никаких глагольных приставок, т. е. не имеет видов, напр.: ვახ (есть), მიყვარს (люблю), მძინავს (сплю), ავდია (валяется), ვიცი (знаю), ვხუმრობ (шучу), ვწვავლობ (мучаюсь), ვცდილობ (стараюсь), ზის (сидит), ყრია (валяются) и др.

Упражнение 1. Объясните образование форм совершенного вида глаголов, выделенных в тексте.

ერთი ხელსახოცი მაქვს, ვაშრე, ვაშრე, ვერ გავაშრე (ენა).
ქათამმა ჩხრიკა, ჩხრიკა და თავის დასაკლავი დანა გამოჩხრიკა,
თავგმა თხარა, თხარა და კატა გამოთხარა.
ყაყაჩოსა სიწითლითა ყანა დაუმშვენებია,
ყმაწვილსა კარგი სწავლითა სახლი გაუხარებია.

ხელსახოცი (ხელსახოცი) — салфетка	თხარა (თხარა) — рыл; копал
ვაშრე (вашре) — сушил; გავაშრე — высушил (я)	მოთხარა — выкопал (он)
ჩხრიკა (чхрика) — копался (-ась); გამოჩხრიკა — выкопал (-а) (он, она)	ყაყაჩო (какачо) — красный мак
დასაკლავი (дасаклави) — для убоя; для закалывания	სიწითლით (сицитлит) — красной
დანა (дана) — нож	ყანა (кана) — нива
თავგი (тагви) — мышь	დაუმშვენებია (даумшვენебиа) — украсил (он)
	ყმაწვილი (кмацвили) — юноша, молодой человек
	გაუხარებია (гаухаребиа) — обрадовал; порадовал (он)

Упражнение 2. Прочитайте стихотворение. Выпишите отдельно глаголы несовершенного вида и отдельно — глаголы совершенного вида. Выделите глаголы без видов.

ყმაწვილი და კეპელა

ჭრელი პეპელა დაათრო და გააბრუა იამა...
მას მიეპარა ყმაწვილი, დაიჭირა და იამა...
აღერსით უთხრა: „პეპელა, თავს რითი ირჩენ შენაო? როგორ არა გლლის მთელი დღე მოუსვენარი ფრენაო?“
პეპელამ უთხრა: „მინდორში ვცხოვრობ მე უზრუნველად... იქ ყვავილები გაშლილან ჩემს საზრდოდ, საწუწნელად. რაც დღე მაქვს — ტკბილად ვატარებ, ჩემ ნებაზედაც დავფრენო, მაგრამ დღეგრძელი არა ვარ... გამიშვი, ნულა მაცდენო!“
ყმაწვილმა ხელი გაუშვა, გაფრინდა ნაზი პეპელა...
და, თითქოს ნიშნად მადლობის, თავს ევლებოდა ნელ-ნელა.

აკაკი წერეთელი

Образец:

უსრული — несов. вид	სრული — соверш. вид	უასბეჭტო — без вида
ირჩენ	დაათრო	იამა и т. д.

ჭრელი (чрели) — пёстрый	გლლის (გლის) — устаёшь; утомляет тебя (что-л.)
პეპელა (пепела) — бабочка	არა გლლის — как не устаёшь; как не утомляет тебя
დაათრო (დაატრო) — напоил;	მოუსვენარი (моусვენარი) — беспокойный
ოპყანილ (ონ) его, еე	ფრენა (ჟრენა) — летать; полет
გააბრუა (გაабруа) — одурманил (ონ) его, еე	ვცხოვრობ (ვცხოვობ) — живу
ია (ია) — фиалка	უზრუნველად (უზრუნველად) — беззаботно
მიეპარა (მიეპარა) — подкрался (ონ კ чему либо)	ყვავილი (კვავილი) — цветок
დაიჭირა (დაიჭირა) — поймал (ონ)	გაშლილან (გაშლილან) — распустились (они)
იამა (იამა) — обрадовался; доставил ему удовольствие	საზრდო (საზრდო) — пропитание
აღერსით (აღერსიტ) — с лаской;	საზრდოდ — на пропитание
ლასკოვო; приветливо	საწუწნელად (საწუწნელად) — для сосания, высасывания
ირჩენ (ირჩენ) — кормишься; (რით (რითი) ირჩენ — чем кормишься	

წუნა — сосать
 ნება (неба) — воля
 დღეგრძელი (дгегრძელს) — дол-
 гоletний
 გამიშვი (гамишვი) — отпусти;
 пусти меня
 მაცდებ (мацден) — отвлекаешь
 от дела (меня ты) ნულა მაც-
 დებო — не отвлекай меня, не
 мешай
 გაუშვა (гаушва) — отпустил
 (он его)

ნაზი (нази) — нежный
 თითქოს (титкос) — как будто
 ნიშანი (нишани) знак ნიშნად —
 в знак
 მადლობა (мадлоба) — благодар-
 ность
 ევლებოდა (эвлебода) — кружил-
 ся (он)
 თავს ევლებოდა — кружился
 (-ась) над головой (он)
 ნელ-ნელა (нел-нела) — медленно

8. НАКЛОНЕНИЕ
 კილო

В современном грузинском языке имеются три наклонения глагола: **изъявительное** — თხრობითი; **сослагательное** — კავშირებითი; **повелительное** — ბრძანებითი.

Изъявительное наклонение — თხრობითი კილო — выражает действие глагола, которое совершается в настоящем, совершалось или совершится в прошедшем и совершится в будущем.

Напр.: ხატავს — рисует   აკეთებს — делает
 ხატავდა — рисовал (он)   აკეთებდა — делал (он)
 დახატა — нарисовал (он)   გააკეთა — сделал (он)
 დახატავს — нарисует   გააკეთებს — сделает.

Сослагательное наклонение — კავშირებითი კილო — выражает предполагаемое действие, его желательность или возможность при известных условиях.

Напр.:
 ხატავდეს — рисовал бы
 დახატოს — чтобы нарисовал
 დაეხატოს — если бы нарисовал } (он)
 აკეთებდეს — делал бы
 გააკეთოს — чтобы сделал (он)
 გაეკეთებინოს — если бы сделал } (он)

Повелительное наклонение — ბრძანებითი კილო — выражает повеление или приказание, просьбу или требование.

Напр:
 დახატე — нарисуй   დახატეთ — нарисуйте
 გააკეთე — сделай   გააკეთეთ — сделайте

დახატოს — пусть нарисует   დაეხატოს — давайте нарисуем
 გააკეთოს — пусть сделает   გაეკეთოს — давайте сделаем.

В грузинском языке нет неопределенной формы глагола. Русской неопределенной форме глагола большей частью соответствует глагольное имя, изменяемое по падежам.

читать — კითხვა
 (хочу читать — მსურს კითხვა),
 писать — წერა
 (надоело писать — მომბეზრდა წერა),
 говорить — ლაპარაკი
 (не перестанешь говорить? — არ მიატოვებ ლაპარაკს?)
 и т. д.

Упражнение 1. Спишите примеры. Выпишите глаголы сослагательного наклонения, припишите их значение на русском языке.

1. მე ჩანგური მისთვის მინდა,
 რომ სიმართლეს მსახურებდეს,
 განამტკიცოს აზრი წმინდა,
 გულს სიწმინდით ახურებდეს.

აკაკი წერეთელი

2. ვაქაცსა უნდა უყვარდეს
 მამული, თავის ერია,
 არ შედრკეს, თუნდაც ბუზივით
 ეხვიოს თავზე მტერია.

არ გადიწყვიტოს იმედი,
 არ შეიცვალოს ფერია,
 თორემ დაგმობს და დასწყევლოს
 მოძმე და მთელი ერია.

ხალხური

Образец: მსახურებდეს — служил бы; чтобы служил.

ჩანგური (чангури) — националь-   მისთვის (მისთვის) — потому;
 ный муз. струнный инстру-   для того
 мент   სიმართლე (симартლე) — правда

მსახურებდეს (მსახურებდეს) — служил бы; чтобы служил (он)
 განამტკიცოს (განამტკიცოს) — утвердить; установить; утвердил бы (он)
 აზრი (აზრი) — мысль
 წმინდა (ცმინდა) — святой (-ая)
 გული (გული) — сердце
 ახურებდეს (ახურებდეს) — разжигал бы (он)
 ვაჟკაცი (ვაჟკაცი) — мужчина; бравый мужчина
 მამული (მამული) — именная; зд. родина
 ერი (ერი) — народ; нация
 არ შედრკეს (არ შედრკეს) — не должен содрогнуться (он)
 თუნდაც (თუნდაც) — если бы; даже

ბუზი (ბუზი) — муха
 ეხვიოს (эхвиос) — окружали бы; обступали бы (его)
 მტერი (მტერი) — враг
 არ გადიწყვიტოს (არ გადიწყვიტოს) — не должен решиться
 არ გადიწყვიტოს იმედი — не должен потерять надежду (он)
 შეიცვალოს (შეიცვალოს) — изменить; переменить
 ფერი (ფერი) — цвет არ შეიცვალოს ფერია — не должен испугаться (он)
 თორემ (თორემ) — а то
 დაგმობს (დაგმობს) — осудит
 დაწყევლის (დაწყევლის) — проклянет
 მოძმე (მოძმე) — собрат; брат.

Упражнение 2. Образуйте повелительное наклонение от следующих глаголов:

წერა. კითხვა. გაკეთება. კერვა. გახსნა. დახურვა. დაკეცვა. მოსვლა. წასვლა. დამალვა. დამტვრევა. დაქცევა. დახრჩობა. აღგომა. დაყვირება. დაკივლება. დაწყება. დამთავრება. დასხმა. დაკიდება. დაკვრა. დაღება. გაგდება. დაჯდომა. დასხდომა.

Образец: წერა — წერე.

Упражнение 3. Найдите глаголы. Переведите на грузинский язык, запишите в тетрадь и укажите, какого они наклонения.

Что бы я хотел пожелать молодёжи моей родины, посвятившей себя науке?
 Прежде всего — последовательности...
 Изучите азы науки, прежде чем пытаться взойти на её вершины...
 Научитесь делать черную работу в науке. Изучайте, сопоставляйте, накапливайте факты!...

Помните, что наука требует от человека всей его жизни. И если у вас было бы две жизни, то и их бы не хватило вам.

Из письма акад. И. П. Павлова советской молодежи

Образец: хотел пожелать — ვუსურვებდი; ვუსურვებდი — сослагательное наклонение.

Хотел — მინდოდა; хотел пожелать — მინდოდა მესურვა; ვუსურვებდი
 попытаться — ცდა; სურვილი; მოსურვება
 взойти — ასვლა
 вершина — მწვერვალი
 сопоставляйте — შეადარეთ; შეუფარდეთ; დაუპირისპირეთ
 накапливайте — დააგროვეთ
 помните — გახსოვდეთ
 требует — მოითხოვს
 жизнь — სიცოცხლე
 не хватило бы — არ იქნებოდა საკმარისი; არ ეყოფოდა.

9. ЗАЛОГ

გვარი

В грузинском языке три залога:
 действительный — მოქმედებითი,
 страдательный — ვნებითი,
 средний — საშუალო.

მოქმედებითი ვარი	ვნებითი ვარი	საშუალო ვარი
ახურებს (топит)	ხურდება (топится)	ხურს (топится)
აგორებს (катит)	გორდება (катится)	გორავს (катится)
აფასებს (ценит)	ფასდება (ценится)	ფასობს (ценится)
აცხარებს (заставляет горячиться)	ცხარდება (горячится)	ცხარობს (горячится)

Глаголы действительного залога — переходные, страдательного и среднего — непереходные.

Глаголы действительного залога не имеют особых показателей:
(он, его, ее)

ატკობს — улашает (он его, ее) აშენებს — строит
აკეთებს — делает ვაშენებ — строю
ვაკეთებ — делаю ხატავს — рисует (он, она что-л.)

Страдательный залог образуется с помощью префиксов ი-, თ- или суффикса -დ:

თწერები ი-მალ-ები ი-ზრდ-ები
შავ-დ-ები თ-მალ-ები თ-ზრდ-ები
შენ-დ-ები ბერ-დ-ები

(III л. ед. числа имеет окончание — ება — იწერ-ება, იმალ-ება и т. д.).

ეწერები — записываешься; (ты) наверное записан
იმალები — скрываешься
ემალები — скрываешься (от него, нее)
შავდები — чернеешь; делаешься черным и т. д.

Глаголы среднего залога обычно употребляются без глагольных приставок.

დგას — стоит უდგას — стоит (у него)
ზის — сидит უზის — сидит (у него)
წევს — лежит უწევს — лежит (у него)
წუხს — беспокоится: печалится უწუხს — (у него) болит (сердце); (у него) была (душа).

Упражнение 1. Прочитайте и переведите. Найдите глаголы действительного, страдательного и среднего залога.

ილია და მეურმე

ილია ქალაქ დუშეთში მსახურობდა მომრიგებელ მოსამართლედ. ერთხელ ილია სასამართლოში ფანჯარასთან იდგა, დაინახა, ძალიან დატვირთული ურემი ძლივს მიჰქონდათ კამეჩებს.

¹ ილია ჭავჭავაძე — Илья Чавчавадзе (1837 — 1907) выдающийся грузинский писатель и общественный деятель.

უცებ ერთი კამეჩი წაიქცა.
მეურმე მივარდა და ცემა დაუწყო.

— წადი და ის მეურმე აქ მომიყვანე, — უთხრა ილიამ ერთ ხელქვეითს.

როდესაც მეურმე მიუყვანეს, ილიამ უთხრა:

— კაცო, რატომ არა გრცხვენია? წაქცეული კამეჩი გვედრებოდა: — ჩემო პატრონო, ნუ მცემ, ძალიან დავიღალე და ვეღარ ვზიღე ურემით! რაღა სცემდი?
მეურმეს შერცხვა.

მეურმე (меурме) — аrobщик
ურემი — арба
მსახურობდა (мсахуробда) — служил (он)
მომრიგებელი მოსამართლე (მომრიგებელი მოსამართლე) — мир-овой судья
ერთხელ (эртхел) — однажды
სასამართლო (сасамартლო) — суд
ფანჯარა (панджара) — окно
დატვირთული (დატვირთული) — нагруженный
კამეჩი (камечи) — буйвол
უცებ (უცებ) — вдруг
წაიქცა (цайкца) — упал; пова-
ლიлся (он)
მივარდა (миварда) — набросил-ся; накинулся (он)

ცემა დაუწყო (цема დაუწყო) — начал бить (он его)
მომიყვანე (момикване) — приве-
ди
ხელქვეითი (хелквенти) — подчи-
неный; сотрудник
არა გრცხვენია (არა გრცხვენია) — не стыдно (тебе)
წაქცეული (цакцеული) — пова-
ленный; упавший (на землю)
გვედრებოდა (გვედრებოდა) — просил; умолял (он тебя)
პატრონი (патрони) — хозяин
დავიღალე (დავიღალე) — устал (я)
ვეღარ ვზიღე (ვეღარ ვზიღე) — не мог тянуть; не мог тащить (я)
შერცხვა (шерцхва) — стыдно стало.

Упражнение 2. Перепишите примеры. К действительным формам залога припишите страдательную форму.

ვწერ — იწერება ვაშენებ —
ვხატავ — ვაშენებ —
ვკერავ — აღნობს —
ვათეთრებ — ვალებ —

В грузинском языке встречаются формы глагола, образующиеся посредством гласных показателей ა, ი, უ.
წერს, ი-წერს, უ-წერს (первая форма წერს не имеет показателя).

ა-შენებს, ი-შენებს, უ-შენებს.
Получаемые с помощью выделенных гласных показателей (ა, ი, უ) характеры соотношений между действием и действующими лицами называется **кцева** (версия).

Первая форма **кцевы** или не имеет показателя (წერს, ხატავს, შლის), или образуется посредством гласного показателя ა (ა-შენებს, ა-კეთებს, ა-თბობს).

Форма кцевы здесь нейтральная — საარვისო ქვევია.
წერს, ხატავს, აშენებს, აკეთებს — пишет, рисует, строит, делает.
Действие здесь происходит вообще, т. е. ни к кому не относится и ни для кого не предназначается.

Вторая форма **кцевы** образуется посредством гласного показателя ი — სათავისო ქვევია.

ი-წერს, ი-შენებს, ი-კეთებს.

Действие, выражаемое глаголом, предназначается для лица субъекта.

ი-წერს ლექციას — записывает лекцию для себя.

ი-შენებს სახლს — строит дом для себя.

გ-ი-კერავ კაბას — шью платье для себя (себе).

Глаголы в данном случае бывают только действительного залога.

Третья форма **кцевы** образуется посредством гласных показателей უ и ი — სასხვისო ქვევია.

ი — для I и II объектного лица глагола,

უ — для III лица.

მ-ი-წერს, გ-ი-წერს; მ-ი-შენებს, გ-ი-შენებს.

უ-წერს, უ-შენებს.

Действие, выражаемое глаголом, совершается или предназначается для другого лица, для объекта.

მ-ი-წერს ლექციას — он пишет лекцию для меня.

გ-ი-წერს ლექციას — он пишет лекцию для тебя.

უ-წერს ლექციას — он пишет лекцию для него.

Действие предназначается для объекта (косвенного).

Примечание: В грузинском языке не все глаголы имеют все формы **кцевы**. Многие из них имеют только одну основную форму (без сопоставительных), напр.: ვიცო (знаю); эта форма глагола не имеет других сопоставительных форм **кцевы**. Не имеют всех форм **кцевы** также глаголы აქვს, ახსოვს, უყვარს, სწავლობს и др.

Упражнение 1. Найдите в глаголах показатели кцевы.

Определите соотношения между действием и действующими лицами, выраженные глаголами посредством кцевы.

გზავნის. უგზავნის. აფენს. უფენს. გიფენს. გიკებენს. უკებენს. ხატავს. მიხატავს. უხატავს. გიხატავს. აწვევს. უწვევს. გვიწვევს. აბარებს. აძვირებს. იკლავს. იკეთებს. იშავებს. უშავებს. მიწერს. გვიწერს. გვიკეთებს. უწერს. უკეთებს. გვიმტკიცებს. უფრიალებს. გაუშალა. გაიათქმევს.

Упражнение 2. Прочитайте и переведите. Выпишите глаголы, укажите лицо, число, формы кцевы. От глаголов множественного числа образуйте глаголы единственного числа того же лица.

ჩვევის საჩივარი

— ჩვენი შეშით ცეცხლს ანთებენ, სახლს ათბობენ, საჭმელს ხარშავენ, პურს აცხობენ. ჩვენ კი დაუნდობლად გვამტვრევენ, გვჭრიან და გვანადგურებენ.

— ჩვენი ხე-ტყით იშენებენ სახლებს დასხვა შენობებს, ჩვენი ფიტრებით აკეთებენ ავეჯს, მაგრამ ჩვენ არავინ გვიგონებს, პირიქით, დაუნდობლად გვჭრიან და გვსპობენ.

— ბევრი დაიწერა ჩვენი დაცვისა და მოვლის შესახებ, ბევრ დაწესებულებაში „ბუნების დაცვის“ საზოგადოებაც კი ჩამოყალიბდა, მაგრამ ჭერჯერობით სუსტია მათი დახმარება.

დაიცავით ტყე!
ტყე სიმდიდრეა!

Образец: ანთებენ — მრ. რ. მე-3 პირი, საარვისო ქცევა. მბ.
 რ. = ანთებს.

საჩივარი (საჩივარი) — жалоба	პირიქით (პირიქით) — напротив
შეშა (შეშა) — дрова	გვსპობენ (გვსპობენ) — уничто-
ცეცხლი (ცეცხლი) — огонь	ჯაიენ; истребляют (нас)
ანთებენ (ანთებენ) — зажигают	დაიწერა (დაიწერა) — было напи-
ათობებენ (ათობებენ) — топят	сано
საკმელი (საკმელი) — пища	დაცვა (დაცვა) — защита
ხარშავენ (ხარშავენ) — варят	მოვლა (მოვლა) — уход
აძობებენ (აძობებენ) — пекут	დაწესებულება (დაწესებულება) —
დაუნდობლად (დაუნდობლად) —	учреждение
беспощадно	„ბუნების დაცვა“ („ბუნების და-
გვამტვრევენ (გვამტვრევენ) — ло-	ცვა“) — „защита природы“
მაიენ (нас)	საზოგადოება (საზოგადოება) — об-
გვჭრიან (გვჭრიან) — рубят (нас)	щество
გვანადგურებენ (გვანადგურებენ) —	ჩამოყალიბდა (ჩამოყალიბდა) —
уничтожают (нас)	организовалось
ხე-ტყე (ხე-ტყე) — лес (лесома-	ჯერჯერობით (ჯერჯერობით) —
териал)	пока что
შენობები (შენობები) — построй-	დახმარება (დახმარება) — по-
კი	мощь
ფიტრები (ფიტრები) — доски	დაიცავით (დაიცავით) — берегите
ავეჯი (ავეჯი) — мебель	სიმდიდრე (სიმდიდრე) — богатст-
გვიგონებს (გვიგონებს) — вспо-	во
минает (нас)	

Упражнение 3. Переведите на грузинский язык. Запишите в тетрадь.

РЕКА И РУЧЕЙ

Небольшой ручеек протекал по густому лесу и впадал в реку.
 — Какой ты маленький, — сказала река ручью.
 — А если бы нас, маленьких ручейков, не было, и ты не была бы большою рекою, — ответил ручей.

Река — მდინარე
 ручей — ნაკადული

протекал — მიედინებოდა
 густой — ხშირი

впадал — ერთვოდა, უერთდებოდა — какой ты маленький — რა პატარა ხარ.

11. КОНТАКТ კონტაქტი

Контакты в грузинском языке бывают двух видов: непосредственный — უშუალო и посредственный — შუალობითი.

Непосредственный контакт обозначает, что действие происходит без помощи другого лица.

ვწერ — пишу	ვიჭერ — держу
ვმალებ — прячу	ვაშენებ — строю.

Посредственный контакт обозначает, что действие происходит с помощью или через посредство другого лица.

ვაწერინებ — заставляю писать
ვაშენებინებ — заставляю строить.

Посредственный контакт образуется с помощью формантов -ინ и -ვინ.

ინ — ვაწერ-ინ-ებ — заставляю писать (его, её)
ვაკეთებ-ინ-ებ — заставляю делать (его, её)
ააშენებ-ინ-ა — заставил построить (он его)

ვინ — ვაყრ-ვინ-ებ — заставляю сыпать, бросать
დაართვ-ვინ-ა — заставил пряхать (он).

Упражнение 1. Образуйте формы посредственного контакта из глаголов непосредственного контакта.

დაწერა — დაწერინა	გაუშვა —
დახატა —	ლათესა —
დავკლავ —	დააბა —
შევღებავ —	დაბერტყა —
მოიტანს —	დაბეჭდა —
წაიღო —	დაათვალიერა —
გაზარდა —	დაასუფთავა —

Упражнение 2. Прочитайте и переведите. Найдите глаголы посредственного контакта и их образующие форманты.

არჩილმა თავის ოთახში აატანინა გიორგი და თავის ლოგინზე დააწვეინა. მაშინვე კაცი აფრინა მკურნალის მოსაყვანად მახლობელ ქალაქიდან.

ამ ვაი-ვაგლაში აღარავის მოჰგონებია, შვილის ამბავი დედისათვის შეეტყობინებიათ.

არჩილი მეტად შეწუხდა, არ იცოდა, რა გზით და როგორ გაემყდებინა დედისათვის.

- კესო, ნუ შევატყობინებთ დედასა? — ჰკითხა ძმამ.
- როგორ თუ ნუ? შვილი მოვუქალით და არც კი ვატყობინებთ... — მოსთქვამდა ჰკითხვით კესო.

ი. ჰვჭავაძე.

ატანა (ატანა) — поднимать; отнести (ч.-н.) наверх	ანანი; воспоминание; напоминать; вспоминать
ლოგინი (логини) — постель	შეტყობინება (шеткобинеба) — сообщение; уведомление; известить
დაწვენა (დაცვენა) — уложить; укладывать (к.-н.)	შეწუხდა (шецухდა) — обеспокоился; встревожился (он)
მაშინვე (машинве) — тотчас же	რა გზით (რა გზით) — каким путем; каким образом
აფრინა (აპრინა) — послал срочное (он ч.-н.)	გამქლავნება (გამჯგავნება) — разглашать; предавать огласке; дать знать
მკურნალი (მკურნალი) — лекарь; врач	ნუ (ნუ) — не (с повелит. накл.)
ვაი-ვაგლახი (ვაი-ვაგლახი) — зд. переполох	მოთქმა (მოტკმა) — причитывать
აღარავის (აგარავის) — никому; никому больше	მოსთქვამდა ჰკითხვით — рыдала, плакала с причитанием (она).

12. ГЛАГОЛЫ ОТКЛОНЯЮЩИЕСЯ ОТ ОБЫЧНЫХ ТИПОВ СПРЯЖЕНИЯ

თავისებური ზმეზბი

Некоторые глаголы в грузинском языке отклоняются от обычных правил спряжения. Эта категория глаголов имеет либо различные основы для некоторых времен и наклонений, а иногда также

и для лиц и чисел, либо основа их подвергается необычным изменениям в тех или иных формах.

Ниже приводим спряжение наиболее употребляемых глаголов этой категории.

ა) ვარ — БЫТЬ

		Наст. вр.	Прошедш. вр.	Буд. вр.
Ед. ч.	I. ვარ	ვიყავი	ვიყავით	ვიქნები
	შვ. რ. II. ხარ	იყავი	იყავით	იქნები
	III. არის	იყო	იყვნენ	იქნება
Мн. ч.	I. ვართ	ვიყავით	ვიყავით	ვიქნებით
	შრ. რ. II. ხართ	იყავით	იყვნენ	იქნებით
	III. არიან	იყვნენ		იქნებიან

ვარ — вспомогательный глагол. Третье лицо этого глагола — არის — часто употребляется в грузинской речи как в полной форме в виде самостоятельного слова (არის), так и сокращенно в виде одной начальной буквы ა, которая всегда пишется вместе со словом, к которому относится.

- это (есть) что? ეს რა არის? — ეს რაა?
- это (есть) папа ეს მამა არის — ეს მამაა
- это (есть) колхозник ეს კოლმეურნე არის — ეს კოლმეურნეა.

Употребление вспомогательного глагола ვარ

I. მე სახლში ვარ — я дома	ჩვენ სახლში ვართ — мы дома
შენ სახლში ხარ — ты дома	თქვენ სახლში ხართ — вы дома
ის სახლში არის (ის სახლშია) — он дома	ისინი სახლში არიან — они дома
მე სახლში ვიყავი — я был дома	ჩვენ სახლში ვიყავით — мы были дома
მე სახლში ვიქნები — я буду дома	ჩვენ სახლში ვიქნებით — мы будем дома.

- II. მე დედას ვუყვარვარ — меня любит мать
- შენ დედას უყვარხარ — тебя любит мать
- ის დედას უყვარს — его любит мать

ჩვენ დედას უყვარვართ — нас любит мать
 თქვენ დედას უყვარხართ — вас любит мать
 ისინი დედას უყვარს — их любит мать.

В первом случае вспомогательный глагол ვარ употребляется как самостоятельное слово и пишется отдельно, во втором случае пишется вместе со словом, к которому относится, и употребляется только в I и II лицах обоих чисел.

ბ) ვზივარ (сиджу)

Наст. вр.	Прошедш. вр.	Буд. вр.
Ед. ч. I. ვზივარ მხ. რ. II. ზიხარ III. ზის	ვიჯექი იჯექი იჯდა	დავჯდები დაჯდები დაჯდება
Мн. ч. I. ვსხედვართ მრ. რ. II. სხედხართ III. სხედან	ვისხედით ისხედით ისხდნენ	დავსხდებით დასხდებით დასხდებიან
მე ვზივარ — я сижу	ჩვენ ვსხედვართ — мы сидим	
მე ვიჯექი — я сидел	ჩვენ ვისხედით — мы сидели	
მე დავჯდები — я сяду	ჩვენ დავსხდებით — мы сядем	

გ) მოვდივარ (прихожу)

Наст. вр.	Прошедш. вр.	Буд. вр.
Ед. ч. I. მოვდივარ მხ. რ. II. მოდიხარ III. მოდის	მოვედი მოხვედი მოვიდა	მოვალ მოხვალ მოვა
Мн. ч. I. მოვდივართ მრ. რ. II. მოდიხართ III. მოდიან	მოვედით მოხვედით მოვიდნენ	მოვალთ მოხვალთ მოვლენ
მე მოვდივარ — я прихожу	ჩვენ მოვდივართ — мы приходим	
მე მოვედი — я пришел	ჩვენ მოვედით — мы пришли	
მე მოვალ — я приду	ჩვენ მოვალთ — мы придем.	

დ) მაქვს (имею)

Употребляется с неодушевленными предметами.

Ед. ч. I. მაქვს მხ. რ. II. გაქვს III. აქვს	მქონდა გქონდა ჰქონდა	მექნება გექნება ექნება
Мн. ч. I. გვაქვს მრ. რ. II. გაქვთ III. აქვთ	გვქონდა გქონდათ ჰქონდათ	გვექნება გექნებათ ექნებათ.
მე მაქვს — я имею	ჩვენ გვაქვს — мы имеем	
მე მქონდა — я имел	ჩვენ გვქონდა — мы имели	
მე მექნება — я буду иметь	ჩვენ გვექნება — мы будем иметь.	

ე) მყავს (имею)

Употребляется с одушевленными предметами.

Ед. ч. I. მყავს მხ. რ. II. გყავს III. ჰყავს	მყავდა გყავდა ჰყავდა	მეყოლება გეყოლება ეყოლება
Мн. ч. I. გვყავს მრ. რ. II. გყავთ III. ჰყავთ	გვყავდა გყავდათ ჰყავდათ	გვეყოლება გეყოლებათ ეყოლებათ
მე მყავს ბავშვი — я имею ребенка	ჩვენ გვყავს ბავშვი — мы имеем ребенка	
მე მყავდა ბავშვი — я имел ребенка	ჩვენ გვყავდა ბავშვი — мы имели ребенка	
მე მეყოლება ბავშვი — у меня будет ребенок	ჩვენ გვეყოლება ბავშვი — у нас будет ребенок.	

ე) ვამბობ (говорю)

Ед. ч.	I. ვამბობ	ვთქვი	ვიტყვი
მხ. რ.	II. ვამბობ	სთქვი	იტყვი
	III. ვამბობს	თქვა	იტყვის
Мн. ч.	I. ვამბობთ	ვთქვით	ვიტყვით
მრ. რ.	II. ვამბობთ	სთქვით	იტყვით
	III. ვამბობენ	თქვეს	იტყვიან

მე ვამბობ — я говорю

მე ვთქვი — я сказал

მე ვიტყვი — я буду говорить
(я скажу)

ჩვენ ვამბობთ — мы говорим

ჩვენ ვთქვით — мы сказали

ჩვენ ვიტყვით — мы будем гово-
рять (мы скажем).

БЕЗЛИЧНЫЕ ГЛАГОЛЫ

უპირიო ზმნები

Наиболее употребительные безличные глаголы:

ცივა — холодно	ქუხს — гром гремит
ცხელა — жарко	ელავს — молния сверкает
თბილა — тепло	ყინავს — морозит
გრილა — свежо; прохладно	ლამდება — ночь наступает
წვიმს — идет дождь	თენდება — светает
თოვს — идет снег	ბნელდება — темнеет.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите.

სახალხო სიყვარული

პეტროგრადის მუშები დიდი ხანია მოელოდნენ ლენინის დაბრუნებას.
ნანატრი დღეც გათენდა.

ეს იყო 1917 წლის 3 აპრილი.

ვაგზალთან ტევა აღარ იყო.

უცებ ბაქანზე მატარებელი ჩამოდგა და ვაგონიდან ლენინი გამოვიდა.

მოედანს ნელი გუგუნი მოედო, მერე ერთბაშად სიჩუმე ჩამოვარდა.
მალა, ჯავშნოსანის კოშკზე, ყველას დასანახად იდგა ლენინი.
მან დაინახა მის შესახვედრად მოსული ხალხი. აღელვებულმა ქული
მოიხადა და მალა ასწია.

მერე სწრაფად ქული პალატოს ჯიბეში ჩაიღო, ხელი წინ გაიშვირა და
დაიწყო თავისი სიტყვა, რომელიც არავის ჩაუწერია და არც არავის დაე-
წეებოდა.

ყველამ გაიგონა სიტყვები, რომლებიც სამუდამოდ დარჩება ხალხის
მეხსიერებაში, მთელი კაცობრიობის მეხსიერებაში

— გაუმარჯოს სოციალისტურ რევოლუციას!

ა. კონონოვი,

სახალხო (сахалхо) — народный
სიყვარული (სიკვარული) — любовь

დიდი ხანია (დიდი ხანია) — дав-
но

მოელოდნენ (მოელოდნен) — ожи-
дали (они его)

დაბრუნება (დაბრუნება) — возв-
ращение

ნანატრი (ნანატრი) — желанный

გათენდა (გათენდა) — наступило
утро

ტევა აღარ იყო (თევა აგრ იყო) —
было битком набито

უცებ (უცებ) — вдруг; внезапно;
быстро

ბაქანი (ბაკანი) — платформа;
перрон

ჩამოდგა (ჩამოდგა) — прибыл
მატარებელი ჩამოდგა — поезд
прибыл

მოედანი (მოედანი) — площадь

გუგუნი (გუგუნი) — гудение

მოედო (моедо) — зд.; распрос-
транился; разнесся
ერთბაშად (ერთბაშად) — сразу

სიჩუმე (სიჩუმე) — тишина სი-
ჩუმე ჩამოვარდა — наступила
тишина

ჯავშნოსანი (ჯავშნოსანი) —
бронированный

კოშკი (кошки) — башня
შესახვედრად (шесახведрад) —
для встречи

აღელვებული (აღელვებული) —
взволнованный

სწრაფად (სწრაფად) — быстро
ჯიბე (ჯიბე) — карман

გაიშვირა (გაიშვირა) — вытя-
нул вперед (он)

ჩაუწერია (ჩაუწერია) — записы-
вал (он ч. -л.)

დავიწყებია (დავიწყებია) — забы-
вал; предавал забвению (он)

სამუდამოდ (სამუდამოდ) — наве-
гда; навеки

მეხსიერებაში (მეხსიერებაში) — კაცობრიობა (კაცობრიობა) — ღმერთის
в памяти ловечество.

Упражнение 2. Определите время, лицо, число, вид, наклонение, залог, контакт в глаголах.

მოელოდნენ. ჩამოღვა. გამოვიდა. ჩამოვარდა. მოიხადა. ასწია. ჩაბოლო. გაიშვირა. ჩაუწერია. დავიწყებია. ჩაიწერს. აღგება. ზის. ჩამოვარდები.

Упражнение 3. Вставьте пропущенные слова (глаголы) в предложениях.

1. პეტროგრადის მუშები ... ლენინს. 2. ნანატრი დღე ... 3. ხალხი ვაგზალთან ... 4. ბაქანზე მატარებელი ... 5. მოედანს გუგუნი ... 6. ერთი ბაშად სიჩუმე ... 7. ჯავშნოსანზე ლენინი ... 8. მან ქული ... 9. მან ხელი მაღლა ... 10. მან ხელი წინ ... 11. ყველამ ... სიტყვები. 12. ეს სიტყვები ხალხის მეხსიერებაში სამუდამოდ ...

(см. текст упражнения 1)

XIV. ПРИЧАСТИЕ შიმღეობა

В грузинском языке, как и в русском, причастие образуется от глагола и, сохраняя некоторые признаки глагола (время, вид, залог), обладает и признаком прилагательного.

Грузинские причастия образуются при помощи аффиксов

მ, მ-ელ, მა-ელ, ილ, ულ,
მ-არ (მ-ალ), ნა, სა,
უ-ელ, მ-არე (მ-ალე), მო-ე.

Напр.: მ-ღებავი; მ-კითხვ-ელ-ი; მოჭრ-ილ-ი; მო-სა-ტანი и т. д.

Причастия имеют следующие формы:

Время

ა) Настоящее — მწერალი — писатель, пишущий
მტირალი — плачущий
მჭრელი — режущий.

ბ) Прошедшее — ნაწერი — написанный; то, что написано ნატირალი (ნამტირალევი) — заплаканный тот, который плакал ჭრილი, გაჭრილი — резанный, разрезанный.

ვ) Будущее — საწერი — то, что должно быть написано სატირალი — то, о чем надо плакать; плачевный საჭრელი, დასაჭრელი — то, что надо резать, рубить.

Залог

ა) Действительный залог:

და-მწერ-ი — пишущий
მო-მ-ტან-ი — приносящий
მ-კვებავ-ი — питающий.

მ-თეთრებ-ელ-ი — тот, который белит
მ-პობ-ელ-ი — тот, который рубит
მ-ჭრ-ელ-ი — тот, который режет; острый.

შე-მაერთებ-ელ-ი — соединяющий
გა-მამხნეებ-ელ-ი — ободряющий
და-მა-მშვიდებ-ელ-ი — успокаивающий.

ბ) Страдательный залог

და-წერ-ილ-ი — написанный
მო-ტან-ილ-ი — принесенный
გა-თხრ-ილ-ი — прорытый; вырытый.

და-მალ-ულ-ი — спрятанный
და-ხატ-ულ-ი — нарисованный
წა-კითხ-ულ-ი — прочитанный.

გა-მ-ნმ-არ-ი — высохший; засохший
და-მ-ჯდ-არ-ი — сидящий
გა-მ-ქრ-ალ-ი — исчезнувший
გა-მ-შრ-ალ-ი — высохший; высушенный.

მო-ხა-ცემ-ი — данный
 ხა-ხნაფ-ი — вспаханный
 მო-ხა-ტან-ი — то, что должно быть принесено
 გა-ხა-კეთებ-ელ-ი — то, что должно быть сделано.

ვ) Средний залог:

მ-ჯდომ-არე — сидящий
 მ-დულ-არე — кипящий
 მ-ტირ-ალი — плачущий

მო-სეირნ-ე — гуляющий
 მო-წყალ-ე — милостивый; подающий милостыню
 მო-რწმუნ-ე — верующий.

Вид

ა) Несовершенный — მ-კეთებ-ელ-ი
 მ-ჭრ-ელ-ი
 მ-წვრთნ-ელ-ი.

ბ) Совершенный — გა-მ-კეთებ-ელ-ი
 გამო-მ-ჭრ-ელ-ი
 გამო-მ-თლ-ელ-ი.

Упражнение 1. Прочитайте примеры. Найдите причастия. Определите, как они образуются.

1. მაჭებარი ვარ ერთგულის, დამგობი ქვეყნის მტერისა. 2. ის არის მისი გულის მომკვლელი, მისი ბედნიერების დამამხობელი. 3. არწივი ვნახე დაჭრილი, ყვაფ-ყორნებს ეომებოდა. 4. ქარის მოტანილს ქარივე წაიღებსო. 5. მეგულები ციხეში, ცხრაკლიტულში მჯდომარე, 6. შიმშილით შეწუხებული მგლები ღმუოდნენ. 7. ის იყო სპარსთა მმართველი, სკლიაროს ერქვა სახელი.

მაჭებარი (მაჭებარი) — тот, который хвалит; ქება — хвалить

ერთგული (ერთგული) — верный;

преданный

დამგობი (დამგობი) — порицатель; გმობა — осуждать; порицать

მომკვლელი (მომკვლელი) — тот,

который убивает. ზდ. приводивший в отчаяние; причиняющий глубокую душевную боль

დამამხობელი (დამამხობელი) —

тот, который опрокидывает опрокидывающий. დამხობა — свержение

დაჭრილი (დაჭრილი) — раненый

მოტანილი (მოტანილი) — принесенный; доставленный

მეგულები (მეგულები) — (помою) ты находишься. მეგულები ციხეში — мне кажется, ты в тюрьме

ცხრაკლიტული (ცხრაკლიტული) — под девятью замками; ცხრაკლიტულში — в строгом заключении

შიმშილით (шимшилит) — с голоду; от голода

შეწუხებული (шецухебули) — удрученный; обеспокоенный; встревоженный

ღმუოდნენ (гмуоднен) — выли; (они)

ღმუილი — выть

მმართველი (მმართველი) — управляющий; правитель

Упражнение 2. Переведите на грузинский язык.

Ученики средней школы, показавшие при сдаче экзаменов на аттестат о среднем образовании отличные успехи, награждаются золотыми и серебряными медалями. Золотой медалью награждаются ученики, имеющие отличное поведение и оценку «5» по всем предметам, а серебряной медалью — имеющие отличное поведение, оценку «5» по всем предметам, кроме двух, оценка по которым должна быть не ниже «4».

Награжденные золотой и серебряной медалью и успешно славшие экзамены при поступлении в высшее учебное заведение зачисляются в первую очередь.

Примечание: Русские причастные обороты на грузинский язык переводятся обычно при помощи относительно местоимения რომელიც.

Напр.: показавшие — რომლებმაც უჩვენეს; რომლებმაც გამოიჩინეს.

имеющий — რომელსაც აქვს и т. д.

სლაცა — ჩაბარება
 ატესტატი — საშუალო განათლების
 ატესტატი — წარმატებანი

награждаются — ჩილოვლებიან; დაჯილოვებული იქნებიან
 ან; შეფასება
 ატესტატი — ჩაირიცხებიან
 ატესტატი — რიგი.

XV.   НАРЕЧИЕ   წამიწება

Значение и функции грузинских наречий те же самые, что и у русских, и поясняют они главным образом глаголы,

ჩვენ წინ მივდივართ.
დღეს ის აღარ ვართ, რაც გუშინ ვიყავით.
შორს გავარდნილა შენი სახელი.
წინ, დღეს, გუშინ, შორს — наречия.

Наиболее употребительными наречиями в грузинском языке являются:

1. Наречия места — ადგილის წამიწება
Отвечают на вопросы — სად? საიდან? საითკენ?

აქ — здесь	შორს — далеко	ქვევით — внизу
იქ — там	ახლოს — близко	მაღლა — высоко
აგერ — вот; здесь	წინ — вперед	დაბლა — низко
არსად — нигде	უკან — позади	ძირს — вниз
შიგნით — внутри	შუაში — посередине	მარჯვნივ — направо
გარეთ — вне; наружу	ბოლოში — в конце	მარცხნივ — налево
ყველგან — везде	ზევით — наверху	გარშემო — вокруг.

2. Наречия времени — დროის წამიწება
Отвечают на вопрос — როდის?

ახლა — теперь	წინათ — раньше	შემდეგ — потом
დღეს — сегодня	უწინ — прежде	ერთხელ — однажды
გუშინ — вчера	ხვალ — завтра	ადრე — рано
შარშან — в прошлом году	ჯერ — пока	გვიან — поздно
წელს — в этом году	ჯერ-კიდევ — пока еще	მალე — скоро
		მუდამ — всегда.

3. Наречия образа действия — ვითარების წამიწება

Отвечают на вопрос — როგორ?

ჩქარა — быстро	უკეთ — лучше
ნელა — медленно	უცებ — вдруг; сразу
ძლიერ — очень	ძლივს — едва
ფრიად — весьма	ერთბაშად — сразу.

4. Наречия причины — მიზეზის წამიწება
Отвечают на вопрос — რატომ?

მიიტომ — потому   ამიტომ — поэтому.

5. Наречия цели — მიზნის წამიწება
Отвечают на вопросы — რად? რისთვის?

ამისთვის — для этого
იმისთვის — для того
მაგისთვის — затем.

6. Наречия меры и количества —
ზომისა და ოდენობის წამიწება
Отвечают на вопросы — რამდენად? რამდენჯერ?

ამდენად — поскольку	ორჯერ — дважды; два раза
იმდენად — постольку	სამჯერ — трижды; три раза
მეტად — слишком; очень	მთლად — целиком
ნაკლებად — мало; менее, меньше	სულ — всего; итого.
შე	

7. Наречия вопросительные — კითხვითი წამიწება

სად? — где?	როგორ? — как?
საიდან? — откуда?	რატომ? — почему?
საითკენ? — куда?	რისთვის? — для чего?
როდის? — когда?	როდემდე? — до каких пор?

Упражнение 1. Прочитайте и переведите. Укажите наречия, определите разряды, к которым они относятся.

1. ჩქარა გათავდა ზაფხული. 2. ძლიერ მომენატრა სკოლა. 3. სკოლაში იმიტომ დავდივარ, რომ ცოდნა შევიძინო. 4. არც გუშინ, არც გუშინწინ მე სამუშაოზე არ წავსულვარ. 5. დღეს პირველად წამოვდექე ლოგინიდან. 6. ძალიან მინდა ხვალ სამუშაოზე წავიდე. 7. შარშან გვიანი შემოდგომა იყო. 8. ისე იღრუბლება, რომ აუცილებლად მთვა წვიმა. 9. ჩვენ წინ მშვენიერი სანახაობა გადაიშალა. 10. ქალაქი შარიდანვე გამოჩნდა. 11. აქედან ქალაქამდე დიდი მანძილია. 12. ძალიან მინდა ხვალ სოფელში გავემგზავრო. 13. ეს აზრი თავში უცებ დამიტრიალდა. 14. საბჭოთა კავშირის სამშვიდობო პოლიტიკას მხარს უჭერენ მთელი მსოფლიოს მშრომელები; ამიტომ არის, რამ მისი ავტორიტეტი დღე იზრდება.

გათავდა (გათავდა) — кончился;
закончился
მომენტრა (моменатრა) — соску-
чился (я по школе)
შევიძინო (шевидзино) — приоб-
рести
ლოგინი (логинი) — постель
გვიანი (გვიანი) — поздний
იღრუბლება (იგრუბლება) — надви-
гаются облака; становится
пасмурно
ათუცილებლად (აუცილებლად) —
непрерменно
სახახობა (სახახობა) — зрели-
ще; вид
ვადაიშალა (ვადაიშალა) — раз-
вернулся (ч. -н. перед к.-н.)
открылся

შორიდანვე (შორიდანვე) — уже
издали; издалика
მანძილი (მანძილი) — расстоя-
ние; протяжение
უცებ, უცბად (უცებ, უცბად) —
вдруг; внезапно; сразу
დამიტრიალდა (დამიტრიალდა) —
завертелся. ზდ.: появилась,
возникла (мысль у меня)
სამშვიდობო (სამშვიდობო) —
мирный
მხარს უჭერენ (მხარს უჭერენ) —
поддерживают
დღითი დღე (დღითი დღე) — с каж-
дым днем
იზრდება (იზრდება) — растет.

Упражнение 2. Переведите примеры на грузинский язык. Выпишите наречия и разделите их на три группы: наречия места (ადგილის ზმნიზედა), наречия времени (დროის ზმნიზედა) и наречия образа действия (ვითარების ზმნიზედა).

1. Вчера мы провели экскурсию на производстве, сегодня мы обсуждали эту экскурсию, а завтра будем писать о том, что мы видели там.
2. Вдали и вблизи все зазеленело. Впереди блестела река. Слева пестрели цветами луга, справа стоял густой лес.
3. Все должны честно жить, упорно трудиться и крепко любить Родину. Живем мы весело сегодня, а завтра будем веселее.
4. Широко раскинулись целинные земли. Прежде здесь была бескрайняя степь. Теперь кругом шумят поля пшеницы. Дружно работает на полях молодежь. Везде видишь кипучую жизнь. Быстро строятся новые города и поселки.

Образец: გუშინ — დროის ზმნიზედა; იქ — ადგილის ზმნიზედა; პატიოსნად — ვითარების ზმნიზედა.

Провели — ჩავატარეთ
обсуждали — განვიხილეთ
вдали — შორს
вблизи — ახლოს
зеленело — ამწვანებული იყო
блестела — ბრწყინავდა; ელვა-
ბებდა
пестрели — აჭრელებული იყო
густой — ხშირი
честно — პატიოსნად
упорно — მედგრად

целинный (целина) — უამირი
раскинулись — გადაშლილან
бескрайний — უნაპირო; დაუს-
რულებელი
степь — სტეპი; ველი
шумят — ხმაურობენ. ზდ.: შრია-
ლებენ
дружно — მეგობრულად; შეთანხ-
მებულად
кипучая — მღუღარე; მჭკეფარე

XVI. ПРЕДЛОГИ თანდებულვაგი

Предлоги в грузинском языке ставятся после слова, к которому они относятся. Поэтому правильнее их называть послелого-
г а м и.

Большинство грузинских предлогов пишутся вместе со словом, некоторые же — отдельно.

Вместе со словом пишутся предлоги: -ზე, -ში, -თან, -გან, -დან, -კენ, -მდის (-მდე), -თვის, -ურთ, -ვით.

-ზე — წიგნი მაგიდაზე ძევს — книга лежит на столе.

-ში — ჩემი ძმა მოსკოვში მიდის — мой брат едет в Москву.

-თან — მაგიდა ფანჯარასთან დგას — стол стоит у окна.

-გან — დედამ შვილისაგან წერილი მიიღო — мать получила письмо от сына.

-დან — ქუჩიდან ხმა მოისმოდა — с улицы доносился голос.

-კენ — ბავშვი სკოლისაკენ გაიქცა — ребенок побежал к школе.

-მდის (-მდე) — სკოლამდის (სკოლამდე) ორი კილომეტრია — до школы два километра.

-თვის — ყველა ერთისათვის, ერთი ყველასათვის — все за одно-го, один за всех.

-ურთ — იგი ცოლ-შვილითურთ დაბრუნდა — он вернулся вместе с женой и детьми.

-ვით — ძმასავით მიყვარს — люблю как брата.

Отдельно пишутся предлоги: შუა, გარდა, გამო, მიერ, მი-
მართ, შორის.

შუა — სოფელი ორ მთას შუა იყო გაშლილი — селение было рас-
положено между двух гор.

გარდა — შენს გარდა ყველა მოვიდა — все пришли кроме тебя.
 გამო — ამის გამო მოხდა — случилось из-за этого.
 მიერ — წერილი მის მიერ იყო დაწერილი — письмо было написа-
 но им (ему).

მიმართ — მეზობლის მიმართ — по отношению к соседу...
 შორის — ჩვენს შორის დარჩეს — пусть между нами останется.
 Упражнение 1. Прочитайте и переведите. Выпишите слова с предлогами, припишите их значение на русском языке. Подчеркните предлоги.

ფუტკარი და მტრედი

ფუტკარი წყალში ჩავარდა და იხრჩობოდა. ახლო ხეზე მტრედი იჯდა. მან ფუტკარს წყალში ფოთოლი ჩაუგდო. ფუტკარი ფოთოლზე შეჯდა და წყალში ნაპირზე გამოიყა. ფუტკარმა გაიშრო მზეზე სველი ფრთები და გასწია თავის სკისაკენ.

გავიდა რამდენიმე დღე. დაღლილი მტრედი ხეზე იჯდა. ამ დროს მონადირე მიეპარა მტრედს და თოფი დაუმოხნა. ეს დაინახა ახლო ყვავილზე მჯდომმა ფუტკარმა. იგი უცბად მიფრინდა მონადირესთან და მარჯვენა ხელზე უკბინა იმ დროს, როდესაც ჩახმახს აცემინებდა. მონადირეს სიმწრისაგან ხელი აუკანკალდა და ტყვია ასცდა მტრედს.

Образец: წყალში — в воду.

ფუტკარი (путкари) — пчела
 მტრედი (მტრედი) — голубь
 ჩავარდა (чавარდა) — упал (он)
 იხრჩობოდა (იხრჩობოდა) — то-
 нул
 ხე (хе) — дерево
 იჯდა (იდჯდა) — сидел (он)
 ფოთოლი (პოთოლი) — лист (де-
 рева)
 ჩაუგდო (чаугдо) — бросил
 (вниз) (он ему, ей)
 ნაპირი (ნაპირი) — берег
 გამოიყა (გამორიკა) — выброси-
 ло (на берег)

გაიშრო (გაიშრო) — высушил
 (он себе)
 მზე (მზე) — солнце
 სველი (სველი) — мокрый
 ფრთები (პრთები) — крылья
 სკა (სკა) — улей
 რამდენიმე (რამდენიმე) — не-
 сколько
 დაღლილი (დაღლილი) — усталый
 მონადირე (მონადირე) — охотник
 მიეპარა (მიეპარა) — подкрался
 (он к нему, к ней)
 დაუმოხნა (დაუმოხნა) — нацелил
 (он на ч.-л.)
 ყვავილი (კვავილი) — цветок
 უკბინა (უკბინა) — укусил (он
 его, ее)

ჩახმახი (чахмахи) — курок
 აცემინებდა (აცემინებდა) — уда-
 рял. зд.: спускал (он)
 სიმწრისაგან (სიმწრისაგან) — зд.:
 от боли

აუკანკალდა (აუკანკალდა) — зад-
 рожал (у него, нее)
 ტყვია (ტყვია) — пуля
 ასცდა (ასცდა) — не попал; про-
 махнулся.

Упражнение 2. Припишите соответствующие предло-
 ги (послелог) к существительным.

ჩემი ძმა ცხოვრობს თბილის...
 რუსთაველის ქუჩა... დიდი მოძრაობაა.
 ჩემს ბინა... დგას ტელეფონი.
 დედაჩემი მუშაობს თეატრ...
 ჩემი მავიდა დგას ფანჯარა...
 მე მივიღე წერილი ამხანაგის...

Упражнение 3. Ответьте на вопросы, используя для
 ответа слова, данные в правом столбце.

სად სწავლობ?	პედაგოგიური ინსტიტუტი
სად ცხოვრობ?	თბილისი.
სად მუშაობს მამაშენი?	ფეხსაცმლის ფაბრიკა.
სად მუშაობს დედაშენი?	სკოლა.
რას აკეთებს შენი და? ძმა?	სწავლობს, მუშაობს, ფაბრიკა.

1. УПОТРЕБЛЕНИЕ ПРЕДЛОГОВ თანდგაშულების გამოყენება

В грузинском языке предлоги (послелог), как и в русском, тре-
 буют определенного падежа от тех имен, к которым они относятся.

Дательного падежа требуют предлоги: თან, ზე,
 ში, შორის, შუა, ვით.

თან — ძმასთან (у брата); კლდესთან (у скалы)
 ზე — მაგიდაზე (на столе); მკერდზე (на груди)¹
 ში — სახლში (в доме); ეზოში (во дворе)¹

¹ Грамматически было бы правильнее писать მაგიდასზე, მკერდსზე, სახლსში, ეზოსში. Но в современном грузинском языке перед предлогами ზე и ში показатель дательного падежа в словах опускается и говорится и пишется მაგიდაზე, მკერდზე, სახლში, ეზოში и т. д.

შორი — ჩვენს შორის დარჩეს — пусть между нами останется
შუა — თბილისსა და მცხეთას შუა (между Тбилиси и Мцхета)
ვით — კლდესავით მაგარი (крепкий как скала).

Родительного падежа требуют предлоги: თვის, კენ, ვან,
მიერ, გარდა.

თვის — ხალხისათვის (для народа); საქმისათვის (для дела)
კენ — სკოლისაკენ (к школе); მწვერვალისაკენ (к вершине)
ვან — შვილისავან (от сына); ხისავან (из дерева)
მიერ — ამხანაგის მიერ (товарищем)
გარდა — დავითის გარდა (кроме Давида).

Творительного падежа требуют предлоги: ურთ, გან
(დან).

ურთ — ცოლ-შვილითურთ (с женой и детьми); ცხენებითურთ
(с лошадьми)
გან (დან) — ფანჯრიდან (из окна); სვანეთიდან (из Сванетии).

Обстоятельственного падежа требует предлог
მდის (მდე).

მდის (მდე) — ქალაქამდის, ქალაქამდე (до города); სექტემბრამდე
(до сентября).

Упражнение 1. Прочитайте рассказ. Выпишите слова
с предлогами, подчеркните предлоги. Скажите, какого па-
дежа требуют эти предлоги.

ქალაქში

დედამ ვანო სოფლიდან ქალაქში წაიყვანა ბიძისთან. ზის ვანო მატ-
არებელში და ფანჯრიდან ათვლიერებს მიდამოს.

მატარებელი სადგურში გაჩერდა, დედამ ვანო ბაქანზე გაიყვანა.

ბაქანის ბოლოს ქალაქში გასასვლელი იყო.

ვანო დედითურთ სადგურის მოედანზე გავიდა. აქ ისინი ჩასხდნენ ფ-
ტომანქანაში და ბიძის სახლისაკენ წავიდნენ.

Образец: ქალაქში — მიცემითი ბრუნვა.

წაიყვანა (цаикვანა) — взял (с
собой); повез (он его, её)
ბიძა (ბიძა) — дядя
მატარებელი (მатарებელი) — по-
езд
ათვლიერებს (ათვლიერებს) —
смотрит; наблюдает; осматри-
вает
მიდამო (მიდამო) — окрестность
სადგური (სადგური) — станция;
вокзал

გაჩერდა (გაჩერდა) — остановил-
ся (он)

ბაქანი (ბაქანი) — перрон

ბოლოს (ბოლოს) — в конце

გასასვლელი (გასასვლელი) — вы-
ход

მოედანი (მოედანი) — площадь

გავიდნენ (გავიდნენ) — вышли
(они)

ჩასხდნენ (ჩასხდნენ) — сели (они)

წავიდნენ (წავიდნენ) — уехали;

поехали; ушли (они).

Упражнение 2. Переведите на грузинский язык. За-
пишите в тетрадь.

ПО ЖЕЛЕЗНОЙ ДОРОГЕ

Витя с папой на трамвае приехали на вокзал. В кассе они ку-
пили билеты. Они пошли к поезду. Через несколько минут они
сидели в вагоне.

Витя и папа по железной дороге поехали в деревню к бабушке.

Железная дорога — რკინიგზა
приехали — მივიდნენ
касса — ხალარო
несколько — რამდენიმე

через несколько минут — რამდე-
ნიმე წუთის შემდეგ
вагон — ვაგონი
бабушка — ბებია.

Упражнение 3. К словам с точками припишите соот-
ветствующие предлоги.

სურათი ჰქვიდა კედელ...
გარდა დგას კუთხე...
გარდა... აწყვიტა წიგნები.
დედა მუშაობს ქარხანა...

ქარხანა... არის კლუბი.
კლუბი... არის ბიბლიოთეკა.
ბიბლიოთეკა... გამოაქვთ წიგნები.
ბიბლიოთეკა... ბევრი კარგი წიგნია.
109

XVII. СОЮЗЫ კავშირი

В грузинском языке союзы, как и в русском, бывают соединительные и подчинительные.

Соединительные союзы — მაერთებელი კავშირები: და, ან, თუ, გინდ, არც, მაგრამ, არამედ, ანუ, ესე იგი და სხვ.

და — გაზეთი და ჟურნალი (газета и журнал).

ან, თუ — თეთრი ან შავი; თეთრი თუ შავი (белое или черное).

გინდ — გინდ დღეს, გინდ ხვალ (хоть сегодня, хоть завтра).

არც — არც დღე, არც ღამე (ни днем, ни ночью).

არამედ — ბავშვს კი ნუ სცემ, არამედ დაარიგე (ребенка не бей, а наставляй).

ანუ — ქინაქინა, ანუ ციების წამალი (хинин, или лекарство от малярии).

ესე იგი — გუშინ, ესე იგი 10 ნოემბერს (вчера, т. е. 10 ноября).

Подчинительные союзы — მაქვემდებარებელი კავშირები: რომ, როდესაც, როგორც კი, სანამ, თუ არა, რადგანაც, ვინაიდან, იმიტომ რომ, იმისთვის რომ, თუნდაც, თუმცა და სხვ.

რომ — ისე დავიღალე, რომ მეტი არ შეიძლება (так устал, что больше нельзя).

როდესაც — უკვე ღამდებოდა, როდესაც ჩვენ წამოვედით (уже смеркалось, когда мы выехали).

როგორც კი — როგორც კი გათენდა, ყველანი წამოვდექით (как только рассвело (светло стало), все поднялись).

სანამ — სანამ მოხვალ, ყველაფერი მოგვარდება (пока ты придешь, всё уладится).

თუ არა — თქვა ეს თუ არა, ადგა და წავიდა (как только сказал это, встал и ушел).

რადგანაც — რადგანაც უკვე საღამო იყო, ჩვენ დავიშალეთ (так как был уже вечер, мы разошлись).

ვინაიდან — 1905 წლის გლეხთა მოძრაობას არ ჰქონდა წარმატება, ვინაიდან იგი სტიქიური, არაორგანიზებული იყო (Крестьянское движение в 1905 году не было успешным так как оно было стихийным, неорганизованным).

იმიტომ რომ — ვერ მოვედი, იმიტომ რომ ავად ვიყავი (не мог прийти, потому что был болен).

თუნდაც — თუნდაც დავეხვებოდი, არა მენადვლებოდა რა (если даже расстреляли бы, мне это было безразлично).

თუმცა — თუმცა მზე დაბლა იდგა, მაგრამ სიცხე მაინც არა ცხრებოდა (хотя солнце стояло низко, но всё-таки жара не унималась).

Упражнение 1. Найдите союзы. Укажите, какие из них соединительные и какие подчинительные.

მთა და ბარი. ეს ბურთი და ეს მოედანი. ნუ იქმ ავსა და ავისა ნუ გეშინია. ადრე ავდგეთ, რომ არ დაგვაგვიანდეს. ზაფხულში ცხელა, ხოლო ზამთარში ცივა. კი არ გავალე, არამედ გთხოვ. იქნებოდა ღამის ათი საათი, როდესაც შინ დავბრუნდით. თუმცა წვიმდა, ფეხბურთის თამაში მაინც არ შეწყვეტილა. მე ყველაფერში მართალი ვარ, თუმცა ყველაფერს მე მამბრალევენ. გლეხობა არ გაჰყვა ნაროდნიკებს, ვინაიდან ისინი არც გლეხებს იცნობდნენ, როგორც საჭიროა, და არც ესმოდათ მათი, თუნდაც მოკვდეს ქვეყნისათვის, ეგ სიკვდილი სიტაცხლვა.

Упражнение 2. Переведите на грузинский язык. Запишите в тетрадь, подчеркните союзы.

1. Я пошел в город, чтобы купить книги. 2. Погода была прекрасная, но жара не унималась. 3. Под вечер оделся потеплее, хотя стояла летняя погода. 4. Было так темно, хоть глаз выколи. 5. Среди полной темноты, огонек впереди сверкал так ярко, словно он был совсем близко. 6. Когда из-за поворота реки стала видна пристань, пассажиры начали собирать свой багаж. 7. Я расплатился с хозяином, который взял с нас такую умеренную плату, что даже Савельич с ним не заспорил. 8. За то, друзья, мы так Отчизну любим, что на земле прекрасней всех она.

Погода — ამინდი

прекрасная — მშვენიერი

жара — სიცხე

не унималась — არ ცხრებოდა;

არ ნელდებოდა

потеплее — თბილად; უფრო თბი-

ლად

темно — ბნელა

выколи — ამოთხარე; დაითხარე

расплатился (я) — ანგარიში გა-

ვუსწორე; ფული გადავიხადე;

გავისტუმრე

умеренный — ზომიერი

плата — საფასური; ქირა

не заспорил — დავა არ დაიწყეთ

Упражнение 3. Вместо точек вставьте союзы: და, რომ, თუ, მაგრამ.

მოვიარე მთა ... ბარი.
წვიმა მოვიდა ... ბავშვებმა ხეს შეაფარეს თავი.
ის წყალს ითხოვდა ... გამშრალი პირი გაესველებინა.
მე გოგია მისთვის მიყვარს, ... ძმა და მეგობარი.
მისი სურვილი ის იყო, ... აფრანიკეს სადმე შეხვედროდა.
ეს ჩემია, ... შენი?
მზეს თუმცა კარგა დაეწია დასავლეთისაკენ, ... მაინც საშინელი სიტუაცია იდგა.

XVIII. ЧАСТИЦЫ ნაწილაკები

Частицы придают отдельным словам или целым предложениям различные смысловые оттенки.

В грузинском языке частицы могут стоять как перед словом (არ, ნუ, აღარ, ხომ и др.), так и в конце слова (-მე, -ვე, -ო, -მეტქი и др.).

Частицы в грузинском языке имеют широкое применение.

Наиболее употребительными из них являются:

-მე, -ვე, -ოდე, -ც, კი, არ, ვერ, ნუ, აღარ, ნულარ, ველარ, არც, ვერც, აღარც, ველარც, არც, აკი, როდი, ახლა, დაე, კი, ხომ, ხოლმე, თურმე, -მეტქი, -თქო, -ო, ჰო, დიახ.

Частицы в конце слова

-მე употребляется при обозначении неопределенности (обычно приставляется к вопросительным местоимениям и наречиям).

ვინ-მე — кто-то

რა-მე — что-то

რომელი-მე — какой-нибудь; который-нибудь

როგორ-მე — как-нибудь

სად-მე — где-то.

-ვე служит для уточнения понятия, добавляется к именам

ორი-ვე — оба

იგი-ვე — тот же самый

ამდენი-ვე — столько же

ისეთი-ვე — такой же

მე-ვე — я сам

მეორე დღეს-ვე — на другой же день.

-ოდე служит для обозначения приближенности, приставляется к числам.

ორი-ოდე — около двух

ხუთი-ოდე — около пяти

ათი-ოდე — около десяти.

-ც, -ც კი уточняют и усиливают внимание на определенное слово.

ვინ-ც — тот, кто

არ-ც — ни-ни

რომელი-ც — тот, который

არ-ც კი — и не

როგორ-ც კი — как только.

Отрицательные частицы — (употребляются раздельно)

არ აკეთებს — не делает

ვერ აკეთებს — не может сделать

ნუ აკეთებს — пусть не делает

აღარ მოვა — уже не придет

ნულარ მოვა — пусть не приходит

ველარ მოვა — не может прийти

არც დღე და არც ღამე — ни день, ни ночь (ни днем, ни ночью)

ვერც ერთმა... — ни один...

აღარც დრო იყო — и времени не было

ველარც აიტანს ამას — и не сможет перенести это

როდი მითქვამს ასე? — я не говорил так; когда я так говорил?

Раздельно пишутся также частицы, сообщающие действию утверждение, усиление, повторение, учащение.

კი — თუ კი ეს ასეა — если же это так

ხომ — ხომ ვითხარი — ведь говорил я тебе

ხოლმე — ის მდიოდა ხოლმე ჩვენს სახლში — он, бывало, приходил в наш дом

თურმე — მოდიოდა თურმე... — оказывается, приходил...
ღიახ — ღიახ, ასე! — Это так! Да, это так!

При передаче чужой речи или повторении (подчеркивании) своих слов употребляются частицы: მეტჟი, თქო (თქვა), -ო.

მეტჟი — ხომ ვითხარი, მოვალ-მეტჟი — сказал же я, что приду,
თქო — ასე უთხარი, მოვალ-თქო — скажи, что приду мол
-ო, — მითხრა, მოვალო — сказал, что придет.

Упражнение 1. Прочитайте. Укажите частицы и объясните к какому разряду они относятся. Определите, какой оттенок придают словам и предложениям эти частицы.

ორივე დაჩუმდა. ლუარსაბმა ჭერს მიაბჯინა თვალები; იქ ჯგუფად ისხდნენ ბუზები.

პატარა ხანს უკან ლუარსაბმა წამოიძახა

— დარეჯან, აბა, თუ ჭკვიანი დედაკაცი ხარ, გამოიცან, ა იმ ფიცარზე რამდენი ბუზი ზის?

— აბა სადა?

— აი, ჭერის ფიცარზე.

თურმე, ნუ იტყვი, ამ სასაცილო ლუარსაბს, დაჩუმებულნი რომ იყვნენ, იმ დროს ის ბუზები უთვლია! დარეჯანმა რა იცოდა.

— რამდენია? — სთქვა დარეჯანმა, — მაიცა, ჯერ დავთვალო.

— ეგრე ხომ მეც გამოვიცნობ. აბა ისე გამოიცან, კაცობა ის იქნება!

— ისე გამოვიცნო? მაშ კარგი, თცდაათი იქნება.

— ვერ გამოიცან!

— მაშ, რამდენია?..

— თუ კაცი ვარ, ორმოცი უნდა იყოს...

— ღიახ, გამოიცან... დავითვლია...

— შენ არ მომიკვდე, ის კარგი მამა არ წამიწყდეს, რომ არ დამითვლია.

— მაშ საიდან იცი, რომ ორმოცია.

— საიდან? იქიდან, რომ გონება მაქვს.

— განა მე კი არა მაქვს გონება?

— შენც გაქვს, მაგრამ კაცის გონებასთან დედაკაცის გონება რთვორ მოვა!

დაჩუმდა (дачумда) — замолчал
უმოლკ (он)

ჭერი (чери) — потолок

მიაბჯინა (миабджина) — уперся;

უპირატესად — во ч. -л. მიაბჯინა

თვალები — стал смотреть пристально (он)

ჯგუფად (джгупад) — группами

პატარა ხანს უკან (патара ханс укан) — спустя некоторое время

ჭკვიანი (чквиани) — умный, -ая

გამოიცან (гамоицан) — угадай; разгадай

ფიცარი (пицари) — доска

ნუ იტყვი (ну итквит) — не говорите, თურმე, ნუ იტყვი —

но увы, оказывается

ბასაცილო (сасацило) — смешной

უთვლია (утвлиа) — оказывается, считал (он)

მაიცა (маица) — подожди

ჯერ დავთვალო (джер давтва-ლო) — сначала сосчитаю

ეგრე (эгре) — так; таким образом

კაცობა ის იქნება — употребляется в смысле: вот это будет дело!

თუ კაცი ვარ — зд.: если не ошибаюсь

დავითვლია (дагитвлиა) — оказывается, ты уже считал

შენ არ მომიკვდე — зд.: клянусь тобой

გონება (гонება) — ум; разум

რთვორ მოვა — как можно сравнить.

Упражнение 2. Ответьте на вопросы (по тексту упр. 1).

რას მიაბჯინა თვალები ლუარსაბმა? რა ჭკითხა ლუარსაბმა დარეჯანს? რა დაიწყო დარეჯანმა, რომ გაეგო, რამდენი ბუზი იჯდა ჭერზე? რამდენი ბუზი იჯდა ჭერზე, ლუარსაბის აზრით? რით ახსნა ლუარსაბმა თავისი, თითქოსდა, მიხვედრილობა?

Упражнение 3. Переведите на грузинский язык.

1. Никогда ни одна страна и ни один народ не проявляли столько творческих сил и талантов, как народы Советского Союза.

2. Я люблю эту природу, может быть, потому, что какова она ни есть, она все-таки принадлежит мне.

3. С колокольни кто-то крикнул, кто-то громко говорит.

4. Глядишь и не знаешь, идет или не идет его величаявая ширина.

5. Оба брата невольно задумались.

Никогда — არასოდეს; არასდროს
 проявляли — გამოუჩვენებიათ
 გამოუჩენიათ
 творческий — შემოქმედებითი
 талант — ტალანტი; ნიჭი
 всё-таки — მაინც; რაც უნდა
 იყოს

принадлежит — ეკუთვნის, при-
 надлежит мне — მეკუთვნის მე
 колокольня — სამრეკლო
 глядишь — უყურებ; უმზერ
 величавый — დიდებული; დიდი
 невольно — უნებურად
 задумались — ჩაფიქრდნენ; და-
 ფიქრდნენ.

XIX. МЕЖДОМЕТИЕ შორისდგებული

В грузинском языке самыми распространенными междометиями являются междометия, выражающие:

а) поощрение, восторг, удовольствие — ვა-
 შა! ყოჩაღ! ვიშ!

ვაშმარჯოს პირველ მაისს, ვაშა! — Да здравствует Первое мая, ура!

ვაშა შენს საქმეს! — Bravo тебе! Bravo твоему делу!
 ყოჩაღ, რა კარგი საქმე გაგიკეთებია — молодец, какое хорошее дело ты сделал!

ვიშ, რა კარგია! — ой, как хорошо!

ბ) удивление, восторг — აჰ! ოჰ! უჰ!

აჰ, რა მითხარი! — ах, что ты мне сказал (говоришь)!

აჰ, რა მშვენიერი სურათია! — ах, какая прекрасная картина!

თჰ, ნუ იტყვი! — ой, не говори!

უჰ, რამდენია! — ой, сколько!

ვ) горе, отчаяние — ვაი! უი! ვაიმე! უიმე! ოხ!

ვაი, ჩვენს მოსწრებას! — о, горе нам!

უი, რას მოვესწარი! — ой, до чего (я) дожил!

ვაიმე, ბედკრულს! — ой, мне, горемычной!

უიმე, მეშინია! — ой, боюсь!

თხ, რომ იცოდე! — ох (ой), если бы (ты) знал!

გ) презрение — ფუ! ფუი! იფ!

ფუ (ფუი), რა საზიზღრობაა! — фу (тьфу), какая гадость!

იფ, ერთი ამას დამიხედე! — фу, посмотри же на него!

დ) желание — ახ! ნეტა! ნეტავ!

ახ, ნატავ მფრინავი ვიყუ! — ах, если бы (я) был летчиком!

ნეტა (ნეტავ) მოვიდოდეს! — хоть бы (он) пришел!

ე) побуждение, призыв — არიქა!
 არიქა, ჩქარა! — эй, скорей!

Упражнение 1. Прочитайте, переведите и запомните диалог.

— ამხანაგო, თუ გაქვთ თქვენს ბიბლიოთეკაში ლორთქიფანიძის „კოლხეთის ცისკარი“?

— დიახ, არის!

— შეიძლება მომცეთ?

— ამჟამად წაღებულია. როგორც კი დააბრუნებენ, მოგცემთ.

— მაშინ მომცეთ ქიაჩელის „ტარიელ ვალუა“.

— ახლავე. მაჩვენეთ თქვენი სააბონენტო წიგნაკი.

— ინებეთ.

„კოლხეთის ცისკარი“ (კოლხეთის ცისკარი) — «Заря Колхиды» (название произведения).

წაღებულია — (ააგებულია) взято; взяли

დააბრუნებენ (დააბრუნებენ) — вернут. როგორც კი დააბრუნებენ — как только вернут (его, её).

ინებეთ (ინებეთ) — пожалуйста, возьмите; извольте.

XX. СЛОЖНЫЕ СЛОВА რთული სიტყვები

Сложные слова или композиты в грузинском языке имеют широкое применение.

Образуются они обычно соединением двух или нескольких корней (основ). Напр.:

ცისკარი — ცის-კარი (заря)

ქალიშვილი — ქალი-შვილი (дочь)

ვაჟიშვილი — ვაჟი-შვილი (сын)

დედაქალაქი — დედა-ქალაქი (столица).

Образование сложных слов в грузинском языке происходит без соединительного гласного.

Основные виды словосложения в грузинском языке

1. Повторения корня без изменения гласного:

ბაჯბაჯი — неуклюжая ходьба (напр. медведя)
 ბუტბუტი — бормотать; бормотание
 რაკრაკი — журчать; журчание
 ცახცახი — дрожать; дрожание
 ციმციმი — мерцать; мерцание и т. д.

2. Повторение корня с изменением гласного во второй части слова:

აბლაუბლა — дребедень; тарабарщина
 კანტიკუნტი — редкий; კანტიკუნტად — изредка
 რამერუმე — всякая всячина
 ბიჭბუჭი — детвора, мальчишки
 რიერაი — утренняя заря
 ფაციფუცი — суетиться; суетня и т. д.

3. С падежной формой (род. пад.) в первой части словосложения:

ბედისწერა — судьба	ხელისუფალი — властитель; властелин
გულისყური — внимание	კარისკაცი — придворный; привратник
გულისწყრთმა — гнев; негодование	ჯარისკაცი — солдат
ხელისგული — ладонь	ჭირისუფალი — родственники (близкие) покойника и т. д.
თავისუფალი — свободный; вольный	

Примечание. В некоторых композитах из этой группы в первой части слова выпадает буква „ს“ из окончания родительного падежа „ის“.

მამილა (მამისლა) — тетя (по отцу)
 შვილიშვილი (შვილისშვილი) — внук, внучка
 დედინაცვალი (დედისნაცვალი) — мачеха
 მამულიშვილი (მამულისშვილი) — сын отечества
 ცისარტყელა (ცისსარტყელა) — радуга и т. д.

4. Словосложения без падежных показателей, когда части сложения можно объединить союзом „და“ (слова пишутся через дефис):

და-ძმა — сестра и брат	მინდორ-ველი — поле
დედ-მამა — мать и отец	მიტქმა-მოთქმა — кривотолки
თვალ-წარბი — глаза и брови	მიწერ-მოწერა — переписка

საკმელ-სასმელი — пища и питье
 სასოფლო-სამეურნეო — сельско-хозяйственный
 პურ-მარილი — хлеб-соль
 ცოლ-შვილი — семья; семейство и т. д.

5. Словосложения с союзом „და“ (пишутся слитно):

გზადაგზა — попутно	ხანდახან — иногда; изредка
ღროღადრო — временами; время от времени	ხელდახელ — на скорую руку
თანდათან — постепенно	წინდაწინ — наперед; заранее; заблаговременно
კვალდაკვალ — вслед; по стопам	სხვადასხვა — разный; разный и т. д.
პირდაპირ — прямо; напротив	

6. Словосложения из нескольких (более двух) корней:

გულხელდაკრეფილი — со сложенными руками, перен. беззаботно, без дела
 თავლაფლასხმული — опозоренный
 თავგზააბნეული — растерянный (человек)
 თავზარდაცემული — потрясенный, пораженный ужасом
 თავბრულამხვევი — головокружительный
 შრომისუნარდაკარგული — нетрудоспособный, лишенный способности работать и т. д.

СОКРАЩЕННЫЕ СЛОВА

Особой формой словообразования является соединение в сокращенном виде названий учреждений, организаций и других понятий, состоящих из двух или более слов.

კომკავშირი — კომუნისტური კავშირი — комсомол
 პროფკავშირი — პროფესიული კავშირი — профсоюз
 კოლმეურნეობა — კოლექტიური მეურნეობა — колхоз
 ზაქესი — ზემო ავჭალის ჰიდრო ელექტროსადგური — ЗАГЭС
 и т. д.

Примечание. Эта форма словообразования в грузинском языке не получила особого распространения. Напр., слово совхоз по-грузински говорится и пишется полностью — საბჭოთა მეურნეობა; ТК — თბილისის კომიტეტი; РОНО — რაიონის სახალხო განათლების განყოფილება и т. д.

Распространенными видами сокращения слов при письме являются:

- ა. შ. — ასე შემდეგ — и так далее
- ე. ი. — ესე იგი — то есть
- ე. წ. — ეგრეთ წოდებული — так называемый
- ა. წ. — ამა წლის — сего года
- იხ. — იხილეთ — смотрите
- და სხვ. — და სხვა — и другие.

Эти сокращенные слова читаются полностью — ასე შემდეგ, ესე იგი и т. д.

Упражнение 1. Найдите в тексте сложные слова. Объясните, как они образованы. Перепишите в тетрадь.

1. ეზოში სტუმრები მიდი-მოდითდნენ. ისმოდა მხიარული ხიხინი. თი. კირილე იმწამსვე ნაცნობებში გაერია, აქეთ-იქით გავარდ-გამოვარდა, ყველას დაენახვა, ყველა ნახა. მოძებნა ხალხში შესული მასპინძელი, მიულოცა ქალიშვილის გაბედნიერება. მოხუცებული ძალიან კმაყოფილი დარჩა, მაღლობაც უთხრა კირილეს, თან რომ აწვია ისეთი თჯახიშვილი, როგორც მისი ცოლისძმა იყო.

დ. კლდიაშვილი

2. იმ საღამოს სპირიტონს ძლიერ მძლავრად ვაცივია. საწყალი დედა შიშით გულგახეთქილი დასტრიალებდა შვილს თავზე და ჩიფჩიფებდა რაღაც ლტყვას. დესპინე კი, წინაღობით უძინარი, მოქანცული იჯდა სასთუმალთან და ქმარს ხშირ-ხშირად ჰკითხავდა: „რა ქენი, სპირიტონ? აბა, შემომხედე შენს დესპინეს!“ — მაგრამ სპირიტონს ახლა ეგენი აღარ ეყურებოდა; სიცხისაგან აღმურმოდებული ბოდავდა თავისთვის იძას, რაც წინაღობით და იმ დღეს გადახდომოდა.

ეგ. ნინოშვილი

3. თეთრი ღრუბელი ნაჭერ-ნაჭერ აქა-იქ მიდიოდ-მოდითდა წყნარად და აუჩქარებლად გადაწმენდილ ცახე, თითქმის ტოლ-ამხანაგებს ეძებო ხელი-ხელს გადასაბმელად.

ილ. ქავჭავაძე

1. მიდი-მოდითდნენ (მიდი-моди-однен) — прохаживались; ходили взад и вперед
 ისმოდა (ისმოდა) — слышно было; доносился голос
 ნაცნობები (ნაцнобеби) — знакомые

გავარდ-გამოვარდა (გავარდ-гамоварда) — бросался туда и сюда; метался
 დაენახვა (დაენახვა) — показався всем (он)
 ხანში შესული (ხანში шесული) — пожилой (человек)

მიულოცა (მიულოცა) — поздравил (он) ему, ей
 გაბედნიერება (გაბედნიერება) — счастье, зд. замужество
 აწვია (აწვია) — пригласил; привел. თან რომ აწვია — привел с собой в гости (он)
 2. ვაცივია (ვაцивია) — заболел лихорадкой; лихорадило
 საწყალი (საцკალი) — несчастный; бедный

გულგახეთქილი (გულгахетქილი) — потрясенный, пораженный горем, ужасом
 შიში (შიში) — страх
 დასტრიალებდა (დასტრიალებდა) — вращался; крутился; თავს დასტრიალებდა — ухаживал, присматривал (больного) (он)
 ჩიფჩიფებდა (ჩიფჩიფებდა) — говорила невнятно про себя
 ლოცვა (ლოცვა) — молитва
 წინაღობით (წინაგამით) — прошлой ночью

Упражнение 2. Объясните, как составлены следующие сложные слова:

ღროღარო
 თანდათან
 პირდაპირ
 წინაწინ

არეპარე
 ახლი-მხლო
 ავდარი
 დედამიწა

დედა ქალია
 ქართლ-კახეთ-იმერეთი
 წვრილცოლშვილიანი
 თავებულმოგლუცილი.

XXI. ПРЕДЛОЖЕНИЯ წინადადებები

1. ПРОСТОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ — მარტივი წინადადება

Простые предложения (см. стр. 20) бывают:
 а) нераспространенные — გაუვრცობელი
 ბავშვი თამაშობს. მამა კითხულობს.

უძინარი (უძინარი) — невыспавшийся (-аяся)
 მოქანცული (მოქანცული) — усталый; утомленный
 სასთუმალი (სასტუმალი) — изголовье
 ხშირ-ხშირად (ხშირ-хშირად) — часто; почаще
 აღმურმოდებული (აღმურმოდებული) — покрасневший (от жары)
 ბოდავა (ბოდავა) — бредить; бред
 გადახდომოდა (გადახდომოდა) — то, что случилось, приключилось с ним
 3. ნაჭერ-ნაჭერ (ნაჩერ-начер) — кусками
 აუჩქარებლად (აუჩქარებლად) — неторопливо; медленно
 გადაწმენდილი (გადაწმენდილი) — проясненный
 გადასაბმელად (გადასაბმელად) — для связывания, сцепления, соединения.

- ბ) распространенные — გავრცობილი
ბავშვი ბურთს თამაშობს. მამა ახალ გაზეთს კითხულობს.
- в) полные — სრული
მამა გაზეთს კითხულობს.
- г) неполные — უსრული
— გაზეთს კითხულობ? — ვკითხულობ.

д) бесподлежащие (односоставные предложения, где подлежащего нет и не подразумевается) — უქვემდებარე თოვს. წვიმს. ელავს. ყინავს. ცივა. ცხელა. გრილა. თენდება, ღამდება და სხვ.

Упражнение 1. Прочитайте примеры. Из простого нераспространенного предложения сделайте простое распространенное, из неполного — полное. Найдите бесподлежащие предложения.

1. ნიავი ჰქროდა. 2. ტყე შრიალებდა. 3. ბულბული გალობდა. 4. წვიმა წამოვიდა. 5. დაბინდა. 6. ხმაური შეწყდა. 7. ცა მოიღრუბლა. 8. ღამდება.
9. თენდება. მზის სხივები მთის წვერს ეფინება.
10. გრილა. გაყვითლა ტყე-ველი.
11. — შენ ეს დანამდვილებით იცი?
— დანამდვილებით.
12. წიგნი ძალიან მოგეწონა?
— ძალიან.
— წაიღებ მეორეს?
— წავიღებ.

Упражнение 2. Допишите подлежащие.

1. ... კითხულობს ლექციას. 2. ... სწავლობს გაკვეთილს. 3. ... წერს წერილს. 4. ... უყვარს დედა. 5. ... უსმენს კონცერტს. 6. ... ყიდის ფეხსაცმელს. 7. კედელზე ... სურათს ჰკიდებს. 8. ... დილით ადრე ღვება. 9. ... მამას კინოს ბილეთი მოუტანა. 10. ... გაკვეთილი ქართულად გადაუთარგმნა.

Упражнение 3. Допишите сказуемое и дополнения (см. слова для вставки).

ქმა	... ..	მამა	... ..
სტუდენტი	... ..	ბავშვი	... ..
მხატვარმა	... ..	დედა	... ..
ამხანაგი	... ..	ღა	... ..
მწერალი	... ..	ბიძაჩემი	... ..
გამყიდველი	... ..	ასპირანტი	... ..
მოლარემ	... ..	ექიმმა	... ..

Слова для вставки: გამოცდას აბარებს. ლექციას უსმენს. რომის წერს. ფეხსაცმელს უჩვენებს. ჩეკი გამოწერა. ამოცანა ამოხსნა სურათი დახატა. ჭურჭელს რეცხავს. ავადმყოფს უვლის. ქარხნაში მუშაობს. ბაღში თამაშობს. მოსკოვში ცხოვრობს. დისერტაციას იცავს. წამალი გამოწერა.

1. ნიავი (ნიავი) — ветерок	გრილა (გრילה) — свежо; прохладно
ჰქროდა (ჰქროდა) — дул	დანამდვილებით (დანამდვილებით) — наверняка
შრიალებდა (შირიალებდა) — шелестел (он)	მოგეწონა (მოგეწონა) — понравился (тебе)
ბულბული (ბულბული) — соловей	2. გადაუთარგმნა (გადაუთარგმნა) — перевел (он ему)
დაბინდა (დაბინდა) — наступил вечер	3. მოლარე (მოლარე) — кассир (-ша)
ხმაური (ხმაური) — шум	აბარებს (აბარებს) — сдает
მოიღრუბლა (მოიღრუბლა) — покрылось тучами (небо)	წამალი (წამალი) — лекарство
თენდება (თენდება) — светает	

2. ВЫРАЖЕНИЕ ПОДЛЕЖАЩЕГО
კვამდებარის ბრუნვაში

Подлежащее в грузинском предложении может стоять в именительном, повествовательном или дательном падежах.

К подлежащему могут быть поставлены вопросы ვინ? ვის? რა? რამ? რას?

- ბავშვი (ვინ?) თამაშობს.
- ბავშვმა (ვინ?) ითამაშა.
- ბავშვს (ვის?) უთამაშია.
- მგელი (რა?) ღმუხს.
- ძაღვმა (რამ?) შეკყეფა.
- Ребенок (кто?) играет.
- Ребенок (кто?) играл.
- Ребенок (кто?) оказывается, играл.
- Волк (кто?) воет.
- Собака (кто?) залаяла.

ძალს (რას?) ეშინია.
ის (ვინ?) ლაპარაკობს.
მან (ვინ?) სთქვა.
მას (ვის?) უყვარს.

Собака (кто?) боится.
Он (кто?) говорит.
Он (кто?) сказал.
Он (кто?) любит.

Постановка каждого из указанных падежей для выражения подлежащего зависит от характера и формы глагола, выражающего сказуемое.

Упражнение 1. Прочитайте и переведите. Найдите подлежащие и сравните падежи подлежащих в грузинском и русском языках.

ლომი და თავი

ლომს ტყეში ეძინა. თავმა ტანზე გადაურბინა, ლომმა გამოიღვიძა და თავი დაიჭირა.

თავმა უთხრა — გამიშვი და სამაგიერო სიკეთეს გადაგიხდით, ლომს გაეცინა და თავი გაუშვა.

გავიდა ხანი. მონადირეებმა ლომი დაიჭირეს და თოკით ხეზე მიაბეს, უნდოდან მერე მოსულიყვნენ და ცოცხალი წაეყვანათ.

მონადირეები რომ წავიდნენ, ლომმა ღრიალი მორთო, თავს შემოესმა, მოცუნცულდა, გადარღნა თოკი, გაათავისუფლა ლომი და უთხრა —

გახსოვს, რომ დამცინოდი, ახლა ხომ ხედავ, პატარა თავგსაც შესძლებია დახმარება დიდი და მძლავრი ლომისათ.

გადაურბინა (гадаурбина) — перебежал (он, она через к.-л. ч.-л.)

გამოიღვიძა (гамоигвидза) — проснулся (он)

სამაგიერო (самагиеро) — взамен. სამაგიერთს გადაგიხდით — отплачу

სიკეთე (სიკეთე) — добро; благо
მიაბეს (მიაბეს) — привязали (они)

ღრიალი (გრიალი) — рёв; реветь

მოცუნცულდა (моцунцудა) — подбежал (он). ცუნცული — бежать мелкими шагами

გადარღნა (гадагргна) — перегрыз (он). ღრღნა — грызть

დამცინოდი (дамциноди) — насмехался

შესძლებია (шесдзлебиа) — оказывается может (он, она)

დახმარება (дахмареба) — помощь

Упражнение 2. Допишите подлежащие. Согласуйте со сказуемыми.

1. ქუჩის კუთხეში დიდი სახლ- დგას. 2. სახლ- მაღალი კედლები აქვს. 3. ამ სახლში სტუდენტებ- ცხოვრობენ. 4. გუშინ სტუდენტებ- საღამო გამართეს. 5. სტუდენტებ- საჩუქარი მოუვიდათ. 6. საღამოზე ბევრი ხალხ- დაესწრთ. 7. ახალგაზრდებ- მხიარულობდნენ. 8. ბევრ- ახალგაზრდა- საღამო შესანიშნავად გაატარა. 9. შეიდ- ახალგაზრდა- ძველი ქართული სიმღერა „შვიდკაცა“ შეასრულა. 10. საღამოზე დამ- სწრე- გვიან ღამით დაიშალნენ.

Упражнение 3. Прочитайте басню „ლომი და თავი“. Найдите подлежащие и сказуемые; скажите, в чем они согласованы друг с другом.

3. СКАЗУЕМОЕ В ГРУЗИНСКОМ ПРЕДЛОЖЕНИИ შემასწავლებელი ქართულ წინადადებაში

Сказуемое может быть простое — მარტივი —

ბავშვი თამაშობს — ребенок играет;

ჩიტა გალობს — птичка поет;

и составное — შედგენილი —

მე ფრიადოსანი ვარ — я отличник!

მამაჩემი განთქმული მოჭადრაკე იყო — отец мой был известный шахматист.

Упражнение 1. Прочитайте примеры. Укажите, чем выражено составное сказуемое (какими частями речи).

1. ჩემი ვაჟი ტარიელ ვაჟკაცი იქნება. 2. ტარიელს ვაცნობილი ჰყავდა მთელი გუნდი ყმაწვილებისა. 3. ტყის ფერლობზე მშვენიერი ბაღი იყო ამოსული. 4. პატარა ნარგავები დიდი ხეები გახდნენ. 5. ჩემი ძმა სოფელში იყო წასული. 6. მე საღამოთბით სულ შინ ვარ.

УПРАВЛЕНИЕ — აბრთვა

Грузинское предложение по строению не отличается от русского, если сказуемым является безобъектный глагол.

ეზოში ხე დგას — во дворе стоит дерево;
ეზოში ხე იდგა — во дворе стояло дерево;
გაღიაში ჩიტა ზის — в клетке птичка сидит;
გაღიაში ჩიტა იჯდა — в клетке птичка сидела.

Но как только в роли сказуемого употребим глаголы, формы которых обозначают не только лицо подлежащего (субъекта), но и лицо дополнения (прямого объекта), различие между грузинским и русским строем предложения становится очевидным.

მოსწავლე გაკვეთილს სწავლობს — ученик учит урок;

მოსწავლემ გაკვეთილი ისწავლა — ученик выучил урок;

მოსწავლეს გაკვეთილი უსწავლია — ученик, оказывается учил урок.

В грузинском предложении глагол (сказуемое), лицом которого управляет подлежащее, сам управляет падежом подлежащего.

სწავლობს მოსწავლე (подлеж. в им. пад.)

ისწავლა მოსწავლემ („ в повеств. пад.)

უსწავლია მოსწავლეს („ в дат. пад.).

С изменением формы глагола (времени) изменяется падеж подлежащего. Одновременно изменяется и падеж прямого дополнения.

სწავლობს გაკვეთილს — учит урок

ისწავლა გაკვეთილი — выучил урок

Это взаимное управление членов предложения вызывается объективностью грузинского глагола, т. е. обозначением помимо лиц субъекта и лиц объекта.

Примечание 1. Некоторые объективные глаголы могут указывать не только на один, но и на два объекта: უკლავს (მონადირე მგელს ლეკვს უკლავს); მოუკლა (მონადირემ მგელს ლეკვი მოუკლა).

Управление двухобъектных глаголов не отличается от управления однообъектных глаголов (მოსწავლე სწავლობს გაკვეთილს) по отношению к подлежащему и прямому дополнению. Второе (косвенное) дополнение изменения в строй предложения не вносит. მონადირე მგელს (косв. объект) ლეკვს (прямой объект) უკლავს; მონადირემ მგელს ლეკვი მოუკლა.

Примечание 2. В грузинском языке есть категория стабильно-падежных глаголов, напр.: აქვს, ჰყავს, უბის,

ეგებება, ეპარება, ესალმება, ეხვეწება, ეხმარება, უყვარს და სხვ.

მოსწავლე ესალმება მასწავლებელს

მოსწავლე მიესალმა მასწავლებელს

მოსწავლე მისალმებია მასწავლებელს.

Эти глаголы отличаются постоянством падежей подлежащего и дополнения при всех изменениях глаголов.

Упражнение 2. Прочитайте и выделите предложения; определите соотношение сказуемого с подлежащим и дополнением.

ბელურა

სანადიროდ მივდიოდი. ჩემ წინ ძაღლი მიძუნძულებდა. უცებ ძაღლმა სიარულს უკლო, ფეხაკრეფით მიპარვა დაიწყო. გავიხედე წინ, დავაცქერდი და ჩიტის ბარტყი დავინახე. იგი ბუდიდან გადმოვარდნილიყო. ჩემი ძაღლი ნელ-ნელა უახლოვდებოდა ბარტყს.

უცებ ხიდან გადმოქანდა ხნიერი ბელურა, ძაღლის ცხვირწინ დაეცა და აეფარა თავის შვილს. დედა-ჩიტს ტანი უთრთოდა შიშისაგან, ძაგძაგებდა, მაგრამ იგი შვილისათვის თავგანწირული იყო.

სიყვარული, ვიფიქრე მე, სიკვდილსაც და სიკვდილის შიშსაც ხსლევს!

ი. ტურგენევი

ბელურა (бегура) — воробей

სანადიროდ (सानादिरुद) — на охоту

ჩემ წინ (चम चिन) — передо мной

მიძუნძულებდა (मिदुन्दुलेब-და) — бежал (-а) трусцой,

мелкими шагами (он)

უცებ (უცებ) — вдруг

სიარული (სიარული) — ходьба

სიარულს უკლო — уменьшил (-а) шаги (он)

ფეხაკრეფით (पेहाक्रेपित) — на

цыпочках; подкрадываясь.

ფეხაკრეფით მიპარვა დაიწყო — начал (-а) красться (он)

გავიხედე, (गवखेदे) — посмотрел (я)

დავაცქერდი (दावाचक़ेर्दि) — посмотрел внимательно, пристально (я)

ბარტყი (बार्ट्कि) — птенчик; птенец

ბუდიდან (बुदिदान) — из гнезда

გადმოვარდნილიყო (गदमोवार्दनीलिकु) — оказывается упал (с

высоты)

ნელ-ნელა (नेल-नेला) — медленно

უახლოვდებოდა (უახლოვდებოდა) —
приближался (-ась) (он)

გადმოქანდა (გადმოქანდა) — сор-
вался (-ась); слетел (-а) (он)

ხნიერი (ხნიერი) — пожилой
ცხვირწინ (цхвирцин) — перед

носом; перед мордой
ღაეცა (ღაეცა) — упал (-а) (он)

ფეფარა (აეფარა) — прикрыл;
заслонил (он ч.-л.)

ღელა-ჩიტი (ღელა-ჩიტი) — мать-
птичка

ტანი (ტანი) — тело; туловище

უთრთოლა (უთრთოლა) — трепета-
ло (у него)

შიშისაგან (შიშისაგან) — от
страха

ძაგძაგებდა (ძაგძაგებდა) —
дрожал; трясся (он)

თავგანწირული (თავგანწირული) —
самоотверженный

სიყვარული (სიყვარული) — любовь

ვიფიქრე (ვიფიქრე) — (я) подумал

სიკვდილი (სიკვდილი) — смерть

სძლევს (სძლევს) — одолеет; одо-
леает; побеждает.

Упражнение 3. Найдите подлежащее и сказуемое.

Скажите, в чем согласовано сказуемое с подлежащим.

ძალმა სიარულს უკლო. მე წინ გავიხედე. ჩიტი ბუდიდან გადმო-
ვარდნილიყო.

ძალღებმა სიარულს უკლეს. ჩვენ წინ გავიხედეთ. ჩიტები გაფრენი-
ლიყვნენ.

ძალლი უახლოვდებოდა ბარტყს. ღელა-ჩიტი თავგანწირული იყო.

Упражнение 4. Составьте предложения, поставив к

каждому сказуемому два дополнения: прямое в имени-
тельном падеже, косвенное — в дательном. Глаголы по-
ставьте в прошедшем совершенном времени, подлежа-
щие — в повествовательном падеже.

Подлежащее	Сказуемое	Косвенное дополнение	Прямое дополнение
მამა	წაუკითხვა	ღელა	გაზეთი
ძმა	გადაცემა	ღა	წერილი
ღელა	გაგზავნა	შვილი	ამანათი
ღა	მიწერა	ძმა	წერილი
ქალიშვილი	გაგზავნა	მამა	ღებემა
პროფესორი	წაუკითხვა	სტუდენტები	ლექცია
მდივანი	მიტანა	დირექტორი	უზრუნალი
ბავშვები	მირთმევა	მასწავლებელი	ყვავილები
სტუდენტები	ლაბრუნება	ბიბლიოთეკა	წიგნები
მთნოვანელები	მიცემა	უფროსი	განცხადება

Образец: მამამ წაუკითხა ღელას გაზეთი.

4. ПОРЯДОК СЛОВ В ПРЕДЛОЖЕНИИ
სიტყვების რიგი წინადადებაში

В грузинском языке допускается свободное расположение слов
в предложении. Напр.: ვილაცამ ტყიდან ასკუბა ცხენი.

ტყიდან ასკუბა ვილაცამ ცხენი.

ასკუბა ცხენი ტყიდან ვილაცამ.

ცხენი ასკუბა ვილაცამ ტყიდან.

В данном предложении четыре члена предложения: ვილაცამ
(кто-то) — подлежащее; ასკუბა (выскочил; заставил выскочить) —
сказуемое; ტყიდან (из лесу) — обстоятельство места; ცხენი (ло-
шадь) — дополнение.

От перестановки слов, как показано выше, смысл данного пре-
дложения не меняется.

Глагол (сказуемое) ასკუბა в этом предложении управляет все-
ми другими словами: ასკუბა ვილაცამ; ასკუბა ცხენი; ასკუბა ტყიდან.

Поэтому от перестановки слов в предложении — ვილაცამ ტყიდან.
ასკუბა ცხენი — их взаимоотношение, выраженное посредством
управления, не изменяется.

Возьмем другое предложение:

პატარა ზაქრო ოჯახს უვლიდა.

Если слово „პატარა“ переставим на второе место, изменится
смысл предложения: ზაქრო პატარა ოჯახს უვლიდა. В первом случае
говорится о маленьком Закро, во-втором — о маленькой семье.

Слово „პატარა“ в данном предложении не управляется глаго-
лом (сказуемым) „უვლიდა“. „პატარა“ является определяющим име-
нем, а определяющее имя на грузинском языке ставится впер-
еди определяемого слова и независимо от глагола.

Упражнение 1. Переведите на русский язык.

ქიმია სწავლობს საგნის სხვადასხვა თვისებას.

ქიმია სწავლობს სხვადასხვა საგნის თვისებას.

ერთმა ბიჭმა წერილი ჩაუშვა ფოსტის ყუთში.

ბიჭმა ერთი წერილი ჩაუშვა ფოსტის ყუთში.

სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა სიკვდილი სახელოვანი.
სიკვდილი სახელოვანი სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა.

თვისება (твiсеба) — свойство ნაძრახი (надзрახი) — опозорен-
ჩაუშვა (чаушვა) — опустил (он) ный
ყუთი (кути)—ящик სახელოვანი (сахеловანი) — слав-
სჯობს (сджобс) — лучше ный; здесь: со славой.

Упражнение 2. Попробуйте переставить слова, не меняя смысла предложения.

1. უცებ ხიდან გადმოქანდა ხნიერი ბელურა და აეფარა თავის შვილს.
2. ბურთით დატვირთული მაღალი ურემი ნელა მიდიოდა ქალაქისაკენ.
3. მკრთალი ნათელი საესე მთვარისა მშობელ ქვეყანას ზედ მოჰფენოდა.

СОГЛАСОВАНИЕ ПОДЛЕЖАЩЕГО И СКАЗУЕМОГО ქვეყნობარისა და უმეცხელების უმთხმეება

Сказуемое, как простое, так и сложное, согласуется с подлежащим в числе, если подлежащее выражает одушевленный предмет,

ბავშვი თამაშობს — ბავშვები თამაშობენ.
კოლმეურნე მუშაობს — კოლმეურნეები მუშაობენ.
მოსწავლე სკოლაში მიდის — მოსწავლეები სკოლაში მიდიან.
სტუდენტი ექსკურსიაზე იყო — სტუდენტები ექსკურსიაზე იყვნენ.

Если подлежащее обозначает неодушевленный предмет и стоит во множественном числе, то сказуемое обычно с ним не согласуется в числе.

ხეები დგას. მდინარეები აღიდდა. მინდვრები ამწვანდა.

Но если подлежащее, выражающее неодушевленный предмет, олицетворяет действие одушевленного предмета, сказуемое согласуется с ним во множественном числе.

მთებმა დახუჭეს თვალები, ფოთლები ცრემლებს აფრქვევენ,
მთებმა დაიწყეს ზანზარი.

Если подлежащее выражено собирательным именем, то сказуемое согласуется с ним в единственном числе.

ხალხი ყურს უგდებს. ახალგაზრდობა მხიარულობს. ჯარი მოედნისაკენ მიდის.

Сказуемое, следующее за однородными подлежащими, ставится во множественном числе.

მე და ჩემი ამხანაგი უკვე მზად ვიყავით.

პუშკინი, გოგოლი, ლერმონტოვი, ტოლსტოი, ტურგენევი მე-19 საუკუნის რუსული ლიტერატურის საუკეთესო წარმომადგენლები არიან-

Если при подлежащем стоят слова бегри, ყველა, მრავალი, უამრავი, აუარებელი, უთვალავი, ურიცხვი или же количественные числительные, то подлежащее и сказуемое ставятся в единственном числе.

ბეგრი მოსწავლე მოვიდა, კრებას ყველა წევრი დაესწრო. ომს მრავალი ადამიანი შეეწირა. ფესტივალზე უამრავი (უთვალავი, ურიცხვი) ფიზკულტურელი მოვიდა. ექსკურსიაზე ათი მოსწავლე იყო. კრებას ასი კაცი დაესწრო.

Упражнение 1. Допишите сказуемые.

გოგონა მღერის	— გოგონები ...
ფეხბურთელი სტადიონზე იყო	— ფეხბურთელები სტადიონზე...
ქვა ჩამოვარდა	— ქვები ...
ბურჩი შეინძრა	— ბურჩები ...
ის ამზადებს ლექციას	— ისინი ...
ჯარისკაცი მოვიდა	— ჯარისკაცები ...
სტუდენტი გამოცდას აბარებს	— სტუდენტები გამოცდას ...

Упражнение 2. Прочитайте. Определите согласование подлежащего со сказуемым. Проследите расположение слов в грузинском и русском предложениях.

ჩვენს ქვეყანაში საბჭოთა ხელისუფლებაა. საბჭოთა ხელისუფლება ყველაზე სამართლიანი ხელისუფლებაა მსოფლიოში.

В нашей стране Советская власть. Советская власть — самая справедливая (власть) в мире.

საბჭოთა ადამიანები თვითონ ირჩევენ თავის ხელისუფლებას, ირჩევენ საუკეთესო ადამიანებს, ხოლო, ჩვენს ქვეყანაში ყველაზე უკეთესი, ყველას მიერ პატივცემული ადამიანები არიან ისინი, ვინც კარგად მუშაობს.

საბჭოთა ხელისუფლება ხელმძღვანელობს ჩვენ ქვეყანას ისე, როგორც ასწავლის მას კომუნისტური პარტია.

პარტია და საბჭოთა მთავრობა ზრუნავენ იმისათვის, რომ კარგად და მშვიდად ცხოვრობდნენ ჩვენს ქვეყანაში საბჭოთა ადამიანები და მათი ბავშვები.

Советские люди сами выбирают свою власть. Выбирают лучших людей. А в нашей стране самые лучшие, всеми уважаемые люди те, кто хорошо работает.

Советская власть руководит нашей страной так, как её учит Коммунистическая партия.

Партия и Советское правительство заботятся о том, чтобы хорошо и спокойно жили в нашей стране советские люди и дети.

Упражнение 3. Допишите предложения. Дополнения (прямые) поставьте в соответствующем падеже.

1. პროფესორი კითხულობს	...	(ლექცია)
2. მასწავლებელი ეკითხება	...	(მოსწავლე)
3. სტუდენტები უსმენენ	...	(პროფესორი)
4. სადგურის უფროსი ხვდება	...	(მატარებელი)
5. მაყურებლები ტაშს უკრავენ	...	(მსახიობი)
6. მასპინძელმა მიიღო	...	(სტუმარი)
7. მამამ წაიკითხა	...	(გაზეთი)
8. მატარებელი უახლოვდება	...	(სადგური)
9. კოლმეურნეობამ აიღო	...	(მოსავალი).

6. СЛИТНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ — შერწყმული წინადადება

Слитные предложения или предложения с однородными членами в грузинском языке бывают разных видов, а именно:

а) Несколько подлежащих при одном сказуемом — ვენახი, ბაღები, მინდორი და ველი მოსავლით ივსება.

ბ) Несколько сказуемых при одном подлежащем — სტუდენტები ლექციას უსმენდნენ და იწერდნენ.

в) Несколько второстепенных членов предложения при одном подлежащем и сказуемом — ჩვენ დავათვალიერეთ თეატრი, მუზეუმი, გამოფენა (რამდენიმე დამატება). ერთი თხა ჰყავდა ბებიას — ცქვიტი, მარდი და პატარა (რამდენიმე განსაზღვრება). ისინი მოდიოდნენ მხიარულად, სიმღერითა და თოფის სრულით (რამდენიმე ვითარების გარემოება) და ა. შ.

Однородные члены предложения отделяются друг от друга запятой или связываются союзами და, მაგრამ, თუ, ხოლო, თორემ, თუმცა, ან (ან... ან), თუგინდ, ანუ, ესე იგი и др.

ბორჯომსა და წყალტუბოში იშვიათი სამკურნალო წყლებია.

ყველა იქ იყო შეკრებილი: ჯაკი თუ ქალი, მოხუცი თუ ახალგაზრდა, ყველა აღელვებული იყო, მაგრამ ხმას არავინ იღებდა.

გონება ემორჩილებოდა მას, ხოლო გული ჯი მინც ურჩობდა. იეთხე ან წერე; ან ერთი, ან მეორე და ა. შ.

Упражнение. 1. Выпишите из текста предложения с однородными членами и подчеркните однородные члены. Определите, какими членами предложения они являются и каким частями речи выражены. Обратите внимание на способ связи однородных членов между собой.

• •

ქართველებისოდენი სხვადასხვაგვარი სათამაშო თითქმის არც ერთ ხალხს არ აქვს და ყოველგვარი სათამაშოც უთუოდ ისეთია, რომელიც მკუთარს და სხეულს სწვრთნის, ავარჯიშებს. ყველას არ ჩამოგიტოვოთ აქ, რადგანაც შემდეგ კიდევ მექნება მათზე მსჯელობა განსაკუთრებით, დავასახელებ მხოლოდ „ბურთაობას“. აბა, რომელი „გომნასტიკა“ ბით, დავასახელებ მხოლოდ „ბურთაობის დროს თვალი, ფეხი, ხელი, თავი, ტანი და შეედრება მას? ბურთაობის დროს თვალი, ფეხი, ხელი, თავი, ტანი და შეველაფერი თანასწორად ეჩვევა სიმარდეს. ქართულ სათამაშოებს ბავშვები თავის ხელით აკეთებენ, მაგალითად, ტაფა-რიკს თვითონ გამოსტვირთავენ, შვილდ-კოდალას იკეთებენ, ბურთს თავის ხელით ამზადებენ; ნაყიდი სათამაშოები და მუქთად ნაშოვნი ტიყინები მუქთახორობას არჩევენ ყმაწვილებს და უფრო უფუჭებენ ხასიათს. ეს მე ჩემს თავზე გამომიცდია! სხვისი გაკეთებული და ნაყიდი სათამაშოები არაფრად არ მიაჩნდა და ჩემსას ჯი ვუფრთხილდებოდი.

ყოველგვარი (ковелгвари) —
 всякий; всякого рода; все-
 возможный
 უთუოდ (утуод) — безусловно;
 без сомнения; непременно
 ჭკუა-გონება (чкუа-гонеба) — ум-
 разум
 სხეული (სხეული) — тело
 სწრთვნის (სცრთვნის) — трени-
 рует; дрессирует
 ავარჯიშებს (ავარჯიშებს) — уп-
 ражняет
 მსჯელობა (მსჯელობა) — рассу-
 ждение; суждение
 ბურთაობა (ბურთაობა) — игра в
 мяч
 თანასწორად (თანასწორად) — оди-
 наково; ровно; наравне (с
 чем-н.).

ეჩვევა (эчвева) — приучается
 სიმარდე (симарде) — проворст-
 во; ловкость
 ტაფა-რიკი (тапа-რიки) — здесь:
 детские игральные палочки
 შვილდ-კოდლა (швилд-кодლა) —
 стрела и лук (игральные)
 ნაყიდი (накиди) — купленный
 მუქთად (მუქთად) — даром; бес-
 платно
 ტიკინა (ტიკინა) — кукла
 მუქთახობობა (მუქთახობობა) —
 тунеядство; дармоедство
 არაფრად არ მიმაჩნდა (არაფრად არ
 მიმაჩნდა) — ни во что не
 ставил (я)
 ვუფრთხილდებოდი (ვუფრთხილდებოდი)
 (ბოდი) — относился бережно,
 осторожно.

7. СЛОЖНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ
რთული წინადადება

Простые предложения (см. стр. 120), которые входят в состав сложного, объединяются при помощи сочинительных союзов, союзных слов и интонации.

ცა მოიწმინდა და მზემ იქაურობა გაანათა.
 წამოვალ, როდესაც წვიმა გადაიღებს.
 მარტი გავიდა, გათბა დღე, დარები დადგა მზიანი.

СЛОЖНОСОЧИНЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ
რთული თანხმობილი წინადადება

С союзом და

კოდლა ხეს უკაკუნებს და ტოროლა ცაში გალობს.

Простые предложения კოდლა ხეს უკაკუნებს и ტოროლა ცაში გალობს соединены союзом და.

Союз და указывает на одновременность фактов во времени. С союзами ხოლო, მაგრამ. ლენინგრადი დიდი ქალაქია, ხოლო მოსკოვი — კიდევ უფრო დიდი. მე ბევრი ვარიგე, მაგრამ იმან არა გაიგონა რა. Союзы ხოლო, მაგრამ указывают на противопоставление одного явления другому.

Без союза.

მარტი გავიდა, გათბა დღე, დარები დადგა მზიანი.

Простые предложения в данном примере соединены в сложносочиненное интонацией, без союзов.

Упражнение 1. Вместо точек поставьте сочинительные союзы და, ხოლო, მაგრამ или соответствующие знаки препинания.

1. ზარი დარეკეს ... მასწავლებელი შემოვიდა. 2. პროფესორი ლექციას კითხულობდა ... ჩვენ ვიწერდით. 3. ჩქარა საუზმე შემოიტანეს ... ყველანი შემოვუსხედით სუფრას. 4. მაისის შუა რიცხვები იყო ... მშვენიერი დარი იდგა. 5. მე კინოს ბილეთები ვიყიდე ... ძამ — თეატრის. 6. გავედით ქალაქიდან ... ჩვენ წინ გადაიშალა მწვანე მინდორი. 7. ქალი-შვილს სამედიცინო ინსტიტუტში უნდოდა შესვლა ... დედამ ურჩია უნივერსიტეტში შესულიყო.

საუზმე (საუზმე) — завтрак
 შემოვუსხედით (შემოვუსხედით) —
 все сели (за стол)
 ურჩია (ურჩია) — посоветовал
 (ონ) ему
 შესულიყო (შესულიყო) — чтоб
 (ონ, она) поступил (-а) бы

ყვავ-ყორნები (კვავ-კორნები) —
 ворёны и вёроны
 ეომებოდა (ეომებოდა) — билась,
 боролась, воевала (она с ним,
 с ней)
 ეწადა (ეწადა) — хотел (-а) (он,
 она)
 ბეჩავი (ბეჩავი) — несчастный,
 бедняга; бедняжка.

СЛОЖНОПОДЧИНЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ
რთული ქვესმობილი წინადადება

Сложноподчиненное предложение в грузинском языке составляется при помощи относительных местоимений ვინც, რაც, რომელიც, როგორიც, რამდენიც; наречий სადაც, საიდანაც, როდესაც (რო-

ცა), როგორც; союзов: რომ, სანამ, რადგანაც, თუ, თუნდაც, თუმცა и т. д.

Придаточное предложение может пояснять как мысль всего главного предложения, так и отдельных слов или группы слов в нем.

ფართოდ იშლება ბრძოლა მათ წინააღმდეგ, ვინც ომს აჩაღებს.

Придаточное предложение — ვინც ომს აჩაღებს — раскрывает значение слова მათ.

საბჭოთა ხალხს შეუძლია იამაყოს იმით, რაც მან მოიპოვა.

Придаточное — რაც მან მოიპოვა — раскрывает значение слова იმით.

მე შემძლია გიპასუხო იმ კითხვაზე, რომელიც შენ გაინტერესებს.

Придаточное — რომელიც შენ გაინტერესებს — разъясняет слова იმ კითხვაზე (რომელ კითხვაზე? — რომელიც შენ გაინტერესებს).

სადაც დამიღამდება, იქ მივლებ თავს დასაძინებლად.

Придаточное — სადაც დამიღამდება — поясняет смысл главного предложения — იქ მივლებ თავს დასაძინებლად.

სახლი, სადაც ჩემი ამხანაგი ცხოვრობს, იდგა გორაკზე.

მე მივიღე წერილი სოფლიდან, საიდანაც ის იყო ჩამოსული.

Придаточные с относительными наречиями სადაც, საიდანაც поясняют в главном члены предложения, выраженные именами существительными (სახლი, სოფლიდან). В этом случае они являются придаточными определительными.

სკოლაში იმიტომ დავდივარ, რომ ვისწავლო.

Придаточное — რომ ვისწავლო — раскрывает цель действия, выраженного в сказуемом главного предложения (დავდივარ).

ჩვენ უკან გამოვბრუნდით, რადგანაც მდინარეზე გასვლა აღარ შეიძლებოდა.

В этом примере придаточное с союзом რადგანაც служит для пояснения сказуемого главного предложения — გამოვბრუნდით (რატომ?) — რადგანაც მდინარეზე გასვლა აღარ შეიძლებოდა.

ერთხელ, როდესაც მუშებს ეძინათ, საშინელი წვიმა წამოვიდა.

Придаточное с наречием როდესაც (როცა) обычно поясняет сказуемое главного предложения, указывает на время совершения того, о чем говорится в главном предложении и отвечает на вопрос როდის? — როდის წამოვიდა საშინელი წვიმა? — როდესაც მუშებს ეძინათ,

СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ БЕЗ СОЮЗОВ უპავშირო რთული ქვეყნობილი წინადადება

ეტყობოდა, გონებაში რაღაც აზრმა გაურბინა.
მე ძალიან გულით მინდა, მოვისმინო შენი სიტყვა.
მაგას შეუძლია თქვას, ცა ქუდად მაქვს და დედამიწა ქალამნადო.
Обычно в подобных сложноподчиненных предложениях пропущен союз რომ (ეტყობოდა, (რომ) გონებაში...; მე ძალიან გულით მინდა, (რომ) მოვისმინო...).

Упражнение 1. Из каждой пары простых предложений составьте по одному сложному предложению, употребив для связи соответствующие соединительные слова (местоимение, наречие, союз).

1. გაზეთი „კომუნისტი“ იტყობინება. კოლმეურნეებმა შეასრულეს მარცვლეულის ჩაბარების გეგმა. 2. ექიმმა ყველა გაგვადრთხილა. ავადმყოფი მძიმე მდგომარეობაში იყო. 3. ჩემი წინადადება შენ არ მოგწონს. მე მართალს გეუბნები. 4. ჩემი ძმა მივლინებიდან დაბრუნდა. მე ის ჯერ არ მინახავს. 5. პირველი კურსის სტუდენტებმა გადაწყვიტეს. ისინი და მატებით იმეცადინებენ ქართულ ენაში. 6. ოთარაანთ ქვრივი ხედავდა. შვილს გუნება ეცვალა. 7. გოჩამ დაარიგა ისინი. მტრის გასადევნად უნდა გასულიყვნენ. 8. უამბე შენი პირით. სირცხვილი დაგმართნია. 9. ქალი ვერ მიმხვდარიყო. რას ნიშნავს იმის საუბარი. 10. ჩემი დედა დარწმუნე ვხართ. ქვეყანას გალობით ვატკობ. 11. ვგალობ და ვგალობ და იმით ბულია. სწორედ გაჭრა დარიგებამ. 12. იგი გასტკეროდა აღმოსავლეთით ახლად შემოსილ მთის წვერს. თქროსფრად მოელვარე გვირგვინი დასდგომოდა. 13. ისინი ამ მდგომარეობაში იყვნენ. ჰაერში გაისმა მზიარული სიმღერის ხმა. 14. ღამის სიბნელემ კიდეც მოატანა. გოგამ და მარინემ თავიანთ სახლს მიღწიეს. 15. ისინი ემუხრებოდნენ. ფასანაურის ვიწროები სინათლით უნდა გაეცლოთ.

- იტყობინება (იტკობინება) — сообщает
- შეასრულეს (შეასრულეს) — выполнили (они)
- მარცვლეული (მარცვლეული) — зерно
- გავადრთხილა (გავაპრთხილა) — предупредил (он) нас
- მივლინება (მწვინება) — командировка
- დამატებით (დამატებით) — дополнительно
- გუნება (გუნება) — настроение; расположение духа
- გასადევნად (გასადევნად) — для изгнания

ლაგმართნია (дагмартнѣя) — და-
მართება — случиться სიტყ-
ვილი ლაგმართნია — (ты) ос-
рамился (-ась)
ვერ მიმხვდარიყო (вер мѣхвда-
рико) — не мог (могла) дога-
даться (он, она)
ღარწმუნებულა (дарцмунѣбуля)
— уверен (-а) (он, она)
ღარიგება (даригеба) — настав-
ление
ვატკობ (ваткѣб) — улаჯდა;
დასაჯდა

მოელვარე (моелваре) — сверка-
ющий
გვირგვინი (გვირგვინი) — венец
მოატანა (მოატანა) — აქ: насту-
пил; настал
მიალწიეს (миагцѣეს) — добра-
лись; достигли (они ч.-л.)
ეშურებოდნენ (эшурѣбѣднѣн) —
спешили; ехали (шли) стре-
мительно (они к ч.-л.)
ვიწროები (ვიწროები) — узкие
მედეა; ущелье.

Упражнение 2. Прочитайте. Найдите главное и при-
даточное предложения. Поставьте вопрос к придаточному
и укажите, к какому слову главного предложения оно от-
носится (для сравнения параллельно приводится рус-
ский текст).

გამოწვეული კომუნისტური მშენე-
ბლობის პირობებში, როცა პარ-
ტიის როლი განუზომლად იზრდე-
ბა, სახალხო მეურნეობის ხელმ-
ძღვანელობის ორგანიზაციულ გარ-
დაქმნას დიდი პოლიტიკური მნიშ-
ვნელობა აქვს.

საბჭოთა ხალხმა, რომელსაც წი-
ლად ხვდა პატივი პირველმა გა-
კაფოს კომუნისტების გზა, სამეურნეო
მშენებლობის დიდი გამოცდილე-
ბა შეიძინა.

საბჭოთა ხალხი, რომელსაც კო-
მუნისტური პარტია ხელმძღვანე-
ლობს, სოციალიზმის მშენებლო-
ბის მსვლელობაში განუზომლად
გაიზარდა, გამოიწროო როგორც
აქტიური მებრძოლი კომუნისტების
გამარჯვებისათვის.

В условиях развернутого ком-
мунистического строительст-
ва, когда роль партии неизме-
римо возрастает, организацион-
ная перестройка руководства
народным хозяйством имеет
большое политическое значе-
ние.

Советский народ, которому
выпала честь первым прокла-
дывать путь к коммунизму, на-
копил большой опыт хозяйст-
венного строительства.

Советский народ, руководи-
мый Коммунистической парти-
ей, в ходе строительства соци-
ализма неизмеримо вырос, за-
калится как активный борец за
победу коммунизма.

ჩვენს ქვეყანაში არიან შესანიშ-
ნავი კადრები, რომლებსაც უნარი
შესწევთ წარმატებით გადაწყვი-
ტონ სახალხო მეურნეობის განვი-
თარების ყველა ურთულესი ამო-
ცანა.

ჩვენი ლენინური პარტია ახლა
მტკიცე და მონოლითურია ისე,
როგორც არასდროს. არ ყოფილა.

В нашей стране имеются за-
мечательные кадры, способные
успешно решать все самые сло-
жные задачи развития народно-
го хозяйства.

Наша Ленинская партия кре-
пка и монолитна ныне, как ни-
когда.

Упражнение 3. Из двух простых предложений составь-
те одно сложноподчиненное; первое предложение сделай-
те главным, а второе придаточным, употребив в послед-
нем вместо выделенных слов местоимения რომელი или
რომელიც в требуемом числе и падеже.

უდაბნო

1. აფრიკის ცხელ უდაბნოში ერთი კაცი მიდიოდა. კაცს საშინელი
სიცხე აწუხებდა. 2. მგზავრს ფეხებს უწვავდა ქვიშა. ქვიშა ძალზე გა-
ხურებული იყო. 3. ამ დროს მგზავრმა დაინახა სახლი. სახლის გარშემო
ქოქოსის ხეები იდგა. 4. მგზავრმა დაინახა მასპინძელი. მასპინძელმა
სტუმარი მიიწვია. 5. ყველაფერი, რაც დღეს თქვენ მოგართვით, ამ ქო-
ქოსის ხეების წყალობით მაქვს. ქოქოსის ხეები ჩემი სახლის გარშემო
დგას. 6. ქოქოსის ხე ისხამს დიდ კაკლებს. კაკლების წვენისაგან ღვინოს
ვაყენებ. 7. ქოქოსის ხეს აქვს ფართო ფოთლები. ფოთლებს სახლის სა-
ხურავად ვხმარობ. 8. ქოქოსის ხე შესანიშნავი მცენარეა. ის მაძლევს
ყველაფერს, რაც ჩემთვის საჭიროა.

უდაბნო (უდაბნო) — пустыня
საშინელი (საშინელი) — ужас-
ный; страшный
სიცხე (სიცხე) — жара
უწვავდა (უწვავდა) — сжигал; об-
жигал (он, она) им
ქვიშა (ქვიშა) — песок
მგზავრი (მგზავრი) — путешест-
венник; путник
მასპინძელი (მასპინძელი) — хо-

зяин

მიიწვია (მიიწვია) — пригласил
(он) его, еѣ
მოგართვით (მოგართვით) — пода-
ли; преподнесли (мы) вам
წყალობით (წყალობით) — благо-
даря
ისხამს (ისხამს) — зд.: плодоно-
сит
კაკალი (კაკალი) — орех

წვენი (цвени) — сок

გაყენებ (ვაკენებ) — зд.: выжи-
маю; наставляю

მაძღვეს (მადღლევს) — дает мне
საჭიროა (საჩიროა) — надо; ну-
жно; надобно.

Упражнение 4. Переведите на грузинский язык предложения с причастными оборотами.

1. Я взял книги из библиотеки, находящейся в центре города.
2. Молодой поэт написал поэму в стихах, принесшую ему славу.
3. Из окна, выходящего в сад, слышались звуки музыки.
4. Среди каменщиков, взявших повышенные обязательства, был молодой рабочий.
5. Журнал, лежащий на столе, имеет прекрасные иллюстрации.

Русские причастные обороты на грузинский язык переводятся главным образом при помощи относительного местоимения „რომელიც“.

Образец: Я взял книги из библиотеки, находящейся в центре города — მე წამოვიღე (გამოვიტანე) წიგნები ბიბლიოთეკიდან, რომელიც ქალაქის ცენტრში მდებარეობს.

XXII. ПРЯМАЯ И КОСВЕННАЯ РЕЧЬ პირდაპირი და ირიბი ნათქვამი

Чужая речь в грузинском языке, как и в русском, может быть передана двумя способами;

а) от имени говорящего лица (без изменений) — ლიახვმა თქვა: „ავდიდდები, არავგს არ დავედარები“;

б) от имени другого лица, передающего чужую речь (с изменением формы) — ლიახვმა თქვა, რომ ადიდდება, არავგს არ დაედარება.

В грузинском языке при передаче прямой речи или подчеркивании своей обыкновенно к последнему слову прямой речи добавляются частицы — მეთქი, თქო.

„მორი, სადილი ვაჭამოთ-მეთქი“.

„უთხარი, მალე მოვალ-თქო“.

Если прямая речь означает передачу говорящим лицом слов, сказанных третьим лицом, то в конце последнего слова прямой речи добавляется частица „ო“.

„დედამ შემოგიტვალა: ერთი თუმანი მასესხეო“.

„...წიგნი მათხოვეო“. „...წასვლა მინდაო“.

Частица „ო“ обычно добавляется также к пословицам (предполагается передача слов, сказанных другим лицом).

„ძალა აღმართსა ხნავსო“.

„ზოგა კოვზით დაიღვეო“.

„ჭამა ქონებაზე ჰკიდიაო“.

Повествовательная прямая речь в грузинском языке может быть заменена косвенной в виде дополнительного придаточного предложения посредством союзов რომ, რათა, თუ и т. д.

Прямая речь

Косвенная речь

„ხვალ მორი“ — მითხრა ამხანაგმა.

ამხანაგმა მითხრა, რომ ხვალ მოვალე.

„მოიტათ საკმელი“ — თქვა მასპინძელმა.

მასპინძელმა თქვა, რომ საკმელი მოეტანათ.

„ჩვენ ვიცით, თუ რისთვის ვიბრძვით“ — თქვეს მუშებმა.

მუშებმა თქვეს, რომ მათ იციან, თუ რისთვის იბრძვიან.

Упражнение 1. Прочитайте и передайте диалог в виде косвенной речи (для сопоставления параллельно дается русский текст).

* *

* *

ის იყო ზარი დაირეკა და კლასში ოლია ნიკოლაევნა შემოვიდა, რომ უეცრად კარი გაიღო და ზღურბლზე სრულიად უცნობი მოსწავლე გამოჩნდა. ის გაუბედავად იდგა კარებთან, შემდეგ თავი დაუკრა ოლია ნიკოლაევნას და უთხრა:

— გამარჯობათ.

— გამარჯობა, — უპასუხა ოლია ნიკოლაევნამ. — რა გინდა მითხრა?

— არაფერი.

— მაშ რისთვის მოხვედი, თუ არაფრის თქმა გინდა?

— ისე, უბრალოდ.

— რაღაც მე შენი ვერაფერი გამიგია.

Уже прозвонил звонок, и в класс пришла Ольга Николаевна, как вдруг отворилась дверь, и на пороге появился совсем незнакомый ученик. Он постоял нерешительно возле двери, потом поклонился Ольге Николаевне и сказал:

— Здравствуйте.

— Здравствуй, — ответила Ольга Николаевна. — Что ты хочешь сказать?

— Ничего.

— Зачем же ты пришел, если ничего не хочешь сказать?

— Так просто.

— Что-то я не пойму тебя.

— მე სასწავლებლად მოვედი. აქ ხომ მეოთხე კლასია?..

— მაშ შენ ახალი მოსწავლე ყოფილხარ?

— დიახ (ახალი მოსწავლე).
ოღლა ნიკოლაევნამ ეურნალში ჩაიხედა.

— შენი გვარი შიშკინია?

— შიშკინი, ხოლო მეძახიან კოსტიას.

— მერედა, კოსტია შიშკინ, რატომ ასე გვიან მოდიხარ? განა არ იცი, რომ კლასში დილიდანვე უნდა გამოცხადდე?

— მე დილიდანვე მოვედი. მხოლოდ პირველ გაკვეთილზე დამავვიანდა.

— პირველ გაკვეთილზე? ახლა ხომ მეოთხეა. სად იკარგებოდი ორი გაკვეთილი?..

— სკოლაში მოვედი, მესმის — დარეკეს, ბავშვები გროვად გარბიან კლასებისაკენ... ჰოდა, მეც იმათ გავეყვი... და მხოლოდ შემდეგ გაკვეთილზე მივხვდი, რომ სხვა კლასში მოვხვედარილვარ.

— აი, დაჯექი ადგილზე და ამის შემდეგ სხვა კლასში აღარ შეხვიდე. — უთხრა ოღლა ნიკოლაევნამ.

Упражнение 2. Ответьте на вопросы по тексту упражнения 1.

ვინ შემოვიდა კლასში? უეცრად რა გაიღო? ვინ გამოჩნდა ზღურბლზე? რა უთხრა ოღლა ნიკოლაევნას (როგორ მიესალმა)? რა უპასუხა ოღლა ნიკოლაევნამ? ვინ აღმოჩნდა ახლად მოსული ბავშვი? რად დაავვიანდა შიშკინს? როგორ დაარიგა შიშკინი ოღლა ნიკოლაევნამ?

— Я учиться пришел. Здесь ведь четвертый класс?..

— Так ты новичок, должно быть?

— Новичок.

Ольга Николаевна заглянула в журнал.

— Твоя фамилия Шишкин?

— Шишкин, а зовут Костя.

— Почему же ты, Костя Шишкин, так поздно пришел? Разве ты не знаешь, что в школу надо являться с утра?

— Я и явился с утра. Я только на первый урок опоздал.

— На первый урок? А теперь уже четвертый. Где же ты пропал два урока?..

— Я пришел в школу, слышу звонок, ребята гурьбой бегут в классы... ну, и я за ними... и я только на следующем уроке разобрал, что не в свой класс попал.

— Вот садись на место и не попадай больше в чужой класс, — сказала Ольга Николаевна.

Н. Носов — „Витя Малеев в школе и дома“ (отрывок).

Упражнение 3. Переведите предложения с деепричастными оборотами на грузинский язык. Запишите в тетрадь.

1. Выйдя на улицу, я заметил, что идет дождь. 2. Директор, уезжая в Москву, передал дела своему заместителю. 3. Сидя у окна, Горький что-то писал. 4. Побывав в Америке, Горький написал книгу об Америке. 5. Живя в Тбилиси, Горький написал свои первые рассказы. 6. Прочитав роман Горького „Мать“, В. И. Ленин дал высокую оценку этому произведению.

В грузинском языке деепричастия нет. При переводе с русского на грузинский деепричастные обороты переводятся разно. Напр.: выйдя — გამოვედი რა; როდესაც გამოვედი; გამოსვლისას.

Образец: Выйдя на улицу, я заметил, что идет дождь. გამოვედი რა ქუჩაში შევნიშნე, რომ წვიმა მოდიოდა; როდესაც ქუჩაში გამოვედი, შევნიშნე, რომ წვიმა მოდიოდა; ქუჩაში გამოსვლისას შევნიშნე, რომ წვიმა მოდიოდა.

Упражнение 4. Припишите к главным предложениям придаточные условные предложения с союзом „თუ“ (см. слова для вставки).

1. მშვიდობა მთელ მსოფლიოში უზრუნველყოფილი იქნება, ...
2. ატომურ ენერგიას შეუძლია მოგვცეს არნახული პროგრესი, ...
3. ატომურ ენერგიას შეუძლია დალუპოს კაცობრიობა, ... 4. დელამიწის თანამგზავრები დიდ სარგებლობას მოუტანენ მეცნიერებას, ... 5. აუცილებლად წავალ სახალხო მეურნეობის მიღწევათა გამოფენაზე...

Слова для вставки:

1. მშრომელი მასები გააერთიანებენ თავიანთ ძალებს.
2. მას მოვიხმართ მშვიდობიანი მიზნებისათვის.
3. მას გამოვიყენებთ იმისათვის — ქვეყნების განადგურებისათვის.
4. მისი საშუალებით შევისწავლით კოსმოსურ სივრცეებს.
5. სამსახურიდან გამათავისუფლეს.

Упражнение 5. Прочитайте и переведите на грузинский язык.

ГРУЗИЯ

Сакартвело — земля грузин.

Благодатные долины Грузии лежат между горными цепями Большого и Малого Кавказа в западной части Закавказья. Площадь Грузинской Советской Социалистической Республики — около 70 тысяч кв. км. население — более 4500 тысяч человек.

Столица Грузии — Тбилиси в 1958 году отпраздновал 1500-летие своего существования...

В начале XIX века произошло присоединение Грузии к России. Народ получил возможность воссоединить разобщенные части своей родины. Вражеские набеги прекратились...

Прогрессивное движение, охватившее Россию, перекинулось в Грузию и здесь нашло живой отклик. В тесной связи с передовыми людьми русского народа встал на борьбу с самодержавием и трудовой грузинский народ. С 25 февраля 1921 года, свергнув меньшевистское правительство, рабочие, крестьяне и трудовая интеллигенция Грузии влились в семью народов первой социалистической страны мира. С установлением Советской власти Грузия обрела полную свободу. Началось бурное развитие социалистической экономики...

Решающее значение для развития производительных сил республики имела общая для всего Советского Союза индустриализация, выразившаяся в создании крупной, оснащенной передовой техникой промышленности.

Коренные изменения достигнуты и в сельском хозяйстве. Разнообразие природных условий в отдельных районах республики создало возможность формирования многоотраслевого сельского хозяйства... На полях, плантациях и в садах республики вызревают виноград, чай, цитрусы, многие виды плодовых, табак, благородный лавр, тунг... На долю Грузии приходится более 95% производства советского чая, почти 100% цитрусовых плодов, значительная часть высококачественного табака, почти 100% столовых вин высших марок...

Грузия стала здравницей всесоюзного значения. На ее территории разместилось много курортов, в том числе такие, как Боржоми, Цхалтубо, Абастумани, Гагра, Пицунда, Кобулет и др...

За годы Советской власти в Грузии, так же как и в других республиках Советского Союза, для народа создавались школы, высшие учебные заведения, научно-исследовательские учреждения, развивалась культура национальная по форме и социалистическая по содержанию. Представители передовой интеллигенции Грузии, ее выдающиеся ученые, писатели, художники, артисты известны во всем Советском Союзе и в зарубежных странах.

Из книги „Грузия“. издательство „Мысль“. Москва. 1977.

Сакартвело (Грузия) — საქართველო	установление — დამყარება
облагодатный — ბარაქიანი	обрел — მოიპოვა
долина — ბარი; ხეობა	выразившаяся — რომელიც გამოიხატა (გამოხატულება ჰპოვა)
площадь — ფართობი	оснащенный — აღჭურვილი
отпраздновал — იღვესასწაულა; დღესასწაული გადაიხადა	разнообразие — სხვადასხვაობა; ნაირსახეობა
воссоединить — ხელახლა შემოერთება; ხელახლა გაერთიანება	многоотраслевый — მრავალღარგოვანი; მრავალსახეობანი
разобщенный — გათიშული; განცალკევებული	вызревают — მწიფდებიან; აქ; მოჰყავთ
набег — შემოსევა; თავდასხმა	лавр — ღაფნა
охватившее — რომელმაც მოიცვა	здравница — ჯანმრთელობის კერა
перекинулось — გადავიდა; გამოვიდა; აქ; გავრცელდა	выдающийся — გამორჩენილი
отклик — გამოძახილი; გამოხმაურება	зарубежный — საზღვარგარეთული; საზღვარგარეთის

Упражнение 6. Прочитайте и заучите.

ლენინს

მასწავლებელს
შენი ხსენება
ახალ თაობას
რაზმავს,
აბრძოლებს,

და კომუნიზმის
სწრაფი შენება
გამარჯვების გზით
წინ მიგვაქროლებს!

გ. ქუჩიშვილი

ხსენება (хсенеба) — упоминание;
упоминать
რაზმავეს (размавс) — выстраи-
вает; сплачивает

მიგვაქროლებს (мигвакროлебс) —
ведет нас быстро (вперед)

მიქრის (микрис) — мчится; ле-
тит; скачет.

ЧАСТЬ ВТОРАЯ

ТЕКСТЫ ДЛЯ УПРАЖНЕНИЯ В ЧТЕНИИ И
ПЕРЕВОДЕ

ერთობის ძალა

იყო ერთი ქატი. ჰყავდა ათი ვაჟი. როდესაც სიკვდილის დრო მოუ-
ახლოვდა, დაუძახა შვილებს, მოატანიხა ათი ისარი და მაგრა შეაკრე-
ვინა კონაღ. მერე უთხრა — ეს კონა გადატეხეთ.

შვილებმა ვერ გადატეხეს.

შემდეგ დააშლევინა ისრები და სთხოვა სათითოდ დაემტვრიათ
ვაჟებმა ადვილად დაამტვრიეს ისრები.

მაშინ მამამ უთხრა შვილებს: წელან ისრების კონა ვერ გადატეხეთ,
სათითოდ კი ადვილად დაამტვრიეთ. ასე დაგემართებათ ცხოვრებაში.
თუ შეგობრულად იცხოვრებთ, მტერი ვერაფერს დაგაკლებთ, ცალ-ცალკე
კი ადვილად გძლევეთ.

კითხვები: ვის ჰყავდა ათი შვილი? რა მოატანიხა ერთხელ მამამ თა-
ვის შვილებს? რა დაავალა? გადატახეს თუ არა შვილებმა ერთად შეკ-
რული ისრები? როგორი დასამტვრევი იყო ისრები სათითოდ?

რა აზრი აქვს ამ იგავს?

ერთობა — единство; единение
მაგრა(-ღ) — крепко; туго
შეაკრევინა — заставил связать;
завязать; перевязать (он его)
კონა — зд.: связка; пучок
დააშლევინა — заставил разоб-
рять (он его)

სათითოდ — поодиночке; по од-
ному
წელან — недавно; перед этим
ვერაფერს დაგაკლებთ — не смо-
жем причинить вам вреда, не
сможем повредить
გძლევეთ — одолеем (мы вас)

ორი ძმა

იყო ორი ძმა. უფროსს ცოლ-შვილი ჰყავდა, უმცროსი კი უცოლო
იყო. ძმები გაიყარნენ და, რაც კი ჰქონდათ, ყველაფერი შუაზე გაიყვეს.
გაყოფის შემდეგ ერთი ძმის პურის ორმო კალოს აქეთ იყო და მეორე-
სა — იქით, უფროსი ამოიღებდა თავისი ორმოდან პურს, უმცროსი ძმის
ორმოში ჩაყრიდა და იტყოდა:

— მე ცოლ-შვილი მყავს, მომგებელნი მყვანან; ჩემს ძმას არავენ მყავს, ეს მისი იყოს, მან ჭამოსო.

უმცროსი ძმაც ამოიღებდა თავისი ორმოდან პურს და უფროსი ძმის ორმოში ჩაყრიდა.

— მე მარტოხელა ვარ და ჩემი სარჩო, სადაც ვიქნები, ადვილი საშოვნელია, ჩემი ძმა კი წვრილშვილის პატრონია, მას უფრო მეტი სჭირდება და მისი იყოსო.

ანდაზა: ძმა ძმისთვისაო, შავი დღისთვისაო,

კითხვები: რამდენი ძმა იყო? რას აკეთებდა უფროსი ძმა გაყრის შემდეგ? რატომ? რას აკეთებდა უმცროსი ძმა? რატომ? როგორი ძმები იყვნენ ისინი?

გაიყარნენ — разделились, разошлись (они)

ორმო — яма

ქალო — гумно

მომგებელი — зд.: работающий (на семью)

მარტოხელა — одинокий; одиночка

სარჩო — пропитание

საშოვნელი — то, что надо раздобыть, найти

წვრილშვილი(ანი) — многодетный

შვილი

წყაროსთან სამი ქალი იდგა წყლის ასაღებად. იქვე ქვაზე გზად მიმავალი მოხუცი კაცი ჩამოჯდა.

ერთი ქალი ეუბნება მეორეს:

— ჩემი ვაჟი მარდი და ძალ-ღონით სავსე ყმაწვილია, მისი მომრევი არავენ არის.

— ჩემი ვაჟი კი ბულბულივით მღერის, არავის ისეთი ხმა არა აქვს, — ამბობს მეორე.

მესამე ქალი ღუმდა.

— შენ რატომ არაფერს იტყვი შენს ვაჟზე? — შეეკითხნენ მას მეზობელი ქალები.

— რა უნდა ვთქვა, — უპასუხა მან, — იგი არაფრით არ განირჩევა სხვებისაგან.

ქალებმა კოკები აავსეს და წავიდნენ, მოხუციც იმათი გზით წავიდა. მიდიან ქალები, მალიმალ ისვენებენ, ხელები მოექანცათ.

უეტრად გზაზე სამი ყმაწვილი გამოხტა, სირბილით წამოვიდნენ, ერთი ყირამალა გადადიოდა. ქალები მას თვალს ვერ აშორებდნენ, მზერით ტკბებოდნენ.

მეორე ყმაწვილი მღეროდა ბულბულივით. ყველა მას უსმენდა, მესამემ კი დედასთან მიიბრინა, ჩამოართვა კოკები და წაიღო, ბოლოს ქალები მიუბრუნდნენ მოხუცს და ჰკითხეს:

— როგორ მოგეწონა ჩვენი ვაჟიშვილები?

— მერე სად არიან ისინი? — შეეკითხვივე უპასუხა მოხუცმა, — მე მხოლოდ ერთი შვილი დავინახე.

კითხვები: რამდენი ქალი იდგა წყაროსთან? ვინ ჩამოჯდა იქვე ქვაზე? რას ეუბნებოდნენ ქალები ერთმანეთს? როგორ მოიქცა თითოეული ქალის შვილი? რა პასუხი გასცა მოხუცმა კაცმა ქალების შეკითხვაზე მათი შვილების მოქცევის შესახებ?

წყარო — источник; родник

მარდი — быстрый; проворный

ძალ-ღონე — сила

ბულბულივით — как соловей (соловьем заливаются)

ღუმდა — молчал (-а) (он, она)

კოკა — большой кувшин (для воды)

მალიმალ — часто

ყირამალა — кувыркoм; кувырка-ясь

შეკითხვივე — также спрашивая.

კუ და მორიელი

კუ და მორიელი დამობილდნენ. გაუდგნენ გზას. გასავალი წყალი დახვდათ.

მორიელი დაღონდა, გასვლა არ შეეძლო. კუმ უთხრა.

— ზურგზე შემაჯექ, მე გაგიყვანო!

შეაჯდა მორიელი ზურგზე. კუ რომ წყალში შეეტურდა, მორიელმა კბენა დაუწყო.

კუმ ჰკითხა: — ძმაო, რას შერებო?

მორიელმა უპასუხა: — რა ვქნა, ძმობილო, არც მე მინდა, მაგრამ ისეთი გვარისა ვარ, რომ მტერსა და მოყვარეს ყველას უნდა ვუკბინო.

კუმ დაიყურა უმელავა, მორიელი წყალს მისცა და მიამახა:

— ძმაო, არც მე მინდა, მაგრამ ჩემი გვარი თუ დაშხამულ ტანს არ გაიბანს, გასივდება და მოკვდებაო.

კითხვები: რა შესთავაზა კუმ მორიელს, როდესაც ისინი წყლის პირას მიადგნენ? რა დაუწყო მორიელმა კუს, როდესაც წყალში შეეტურდნენ? რა ქნა კუმ? რა აზრი აქვს ამ ივავს?

კუ — черепаха

მორიელი — скорпион

დამობილდნენ — побратились;

подружились (они)

გაუდგნენ — пустились; пошли; отправились (они)

გასავალი, გასასვლელი — то, что надо перейти, переехать

დაღონდა — опечалился; загруз-
тил; стал грустным (он)
შხამიანი — ядовитый

დაიყურყუმელავა — нырнул (он)
დაშხამული — пораженный ядом,
ужаленный.

ვირის ზეშა

მარილით დატვირთული ვირი მდინარეში გადიოდა, წაიფორხილა და წყალში ჩაწვა. მარილი დადნა. საპალნე ბევრად შემსუბუქდა და ვირი აღვილად აღვა.

— ეს კარგია, ჩემმა მზემ, — იფიქრა ვირმა: — წყალმა კიდევ მაგრილა და საპალნეც შემიმსუბუქა. შემდეგისათვის ამას კარგად დავიხსომებო.

რამდენიმე დღის შემდეგ ამ ვირს ღრუბელი აჰკიდეს და იმავე გზაზე წაიყვანეს. შუა წყალში რომ შევიდა, ვირი განზრახ წაიქცა. ეგონა — ტვირთი ახლაც შემიმსუბუქდებო, მაგრამ ღრუბელი წყლით გაიყვინთა, ტვირთი საშინლად დამძიმდა, უგუნური ვირი ველარ წამოდგა და დაიხრჩო.

კ ი თ ხ ვ ე ბ ი: სად გადიოდა მარილით დატვირთული ვირი? რით შეუმსუბუქდა მას ტვირთი? რა იფიქრა ვირმა? რა აჰკიდეს მთრეღ ვირს? რა მოუვიდა ვირს, როდესაც იგი ღრუბლით დატვირთული წყალში განზრახ წაიქცა?

წაიფორხილა — споткнулся (он)
ჩაწვა — лег (он). ზდ.: упал (в воду)
დადნა — растаял; растворился
საპალნე — выюк; ноша
ჩემმა მზემ — переводится как: ей богу
ღრუბელი — облако; туча. ზდ.: губка
აქიდება — взваливать; навьючивание (кг. -н.); навьючивать

განზრახ — нарочно; намеренно; с умыслом; умышленно
ტვირთი — ноша
გაყვინთა — пропитывание; насыщение, გაიყვინთა — пропитался (-ась)
უგუნური — безрассудный; неблагоразумный
დაიხრჩო — утонул.

სოფლის გაზენაგაღნი

ერთი ძაღლი და ერთი მამალი დაძმობილდნენ: სოფელი ავაშენოთო. ძაღლმა უთხრა: როგორ ავაშენოთო? მამალმა უთხრა: — შენ იყეფე, მე ვიყვილებ და აშენდებო.

წავიდნენ ტყეში. ძაღლმა ყეფა დაიწყო და დაეძინა, მამალი ხეზე შეჭდა, ყივილი დაიწყო.

მელას ხმა მოესმა. მოვიდა, მამალს ჰკითხა: — მანდ რას აკეთებო? მამალმა უთხრა: — სოფელს ვაშენებთო. მელამ უთხრა: — ჩამოდი, სახლის ალაგი მომიზომეო. მამალმა უთხრა: — მამასახლისი მანდა წევს, გააღვიძე, ის მოგიზომავსო.

მელა მამლის ნდომით შეცდა და ველარა გაიგო რა, ძაღლთან მივიდა და დაუძახა: — მამასახლისო, ადე, სახლის ალაგი მინდაო. წამოდგა ძაღლი, მელას გამოუდგა, დაჩეჩქვა და კუდი მოსწყვიტა.

მელა წამოვიდა ნათრევი, გორაზე წამოდგა და დაუძახა:

— მე ხომ ჩემი ჰკუთისა დამემართა და, თუ თქვენ მაგ საქმით სოფელს ააშენებთ, ამასაც შევიტყობთო!

კითხვები: რას აშენებდნენ დაძმობილებული ძაღლი და მამალი? რა დაიწყეს ძაღლმა და მამალმა, როდესაც ტყეში შევიდნენ? ვის ჰოესმა მათი ხმა? რა ჰკითხა მელამ მამალს? რა უპასუხა მამალმა? რა მოუვიდა მელას?

დაძმობილდნენ — побратались (они)
იყეფე — ზდ.: будешь лаять, лай (пов. накл.)
ვიყვილებ — буду кукарекать
რას აკეთებო — что делаешь?
მომიზომე — отмерь мне

მამასახლისი — старшина; староста
ნდომით — желанием
შეცდა — ошибся; (он пов. накл.)
ადე (ადექი) — встань; вставай
დაჩეჩქვა — толочь, ზდ. набить
ნათრევი — ზდ. избитая

ვეფხვი და კატა

სოფლის განაპირას ერთი გლეხი მიწას ხნავდა. კატაც თან წამოყოლოდა; იგი ტყის ნაპირას გასულიყო და პეპლებზე ნადირობდა. ამ დროს ვეფხვმა ჩამოირბინა, კატა რომ დაინახა, სხტად დარჩა, ძალიან გაიკვირვა და ჰკითხა:

— შენ, როგორც გეტყობა, ჩვენი ჯიშისა ხარ, მაგრამ ასე რამ დავლიო?

კატამ უპასუხა: — ჰე, დიდებულო ბატონო, თქვენ არ იცით, რა დღეში ვართ კაცის ხელშიო.

— მერე ვინ არის ის კაცი, რომ აგრედ დაუჩაგრებარო? მაჩვენე შენი დამჩაგრელი და შენს მაგივრად იმას მე გავუწოროდებო, — უთხრა ვეფხვმა.

კატა გაუძღვა ვეფხვს და დაინახა მას გლეხი კაცი, რომელიც გუთანს მისდევდა. ვეფხვი მივიდა კაცთან და საყვედურის კილოთი უთხრა:

— შენ ეს ჩემი მოდგმა რად დაგიჩაგრავს, რომ ტანი ვეღარ უქნიათ. ან ისეთი რა დაგიშავა ამ საცოდავმაო, ამის გულისათვის მე შენ უნდა შეგებრძოლო.

— ბატონი ხარო, — უპასუხა გლეხმა. — მე ძალა სახლში დამრჩა, ჩავალ, ამოვიტან და მაშინ შევიბრძოლოთ.

— კარგიო, — სთქვა ვეფხვმა, — წადი და მე აქ დაგიცდიო.

— რომ მომატყულო, წახვიდე სადმე და მე ტყუილად სოფელში ჩასვლა შემრჩესო? — უთხრა გლეხმა; აი ამ ხეზე თოკით მივაბამ, სოფელში ჩავიბრუნ, ძალას ამოვიტან და ჩვენი ძალ-ღონე მაშინ გავშინჯოთო.

— კარგიო, — უპასუხა ვეფხვმა. გლეხმა მაგარი თოკით მიაბა ვეფხვი ხეზე, თვითონ იქვე ტყეში კარგი სახრე გამოჭრა, მივიდა ვეფხვთან და უთხრა: — აი ჩემი ძალო, და ისეთი გადაუსუსხსა სახრით, რომ გვერდები მთლად აუწვა. სიმწრით ვეფხვი სულ მალლა-მალლა ხტოდა. რადესაც გლეხმა ცემით კარგად მიბნინდა, აუშვა ვეფხვი და უთხრა: ასლა წადი და, სადაც შენი დაიკვეხო, იქ ჩემიცა თქვიო.

ვეფხვი ლასლასით გაუდგა გზას, — უკანა ფეხებს ძლივს მიათრევდა, ამ დროს მან კატას თვალი მოჰკრა, ამოიოხრა და კვნესით უთხრა:

— ბარაქალა, ჩემო ძამიავ, რომ მაგისთანა მხეცის ხელში კიდევ იმ ტანი შეგერჩენიაო.

კითხვები: სად ხნავდა გლეხი მიწას? ვინ წამოყოლოდა სახლიდან? რას აკეთებდა კატა ტყის პირას? ვინ დაინახა კატა? რა ჰკითხა ვეფხვმა კატას? რა უსაყვედურა ვეფხვმა გლეხს? რა ხერხს მიმართა გლეხმა? რა მოუვიდა ვეფხვს?

სახტად დარჩა — опешил; изумился (он)

გაიკვირვა — удивился; изумился (он)

ჩვენი ჯიშისა ხარ — (ты) нашей породы; из нашей породы

რამ დაგლია — зд.: почему ты такая маленькая

დაუჩაგრიხარ — притеснил, обидел (он тебя)

დამჩაგვრელი — угнетатель; притеснитель

გავუსწორდები — расправлюсь с ним

საყვედურის კილოთი — с упрямком; с укором

ჩემი მოდგმა — мой род; мое племя

ტანი ვეღარ უქნია — не удался ростом

სახრე — прут

გადაუსუსხა — ударил крепко, с силой; хлестнул (он его)

აეწვა — жгло (от сильной боли); больно стало (ему)

სიმწრით — аж: от сильной боли хტოდა — прыгал (он)

მიბნინდა — аж: истошил; избил; подверг пытке (он)

სადაც შენი დაიკვეხო — где о тебе скажешь; будешь хвастаться

ლასლასი — ходить с трудом, еле передвигая ноги

ამოიოხრა — тяжело вздохнул (он)

კვნესით — со стоном

ბარაქალა — браво; молодец; молодчина

ჩემო ძამიავ — (ты) мой братец.

შეგერჩენია — осталось у тебя; сохранил.

ბედუინი და მისი ცხენი

ერთ ბედუინს შესანიშნავი ცხენი ჰყავდა, რომელიც მეტისმეტად უყვარდა. ორი დღე დაუსვენებლივ შეეძლო ჰენება, თავისი პატრონისა და მისი ცოლ-შვილის სიტყვები კარგად ესმოდა.

ერთხელ ბედუინი თავის საუცხოო ცხენიანად ტყვედ ჩაიგდეს მტრებმა, თოკებით შეკრეს და ქალაქში გაიყოლიეს, რომ იქ საჯაროდ დაეხერტათ.

ქალაქი შორს იყო და ბედუინის მტრებს ღამის გათევა უდაბნოში მოუხდათ. მათ ცეცხლი დაანთეს და ვანშმის მზადებას შეუდგნენ. ტყვე ბედუინი, თოკით შეკრული, ქვიშაზე ეგდო და მწარე ფიქრებს მისცემოდა. იცოდა, რომ სიკვდილი არ ასცდებოდა; ვეღარ ნახავდა ვერც ოჯახს, ვერც ამხანაგებს, ვერც თავის საყვარელ უდაბნოს.

როდესაც ყველამ დაიძინა, ბედუინს შორიდან ნაცნობი ჰიხვინი მოესმა. იგი სმენად გადაიქცა. ცოტა ხნის შემდეგ ნელა დაუსტვინა, ჰიხვინი უფრო ახლოს განმეორდა. ერთი წამის შემდეგ აშკარად გაარჩია, რომ მისი ცხენი მძიმე ნახტომებით უახლოვდებოდა. თურმე წინა ფეხები თოკით ჰქონდა შეკრული.

ვარსკვლავთა შუქზე კარგად მოჩანდა, რომ ცხენი პატრონს მიუახლოვდა და დიდრონი ჰკვიანი თვალებით დააცქერდა. ბედუინმა ჩუმად ჩაილაპარაკა:

— ჩემო ერთგულო მეგობარო, დაე, მე მტრის ხელით დავიღუპო, შენ მაინც იყავი თავისუფალი! ვიცი, რომ სამშობლოს კარგებს ადვილად მიავნებ. დღეიდან ჩემმა შვილებმა გიპატრონონო.

მერე თავი მალლა ასწია და ცხენის ბორკილს კბილებით ღრღნა დაუწყო. რამდენიმე წუთის შემდეგ თოკი გაწყდა და ცხენი განთავისუფლდა.

სიხარულით მან ფაფარი შეისწორა და ოდნავ ჩაიხვიჩვინა.

— მშვიდობით, ბედნიერი იყავ! — წამოთქვა არაბმა და ცხენს ისეთი სიტყვა უთხრა, რომელიც მართლ მას და მის მერანს ესმოდა. წინათ, როდესაც ამ სიტყვას ეტყუოდა ხოლმე, ცხენი ისარბით მიქროდა ნაცნობი კარვებისაკენ, ახლა კი თითქოს ყოყმანობდა, რაღაც გარდა

ურკვეველ მდგომარეობაში იყო. შემდეგ უცებ კბილები დაავლო თოკს, რომლითაც მისი პატრონი იყო შეკრული, ასწია მაღლა და გაკურცლა. უღაბნოს სამარისებურ სიჩუმეში დიდხანს მოისმოდა მისი ფეხის ხმა. ხალხი, რომელსაც ტყვესთან ახლოს ეძინა, ხმაურობაზე წამოიშალა. ატეხეს ერთი აურზაური, მოასხდნენ ცხენებს და გამოუდგნენ. მაგრამ განა არაბეთში მოიძებნებოდა ისეთი ცხენი, რომ ამ დაუფასებელ მერანს დასწვოდა?!

იმ ღამესაც და მეორე დღესაც ბედუინის ცხენი დაუსვენებლივ მიქროდა და საღამოს უამს კარვებს მიაღწია. დაქანტულმა ცხენმა გრძნობა-დაკარგული პატრონი კარვის შესავალთან დააწვინა, თვითონ კი იქვე დაეცა და მოკვდა.

ხშირად რამდენიმე ბედუინი რომ ერთად ცეცხლის გარშემო შეიკრიბება, ერთი მათგანი სიმებს ააუღერებს და სიმღერას იწყებს საუცხოო არაბული ცხენის საგმირო ამბის შესახებ.

ბ. ვაგნერის მიხედვით

კითხვები: როგორი ცხენი ჰყავდა ერთ ბედუინს? რა მოუვიდა ერთხელ ბედუინს? რა მოესმა მას ღამით, როდესაც იგი თოკით შეკრული ქვიშაზე ეგდო? რა მოიმოქმედა ცხენმა?

შესანიშნავი — замечательный
დაუსვენებლივ — без отдыха
ტენება — скачка; скакать (на лошади)

ტყვე — пленник

საჯაროდ — публично.

საჯაროდ დაეხვრიტათ — публично казнить, расстрелять

უღაბნო — пустыня

მწარე ფიქრებს მისცემოდა — предался горьким думам; был погружен в горькое раздумье (он)

ტიხვინი — ржание

სმენად გადაიქცა — (он) весь обратился в слух

დაუსტვინა — свистнул (он)

შუქი — свет; луч; ვარსკვლავთა

შუქზე — при свете звезд

დაე! — пусть! დაე, მე მტრის ხელით დავიღუპო — пусть, я погибну от руки врага

კარავი — шатёр; палатка

ბორკილი — пúты

ღრღნა — грызть; ღრღნა დაუწყო

— начал грызть (он)

ფაფარი — грива

ჩაიხვიხვინა — (она) тихо заржала

ხვიხვინი — тихое ржание

მერანი — пегас. зд.: конь

უოყმანობდა — колебался; раздумывал; не решался

გაურკვეველი — неопределенный

გაურკვეველ მდგომარეობაში — в неопределенном положении

—

—

—

—

გაკურცლა — помчался; умчался; поскакал; полетел (он)

წამოიშალა — поднялись; вскочили (они)

აურზაური — суматоха; сумятица; переполох

უამი — время; пора

სიმები — струны

ძღერა — звучать

სიტყვის ძალა

(აღმოსავლური ლეგენდა)

ერთ კაცს მშვენიერი ცხენი ჰყავდა. ვინც კი ნახავდა, ყველას თვალი ზედ რჩებოდა. ვინ არ მოდიოდა ამ ცხენის სანახავად! სხვათა შორის, ერთ უცხოელს მოეწონა ეს ცხენი და გადაწყვიტა იმის შექენა, მაგრამ ვერაფრით ვერ დაითანხმა პატრონი, ვერ გააბედვინა საყვარელი ცხენის გაყიდვა. მაშინ იმ უცხოელმა შემდეგ ზერხს მიმართა: ჩაიკვა ძონძები ხელ-ფეხი და კისერი შეიხვია მათხოვარსავით და დაადგა იმ გზას, რომელზედაც ცხენის პატრონს უნდა გამოეგლო.

აი, გამოჩნდა მშვენიერ ცხენზე მჯდომი კაცი.

მათხოვარმა დასუსტებული ხმით მიმართა მას:

— ღვთის გულისათვის, გამიკითხე დავრდომილი, შორი გზიდან მოგდივარ, მოვიქანცე და, აგერ სამი დღეა, აქედან ფეხი ვეღარ მომიცვლია, რომ სადმე ლუკმაპური ვიშოვო. დამიხსენ სიკვდილისაგან!

ცხენოსანს შეებრაღა გაჭირვებული კაცი და უთხრა:

— შემოაჩქე ცხენზე, შინ წამომყევი და, რითაც შემეძლება, პატივს გცემო.

— ადგომა არ შემეძლია, ბატონო, მუხლებში ჩანი არა მაქვს.

გულკეთილი ცხენოსანი ჩამოხტა, მიიყვანა ცხენი მათხოვართან და დიდი გაჭირვებით შესვა ზედ. მათხოვარი რომ უნაგირზე მოექცა, ცხენს ქუსლი შემოჰკრა, გააქროლა და შორიდან ასე მიამახა:

— მე ის კაცი ვარ, ცხენს რომ გვევაჭრებოდი და არ მომყიდე. ახლა სამუდამოდ გამოეთხოვე შენს ცხენსაო!

სახტად დარჩენილმა ცხენის პატრონმა ცოტა ფიქრის შემდეგ დაუშვირა მატყუარას:

— ერთი სიტყვა მაქვს სათქმელი და გთხოვ, რომ ყური დამიგლო, ცრუ მათხოვარმა შეაყენა ცხენი. ცხენის პატრონმა უთხრა:

— ცხენი ხომ დამტყუე და მიგყავს, მაგრამ ერთ რამეს გთხოვ და ის მაინც ამისრულე: ნურავის ნუ ეტყვი, რა ხერხით წამართვი ემ ცხენიო.

— რაღა? — ჰკითხვა მატყუარამ.

— ქვეყანა გაიგებს და სხებმაც რომ გაჭირვების ღროს შემწვობა ითხოვონ, აღარ გაიკითხავენ: ვაითუ ესენიც ტყუოდნენო. მაშინ მე გავ-

ხლები მიზეზი, რომ ხალხი ერთმანეთს აღარ დაენდობა და გაჭირვების ღრუს შემწეობას აღარ აღმოუჩენს, ყველას შიში ექნება არ მოტყუვდეს ისე, როგორც მე შენგან მოვტყუვდიო, — უთხრა ცხენის პატრონმა.

— შურმა დამაბრმავა და მართალს გზას ამაცდინა, მაგრამ მაგ შენ-
მა სიტყვებმა თვალი ამიხილა. გთხოვ, მაპატიო შეცდომამო! — უთხრა
მატყუარამ ცხენის პატრონს, გადაეხვია, გადაკოცნა და ცხენი უკანვე
დაუბრუნა.

ცხენის პატრონმა მიიწვია მატყუარა შინ და კარგი პატივი სცა. ამის
შემდეგ ისინი დიდი მეგობრები გახდნენ.

კითხვები: როგორი ცხენი ჰყავდა ერთ კაცს? ვის მოეწონა? რა
უნდოდა უცხოელს? რა ხერხს მიმართა, როდესაც ცხენის პატრონმა
უარი თქვა ცხენის გაყიდვაზე? რა ქნა ცრუმათხოვარმა (უცხოელმა),
როდესაც ცხენზე შეჯდა? რა უთხრა ცხენის პატრონმა უცხოელს, რო-
დესაც იგი ცხენზე იჯდა და გაქცევას აპირებდა? როგორ იმოქმედა ამ
სიტყვებმა უცხოელზე? რით დამთავრდა მათი შეხვედრა?

თვალი ზედ რჩებოდა — глаз не
мог оторвать (он)

ვერ დაითანხმა — не смог угово-
рить; не мог добиться (его)
согласия (он)

ვერ გააბედვინა — не смог зас-
тавить его решиться

ხერხი — приём; уловка

ძონძები — ветошь; лохмотья

მათხოვარი — нищий

მათხოვარსავეით — как нищий

დასუსტებული — ослабевший;
слабый

ღვთის გულისათვის — ради бога

გამიკითხე — зд.: прismatic; по-
моги

დავრდომილი — немощный; ли-
шенный сил

ფეხი ვეღარ მომიცვლია — не мо-
гу сдвинуться (с места)

ლუქმაპური — кусок хлеба

პატივს გცემ — окажу услугу,
уважение, почтение

ჯანი — зд.: сила

უნაგირი — седло

უნაგირზე მოექცა — сел в се-
дло (он)

მატყუარა — обманщик, лгун

ცრუმათხოვარი — лженищий

შეაყენა — приостановил; оста-
новил (он)

დამტყუე — выманил (ты у ме-
ня)

შემწეობა — помощь; поддержка
содействие

აღარ გაიკითხავენ — зд.: не ока-
жут помощи; не подадут ми-

лостыни

შური — зависть

შურმა დამაბრმავა — зависть
ослепила (меня); зависть ли-

шила меня рассудка.

გამოჩენილ ინგლისელ მწერალს ჯორჯ ბაირონს სასწავლებელში
ჰყავდა ერთი გულითადი მეგობარი — რობერტი. იმ სასწავლებელში
ყოველ წელიწადს ეწყობოდა შეჯიბრება, თუ რომელი მოსწავლე დაწერ-
და საუკეთესო ნაწარმოებს. ვინც პირველობას მიიღებდა, მას გამარ-
ჯების ნიშნად გვირგვინს ადგამდნენ თავზე.

ერთ ღღეს ხედავს ბაირონი, რომ რობერტი ზის დაღვრემილი.

— რა მოგივიდა, რობერტ, ავად ხომ არა ხარ?

— არა.

— ვინმემ გაწყენინა რამე?

— არა.

— მე ხომ არაფერი დამიშაგვებია შენთვის?

— ოჰ, არა-მეთქი!

— აბა რა მოგივიდა?

— ხომ იცი, რამდენიმე დღის შემდეგ შეჯიბრებაა. მამაჩემი უკვე
ლელავს — გინდა თუ არა, ჯილდო შენ უნდა მიიღო, შენ თავზე უნდა
დავინახო გვირგვინი!

— ასე ძალიან აინტერესებს ეს ამბავი მამაშენს?

— აინტერესებს კი არა, მოსვენება დაეკარგა, სულ ჩემი გვირგვინი
ელანდება. მე კი ვიცი, ვინც არის გვირგვინის ღირსი... გვირგვინი შენ
შეგხვდება!

ბაირონი ჩაფიქრდა, მერე უცებ თვალები გაუბრწყინდა და აღტან-
ბული გადაეხვია თავის მეგობარს.

— რობერტ, მე ვნახე გამოსავალი, გვირგვინი უეჭველად შენ შეგხვე-
დება!

— როგორ? — ჰკითხა გაოცებულმა რობერტმა.

— მე ვეცდები, რომ მართლაც კარგი ლექსი დავწერო და შენ წარად-
გენ მას, როგორც შენს დაწერილს.

რობერტი დიდ უარზე იყო, მაგრამ ბაირონმა მალე დაითანხმა იგი.
რამდენიმე დღის შემდეგ სასწავლებლის დარბაზი ხალხით იყო გა-
შვდილი. ყველა ძალაუნებურად აქცევდა ყურადღებას ერთ კაცს, რო-
ბერტს. ყველა ძალაუნებურად აქცევდა ყურადღებას ერთ კაცს, რო-
ბერტს. ყველა ძალაუნებურად აქცევდა ყურადღებას ერთ კაცს, რო-
ბერტს. ყველა ძალაუნებურად აქცევდა ყურადღებას ერთ კაცს, რო-
ბერტს.

— ვაითუ ჩემს შეიღოს არ შეგხვდეს ჯილდო! — ფიქრობდა ის და
ხანდახან ქურღულად გადახედავდა ბაირონს. აქვე იყო ბაირონის დედაც.

ის მშვიდად იჯდა და ნაზად იღიმებოდა. მას სწამდა, რომ რამდენიმე წუ-
თის შემდეგ მის შეიღოს დაადგამდნენ თავზე გვირგვინს.

— აი, წამოდგა პროფესორი და ხმამაღლა გამოაცხადა:
— პირველი ჯილდო ერგო რობერტ პილს! — და გვირგვინი დაადგა
თავზე. მერე ბაირონი გამოიძახა,

როდესაც ბაირონი მივიდა პროფესორთან, უცებ გაისმა რობერტის ხმა:

— ჯორჯ, ეს გვირგვინი შენია! — და დაადგა თავზე გვირგვინი ბაირონს.

ხალხი გაოცდა. დანტერესებული პროფესორი მისჩერებოდა ყმაწვილებს. რობერტმა გულახდილად უამბო მას ყველაფერი.

ღარბაზში მქუხარე ტაში გაისმა.

ტკბილად იღიმებოდა ბაირონის დედა, რომელიც რამდენიმე წუთის წინ თვალცრემლიანი მისჩერებოდა შვილს, რადგან მის თავზე გვირგვინს ვერა ხედავდა; ახლა დედა ამაყობდა შვილით, რომელმაც ამხანაგის გულსთვის ასეთი მსხვერპლი გაიღო. სიხარულით ფეხზე აღარ იდგა რობერტის მამაც, რომ მისმა შვილმა ასეთი სიმტკიცე გამოიჩინა და თავისა შეცდომა გაზოგო.

კითხვები: სად ეწყობოდა ყოველ წელიწადს შეჯიბრება და რისთვის? რით აჯილდოებდნენ გამარჯვებულს? რა აინტერესებდა რობერტის მამას? რა შესთავაზა ბაირონმა თავის მეგობარ რობერტ პილს? როგორ მოაქცა რობერტ პილი, როდესაც მას გამარჯვების გვირგვინი დაადგეს თავზე? როგორ შეხვდნენ ამ ამბავს ჯორჯ ბაირონისა და რობერტ პილის მშობლები?

ჯილდო — награда; премия

გამორჩენილი — известный; выдающийся

გულითადი — сердечный; задушевный

შეჯიბრება — соревнование

გვირგვინი — венец

დაღვრემილი — мрачный; угрюмый

ღელავს — волнуется (он)

მოსვენება დაეკარგა — потерял покой, спокойствие (он)

ელანდება — мерещится, грезится (ему, ей)

გაუბრწყინდა — засверкали; блеснули

აღტაცებული — восхищенный; восторженный

უქველად — непременно; обязательно

გაოცებული — изумленный; пораженный

ქურდულად — воровски. зд.: украдкой

გულახდილად — откровенно
ამაყობდა — гордился (он)

მსხვერპლი — жертва

სიმტკიცე — твердость; стойкость.

ჩემი მხარე

ვინც ეწვევა საქართველოს
საოცნებო სერებს, —
სიმღერაც რომ არ იცოდეს,
მაინც დაიმღერებს!

ვინც მისწვდება ჩემი მთების
მწვერვლებს და ღრუბლებს, —
ისიც მგოსნად გადიქცევა,
მზესთან ისაუბრებს!

საარაკო სიღამაზე,
ხალხიც სასახლო! —
მტერსაც კი მოინადირებს
ტურფა საქართველო!

გ. ქუჩიშვილი

მხარე — край; страна

ეწვევა — посетит; приедет (в гости к нему, к ней)

საოცნებო — изумительный; чудный

სერები — пригорки; горки

მისწვდება — достигнет

მწვერვალი — вершина

მგოსანი — поэт

ისაუბრებს — будет беседовать, разговаривать

საარაკო — сказочный

სასახლო — славный; прославленный

მოინადირებს — покорит, привлечет (к себе)

ტურფა — красивый; прелестный; ненаглядный.

თბილისი

თბილისი უძველესი ქალაქია. იგი დაარსებულია ვახტანგ გორგასალის მიერ მეხუთე საუკუნეში. სახელწოდება მან თბილი გოგირდის წყაროების გამო მიიღო.

მეექვსე საუკუნიდან თბილისი საქართველოს დედაქალაქია. ამ ხანებში იგი ძალიან გაიზარდა და დაწინაურდა.

თბილისის ზრდას მისმა მღებარეობამაც შეუწყო ხელი. აქ გადიოდა სამხედრო და სავაჭრო გზები. ეს გზები აერთებდა აზიას და ევროპას. წარსულში თბილისს ბევრი მტერი ჰყავდა. ყველა ცდილობდა მის ხელში ჩაგდებას.

მრავალი ომის, აწიოების, ცეცხლისა და სისხლის მოწმეა თბილისი, რომელმაც წამდელი თავისუფლება მხოლოდ საბჭოთა ხელისუფლების დროს მოიპოვა.

საბჭოთა ხელისუფლების პერიოდში, ქვეყნის ეკონომიურ აყვავებასთან ერთად, დიდად გაიზარდა ახალი თბილისი, განვითარდა ქალაქის კომუნალური მეურნეობა, გაიშალა მშენებლობა, ქუჩებისა და მოედნების კეთილმოწყობა.

თბილისი საქართველოს ინდუსტრიის მთავარი ცენტრია. აქ მქალაქ რადა განვითარებული მძიმე მრეწველობა, მსუბუქი და ქვების მრეწველობა.

თბილისში გახსნილია მრავალი უმაღლესი სასწავლებელი და საშუალო სკოლა. აქ არის საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემია თავისი მრავალრიცხოვანი სამეცნიერო-საკვლევითი დაწესებულებებით.

თბილისი მდიდარია მუზეუმებით, თეატრებით, ბიბლიოთეკებით და სხვა მრავალი კულტურულ-საგანმანათლებლო დაწესებულებებით.

თბილისი ძველთაგანვე განთქმული იყო თავისი გოგირდოვანი სამკურნალო წყლებით. ამ ადგილზე ამჟამად მოწყობილია ბალნეოლოგიური კურორტი.

თბილისის მიდამოებში მდებარეობს მშვენიერი აგარაკები: კოჯორი, კიკეთი, წყნეთი და სხვ. „თბილისის ზღვა“ ერთ-ერთი საუკეთესო დასასვენებელი და გასართობი ადგილია თბილისელებისათვის.

კითხვები: საიდან მიიღო თბილისმა თავისი სახელწოდება? რომელი საუკუნიდანაა იგი საქართველოს დედაქალაქი? რამ შეუწყო ხელი თბილისის ზრდას? როგორი ისტორია ჰქონდა თბილისს წარსულში? როგორია ამჟამად თბილისი?

დაარსებულია — основан
გოგირდი — сера. გოგირდოვანი — серный (-ая)
დაწინაურდა — выдвинулся; стал передовым (он)
სამხედრო — военный
ხელში ჩაგდება — зд.: захватить
აწიოკება — разорение
მოწმე — свидетель
კეთილმოწყობა — благоустройство

მრავალრიცხოვანი — многочисленный
ძველთაგანვე — издавна
სამკურნალო — лечебный
მიდამო — окрестность
აგარაკი — дача
დასასვენებელი ადგილი — место отдыха
გასართობი ადგილი — место развлечения.

ჩვენი ქვეყნის გული

ნათელი, მზიანი დღეა.

თვითმფრინავი დაფრინავს მოსკოვის თავზე. მაგრამ აქედანაც კი რამდენიმე ასეული მეტრის სიმაღლიდან, არა ჩანს საბჭოთა კავშირის დედაქალაქის თავი და ბოლო. ვინ მოთვლის, რამდენი ქუჩა, რამდენი მოედანი, ფაბრიკა-ქარხანა და მწვანე პარკია აქ!

მოსკოვში რამდენიმე მილიონი ადამიანი ცხოვრობს. იქ შეხვდებით ყველა ეროვნებისა და პროფესიის ადამიანებს. აქ რამდენიმე ასი ათასი მოსწავლეა.

მოსკოვი ჩვენი ქვეყნის გულია. იქ მუშაობს საბჭოთა მთავრობა, მოსკოვი ხელმძღვანელობს უწევს ჩვენი ქვეყნის მთელ ცხოვრებას. მოსკოვში ძალიან ბევრი და გამოცდილი მუშაა. ისინი ამზადებენ ქვეყნისათვის ავტომობილებს, ელექტრომანქანებს, დაზვებს, საათებსა და მოტოციკლებს, ფოლადსა და ჩითს, მათდსა და წიგნებს, ელმავლებსა და კამფეტებს... მოსკოვში მთელი ჩვენი ქვეყნის საკეთილდღეოდ შრომობენ მეცნიერები, მწერლები, მხატვრები.

მოსკოვი მჭიდროდ არის დაკავშირებული მთელ საბჭოთა ქვეყანასთან. დედაქალაქში ყოველდღე ჩამოდის რამდენიმე ასი ათასი მგზავრი და ამდენივე მიდის ყოველდღე მოსკოვიდან.

დღეს მოსკოვი ისეთი როდია, როგორც გუშინ იყო და ხვალ ისეთი როდი იქნება, როგორც დღესაა.

კითხვები: რად უწოდებენ მოსკოვს ჩვენი ქვეყნის გულს? რა მნიშვნელობა აქვს მოსკოვს მთელი ჩვენი ქვეყნისათვის?

ქვეყნის გული — сердце страны ჩითი — ситец
ნათელი — светлый; ясный მაუდი — сукно
ხელმძღვანელობს უწევს — руководит ელმავალი — электровоз
დაზვე — станок საკეთილდღეოდ — на благо
მჭიდროდ — тесно.

დიდება საბჭოთა საზოგადოების

1917 წლის 25 ოქტომბერს ჩვენი ქვეყნის მშრომლებმა გაიმარჯვეს, ჩვენი ქვეყანა თავისუფალი გახდა. ხალხი განთავისუფლდა სისხლისმწოველი მეფის, კაპიტალისტებისა და მემამულეებისაგან, ხელისუფლება ხალხის ხელში გადავიდა. მრავალი მტერი შეეცადა წაერთმია ჩვენი ხალხისათვის თავისუფლება და დამოუკიდებლობა, მაგრამ ისინი ყოველთვის მარცხდებოდნენ და ქედს იხრიდნენ ჩვენი საყვარელი სამშობლოს ძლიერების წინაშე.

ბევრმა წელმა გაიარა მას შემდეგ, სალ კლდესავით დგას ჩვენი ქვეყანა, ბედნიერად და მეგობრულად ცხოვრობენ ჩვენი სოციალისტური სამშობლოს ხალხები და არაფერს იშურებენ თავიანთი სამშობლოს კიდევ უფრო გამშვენიერებისა და გაძლიერებისათვის.

თქვენ იცით მოსკოვის, ლენინგრადისა და სხვა მრავალი ქალაქის დამცველთა უკვდავი გმირობის ამბავი, თქვენ იცით, თუ როგორ გმირულად ებრძოდნენ მტრებს საბჭოთა მეთაურები. მათ კარვად იცოდნენ, რომ

ვარელი საბჭოთა სამშობლო ყოველგვარ მტერს დაამარცხებდა, რომ მათი ბავშვებისათვის უზრუნველყოფილი იქნებოდა ნათელი მომავალი. ჩვენმა ხალხმა დაამარცხა გერმანელი ფაშისტები და მათი მოკავშირეები, ჩვენი ქვეყანა ისევ დაუბრუნდა მშვიდობიან შრომას. ამ ხნის განმავლობაში საბჭოთა ადამიანებმა ახალ, შესანიშნავ გამარჯვებებს მიაღწიეს.

ოცდამეხუთე პარტიული ყრილობის გადაწყვეტილებათა განხორციელების შედეგად კიდევ უფრო მეტად გამშვენიერდა ჩვენი ქვეყანა: აშენდა ახალი ფაბრიკა-ქარხნები, საცხოვრებელი ბინები, სკოლები, საბავშვო ბაღები; გაუმჯობესდა ახალგაზრდობის სწავლა-აღზრდის საქმე; დიდი ყურადღება ექცევა მშრომელთა ყოფა-ცხოვრების გაუმჯობესებას, მათ დასვენებას და სხვა.

სასიხარულოა ცხოვრება, შრომა და სწავლა ჩვენს ქვეყანაში.

კითხვები: როდის გაიმარჯვეს ჩვენი ქვეყნის მშრომელებმა კაპიტალისტებსა და მემამულეებზე? ვის ხელში გადავიდა სახელმწიფო ხელისუფლება? რაზე ზრუნავენ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტია და საბჭოთა მთავრობა?

დიდება — слава
სისხლისმწოველი — кровопийца
ხელისუფლება — власть
დამოუკიდებლობა — независи-
мость
ქედი — хребет; спина ქედს იხ-
რიდნენ — преклонялись

სალი — твердый. სალი კლდე —
крутая скала
იშურებენ — жалеют. არ იშურებენ — не жалеют
უზრუნველყოფილი — обеспечен-
ный
ყოფა-ცხოვრება — быт.

მადლობა მშობლიურ პარტიას

მადლობა,
დიადო პარტიაე!
ტკბილია საბჭოთა
სამშობლოს შვილობა,
მიიღე, მშობელო,
ფიცი და პირობა, —
რომ მარად სამშობლოს
ერთგულნი დავრჩებით
პარტიის შვილები,
საბჭოთა ბავშვები.

გარს შენი ზრუნვა და
ამაგი გვარტყია,
მადლობა,
მადლობა
მშობლიურ პარტიას!

მ. ლებანიძე

მადლობა — спасибо
ფიცი — клятва
პირობა — условие
დავრჩებით — останемся

გარს — вокруг; кругом
ზრუნვა — забота
ამაგი — попечение
გვარტყია — окружает (нас)

ტანიას დედა

1. გმირი მფრინავები

მოსკოვიდან შორს, შორს, ციმბირის ტაიგას თვითმფრინავი დაჰვუგუნებს. ეტყობა, ფრენა უძნელდება: მუქი და მძიმე ღრუბლები ეღობება. თვითმფრინავი შეიქრა ღრუბლებში და ავიდა მაღლა. თვითმფრინავის ფრთებზე წარწერაა: „Родина“. თვითმფრინავი სამ ქალს მიჰყავს. საქესთან ზის უფროსი — ვალენტინა გრიზოდუბოვა. სწორედ ის არღვევს ღრუბლებს და ებრძვის ქარიშხალს. როდესაც დაიღლება, მას შეცვლის მესაჭე პოლინა ოსიპენკო. ყველაზე წინ, მინის კაბინაში, ხელსაწყოებთან ზის შტურმანი და უჩვენებს მიმართულებას. აციმციმდება თუ არა მწვანე ნათურა — მესაჭე მარჯვნივ მოუხვევს; წითელი ნათურა რომ აციმციმდება — მარცხნივ მოუხვევს. შტურმანს ვერავენ შეცვლის. შტურმანია მარინე რასკოვა.

მას სახლში ჰყავს დატოვებული შვილი, პატარა გოგონა ტანია. მთელი დღე-ღამეა, რაც ისინი ჰაერში არიან, არ სურთ დედამიწაზე დაშვება.

რატომ?

მათ უნდათ დაამტკიცონ, რომ საბჭოთა მფრინავ ქალებს შეუძლიათ სამაგალითო ფრენა და რომ საბჭოთა თვითმფრინავებს დედამიწის ზურგზე ტოლი არა ჰყავთ. მათ უნდათ ძირს დაუშვებლად გადაფრინდნენ მოსკოვიდან შორეულ აღმოსავლეთში.

2. მოსკოვში

ყოველ დილით მოსკოველები იტაცებენ გაზეთებს და ათვალეურებენ, რამე ცნობა ხომ არ არის ტანიას დედისა და მისი ამხანაგებისაგანაო. რატომღაც შეწყდა კავშირი თვითმფრინავთან. რამდენჯერმე მიაწოდეს რადიო პასუხობა, რადისტებმა ნიშანი, მაგრამ თვითმფრინავიდან რადიო არ პასუხობდა.

ყველას აწუხებს ფიქრი: სად არიან ჩვენი მამაცი მფრინავი ქალები? საჭიროა მათი მოძებნა, დახმარება. საბჭოთა მთავრობა იძლევა განკარგულებას: დაუყოვნებლივ წავიდნენ მოსაძებნად და გადაარჩინონ მამაცი მფრინავები.

„როდინას“ მოსაძებნად თვითმფრინავების მთელი გუნდი გაეშურა, ფრინველებივით დასტრიალებენ თვითმფრინავები ციმბირის ტყეებს, მთებს, მდინარეებს, მაგრამ „როდინა“ არა ჩანს.

ციმბირის სოფლებიდან გამოვიდნენ მონადირეთა რაზმები და კოლმეურნეები. ისინი დადიან ტყეებში, მინდვრებში, ეძებენ, არ უნდათ შინ დაბრუნება, სანამ „როდინას“ არ იპოვიან.

ასე გავიდა ათი დღე.

8. თვითმფრინავში

ქარიშხალი ჩადგა, მფრინავებს ფრენა გაუადვილდათ. უცებ თვითმფრინავში აინთო პატარა ნათურა. ეს ნიშანია: „ბენზინი თავდება“. საჭიროა მიწაზე დაშვება, მაგრამ ქვეშე ჭაობია, საშიშია, ხოლო თვითმფრინავი რომ მიწაზე დაეცეს, შტურმანის კაბინა მინისაა, დაიმსხვრევა და მარინე დაილუპება.

ვალენტინა გრიზოდუბოვა უგზავნის მარინეს ბარათს. „გადახტი“, მარინეს ეძნელება ამხანაგების დაშორება, მაგრამ უფროსის ბრძანება კანონია. მარინემ სწრაფად აიღო ასანთი, დანა, კომპასი, შოკოლადი, გააღო კარი და გადახტა. პარაშუტი გაიხსნა.

ძირს ეშვება, მიწისაკენ...

მარტოდმარტო დარჩა ტანიას დედა ტაიგაში.

1. ტაიგაში

ირგვლივ დაბურული ტყეა. ღამდება. ცივა.

ტანიას დედა კი მარტოა.

უცებ სროლა მოისმა, მოისმა მეორეც. ამხანაგები ისვრიან, ანიშნებენ, რომ მათკენ წავიდეს ტანიას დედა. მაშასადამე, თვითმფრინავი მშვიდობით დაემშვა დედამიწაზე.

ტანიას დედა ჯერ ყურს უგდებს, უნდა გამოარკვიოს, საიდან ისმის სროლა. მალე დაღამდება, წასვლა არ შეიძლება. წამოწვა ხის ძირას. იმედი აქვს, რომ ხეალ ამხანაგებს შეხვდება.

კარგია, რომ ტანია ვერ ხედავს, თუ როგორ სძინავს მის დედას დაბურულ ტყეში მარტოდმარტოს; ვერ ხედავს, როგორ დაბაჯბაჯებს ტყეში დათვი და ამტვრევს ტოტებს; ვერც იმას ხედავს, რომ ფოცხვერი მსხვერპლის მოლოდინში ხის ტოტზე მოკალათებულია.

5. შეცდომა

გათენებისას გამოვლვიდა ტანიას დედას. მოჭრა ჯოხი და გაეშურა „როდინას“ საძებნელად. მიდის და ჰგონია, რომ უახლოვდება თვითმფრინავს. არ იცის, რომ თანდათან შორდება.

ტყემ და გორაკებმა მოატყუეს იგი.

ტყეში რომ დაიძახო „ჰეი“, გამოძახილიც გაიმეორებს „ჰეი“, მაგრამ მეორე მხარეზე. აქაც ასე მოხდა: სროლა გორაკებში იმ ადგილიდან არ გაისმოდა, საიდანაც ისროდნენ. ასეთი შეცდომის გამო ტანიას დედა ტაიგაში დარჩა ათ დღესა და ათ ღამეს.

6. შიმშილი და საურთხე

ტანიას დედა ყოველ დღით გაათენებისას დგებოდა და მიდიოდა სანამ ძალ-ღონე შესწევდა. ერთხელ კინადამ ჭაობში დაიხრჩო, მკერდამდის ჩაიძირა. ძლივს ამოუფოხნა, შოკოლადის ნატეხი ჰქონდა და ყოველდღე ცოტ-ცოტას იზოგავდა. ზოგჯერ ტყის ხილს იპოვიდა და იმას შეეცქეოდა. სოკო თუ შეხვდებოდა, იმასაც დაღეჭავდა, მაგრამ ამით გაძლომა განა შეიძლებოდა? ღონე თანდათან ელეოდა, ხელ-ფეხი სულ დაეკაწრა, მოძრაობა უშეძლებდა.

— იქნებ ვერ მიპოვონ? განა ასე ადვილია უზარმაზარ ტყეში პატარა ადამიანის პოვნა? — ფიქრობდა და თან თავს ინუგეშებდა:

— რატომ ვფიქრობ ასე? განა საბჭოთა მთავრობა და მასთან მთელი ხალხი საბჭოთა ადამიანს ტყეში დაჰკარგავენ? არასოდეს!

დამშვიდდებოდა და ისევ წინ მიდიოდა.

7. მფრინავი სახაროვი

ამ დროს ციმბირის ტყეებს თავს დასტრიალებდა მფრინავი სახაროვი რამდენიმე დღეა ეძებს „როდინას“.

ჭაობზე რაღაცა ბრწყინავს.

— ალბათ, გუბეა, — გაიფიქრა მფრინავმა, — არა ღირს დაშვება. ეს რა საკვირველებაა? გუბესთან გამოჩნდა ჯერ ერთი თეთრი წერტილი, მეორე — მეორე. სახაროვი მოუახლოვდა და ხედავს, რომ მიწაზე თვითმფრინავია. თვალს არ დაუჭერა.

— ეს რა არის, ყველგან თვითმფრინავი მელანდება? საჭიროა დამხმარებებმა ნახონ. მაგრამ როგორ აცნობოს მათ? სახაროვმა ჰაერში აათამაშა თვითმფრინავი, არხეკს, ათასგვარ თინს მიმართავს. დამხმარებმა ყურადღება მიაქციეს და მიუხვდნენ სახაროვს, დააკვირდნენ, მართლაც, თვითმფრინავია. იქვე ორი პარაშუტი დაგებული და ორი ადამიანი დარბის, ხელებს აქნევს.

— ეს „როდინა“, — გაუხარდა სხაროვს, — ყოჩაღი მფრინავები არიან. როგორ მოისაზრეს პარაშუტების დაგება? უამისოდ მე ხომ ვერ შევამჩნევდი, — ფიქრობდა და სიხარულით ჰაერში ათამაშებდა თვით-მფრინავს. მთელმა საბჭოთა ქვეყანამ რადიოთი გაიგო:

— მფრინავი ქალები ვიპოვეთ! ჯერ მხოლოდ ორი აღმოვაჩინეთ, მალე მესამესაც მივაგნებთო.

8. ხანძარი

ტანიას დედა ღონემიხდილი დაეხეტებოდა ტაიგაში. ცუდი დღე დაუდგა: დილიდან არაფერი უქამია. ხალაშოთი ბუჩქის ძირას დაინახა ორი სოკო. გაუხარდა, ჯოხზე წამოაყვია, ცეცხლი გააჩაღა და შეუდგა ვახშმის მზადებას. უეცრად აბრიალდა ირგვლივ ბალახი, გაისმა ტკაცტკუცი. ხანძარია! გაიქცა, ალი მისდევს. კვამლში გაეხვია ტყე. ასანთი დაიწვა, ვახშამი დაელუბა, ჩექმა დაეკარგა. დგას ფეხშიშველი. სცივა. სწორედ ამ დროს ცაში გაისმა გუგუნი. ხანძრისა და კვამლის ზემოთ თვითმფრინავი დაცურავს.

— საყვარელო მფრინავებო! — ფიქრობს მარინე და სიხარულისაგან იცინის.

მეორე დღეს უამრავი თვითმფრინავი მოფრინდა. შორს, ერთ ადგილას ტრიალებს თვითმფრინავთა გუნდი.

— „როდინას“ დასტრიალებენ, — ფიქრობს მარინე, — აი, საით უნდა წავიდე! ახლა კი აღარ ამერევა გზა.

ძალ-ღონე მოიკრიბა და „როდინასაკენ“ გაეშურა.

9. ბანაკი ტაიგაში

ვალენტინა გრიზოდუბოვა და პოლინა ოსიპენკო „როდინასთან“ შეხვდნენ სტუმრებს. ოთხი სტუმარი პარაშუტებით ჩამოხტა. ესენი იყვნენ სამხედრო მფრინავები და ექიმი პარაშუტისტი, სოფლებიდან მოვიდნენ მონადირეები და კოლმეურნეები.

მხიარულად შეხვდნენ მფრინავი ქალები სტუმრებს.

ვალენტინას ისე მოხერხებულად დაეშვა თვითმფრინავი, რომ ერთი მინაც არ დაზიანებულა. ორნი ცხოვრობდნენ თვითმფრინავში, თოფით იგერიებდნენ დათვებს, მორიგეობით იძინებდნენ. ყველაზე უფრო აწუხებდათ მარინეზე ფიქრი. სად არის? ცოცხალია? როგორ არის?

10. შეხვედრა

სადამო ხანი იყო. პოლინა ოსიპენკომ წამოიძახა:

— მარინე! მარინე მოდის!

ყველა მისკენ გაეშურა.

მხურვალედ გადაეხვივნენ ერთმანეთს. ოსიპენკოს სიხარულის ცრემლები მოერია.

— რას ნიშნავს ამდენი ხალხი? — იკითხა მარინემ.

მას აუხსნეს.

— ექიმიც არის? — ეკითხება ის შეშინებული ხმით.

— რასაკვირველია, არის. მე გახლავარ, — ეუბნება ექიმი, — ახლავე გაგსინჯავთ.

— სწორედ ამის მეშინოდა! — თქვა მარინემ. — თქვენ მეტყვიეთ, რომ ხანგრძლივი შიმშილის შემდეგ ბევრი არ მეჭმევა, მე კი ძალიან მშია!

თვითმფრინავები ზემოთ დასრიალებდნენ და ძირს გემრიელ საქმელსა და მისასალმებელ ბარათებს უშვებდნენ.

ბ. გერნეტი

კითხვები: ვის მიჰყავდა თვითმფრინავი „როდინა“ და სად? ვინ იყვნენ მფრინავ ვალენტინა გრიზოდუბოვასთან ერთად? რა ამოცანას ისახავდნენ მფრინავი ქალები?

რა შეემთხვათ ტაიგაში?

რა შეეცდომა მოუვიდა მარინე რასკოვას?

ვინ იპოვა მფრინავი ქალები?

სად იყო ამ დროს რასკოვა? საითკენ აიღო მან გზა და რატომ?

როგორი შეხვედრა ჰქონდათ მარინესთან?

1. დაჰგუგუნებს — гудит; разносится гудение

ფრენა — летать. ფრენა უძნელდება — трудно летать (ему, ей)

შეიჭრა — ворвался; врезался; проник (он)

საჭე — руль. საჭესთან — за рулем

ატიმციმდება — засветиться
ძირსდაუშვებლად — беспосадочно (перелететь)

2. იტაცებენ — расхватывают; расхищают

შეწყდა — прервался; прекратился

დაუყოვნებლივ — незамедлительно; немедленно

დაიღუპნენ — погибли (они)

3. ჭაობი — болото

გადახტი — прыгай

მარტოლმარტო — одиноко; в полном одиночестве; наедине

4. დაბურული — густо затененный, заросший; дремучий (лес)

მაშასადამე — следовательно; значит; стало быть; и так

წამოწვა — прилег (он)

დაბაჯბაჯებს — ходит вразвалку, вперевалку

ფოცხვერი — рысь

მოკალათებულა — устроился (-лась); расположился (-лась); уселся (-лась) (он, она)
 5. მოჭრა — срезал (-ла); срубил (-ла) (он, она)
 გაეშურა — направился (он)
 მოატყუეს — обманули (его они)
 გამოძახილი — эхо; отзвук; отголосок
 6. საფრთხე — опасность
 კინამ — чуть было
 ამოფოხხდა — вылез (-ла); вскарабкался (он, она)
 იზოგავდა — берегла; экономил; экономно расходовала (она)
 შეეჭკვოდა — угощалась; аппетитно кушала (она)
 სოკო — гриб
 დაეკაწრა — исцарапал (он)
 7. საკვირველება — чудо; диво
 გუბე — лужა
 მელანდება — мерещится (что-то)
 თინი — проделка; штука; трюк
 ყოჩაღი — бравый; удалой; умелый

მოისაზრეს — сообразили (они)
 8. ხანძარი — пожар
 ღონემიხდილი — обессиленный; изнурённый
 დაეხეტებოდა — скитался (-ась); бродил (-а) (он, она)
 აბრიალდა — воспламенился; запылал
 ტკაცატკაცი — потрескивание
 ჩექმა — сапог
 9. ბანაკი — лагерь
 მოხერხებულად — ловко; умело.
 მოხერხებულად დაეშვა — умело опустился (-ась) (он, она)
 არ დაზიანებულყო — не было повреждено; не было разбито
 მორიგეობა — дежурство მარბიგეობით იძინებდნენ — засыпали по очереди
 10. შეხვედრა — встреча
 გადაეხვივნენ — обнялись (они)
 დასრიალებდნენ — летали (они) носились (в воздухе)
 მისასალმებელი ბარათი — приветственное письмо.

ღედა

როცა მეფე ბატონობდა და მონობის უღელს ჭედდა, მეფის ტახტის დასამხობად მოუხმობდა გამირებს ღედა.
 როცა ხალხი თავგანწირვით რუსთა მეფის ტახტს ეკვეთა, დიდ ლენინთან ძმადშეფიცულ შვილს ლოცავდა ქართველის ღედა.
 როცა ხალხი მხნედ იბრძოდა ფაშისტების გასაწყვეტად,

სამშობლოსთვის! პარტიისთვის! მიუძღოდა შვილებს ღედა.

როცა მტერი კვლავ ამზადებს სისხლისღვრას და ხოცვა-ჟლეტას, ხიფათი რომ აგვაშოროს, მშვიდობისთვის იბრძვის ღედა.

და თუ მტერმა მუხანათმა ჩვენთან ომი კვლავ გაბედა, ღედა წითელ დროშას გაშლის, გაგვიძღვება წინ იმედად. აი, რატომ გვიყვარს ღედა!

ა. მირცხულავა

ბატონობდა — господствовал; властвовал (он)	მხნედ — бодро; энергично; стойко
მონა — раб, მონობის უღელი — ярмо рабства	სისხლისღვრა — кровопролитие
ქედდა — ковал	ხოცვა-ჟლეტა — резня
ტახტი — престол	ხიფათი — опасность; беда
ეკვეთა — бросился; атаковал; ринулся (он)	მუხანათი — вероломный; неверный
ძმადშეფიცული — побратим; побратавшийся	იმედი — надежда. იმედად — в надежде; питая надежду; возлагая надежду.
ლოცავდა — благословлял (он)	

ლი ჩან ღეკი და ზრელი ბურთი

1951 წლის ივლისი იყო. ამერიკული ბომბებისაგან მიწასთან იყო გასწორებული კორეის ღედაქალაქ ფხენიანის უბნები. დანგრეული სახლის კედლები და ღუმელებიც კი აღარ ჩანდა. ქუჩები და ეზოები მტერი-სა და ნანგრევების გორებად ქცეულიყო. გადარჩენილი მცხოვრებლები ქალაქგარეთ მიწის თხრილებში იყვნენ თავშეფარებულნი.
 ორ დღეს განუწყვეტლივ ბომბავდა მტერი კორეის ღედაქალაქს. დღეს ოდნავ სიწყნარე ჩამოდგა. რამდენჯერმე გადაიფრინეს ქალაქის თავზე მტრის თვითმფრინავებმა, სახენიტო არტილერიამაც სროლა ატოხა, მაგრამ აფეთქების ხმა ერთხელაც არ გაუგონიათ მცხოვრებლებს. დილით მიწურიდან ყველაზე ადრე ფხენიანელი მუშის შვილი პატარა ლი ჩან ღეკი ამოვიდა. რა გააჩერებდა მიწაში ხუთი წლის ბიჭუნას, როცა ძლივს სიწყნარე ეღიროსა.

— ლი, შორს არ წახვიდე, — მოესმა მას დედის ხმა. ლიმ თანხმობის ნიშნად თავი დაუქნია. იქვე ნანგრევებზე წამოწვა, სილას ქექვა დაუწყო. რამდენი რამეა საინტერესო ახლა ფხენიანის მიწაში. ყოველი მუჭა მიწა ლითონის ნატეხები თაა საესე. მერე, როგორ უყვარს პატარა ლის ბრჭყვიალა ნატეხები. მამა ქარხნიდან სულ ბრჭყვიალა ლითონის ბურბუმელას უზიდავდა. ახლა მამა არმიაშია და დედას ათასი საქმე აქვს. დღისით ქალაქის აღდგენაზე მუშაობს, ღამით საქმელს უმზადებს ლი ჩანს და თან სახალხო არმიის მებრძოლების ტანსაცმელსაც კერავს. ლი ჩანს სილის ქექვა მოეწონა. წამოჯდა. მზე მალლა აწეულიყო. ცხელოდა კიდევ. გუშინ ამ დროს ის და კიმი პატარა ღელეში ბანაობდნენ.

დღეს რატომ არ მოდის კიმი? იქნებ მიმასწრო კიდევ! — გაიფიქრა მან და ღელისაკენ გაეშურა.

ლი ჩანმა გზაზე ბურთი დაინახა და თვალს არ დაუჯერა. შორიახლოს გაჩერდა. მიიხედ-მოიხედა, ეგებ ახლოს სადმე პატრონიც იყოსო. არაფერს ვალფერად შეღებილი. ოპ, რა ბედნიერი იყო ლი, როგორ უხაროდა? ნეტავ ახლა მამა იყოს სახლში. რამდენს ითამაშებდა მასთან! ნატეხის ბურთით ეთამაშებოდა ხოლმე სამუშაოდან მოსვლის შემდეგ. ახლა კი ჭრელი, ნამდვილი ბურთი აქვს ხელში ლი ჩანს. ფეხს აუჩქარა. სულმოუთქმელად მივარდა კიმის მიწურს, ეგებ ჯერ არც იყო წასული. მართლაც იქვე მიწაყრილზე იჯდა კიმი. საუზმეს ელოდებოდა.

— შენია? — მივარდა ლი ჩანს კიმი.
— მაში შეხედე, როგორია! — სიცილით მიუგო ლინ ჩანმა და ბურთი ხელში შეატრიალა, შემდეგ გაჰკრეს ფეხი, ხტოდნენ. კიმის დედამ ერთი თეფში ფაფა ძლივს შეაჭამა ბავშვებს.

სადამოს ლი ჩანი სახლისაკენ გაეშურა. დიდი ამბით მოჰქონდა ბურთი, თან გზადაგზა მხიარულად სტვენდა.

ღეღა უქვე მოსულიყო და მიწურში ფუსფუსებდა.
— ბრინჯი რად არ გიჭამია? — გაუწყრა ის ლი ჩანს.
— მე... მე... — დაიბნა ბიჭი.
— რა მოგივიდა! — ახლა სიყვარულით მოხედა დედამ. — ეგ რა გაქვს ხელში?

— ბურთი, ბურთი ვიპოვე. მთელი დღე მე და კიმი ამით ვთამაშობდით.

დედამ ბურთი გამოართვა. მართლაც კარგი ბურთი ეპოვნა ლი ჩანს.

შემდეგ დედამ პატრუქი აანთო, სუფრაც გაამზადა. ლი ჩანმა ბურთი მუხლებზე დაიდო. კაფის ხელში აღება და... რალაცამ ყრუდ იფეთქა. სინათლე ჩაჭრა, მიწურის კედლებიდან ხმაურით ჩამოცვივდა მიწა. გონს

პირველად დედა მოვიდა. ასანთი გაჰკრა. ბავშვს მივარდა, ის იატაკზე გაშლართული ეგდო. გულმკერდიდან სისხლი სდიოდა, მარცხენა ხელი ისე მოეკეცა, თითქოს რალაცამ იხუტებდა გულში. უთუოდ ბურთი უნდოდა ჰქონოდა თან, მაგრამ სადღა იყო ბურთი!

ჭრელი ბურთის შიგნით ასაფეთქებელი ნივთიერება იყო თურმე მოთავსებული. ისიც ისეთი ვარაუდით, რომ კარგა ხნის შემდეგ აფეთქებულყო.

წინაღმით მოზუზუნე ამერიკელ თვითმფრინავებს ჩამოეყარათ ეს ბურთები ქალაქის მიდამოებში.

ერთი საათის შემდეგ პატარა ლი გარდაიცვალა.

კითხვები: ვის ესხმოდნენ თავს ამერიკელები? როგორი იყო მათი თავდასხმის შედეგები? ერთხელ, როდესაც სიწყნარე ჩამოდგა, ვინ ამოვიდა მიწურიდან? რა დაინახა ლი ჩანმა გზაზე? როგორი იყო ბურთი? რა მოუვიდა ლი ჩანს? ვინ ჩამოყარა ფეთქებადი ბურთები ქალაქის მიდამოებში?

- ჭრელი — пестрый
- უბანი — участок; квартал
- დანგრეული — разрушенный
- ნანგრევები — руины; развалины
- თავშეფარებულნი — находящиеся в укрытии, в убежище
- აფეთქება — взрыв
- მიწური — землянка
- ბიჭუნა — мальчуган
- მუჭა — горсть
- ლითონი — металл
- ბრჭყვიალა — блестящий; сверкающий
- ბურბუმელა — стружки
- ქექვა, ქექვა — копать; рыть
- ღელე — речка

- სულმოუთქმელად — без передышки
- მიწაყრილი — земляной вал
- გაეშურა — устремился; направился (он)
- ბრინჯი — рис
- პატრუქი — светильня; фитиль
- იფეთქა — взорвался
- ასანთი — спички
- გაშლართული ეგდო — лежал пластом
- ასაფეთქებელი ნივთიერება — взрывчатое вещество
- მოზუზუნე — свистящий; жужжащий.

კომპაგვირული

ჩვენ ნოვდევართ უზარმაზარ ტალღად გაშლილი. ამ ჩვენს დროშას მტრის მუქარა ვეღარ მოღუნავს, ჩვენი გვარი

და სახელი: ანკომკავშირი, ჩვენი საქმე და მიზანი: შრომა-კომუნა.. ჩვენ მივდივართ და ზანზარებს ცა ოქროსფერი,

ირველი ცეცხლით დაჯავშნული
 დგას ოქტომბერი:
 გეშინოდეს და ტიროდე
 ძველ ევროპა,
 ნუთუ სისხლი ამდენი ხნის
 აღარ გეყოფა?
 მუქთახორებს
 განსვენების მარშებს ვუძღვრით:
 — ვაშა ჰორერა, ჰარალო და
 ვაშა და ვაშა!...
 ამხანაგო,
 გადავარდა რკინის უღელი,

ამხანაგო,
 ძღვევის დროშამ გაითამაშა!
 მოგვაქვს დროშა გამარჯვების,
 დროშა მზისფერი,
 შფოთავს ქუჩა
 ტანზეერთოვან ტალღად
 გაშლილი,
 მოდის რიგში დარაზმული,
 მოდის სიმღერით
 ახალი ქვეყნის მოდარაჯე
 ახკომკავშირი!

ა. მირცხულავა

უზარმაზარი — огромный; громадный
 ტალღა — волна
 მუქარა — угроза
 მოღუნავს — согнет. მოღუნვა — сгибание
 ახკომკავშირი (ახალგაზრდათა კომუნისტური კავშირი) — комсомол
 ზანზარებს — дрожит; трясется
 ოქროსფერი — золотистый; золотого цвета
 დაჯავშნული — бронированный; забронированный
 გეშინოდეს — бойся
 მუქთახორა — дармод; тунейдец
 განსვენება — кончина
 ვაშა — ура
 ჰორერა, ჰარალო — слова припева к грузинским народным песням
 უღელი — ярмо; (перен.) иго
 ძღვევის — зд. победы. ძღვევის დროშა — знамя победы
 შფოთავს — волнуется; мечется
 ტანზეერთოვანი — зд. громадный; огромный
 დარაზმული — выстроенный; сплоченный; организованный
 მოდარაჯე — тот, который сторожит, следит бдительно (за кем-н.,
 за чем-н.); охранитель.

ოპროს ბალი

1

ზაფხულის მიწურული იყო.
 მატარებელი კოლხეთისაკენ მიქროდა,
 ფანჯრიდან თავები გადმოეყოთ წითელყელსახვევიან ბავშვებს, რომ-

ლებიც მხიარულად მღეროდნენ მშობლიურ ენაზე და თან უცნობ მხარეს
 უშურადლებით ათვალიერებდნენ.
 ვაგონში ჭაბუკებისა და გოგონების სიცილი და მხიარული ლაპარა-
 კი ისმოდა.

— სადაურები ხართ, ბიჭებო? — ჰკითხა გვერდით მჯდომმა კაცმა
 ერთ ქერა ყმაწვილს, რომელიც ალბომს ჩასცქეროდა.

— უკრაინელები.

— ექსკურსიაზე ხართ?

— დიახ, რუსთავში ვიყავით, მეტალურგიული ქარხანა ვნახეთ.

— ახლა სამშობლოში ბრუნდებით?

— დიახ, მაგრამ დაბრუნებამდე გვინდა კოლხეთის რომელიმე კოლ-
 მეურნეობა დავათვალიეროთ. ბევრი რამ გაგვიგონია ამ მხარის შესახებ,
 ლამაზი სოფლები ყოფილა, მილიონერი კოლმეურნეობები.

საუბრის წამომწყები დაფიქრდა.

რაკი ეგრეა, ჩვენს კოლმეურნეობაში წამობრძანდით, მე ბრიგა-
 დირი ვარ, მახარეს მეძახიან. შენი სახელი? — ჰკითხა ბოლოს მახარემ.

— ნიკიტა, — უპასუხა ბიჭუნამ და ახლად გაცნობილს ხელი გაუ-
 წოდა. მახარეს რაღაც უნდოდა ეთქვა, მაგრამ ნიკიტამ ერთი ყრბამული
 ატეხა.

— ბავშვებო, ბავშვებო! აქ მოდით, ჩვენს ხელმძღვანელსაც სთხო-
 ვეთ. ახალი ამბავი, ახალი ამბავი! — იძახდა იგი.

ბავშვები გარს შემოეხვივნენ ნიკიტას.

— რა მოხდა? რა ამბავია? — კითხულობდნენ ისინი.

— აი, ეს ძია გვეპატიყება თავის კოლმეურნეობაში წამობრძახა
 ნიკიტამ და შეკრებილთ უცნობი ძია გააცნო.

— სასიამოვნოა, სასიამოვნო... — იძახდნენ ბავშვები და მახარეს
 რიგრიგობით ხელს ართმევდნენ.

— საიდან მობრძანდებით? — ჰკითხა მახარეს პიონერთა ექსკურსიის
 ხელმძღვანელმა.

— თბილისიდან. ჯილდო მივიღე და საჩუქრებიც მიმაქვს ოჯახისა-
 თვის, ბავშვებისათვის, — თქვა მახარემ და საზაფხულო პალტოს ქვე-

მოდან მედაღმა „ნამგალი და ურო“ გამოანათა.
 — სოციალისტური შრომის გმირი ყოფილა, — წასჩურჩულა ბავ-

შვებს ნიკიტამ.
 მახარემ ნიკიტას ქოჩორზე ხელი გადაუსვა:

— მეც შენოდენა ბიჭი მყავს, პიონერია, ხუთოსანი. უმჭველად გა-
 გაცნობთ, — თქვა მან და ცნობისმოყვარე ბავშვებს გადახედა.
 მატარებელი სწრაფად მიქროდა. ყანები შრიალებდა და ნიავს ვაგონ-

ში ჰყინტი სიმინდის სურნელება შემოჰქონდა.

სოფლისაჲს მიმავალ სტუმრებს მახარე წინ მიუძღოდა.

— ძველად ეს ადგილები ვაუვალი ეკალბარდებითა და ქაობებით იყო დაფარული. ახლა ამ ლამაზ ბაღნარებს და სახლებს რომ ხედავთ, ეს პარტიის თაოსნობითაა გაშენებული. ვანა მარტო ეს სოფელი? ჩვენი მხარე წალკოტადაა ქცეული, ჩვენი წინაპრები ამას სიზმრადაც ვერ ნახავდნენ! — ამბობდა გზადაგზა მახარე. სოფელს უახლოვდებოდნენ.

3

გულთბილად მიიღეს კოლმეურნეობაში სტუმრები. აქ გაიცნეს ერთმანეთი უკრაინელმა და ქართველმა პიონერებმა: გურამმა და ნიკიტამ, მიკოლამ და ვანტანგმა, ლესიამ და თამრომ და კიდევ ვინ მოსთვლის რამდენმა. იმ დღეს კოლმეურნეობის თავმჯდომარისა და მახარეს ხელმძღვანელობით მთელი კოლმეურნეობა დაათვალიერეს სტუმრებმა. ისინი ყველაზე მეტად ციტრუსების ბაღებმა გააოცა.

— ახლა რაა, თქვენ შემოდგომაზე უნდა ნახოთ! ნამდვილი თქროს ბაღია, თქროს ბაღი! — იძახდა მახარე და ფორთოხლისა და მანდარინის მწვანე ნაყოფს ხელში ათამაშებდა.

იმ საღამოს უკრაინელ მეგობრებს კოლმეურნეობის კლუბში სახელდახელო შეხვედრა მოუწყვეს. სცენაზე ქართველს უკრაინელი ცვლიდა და უკრაინელს — ქართველი. გვიანობამდე ისმოდა ჩონგურების ტკბილი ხმები, ვაყებისა და გოგონების წკრიალა სიმღერები.

მეორე დღეს უკრაინელი და ქართველი მეგობრები სიმღერით მიდიოდნენ სადგურისაკენ.

სადგურზე დიდხანს აღარ დასჭირვებიათ ლოდინი. მატარებელი მალე ჩამოდგა და სტუმრები ვაგონში ჩასხდნენ. დაიძრა თუ არა მატარებელი, ფანჯარასთან მდგომმა სტუმრებმა ცხვირსახოცები ააფრიალეს, ემშვეოდობებოდნენ მეგობრებს.

მატარებელი ზღვისაკენ მიქროდა, ნიკიტამ დღიურში აღნიშნა ეს სამახსოვრო დღე, ერთი თვის მოგზაურობის შემდეგ სამშობლოსაკენ მიდიოდნენ ბავშვები, რომელთაც გულთბილად მიჰქონდათ ქართველი მეგობრების წრფელი სიყვარული.

4

ორსართულიანი სახლის სუფთად მოწყობილ ოთახში გურამი წევს, თუმცა გვიან არის, მაგრამ ვერ იძინებს, რაღაც აწუხებს. მართალია, მიწერ-მოწერა აქვთ, მაგრამ მაინც მათზე ფიქრობს. უნდა სამახსოვრო

რამე გაუკეთოს შორეულ მეგობრებს და ვერ მოუფიქრებია. კედელზე დაკიდებულ პურის თავთავებს გადახედავს... ეს ხომ ნიკიტამ უსახსოვრია! მერე თვითონ რა გაუგზავნა სამაგიეროდ?! — არაფერი...

აი, გურამს სახე გაუბრწყინდა. ალბათ, რაღაც მოისაზრა. კმაყოფილება იგრძნო... თითქოს კიდევ დამშვიდა... და ძილიც მოერია.

მეორე დღეს გურამმა კოლმეურნეობის კანტორის კარი ფრთხილად შეაღო. თავმჯდომარე ტელეფონით ლაპარაკობდა. ლაპარაკი რომ დაამთავრა, გურამს მიუბრუნდა.

— საქმე გაქვს?

— დიახ, ძია გიორგი.

— ჩქარა მითხარი, თორემ წასასვლელი ვარ, — უთხრა თავმჯდომარემ და წამოდგა. გურამი გამობრუნდა, კარი გააღო და ამხანაგებს გასძახა:

— მოდი, მოდი!

ათიოდე ბავშვის შესვლაზე გიორგიმ გაოცებით წამოიძახა:

— რა ამბავია?

— დახმარების სათხოვნელად მოვედით, ძია გიორგი, — უპასუხა გურამმა.

— თუ რამე შემიძლია, — აღერსიანად თქვა გიორგიმ და სიყვარულით გადახედა კარებთან ატუხულ ბავშვებს.

— ჩვენი კოლმეურნეობის პიონერებმა გადაწყვიტეთ, — დაიწყო გურამმა, — როგორც თქვენ გავგზავნეთ უკრაინაში ციტრუსების ნერგები, ჩვენც ისეთივე საჩუქარი გავუგზავნოთ უკრაინელ კოლმეურნეთა შვილებს, აი იმათ, ზაფხულში რომ გვეწვივნენ. ხომ გახსოვთ?

გიორგი წამოდგა. ბავშვებს ღიმილით გადახედა, მერე გურამს მიუახლოვდა, ქოჩორზე ხელი გადაუსვა და უთხრა:

— ნიკიტას?

— დიახ, ნიკიტას, მიკოლას, ლესიას, სხვებსაც...

— თავმჯდომარე მაგიდას მიუჯდა, რაღაც დაწერა, შემდეგ გურამს მიუბრუნდა და უთხრა:

— ვანოსთან მიდი, ჩვენს აგრონომთან, ეს ბარათი გადაეცი, იგი ყველაფერს მოგიგვარებთ.

გურამმა სიხარულით გამოართვა ბარათი.

— გმადლობთ, ძია გიორგი! — თქვა მან და ღიმილით გადახედა ამხანაგებს.

გახარებული ბავშვები ცოტა ხნის შემდეგ ძია ვანოსაკენ მიიქართოდნენ ურბანულით.

ორი ღლის შემდეგ ძია ვანომ ბავშვები სანერგეში წაიყვანა. ფორ-
თოხლის, ლიმონისა და მანდარინის ათი ნერგი მოთხარეს, ძირზე ხავსი
შემოაყარეს, ჭილობში შეახვიეს, თოკი მოუჭირეს და შემდეგ წინასწარ
გამზადებულ ყუთში, რომლის ძირზე სველი თივა ეყარა, ფრთხილად
ჩაუშვეს. ზევიდან და გვერდზე კვლავ თივა დააყარეს. გურამმა სახურა-
ვის დაჭედვამდე ერთხელ კიდევ გადაიკითხა მის მიერ ლამაზად დაწე-
რილი ბარათი:

„ჩვენ საქართველოს ერთ-ერთი ულამაზესი კუთხის — კოლხეთის
სოფლის კოლმეურნეობა „გამარჯვების“ პიონერები, გიგზავნით ამ მცირე
საჩუქარს და ჩვენი აგრონომის რჩევა-დარიგებას. გვჯერა უკრაინის
კოლმეურნეობა „წითელი პარტიზანის“ პიონერები ლამაზ ბაღს გააშე-
ნებთ, რითაც ჩვენ, ნორჩი მიხურინელები და პიონერ-მოსწავლეები, უფ-
რო დაუუახლოვდებით ერთმანეთს.“

აქ გურამმა კითხვა შეწყვიტა და მეგობრებს მიუბრუნდა:

— იცით, როგორ გაუხარდებათ? აი, ნახავთ! — თქვა მან და კითხვა
განაგრძო. შემდეგ მანდარინებით სავსე მეორე ყუთიც იქვე დადო, ყუ-
თებს ტილო ჩამოაცვა და ზედ ქიმიური ფანქრით მისამართი დააწერა.

გავიდა ხანი. ერთ დღეს გურამმა ბარათი მიიღო. მიხვდა, საიდანაც
იყო, კონვერტი გახსნა, ბარათს გადახედა და თვალები გაუბრწყინდა.
კბე სწრაფად ჩაირბინა და ეზოდან გავარდა.

— პასუხი, პასუხი! — ყვიროდა იგი და მირბოდა.

ვახტანგის ჭიმქართან ტოლ-მეგობრებმა მოიყარეს თავი. გურამმა
გამალა ბარათი და წაიკითხა: „ძვირფასო საქართველოს პიონერებო,
მივიღეთ თქვენი საჩუქარი, რაზედაც დიდი მადლობელი ვართ“.

გურამი ხანდახან ჩერდებოდა და ამხანაგებს უხსნიდა.

„ჩვენ, — განაგრძო გურამმა, — გადავწყვიტეთ თქვენი საჩუქრით
სკოლის ნაკვეთზე გავაშენოთ ლამაზი ბაღნარი და ვუწოდოთ მას „ოქროს
ბაღი“. პირობას გაძლევთ, კარგად შევისწავლით ციტრუსების მოვლას.
დიდი მადლობა თქვენი კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს, თქვენს აგრო-
ნომსა და ძია მახარეს. იყავით კარგად.“

თქვენი უკრაინელი მეგობრები“.

გურამმა წერილი დაკეცა და ამხანაგებს ანიშნა, მომყევითო.

გახარებული ბავშვები ახლა კოლმეურნეობის თავმჯდომარისაკენ
გარბოდნენ.

კითხვები: სად მიდიოდნენ უკრაინელი პიონერები? ვის შეხვ-
დნენ ისინი მატარებელში? სად მიიწვია მახარემ უკრაინელი ბავშვები?
რა შთაბეჭდილება მოახდინა სტუმრებზე კოლმეურნეობის დათვალიერე-
ბამ? რა სთხოვა გურამმა მეორე დღეს კოლმეურნეობის თავმჯდომარეს?
შეუსრულა თუ არა მან თხოვნა გურამს?

რა გაუგზავნა გურამმა უკრაინელ პიონერებს?

რა მიიღო ერთ დღეს გურამმა და საიდან? რა გაეშენებინათ უკრაინელ
პიონერებს და რა სახელი უწოდებიათ?

- 1. თქროს ბაღი — золотой сад
- მიწურული — конец; исход
- კოლხეთი — Колхида
- წითელყელსახვევიანი — с красны-
ми галстуками
- ჭაბუკი — юноша
- საღურები ხართ? — вы откуда?
- ქერა — белокурый
- წამომწყები — зачинщик; иници-
атор
- რაკი ეგრეა — если так
- ქრიაშული — шум; гам. ქრიაშუ-
ლი ატება — поднял шум (он)
- გარს შემოგვხვივნენ — окружили
(они) (его, ее, их)
- გვეპატიება — приглашает (он
нас)
- სასიამოვნოა — приятно
- რიგრიგობით — по очереди
- ჯილდო — награда; премия
- საჩუქარი — подарок
- „ნამგალი და ურო“ — „серп и
молот“
- წასჩურჩულა — шепнул (он)
- ქოჩორი — чуб; хохол
- ცნობისმოყვარე — любопытный;
- любознавательный
- ნიავი — ветерок

- ჭყინტი — молодой. ჭყინტი სიმინ-
დი — молодая кукуруза
- 2. ეკალბარდები — колючие за-
росли
- ჭაობი — болото
- წალკოტი — сад
- 3. გულთბილად — сердечно; ра-
душно; ласково
- გააოცა — изумил (он) их, ее,
его
- ფორთოხალი — апельсин
- სახელდახელო — на скорую руку
(сделать что-л.); наскоро
- ჩონგური — народный музыкаль-
ный инструмент
- წრფელი — искренний
- 4. სამახსოვრო — памятный
- თავთავი — колос
- უსახსოვრა — подарил (он), ему,
ей
- გაუბრწყინდა — засияло (у не-
го)
- ალერსიანად — ласково; привет-
ливо
- ატუზვა — стоять, торчать око-
ло чего-н. კარებთან ატუზული
— стоящий, торчащий у две-
рей

ნერგი — саженец
 სანერგე — питомник
 ყრამულით — с весёлым шумом
 5. ხავსი — мох
 ჭილობი — шиньонა
 ფრთხილად — осторожно
 დაჭედვამდე — до заколачивания
 ბარათი — письмо
 ბჩევა-დარიგება — наставление

გვჯერა — уверены; верим
 მისამართი — адрес
 6. ჭიშკარი — ворота; калитка
 ტოლ-მეგობრები — сверстники;
 ровесники
 ნაკვეთი — участок
 ბაღნარი — сад; садик
 ანიშნა — показал; указал; сде-
 лал знак (он кому-либо).

РАЗГОВОРНИК ПО РАЗВИТИЮ НАВЫКОВ УСТНОЙ РЕЧИ

1. ПРИВЕТСТВИЯ, ВЫРАЖЕНИЯ ВЕЖЛИВОСТИ, ЗНАКОМСТВО

— გამარჯობა (-თ)!
 — გავიმარჯოს (-თ)!
 — დილა მშვიდობისა.
 — საღამო მშვიდობისა.
 — ღამე მშვიდობისა.
 — მშვიდობით; ნახვამდის.
 — საღამო.
 — როგორ ბრძანდებით?
 — გმადლობთ.
 — დიდად გმადლობთ.
 — გთხოვთ.
 — შაბათიეთ.
 — ბოდიშს ვიხდი; უკაცრავად.
 — რა გნებავთ? რა გსურთ?
 — როდის ჩამობრძანდით?
 — საღამოზე გელთ.
 — ვახშამზე გვეწვიეთ.
 — გთხოვთ მითხრათ თქვენი ხა-
 ხელი.
 — სად ცხოვრობთ?
 — თქვენი მისამართი?
 — დამიცადეთ ცოტა ხანს.
 — შეჩქარება.
 — მიცდიან.
 — როდის შემიძლია გნახოთ?
 — როდის იქნებით თავისუფალი?
 — ძალიან მინდა თქვენთან საუ-
 ბარი.

— Здравствуй (-те)!
 — Здравствуй (-те)! (ответное)
 — Доброе утро.
 — Добрый вечер.
 — Спокойной ночи.
 — Прощайте; до свидания.
 — Привет.
 — Как поживаете?
 — Спасибо.
 — Большое спасибо.
 — Прошу.
 — Простите.
 — Извиняюсь; извините; вино-
 ват.
 — Что хотите? Что желаете?
 — Когда вы приехали?
 — Ждем (вас) вечером.
 — Пожалуйста (к нам) на ужин.
 — Прошу сказать (назвать)
 ваше имя.
 — Где (вы) живете?
 — Ваш адрес?
 — Подождите немного.
 — Я тороплюсь.
 — Меня ждут.
 — Когда могу вас видеть?
 — Когда будете свободны?
 — Я очень хочу с вами побесе-
 довать.

- გამაცანით თქვენი ამხანაგი (და, ძმა).
- გაიცანით.
- იცნობდეთ.
- სასიამოვნოა თქვენი გაცნობა.
- მე თქვენ გიცნობთ.
- გამოიარეთ ჩვენთან.
- რა მშვენიერი საღამოა!
- წავიდეთ სასეირნოდ.
- დავილაღე.

- Познакомьте (меня) с вашим товарищем (сестрой, братом).
- Познакомьтесь.
- Будьте знакомы.
- Рад с вами познакомиться.
- Я вас знаю.
- Заходите к нам.
- Какой прекрасный вечер!
- Пойдемте гулять.
- Я устал (-а).

ВОСКЛИЦАНИЯ

- რა კარგია!
- რა ლამაზია!
- რა სასიამოვნოა!
- რა მშვენიერია!

- Как хорошо!
- Как красиво!
- Как приятно!
- Как прекрасно! Что за прелесть!

- რა ბედნიერებაა!
- რა უცნაურობაა! უცნაურია!
- რა სამწუხაროა! აფსუს!
- რა საშინელებაა!
- რა თავხედობაა!
- აბა, დამშვიდდი, არაფერია!
- ახ, რა ჯიუტი ხარ!
- რას ბრძანებთ!

- Какое счастье!
- Как странно! Странно!
- Как жаль! Жаль!
- Какой ужас!
- Какая наглость!
- Ну, успокойся, это пустяки!
- О, какой ты упрямый!
- Что вы!

2. МЕСЯЦ, ЧИСЛО, ГОД

- რა თვეა ახლა?
- ახლა სექტემბერია.
- რა რიცხვია (დღეს)?
- დღეს ხუთი სექტემბერია.
- რომელი წელია?
- ათას ცხრაას სამოცდა ოთხმეტი წელი.
- დღეს სამშაბათია, 1974 (ათას ცხრაას სამოცდაოთხმეტი წლის 4 (ოთხი) სექტემბერი

- Какой теперь месяц?
- Теперь сентябрь.
- Какое (сегодня) число?
- Сегодня пятое сентября.
- Какой год.
- Тысяча девятьсот семьдесят четвертый год.
- Сегодня вторник, 4 (четвертое) сентября 1974 (тысяча девятьсот семьдесят четвертого года).

პირველი სექტემბერი
ორი სექტემბერი
სამი სექტემბერი და ა. შ.
ათას ცხრაას სამოცი წელი
ათას ცხრაას სამოც წელს
ათას ცხრაას სამოცი წლიდან
ათას ცხრაას სამოც წლამდე
ათას ცხრაას სამოცდახუთი წლისათვის
ა. შ. გორკი დაიბადა ათას რვაას სამოცდარვა წლის ოცდარვა მარტს, გარდაიცვალა ათას ცხრაას ოცდათექვსმეტი წლის თვრამეტ ივნისს.

Первое сентября
Второе сентября
Третье сентября и т. д.
1960 год
В 1960 году
С 1960 года
До 1960 года
К 1965 году

А. М. Горький родился двадцать восьмого марта тысяча восемьсот шестьдесят восьмого года, скончался восемнадцатого июня тысяча девятьсот тридцать шестого года.

3. КОТОРЫЙ ЧАС

- მითხარით, რომელი საათია?
- ახლა ათის თხუთმეტი წუთია.
- დიდი ხანია დაიწყო გაკვეთილი?
- თხუთმეტი წუთის წინ
- როდის დამთავრდება გაკვეთილი?
- ოცდაათი წუთის შემდეგ (ნახევარი საათის შემდეგ).
- რა დროისათვის დანიშნა ამხანაგმა ლეონიძემ დღეს კონსულტაცია?
- დღის ორ საათზე.
- გთხოვთ მითხრათ, რომელ საათზე იწყება ხვალ მეცადინეობა?
- დღის ცხრა საათზე.
- რომელ საათზე მთავრდება მეცადინეობა?
- დღის პირველ საათზე.
- გმადლობთ.

- Скажите, который час?
- Сейчас пятнадцать минут десятого.
- Давно начался урок?
- Пятнадцать минут тому назад.
- Когда окончится урок?
- Через тридцать минут (через полчаса).
- Когда (в какое время) товарищ Леонидзе назначил сегодня консультацию?
- В два часа дня.
- Скажите, пожалуйста, в котором часу завтра начинаются занятия?
- В девять часов утра.
- В котором часу кончаются занятия?
- В час дня.
- Спасибо.

პირველი საათი
ორი საათი
სამი საათი და ა. შ.
დილის ხუთი საათი
დილის ხუთ საათზე
დილის ცხრა საათიდან
საღამოს ათ საათამდე
დილის ორი საათისათვის
ოცდასამ ივნისს მზე ამოდის
ხუთ საათსა და ოცდახუთ წუთზე,
ჩადის — ოც საათსა და ორმოც
წუთზე. დღის ხანგრძლიობა უდ-
რის თხუთმეტ საათსა და თხუთ-
მეტ წუთს (საქართველოში).

4. МОИ ДЕНЬ

- როდის დგებით (თქვენ) დილით?
- ჩვეულებრივად მე ადრე ვდგები.
- რას აკეთებთ (თქვენ) დილით?
- პირს ვიბან, ვიცვამ, ვსაუზმობ, ხოლო შემდეგ ვმუშაობ: ვკითხულობ, ვწერ, ვთარგმნი ქართულ ტექსტებს რუსულ ენაზე.
- როდის გაქვთ დასვენების დღე?
- ზეგ.
- რა უნდა გააკეთოთ?
- დილით ცოტას წავიშუშავებ, შემდეგ ვისადილებ და საღამოთი წავალ სადმე.
- კვირადღე ერთად გავატაროთ, ვილაპარაკოთ ქართულად.
- ეს ძალიან კარგია. ხვალ საღამოს შინ ვიქნებით?
- კი (დაიხ).

Первый час
Два часа
Три часа и т. д.
Пять часов утра
В пять часов утра
С девяти часов утра
До десяти часов вечера
К двум часам дня
Двадцать третьего июня солнце восходит в пять часов двадцать пять минут, заходит — в двадцать часов сорок минут. Продолжительность дня равна пятнадцати часам пятнадцати минутам (по Грузии).

- Когда вы встаете утром?
- Обычно я встаю рано.
- Что вы делаете утром?
- Умываюсь, одеваюсь, завтракаю, а потом работаю: читаю, пишу, перевожу грузинские тексты на русский язык.
- Когда у вас выходной день?
- Послезавтра.
- Что вы будете делать?
- Утром немного поработаю, потом пообедаю и вечером пойду куда-нибудь.
- Воскресенье проведем вместе, будем говорить по-грузински.
- Это очень хорошо. Вы завтра вечером будете дома?
- Да...

სად მუშაობთ?
რას აკეთებთ?
გამზადებ გაკვეთილებს,
ბევრს ვმეცადინებ.
იყავი შრომისმოყვარე!
შეისწავლეთ მოწინავე გამოცდი-
ლება.
გისურვებ წარმატებას მუშაობაში.

Где вы работаете?
Что вы делаете?
Готовлю уроки.
Много занимаюсь.
Будь трудолюбивым!
Изучайте передовой опыт!
Желаю успехов в работе!

5. КВАРТИРА

- თქვენ სად ცხოვრობთ?
- მე ვცხოვრობ ჩემს მშობლებთან — წერეთლის ქუჩაზე № 5 (ხუთი).
- რომელ სართულზეა თქვენი ბინა?
- მეორე სართულზე.
- როგორია თქვენი ბინა?
- ჩვენი ბინა სამოთხიანია, საკუთარი სამზარეულოთი და აბაზანით.
- წინაა, თუ არ ვცდები, თქვენ მხოლოდ ერთი ოთახი გქონდათ.
- დიახ, ჩვენ მხოლოდ ერთი ოთახი გვქონდა, ისიც მოუხერხებელი იყო.
- ამჟამად საბინაო მშენებლობას დიდი ყურადღება ექცევა.

- Где вы живете?
- Я живу со своими родителями — на улице Церетели № 5.
- На каком этаже ваша квартира?
- На втором этаже.
- Какая у вас квартира?
- У нас трехкомнатная квартира с собственной кухней и ванной.
- Раньше, если я не ошибаюсь, у вас была только одна комната.
- Да, у нас была только одна комната, и та была неудобная.
- Жилищному строительству теперь уделяется большое внимание.

მობინადრე
ბინის ქირა
სარდაფი (სარდაფის სართული)
სხვენი
საკუჭნაო
ელექტრონის ნათურა
ცენტრალური გათბობა
სამუშაო ოთახი

жилец; квартирант
квартирная плата
подвал (подвальный этаж)
чердак
чулан
электрическая лампочка
центральное отопление
рабочая комната

სასადილო
საწოლი ოთახი
საწოლი (ხის, რკინის)
თეთრეული; საცვალი
ღამის პერანგი
საბანი
ღეიბი
ბალიში.

6. ЗАВТРАК, ОБЕД, УЖИН

- ვისაუზნოთ.
- რა ვკამოთ?
- დილით კარგია რძე, ყავა, ყავა რძით.
- გინდა ფუნთუშა?
- დიახ. იგი ახალია?
- მთმაწოდეთ საკარაქე.
- მე მინდა ფუნთუშას კარაქი წავეუსვა.
- ჩაის არ დალევთ?
- უარს არ გეტყვით.
- დაჭერით პური.
- ჩემი დანა ბლაგვია, ის პურსაც კი ვერ ჭრის.
- სადილი მზადაა.
- რა გვაქვს დღეს სადილად?
- დღეს ჩვენ სადილად გვაქვს სამი თავი საჭმელი: სუფი, რაგუ მწვანე ლობიოთი და კომპოტი.
- მე ძალიან მომწივდა (მშია).
- გაამთ.
- შენ იცო გამოთქმა: „მალა ჭამაში მოდის“?
- ეგ გამოთქმა კი ვიცი, მაგრამ სუფი მაინც ცოტა ღამისხით.

столовая
спальня
кровать (деревянная, железная)
нательное белье
ночная сорочка
одеяло
тюфяк
подушка.

- Позавтракаем.
- Что будем кушать?
- Утром хорошо (пить) молоко, кофе, кофе с молоком.
- Хочешь булку?
- Да. Она свежая?
- Дайте мне маслѣнку.
- Я хочу намазать на булочку масло.
- Чай не будете пить?
- Не откажусь.
- Нарезьте хлеб.
- Мой нож тупой, он даже хлеб не режет.
- Обед готов.
- Что у нас сегодня на обед?
- Сегодня у нас обед из трех блюд: суп, рагу с зеленым лобио и компот.
- Я сильно проголодался (-лась).
- Приятного аппетита.
- Ты знаешь поговорку: «Аппетит приходит во время еды»?
- Я знаю эту поговорку, но все же (налейте) мне поменьше супа.

- სუფი დღეს ძალიან გემრიელია.
- თამარ, აიღე ღრმა საინები და მირიტანე თეფშები.
- რაგუ ლობიოთი შესანიშნავია.
- კომპოტს სიამოვნებით დავლევ.
- წავიდეთ ვახშმად.
- ღვინო თუ გაქვთ?
- მე მაქვს შესანიშნავი „რკაწითელი“.
- მოდი, შევესვათ (დავლიოთ) ცოტა.
- რაღაც დღეს ჭამის მალა არ მაქვს.
- უფრო ხშირად უნდა იყოთ სუფთა პაერზე, მაშინ მალაც უკეთესი გექნებათ.
- დღეს სადილად წავიდეთ სასადილოში.
- აქედან ახლოს, რუსთაველის პროსპექტზე, არის სასადილო.
- ამ სასადილოში თვითმომსახურებაა.
- ახლა ბევრ სასადილოში შემოღებულია თვითმომსახურება.
- აი სასადილოც.
- შევიდეთ.
- აი, იმ კუთხეში არის თავისუფალი ადგილი (მაგიდა).
- რა ვკამოთ?
- აი მენიუ, შეგიძლიათ შეარჩიოთ.
- მოგვიტანეთ ჩქარა, ჩვენ გვეჩქარება.
- ამხანაგო ოფიციატო, მიიღეთ ჩვენ გან, რაც გერგებათ.
- Суп сегодня очень вкусный.
- Тамара убери глубокие тарелки и принеси маленькие.
- Рагу с лобио отличное.
- Компот с удовольствием выпью.
- Пойдемте ужинать.
- А вино есть?
- У меня прекрасное „Ркацители“.
- Давайте, выпьем немножко!
- Что-то у меня сегодня нет аппетита.
- Надо чаще бывать на свежем воздухе, тогда и аппетит будет лучше.
- Сегодня пойдем обедать в столовую.
- Недалеко отсюда, на проспекте Руставели, есть столовая.
- В этой столовой самообслуживание.
- Теперь во многих столовых введено самообслуживание.
- Вот и столовая.
- Зайдем.
- Вон, в том углу есть свободное место (стол).
- Что будем есть?
- Вот меню, можно подобрать.
- Подайте побыстрей, мы तो ропимся.
- Товарищ официант, получите с нас (сколько следует).

მინერალური წყალი
ხილულის წყალი
ლუდი
თეთრი პური
შავი პური
პურის ნაჭერი
მკავე პამიდორი (კიტრი)
მწვანილი
ბოსტნეული
ვიტამინებით მდიდარი
ნოყიერი ნივთიერებანი
საკვები პროდუქტები
ცივი კერძი
ტკბილი კერძი (დესერტი)
ხილი
მაგარი სასმელი
ყურძნას ღვინო (ქართული)
შუმსუნა ღვინო.

Минеральная вода
Фруктовая вода
Пиво
Белый хлеб
Черный хлеб
Кусок хлеба
Соленые помидоры (огурцы)
Зелень
Овощи
Богатый витаминами
Питательные вещества
Пищевые продукты
Холодное блюдо
Сладкое блюдо (десерт)
Фрукты
Крепкий напиток
Виноградное вино (грузинское)
Шипучее вино.

7. КИНО, ТЕАТР, КОНЦЕРТ

- რით ერთობით თავისუფალ
დროს? — Чем занимаетесь на досуге?
- ვთამაშობ ჭადრაკს, ან ვკითხუ-
ლობ, საღამოს ზოგჯერ მივ-
დივარ კინოში ან თეატრში. — Играю в шахматы, или чи-
таю, по вечерам иногда хо-
жу в кино или в театр.
- დღეს თავისუფალი დრო მაქვს,
წავიდეთ კინოში. — Сегодня у меня свободное
время; пойдём в кино.
- მე ძალიან მიყვარს კინო.
— რომელ კინოში წავიდეთ? — Я очень люблю кино.
- კინო „რუსთაველში“.
— რა სურათს უჩვენებენ? — В какой кинотеатр нам пой-
ти?
- „ოთარაანთ ქვრივს“.
— „Отарова вдова“.
— ეგ, მგონი, ილია ჭავჭავაძის
მოთხრობის მიხედვითაა? — Это, кажется, по рассказу
Ильи Чавчавадзе?
- დიახ! ქვრივის როლს ასრუ-
ლებს საბჭოთა კავშირის სახალ-
ხო არტისტი ვ. ანჯაფარიძე. — Точно! (да!) роль вдовы ис-
полняет народная артистка
Советского Союза В. Анд-
жапаридзе.

- ფერადი ფილმი?
— დიახ, ეს ხმოვანი ფერადი ფილ-
მი.
— ფილმი შესანიშნავადაა გადა-
ღებულნი.
— აუცილებლად უნდა ვნახოთ ეს
ფილმი.
— შემთხვევით ხომ არ იცით, რა
იღებება დღეს რუსთაველის
თეატრში?
— კაკაბაძის „ყვარყვარე თუთა-
ბერი“.
— ო, ეს შესანიშნავი კომედიაა.
— შევძლებთ ვიშოვოთ ბილეთე-
ბი?
— შეიძლება მოგვიწიოს სალა-
როსთან რიგში დგომა.
— როდის იწყება სპექტაკლი?
— რვა საათზე.
— მაშინ ცოტა უნდა ვიჩქაროთ.
— ბედი გვქონია, უკანასკნელი
ორი ბილეთი ჩვენ შეგვხდა.
— ჩვენი ადგილები პარტერის მე-
ხუთე რიგშია.
— ეს კარგი ადგილებია.
— დღეს დარბაზი სავსეა.
— წავიდეთ ბუფეტში, მე ძალიან
მწყურია.
— თქვენ კმაყოფილი ხართ პიე-
სით?
— ძალიან.
— არ დაგვიწყდეთ, ხვალ ჩვენ
მივდივართ კონცერტზე.
— გმადლობთ, რომ გამახსენეთ.
— სად გაიმართება კონცერტი?
— კონსერვატორიის დიდ დარბაზ-
ში.
— Это цветной фильм?
— Да, это звуковой цветной
фильм.
— Фильм прекрасно снят.
— (Мы) обязательно должны
посмотреть этот фильм.
— Вы случайно не знаете, что
идет сегодня в театре им.
Руставели?
— „Кваркваре Тутабери“ Кака-
бадзе.
— О, это замечательная коме-
дия.
— Сможем ли достать билеты?
— Возможно придется (нам)
постоять в очереди.
— Когда начинается спектакль?
— В восемь часов.
— Тогда (нам) надо поторопи-
ться.
— Нам повезло; нам достались
последние два билета.
— Наши места в пятом ряду
партера.
— Это хорошие места.
— Зал сегодня полон.
— Пойдемте в буфет, я очень
хочу пить.
— Вы довольны пьесой?
— Очень.
— Не забудьте, завтра мы
идем на концерт.
— Спасибо, что напомнили.
— Где будет дан концерт?
— В большом зале консервато-
рии.

- იქ ჩვენ მოვუსმენთ შესანიშნავ ვიოლინეს მარინე იაშვილს.
- თქვენ ხალისით ესწრებით კონცერტებს?
- რატომ არა? იქ ყოველთვის სასიამოვნოა.

- Там мы будем слушать замечательную скрипачку Марину Яшвили.
- Вы охотно ходите на концерты?
- Почему бы нет? Там всегда приятно.

- ახალი ფილმი
- ფერადი ფილმი
- სრულმეტრაჟიანი ფილმი
- ხმოვანი ფილმი
- ფილმს აღმზრდელობითი მნიშვნელობა აქვს
- წამყვანი მსახიობი
- სსრ კავშირის სახალხო არტისტი
- რესპუბლიკის დამსახურებული მსახიობი (არტისტი)
- დიდი თეატრი
- საოპერო თეატრი
- მცირე თეატრი
- სამხატვრო თეატრი
- თოჯინების თეატრი
- მსუბუქი მუსიკა
- სამეჯლისო ცეკვები
- ხალხური ცეკვები
- ხალხური სიმღერები
- მე ვუსმენდი ქართულ ხალხურ გუნდს
- მე ძალიან მომწონს ქართული სიმღერები.

- Новый фильм
- Цветной фильм
- Полнометражный фильм
- Звуковой фильм
- Фильм имеет воспитательное значение
- Ведущий актер
- Народный артист СССР
- Заслуженный артист Республики
- Большой театр
- Оперный театр
- Малый театр
- Художественный театр
- Кукольный театр
- Легкая музыка
- Бальные танцы
- Народные танцы
- Народные песни
- Я слушал грузинский народный хор
- Мне очень нравятся грузинские песни.

8. СПОРТ

- რა სახის სპორტი გაინტერესებთ თქვენ განსაკუთრებით (უფრო მეტად).
- მე განსაკუთრებით მაინტერესებს მძლეოსნობა.

- Какие виды спорта вас интересуют особенно (более всего).
- Меня особенно интересует легкая атлетика.

- ქართველმა სპორტსმენებმა თვალსაჩინო წარმატებებს მიიღწიეს.
- რა უფრო პოპულარულია სპორტის სახეებიდან ჩვენში?
- მე მგონი, ფეხბურთი.
- ჩვენი ქვეყნის ოცდაორი უძლიერესი გუნდი იბრძვის პირველობისათვის.
- ფეხბურთის საკავშირო პირველობაზე ერთმანეთს შეხვდნენ დედაქალაქის გუნდები „დინამო“ და „ლოკომოტივი“.
- მატჩი მოიგო „დინამოს“ გუნდმა ანგარიშით 3 : 2.
- თქვენც ფეხბურთის გულშემატკივარი ხართ?
- არა. მაგრამ მომწონს ფეხბურთი.
- ხშირად ესწრებით ფეხბურთის მატჩებს?
- არა, ძალიან იშვიათად.
- ზეგ თბილისის „დინამოს“ სტადიონზე გაიმართება საინტერესო შეხვედრა, თამაშობენ მოსკოვის გუნდი „სპარტაკი“ და თბილისის „დინამო“.
- მე ძალიან მინდა დავესწრო ფეხბურთის შეჯიბრებას მოსკოვში.
- თქვენ სადაური ხართ?
- მე ფოთელი ვარ.
- თქვენ იქ, ალბათ, ვარჯიშობდით საწყლოსნო სპორტში?
- რასაკვირველია. ფოთი შავი ზღვის ნაპირზე მდებარეობს. იქ დიდი შესაძლებლობაა საწყლოსნო სპორტის მოყვარულთათვის.

- Грузинские спортсмены добились выдающихся успехов.
- Какой вид спорта более популярен у нас?
- По-моему, футбол.
- Двадцать две сильнейшие команды нашей страны борются за первенство.
- На всесоюзном первенстве по футболу встретились столичные команды „Динамо“ и „Локомотив“.
- Матч выиграла команда „Динамо“ со счетом 3 : 2.
- Вы тоже болельщик футбола?
- Нет, однако мне нравится футбол.
- Вы часто бываете на футбольных матчах?
- Нет, очень редко.
- Послезавтра на тбилиском стадионе „Динамо“ состоится интересная встреча. Играют московская команда „Спартак“ и тбилиское „Динамо“.
- Я очень хочу побывать на футбольном состязании в Москве.
- Откуда вы родом?
- Я из Поти.
- Вы там, наверное, занимались водным спортом?
- Конечно! Поти расположен на берегу Черного моря. Там имеются большие возможности для любителей водного спорта.

- თქვენ იცით (შეგიძლიათ) ცურვა?
- მე ვიცი (შეგიძლია) ცურვა.
- თქვენ ქალაქში არის საცურაო აუზი?
- როგორ არა. ჩვენ კარგი აუზი გვაქვს, მხოლოდ საზაფხულოა.
- თქვენ მზემოკიდებული ხართ; ზღვისპირა აგარაკზე იყავით?
- არა, წელს არ ვყოფილვარ ზღვისპირა აგარაკზე, მე გავშავდი მთებში ყოფნისას.
- რომელ მთაზე ახვედით?
- უშბაზე — სვანეთში.
- ეს ძალიან საინტერესოა; ალპინიზმი სპორტის საუკეთესო სახეა.
- რომელ მწვერვალზე ახვედით?
- დასავლეთ (სამხრეთ, ჩრდილოეთ, აღმოსავლეთ) მწვერვალზე.
- ჩამოსვლა, ალბათ, უფრო ადვილია, ვიდრე ასვლა მწვერვალზე.
- იქ, სადაც ციკაბო კლდეებია, ჩამოსვლა ისევე ძნელია, როგორც ასვლა.

ტანვარჯიში
მძლეოსნობა
ძალისხილობა
მთარბენალი
მთარბენალი შორეულ მანძილზე
მთკლე მანძილები
ფრენბურთი

- Вы умеете плавать?
- Я умею плавать.
- Имеется ли бассейн для плавания в вашем городе?
- Как же, есть! У нас хороший бассейн, но только летний.
- Вы загорели; вы были на приморском (морском) курорте?
- Нет, в этом году я не был на морском курорте, я загорел в горах.
- На какую гору вы поднялись?
- На Ушбу в Сванетии.
- Это очень интересно; альпинизм лучший вид спорта.
- На какую вершину вы поднялись?
- На западную (южную, северную, восточную) вершину.
- Спуск, наверное, гораздо легче, чем подъем на вершину.
- Там, где отвесные скалы, спуск столь же труден, как и подъем.

Гимнастика
Легкая атлетика
Тяжелая атлетика
Бегун
Бегун на дальние дистанции
Короткие дистанции
Волейбол

კალათბურთი
თხილამურები
სათხილამურო სპორტი
მსაჯი
მეკარე
კარები
ბაღე
ბრძოლა პირველობისათვის
ქულების რაოდენობა
თასი
მსოფლიო ჩემპიონი
სსრ კავშირის ჩემპიონი
სპორტის თსტატი
სპორტის დამსახურებული თსტატი
კადრაკის მთყვარული
ყურადღება!
დადექ! მთეწყე!
სწორდი!
სმენა!
თავისუფლად!

9. НАРОДНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

- „სსრ კავშირის მთქალაქეებს აქვთ განათლების უფლება“ (სსრ კავშირის კონსტიტუცია, მუხლი 121).
- როდის იწყება სასწავლო წელი?
- სასწავლო წელი იწყება პირველ სექტემბერს.
- რა სკოლები არსებობს ჩვენში?
- დაწყებითი, რეაწლიანი და საშუალო; ამჟთ გარდა — სპეციალური საშუალო სასწავლებლები და ტექნიკუმები.
- სსრ კავშირში ყველგან შემოღებულია საყოველთაო სავალ-

Баскетбол
Льжи
Лижный спорт
Судья
Вратарь
Ворота
Сетка
Борьба за первенство
Количество очков
Кубок
Чемпион мира
Чемпион СССР
Мастер спорта
Заслуженный мастер спорта

Любитель шахмат
Внимание!
Стройся!
Равняйся
Смирно!
Вольно!

- „Граждане СССР имеют право на образование“ (Конституция СССР, статья 121).
- Когда начинается учебный год?
- Учебный год начинается первого сентября.
- Какие имеются у нас школы?
- Начальные, восьмилетние и средние; кроме того, специальные средние училища и техникумы.
- В СССР повсеместно введено всеобщее обязательное

დებულო რვაწლიანი განათლება 7-დან 15—16 წლის ასაკამდე ბავშვებისა და მოზარდებისათვის.

ძირითადი ტიპები იმ სასწავლებლებისა, რომლებიც სრულ საშუალო განათლებას იძლევიან:

- ა) საშუალო ზოგადსაგანმანათლებლო ურომითი პოლიტექნიკური სკოლები
- ბ) მუშა ახალგაზრდობისა და სოფლის ახალგაზრდობის სკოლები;
- გ) ტექნიკუმები და სხვა საშუალო სპეციალური სასწავლებლები.

თითოეულ სკოლას ხელმძღვანელობს დირექტორი და მისი ერთი ან ორი მოადგილე.

- რა საგნები ისწავლება?
- ქართული, რუსული, მათემატიკა, ფიზიკა, ქიმია, ბიოლოგია, ისტორია, გეოგრაფია, უცხო ენები, ფიზკულტურა, ხატვა, სიმღერა და სხვ.
- რა გეგმები აქვთ მომავალში თქვენს სკოლადამთავრებულებს?
- უმეტესობა ფიქრობს იმუშაოს წარმოებაში, ზოგიერთს სურს სწავლა განაგრძოს უმაღლეს სასწავლებელში.
- რა ამოცანებს ისახავს უმაღლესი სკოლა?
- უმაღლესი სკოლის მთავარი ამოცანებია:

მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების მომზადება, რომელნიც დაუფლებული იქნებიან მეცნი-

восьмилетнее образование для детей и подростков в возрасте от 7 до 15—16 лет.

Основные типы учебных заведений, дающих полное среднее образование:

- а) средние общеобразовательные трудовые политехнические школы;
- б) школы рабочей и сельской молодежи;
- в) техникумы и другие средние специальные учебные заведения.

Каждой школой руководит директор и один или два его заместителя.

- Какие изучаются предметы?
- Грузинский, русский, математика, физика, химия, биология, история, география, иностранные языки, физкультура, рисование, пение и др.
- Какие планы на будущее у выпускников вашей школы?

- Большинство думает работать на производстве, некоторые хотят продолжать учебу в вузе.
- Какие задачи ставит (перед собой) высшая школа?
- Главными задачами высшей школы являются:

подготовка высококвалифицированных специалистов, овладевших новейшими достижениями

ერებისა და ტექნიკის უახლეს მიღწევებს;

სამეცნიერო-პედაგოგიური კადრების მომზადება;

მეცნიერული და პოლიტიკური ცოდნის გავრცელება მშრომელებში.

ნიჭიერი მოსწავლე
ჩამორჩენილი მოსწავლე
გაკვეთილების ცხრილი
კლასის ხელმძღვანელი
მასწავლებელთა კოლექტივი
პიონერული ორგანიზაცია
კომკავშირული ორგანიზაცია
მოსწავლეთა კომიტეტი
მშობელთა კომიტეტი
წესები მოსწავლეთათვის
კლასგარეშე მუშაობა
სკოლისგარეშე მუშაობა
ლია გაკვეთილი
მოსწავლეთა ურომითი აღზრდა
პოლიტექნიკური განათლება
სადურგლო სახელოსნო
საზენკლო სახელოსნო
სასკოლო მიწის ნაკვეთი
დასხედით ადგილზე
ასწიეთ ხელები

როგორ იქნება ქართულად „Прочитайте стихотворение наизусть“.

თქვენ უნდა შეიძინოთ ლექსიკონი (რუსულ-ქართული, ქართულ-რუსული).

10. НА ПОЧТЕ

- სადაა საფოსტო ყუთი?
- თითქმის ყველა ქუჩაზე, უახლოესი ამ ქუჩის კუთხეშია, ხო-

ниями науки и техники;

подготовка научно-педагогических кадров;

распространение научных и политических знаний среди трудящихся.

Способный ученик
Отстающий ученик
Расписание уроков
Классный руководитель
Коллектив учителей
Пионерская организация
Комсомольская организация
Ученический комитет
Родительский комитет
Правила для учащихся
Внеклассная работа
Внешкольная работа
Открытый урок
Трудовое воспитание учащихся
Политехническое образование
Столярная мастерская
Слесарная мастерская
Пришкольный участок
Садитесь на место
Поднимите руки
Как будет по-грузински «прочитайте стихотворение наизусть».
Вам надо приобрести словарь (русско-грузинский, грузинско-русский).

- Где почтовый ящик?
- Почти на каждой улице, ближайший на углу этой ули-

- ლთ საფოსტო განყოფილება იქვე ახლოს, ლენინის ქუჩაზე, 12.
- რომელ საათამდეა ღია საფოსტო განყოფილება?
- რვაშდე (ათამდე, თორმეტამდე).
- რომელი ფანჯარაა (სარკმელი) წერილებისათვის მოთხოვნამდე?
- ჩემს სახელზე უნდა იყოს წერილი მოთხოვნამდე. აი ჩემი პასპორტი.
- ჩემი გვარია შიშკინი.
- თქვენ სახელზეა თრი წერილი.
- მომეცით თრი მარკიანი კონვერტი და საფოსტო ქაღალდი.
- მომეცით ღია ბარათი.
- მე მინდა გადავაგზავნო ამანათი, ვის მივმართო?
- აი თქვენ ამანათის გადასაგზავნი ბლანკი. შეავსეთ იგი კითხვების მიხედვით. შემდეგ მიიტანეთ ამანათი და შევსებული ბლანკი გვერდით ოთახში, იქ მიიღებენ.
- არ დაგავიწყდეთ თქვენი მისამართის დაწერა ამანათზე.
- მითხარით, სად შეიძლება გახეთქებზე ხელის მოწერა?
- ფანჯარა (სარკმელი) № 5.
- გთხოვთ გამომიწეროთ სამი თვით გაზეთები: „კომუნისტი“ „ზარია ვოსტოკა“ და ქურნალი „დილა“.
- მიიღეთ ქვითრები.
- რა გერგებათ სულ.
- მე მინდა მოსკოვში გავგზავნო

- ცы, а почтовое отделение там же поблизости, на улице Ленина, 12.
- До которого часа открыто почтовое отделение?
- До 8 (10, 12).
- Где (которое) окошко для корреспонденции до востребования?
- На мое имя должно быть письмо до востребования. Вот мой паспорт.
- Моя фамилия Шишкин.
- На ваше имя есть два письма.
- Дайте мне два конверта с марками и почтовую бумагу.
- Дайте мне открытку.
- Я хочу отправить посылку, к кому обратиться?
- Вот вам бланк для перевода по почте. Заполните его по вопросам. Потомнесите посылку и заполненный бланк в комнату рядом, там примут.
- Не забудьте написать свой адрес на посылке.
- Скажите, где можно подписаться на газеты?
- Окно № 5.
- Прошу выписать (мне) на три месяца газеты: „Коммунисти“, „Заря Востока“ и журнал „Дила“.
- Получите квитанции.
- Сколько (вам) следует всего?
- Я хочу отправить в Москву

- რამდენიმე ლოკუმენტი, როგორ მოვიქცე?
- უნდა გაავზავნოთ ფასიანი ბარათით.
- სად მივიღო ფასიანი ამანათი?
- ეს უნდა მიიღოთ ფოსტამტში.
- დაზღვეული წერილი უბრალო წერილი ფულადი გზავნილება საფოსტო მარკა შაურიანი მარკა აბაზიანი მარკა დეპეშა ტელეგრაფი დეპეშის ბლანკი კავშირგაბმულობის განყოფილება ისარგებლეთ კავშირგაბმულობის მომსახურებით!

- несколько документов, как поступить (как это сделать?).
- Должны отправить ценным письмом.
- Где получить ценную посылку?
- Ее должны получить в почтамте.

- Заказное письмо
- Простое письмо
- Денежный перевод
- Почтовая марка
- Пятикопеечная марка
- Двадцатикопеечная марка
- Телеграмма
- Телеграф
- Бланк для телеграмм
- Отделение связи
- Пользуйтесь услугами связи!

11. В УНИВЕРМАГЕ

- მინდა ვიყილო სხვადასხვა ნივთი სახლისათვის. სად ჯობს, რომ წავიდე?
- უნივერმალში.
- როდის იღება უნივერმალი?
- დილის თერთმეტ საათზე.
- რომელ სართულზეა ავეჯი?
- ავეჯი იყიდება პირველ სართულზე.
- მინდა ვიყილო ხაწოლი, გადერობი და დიდი სარკე.
- მიღებულია კარგი სასაღილო მაგიდა.
- გამომიწერეთ ჩემი.

- Мне надо купить кое-что для дома. Куда лучше пойти?
- В универмаг.
- Когда открывается универмаг?
- В одиннадцать часов утра.
- На каком этаже мебель?
- Мебель продается на первом этаже.
- Я хочу купить кровать, гардероб и большое зеркало.
- Получен хороший обеденный стол.
- Выпишите чек.

- აქვე თუ არის შემნახველი სალარო?
- შეგიძლიათ აქვე მიიღოთ ფული.
- სად გადავიხადო ფული?
- აი, სალარო.
- აქ სადღაც უნდა იყოს სპეციალური განყოფილება ტყავეულობის გალანტერიისა.
- თქვენ გინდათ იყიდოთ საჩუქრები?
- მაჩვენეთ, გეთაყვა, ქალის ხელთათმანები (ტყავის, ნატის).
- ეს ხელთათმანები ღირს მანეთი.
- გაქვთ ქალის წინდები „კაპრონი“?
- გვაქვს ძალიან კარგი ხარისხის, ოღონდ მუქი ფერისაა.
- ახლა მომეცით სავარცხელი, ჯიბის პატარა სარკე, ორი ცხვირსახოცი და ათი ცალი შავი ღილი.
- სად იყიდება მამაკაცის ქუდი?
- მეორე სართულზე.
- მაჩვენეთ მამაკაცის ქუდი.
- რომელი გნებავთ: ნაცრისფერი (ლურჯი, შავი, მწვანე, ყავისფერი, მუქი, ღია ფერის)?
- რა ნომერს ხმარობთ?
- ჩემი ზომაა 58.
- რა ღირს?

მზა ტანსაცმელი
თეთრეული (ქალის, მამაკაცის)
ფოტოსაქონელი

- Имеется ли здесь сберкасса?
- Можете здесь же получить деньги.
- Где платить деньги?
- Вот касса.
- Где-то здесь должен быть специальный отдел кожгалантереи.
- Вы хотите купить подарки?
- Покажите, пожалуйста, дамские перчатки (кожаные, замшевые).
- Эти перчатки стоят 5 рублей.
- Есть у вас дамские чулки «капрон»?
- Есть очень хорошего качества, но только темные.
- Теперь дайте (мне) расческу, маленькое карманное зеркало, два носовых платка и десяток черных пуговиц.
- Где продается мужская шляпа?
- На втором этаже.
- Покажите (мне) мужскую шляпу.
- Вам какую: серую (синюю, черную, зеленую, коричневую, темную, светлую)?
- Какой номер (вы) носите?
- Мой размер 58.
- Сколько стоит?

Готовое платье
Белье (дамское, мужское)
Фотошоперы

- ელექტროსაქონელი
- მუსიკალური ინსტრუმენტები
- რადიომიმღები
- საზამთრო პალტო
- საზაფხულო პალტო
- დემისეზონის პალტო
- ბეწვის პალტო
- სატრიკოტაჟო ნაწარმი
- წმინდა შალის კაბა
- მამაკაცის ფეხსაცმელი
- ქალის ფეხსაცმელი
- ხელოვნური აბრეშუმი
- წმინდა ტილო
- ნაზი ელფერი (ფერი)
- ქსოვილი მალე ხუნდება
- საბაყლო განყოფილება
- იქ ჰყიდიან ფქვილს, ჩაის, ყავას.
- იქ იყიდება ძეხვი, შაშხი, კარაქი და სხვადასხვა ხარისხის ყველი

ბოსტნეული და ხილი
ღვინოების განყოფილება — „კახური“, „საფერავი“, „ტვიში“.
დაკვეთის ბიურო (მაგიდა).

- თქვენ ერთი ბაზარი გაქვთ?
- არა, თითოეულ (ყოველ) რაიონს აქვს თავისი ბაზარი.
- თქვენ ყოველ დღე დადიხართ ბაზარში?
- არა, სურსათ-საწოვავებს (პროდუქტებს) ვყიდულობ მაღაზიებში.
- ახლა სად მიდიხართ?
- მივდივარ ბაზარში.
- მაშინ ჩვენ ერთი გზა გვაქვს.
- მინდა ვიყიდო ბოსტნეული.

Электротовары
Музыкальные инструменты
Радиоприемник
Зимнее пальто
Летнее пальто
Демисезонное пальто
Меховое пальто
Трикотажное изделие
Платье из чистой шерсти
Мужская обувь
Дамская обувь
Искусственный шелк
Тонкое полотно
Тонкий оттенок
Ткань быстро выцветает
Бакалейный отдел
Здесь продают муку, чай, кофе.
Здесь продаются: колбаса, ветчина, сливочное масло и различные сорта сыра.
Овощи и фрукты
Винный отдел — «Кახетинское», «Саперави», «Твиши»
Бюро (стол) заказов.

12. НА РЫНКЕ

- У вас один рынок?
- Нет, каждый район имеет свой рынок.
- Вы каждый день ходите на рынок?
- Нет. Продукты я покупаю в магазинах.
- Куда идете теперь?
- Я иду на рынок.
- Тогда нам по пути.
- Хочу купить овощи.

- მომეცით ერთი შეკვრა თვის ბალაქი, ერთი შეკვრა მწვანე ხახვი, თხრახუში და კილო პამიდორი.
- თქვენ ძვირს აფასებთ.
- სხვა აღრილზე მე შემეძლო ესენი მეყიდნა უფრო იაფად.
- მინდა ვიყიდო საქონლის ხორცი.
- რა ღირს საქონლას ხორცი?
- კილოგრამა ღირს ... მანეთი
- აი ათი მანეთი, თქვენ გექნებათ ხურდა?
- ეს ნაჭერი ძალიან მსუქანია.
- რა ღირს ბატი (ქათამი, ინდაური, იხვი)?
- რამდენიმე დღის წინ ესენი უფრო იაფი იყთ.
- ბაზრის ფასები მერყევია.
- ახალი რძე გაქვთ?
- მომეცით თბი ბათლი რძე.
- მომეცით თბი ქილა მაწონი.
- გზაზე ვიყიდოთ პური.
- ახლა რძაა წავიდეთ სახლში.

ახალი ხორცი
 გაყინული ხორცი
 მარილიანი თევზი
 მარცვლთვანი ხიხილალა
 გაწურული ხიხილალა
 ცხვრის ხორცი
 ღორის ხორცი
 ქარგი ნაჭერი
 ახალი (ქარფა) ბასტნეული
 ქარფა კიტრები
 დამბალი ბამიდორი

- Дайте мне один пучок ре-
 диски, один пучок зеленого
 лука, петрушки и кило по-
 мидоров.
- Вы дорого цените.
- В другом месте я мог купить
 их дешевле.
- Хочу купить говядину.
- Сколько стоит говядина?
- Килограмм стоит ... рубля.
- Вот десять рублей. У вас
 будет сдачи?
- Этот кусок слишком жирный.
- Сколько стоит гусь (курица,
 индейка, утка).
- Несколько дней тому назад
 они были дешевле.
- Рыночные цены неустойчивы.
- Есть свежее молоко?
- Дайте (мне) две бутылки мо-
 лока.
- Дайте (мне) две банки про-
 стокваши.
- По дороге купим хлеб.
- Теперь время идти домой.

Свежее мясо
 Мороженое мясо
 Соленая рыба
 Икра зернистая
 Икра паюсная
 Баранина
 Свинина
 Хороший кусок
 Свежие овощи
 Свежие огурцы
 Гнилые помидоры

- ხილი (კომში, ვაშლი, მსხალი, ქლიავი, ბალი, ალუბალი, გარგარი, ატამი, ლეღვი, ყურძენი).
- ხილეულის წყალი (ფორთოხლის, ალუბლის, შინდის, ხენდრის ლიმონათი, სიტრთ).
- მინერალური წყალი (ბორჯომი, ესენტუკი, ნარზანი...)
- ლუდი (მოსკოვის, ეიგულის, რიგის...).

13. БОЛЕЗНИ И МЕДИЦИНСКАЯ ПОМОЩЬ

- თქვენ სიცხე გაქვთ.
- მე თავს ცუდად ვგრძნობ.
- თქვენ გაცივებული ხართ.
- გამოვიდახოთ ექიმი (თერაპევტი, დასტაქარი (ქირურგი), ნევროპათოლოგი, გინეკოლოგი, ყელ-ყურის...).
- სამი დღის წინ სეირნობის დროს გავცივდი. ძალიან მსუბუქად ვიყავი ჩაცმული.
- გააღეთ პირი, მაჩვენეთ ენა, წარმოსთქვით „ააა...“
- გაიხადეთ წელამდის.
- ისუნთქეთ ღრმად.
- შეაჩერეთ სუნთქვა.
- თქვენთვის საჭიროა რამდენიმე დღე იწვეთ ლოგინში (უნდა დაწვეთ ლოგინში რამდენიმე დღე).
- ეს სიცხის დასაწვევი საშუალებაა, მიიღეთ იგი სამჯერ დღეში თითო ტაბლეტი.
- ნუ აღგებით.
- სამუშაოზე ნუ წახვალთ.

- Фрукты (айва, яблоко, груша, слива, черешня, вишня, абрикосы, персик, инжир, виноград).
- Фруктовые воды (апельсиновая, вишневая, кизилловая, клубничная, лимонад, ситро).
- Минеральные воды (Боржоми, Эссентуки, Нарзан...).
- Пиво (московское, жигулевское, рижское...).

- У вас температура!
- Я плохо себя чувствую.
- Вы простудились.
- Вызовем врача (терапевта, хирурга, невропатолога, гинеколога, уха и горла...).
- Три дня тому назад во время прогулки я простудился. Я был слишком легко одет.
- Откройте рот, покажите язык, произнесите «ааа»...
- Разденьтесь до пояса.
- Дышите глубоко.
- Не дышите.
- Вам необходимо несколько дней лежать в постели.
- Это жаропонижающее средство, принимайте его три раза в день по одной таблетке.
- Не вставать.
- Вам нельзя ходить на работу.

- თქვენი ავადმყოფობა ინფექციურია.
- ექიმი მოვიდა?
- დიახ. მან ძალიან ყურადღებით გამსინჯა.
- ექიმმა რამე წამალი გამოწერა?
- გეთაყვა, წადი აფთიაქში და შეუკვეთე წამალი.
- ექიმს კიდევ ხომ არაფერი უთქვამს?
- ექიმმა თქვა, რომ მე უნდა ვიწვე, ვიდრე ტემპერატურა ნორმალური არ მექნება.
- მე ბიულეტენზე ვარ.
- როდესაც ბევრს ვკითხულობ, თვალეები მტკივა. ზოგჯერ მეცრემლება კიდევ (ცრემლები მთმდის).
- წთლელა (დაწოლილი) კითხვა ძალიან მავნებელია თვალეებისათვის.
- თქვენ ხმარობთ სათვალეებს?
- ჯერჯერობით არა.
- აფთიაქი აქ სად არის?
- აი პირდაპირ, ხედავთ აბრას?
- შეიძლება შეგიკვეთოთ წამალი (რეცეპტით)?
- წამალი შინაგანია თუ გარეგანი?
- აწერია რეცეპტზე.
- მე მინდა კიდევ თავის ტკვილის წამალი.
- საბჭოთა კავშირში სამედიცინო დახმარება უფასოა.

- Ваша болезнь инфекционная.
- Врач приходил?
- Да. Он меня очень внимательно осмотрел.
- Врач прописал какое-нибудь лекарство?
- Пожалуйста, сходи в аптеку и закажи лекарство.
- Сказал ли врач что-нибудь еще?
- Врач сказал, что мне придется лежать, пока температура не будет нормальной (у меня).
- Я на бюллетене.
- Когда я много читаю, то болят глаза. Иногда они слезятся.
- Чтение лежа очень вредно для глаз.
- Вы носите (употребляете) очки?
- Пока что нет.
- Где тут аптека?
- Вот прямо, видите вывеску?
- Можно заказать лекарство (по рецепту)?
- Лекарство внутреннее или наружное?
- На рецепте написано.
- Мне еще нужно лекарство от головной боли.
- В Советском Союзе медицинская помощь оказывается бесплатно.

- რეცეპტის გამოწერა
- წამლის გამზადება
- წამლის მიღება
- ტემპერატურა მატულობს
- ტემპერატურა ეცემა
- თავი მტკივა
- სურდო მაქვს
- დაიცავით დიეტა
- პირველი დახმარება
- სასწრაფო დახმარება
- კრილობის შეხვევა
- ღიაგნობის დასმა
- სისხლის ანალიზი
- ავადმყოფობის ისტორია
- მკურნალობის კურსი
- საგზური სანატორიუმში (დასასვენებელ სახლში)
- სამკურნალო აბაზანები
- ტალახის აბაზანები
- გადამდები სნეულება (სენი)
- სისხლის წნევა
- სისხლის გადასხმა
- შეტევა (გულის)
- დასაძინებელი საშუალება
- ხელოვნური კბილი
- სადეზინფექციო საშუალება
- საწამლავე
- ობერაცია გაუკეთეს
- გულის წასვლა (გულის შეწუხება)
- გონს მოსვლა.

14. О ГРУЗИНСКОМ ЯЗЫКЕ И ГРУЗИИ

- რა ენას სწავლობთ თქვენ, გარდა მშობლიურისა?
- მე ვსწავლობ ქართულ ენას.
- რამდენი წელია სწავლობთ ქართულ ენას?
- მე ვსწავლობ ამ ენას უკვე სამი წელია.
- Какой язык вы изучаете, кроме родного?
- Я изучаю грузинский язык.
- Сколько лет вы изучаете грузинский язык?
- Я изучаю этот язык уже три года.

- არ გიძნეოდებათ ქართული ენის შესწავლა?
- არა, ქართულს მე ადვილად ვითვისებ.
- რატომ აირჩიეთ თქვენ შესასწავლად ქართული ენა?
- მე ვცხოვრობ საქართველოში და მინდა ვიცოდე ქართული ენა.
- უნდა გამოგიტყდეთ, მე ცოტა რამ ვიცი საქართველოს შესახებ.
- საქართველო უძველესი მაღალი კულტურის ქვეყანაა, რომელიც თავისი არსებობის სამთასეულ წელზე მეტ ხანს ითვლის.

ამ ათასეული წლების მანძილზე იქმნებოდა ლექსები, სიმღერები, ლეგენდები, ზღაპრები, ანდაზები, გამოცანები, საგმირო პოემები და თქმულებები, რომლებიც გამსჭვალულია ღრმარწმენით ხალხის ბრწყინვალე მომავლისადმი.

ქართულ ენაზე არის მდიდარი ძველი, ახალი და უახლესი ლიტერატურა. ფართოდაა ცნობილი შოთა რუსთაველის, სულხან საბა ორბელიანის, გურამიშვილის, ბარათაშვილის, ჭავჭავაძის, წერეთლის, ვაჟა ფშაველას, ქიქოძის, ტაბიძის, გამსახურდიასა და სხვათა სახელები.

ქართული ენა ერთ-ერთი უძველესი დამწერლობის ენაა, მდიდრულად დოკუმენტირებული 15 საუკუნის მანძილზე.

- Не трудно вам изучать грузинский язык?
- Нет, грузинский мне дается нетрудно (усваиваю легко).
- Почему вы выбрали для изучения грузинский язык?
- Я живу в Грузии и хочу знать грузинский язык.
- Признаться, я мало знаю о Грузии.
- Грузия — страна древней высокой культуры, насчитывающая более трех тысячелетий своего существования.

На протяжении этих тысячелетий складывались стихи, песни, легенды, сказки, пословицы, загадки, героические поэмы и сказания, проникнутые глубокой верой в светлое будущее народа.

На грузинском языке имеется богатая древняя, новая и новейшая литература. Широко известны имена Шота Руставели, Сулхана Саба Орбелиани, Гурамишвили, Бараташвили, Чавчавадзе, Церетели, Важа Пшавела, Киачели, Табидзе, Гамсахурдиа и др.

Грузинский язык один из древнейших языков, богато документированный на протяжении 15 веков.

ქვემოთ V საუკუნეში საქართველოში განვითარებული იყო დამწერლობა. უახლესი გამოკვლევანი მიუთითებენ იმაზე, რომ ქართული წერის სათავეები უფრო ადრინდელი პერიოდებიდან მოდის.

ქართული ენა მეტად ლამაზი და მდიდარი ენაა, რომელიც გამოირჩევა გამოთქმის სიზუსტითა და სიცხადით.

საქართველოში სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვებამ დასაბამი მისცა ახალ ეპოქას ქართველი ხალხის ისტორიაში.

საბჭოთა ხელისუფლების პერიოდში მან უდიდეს წარმატებებს მიაღწია.

სოციალისტურ საქართველოში შეიქმნა და დიდად განვითარდა მეტალურგიული, მანქანათმშენებლო, სამთამადნო, ელექტროტექნიკური, ქიმიური და მრეწველობის სხვა დარგები.

წარმატებით ვითარდება მექანიკური, ზეგუბული მრავალდარგობრივი სოციალისტური სოფლის მეურნეობა.

პედაგოგის ქართველი ხალხის კულტურა — ფორმით ერთგული, შინაარსით სოციალისტური.

განხორციელებულია ფართო სოციალურ-კულტურული ღონისძიებანი სახალხო განათლების, ჯანმრთელობის დაცვის, სოციალური უზრუნველყოფის დარგებში.

ხალხურ სახვით ხელოვნებაში, ისაყაღრიცხოვანი თვითმთქმელი

Еще в V веке в Грузии была развита письменность. Новейшие исследования указывают, что истоки грузинского письма восходят к более раннему периоду.

Грузинский язык очень красивый и богатый язык, отличающийся точностью и ясностью выражения.

Победа социалистической революции в Грузии положила начало новой эпохе в истории грузинского народа.

За период Советской власти она достигла огромных успехов.

В социалистической Грузии созданы и получили большое развитие металлургическая, машиностроительная, горнорудная, электротехническая, химическая и другие отрасли промышленности.

Успешно развивается механизированное многоотраслевое социалистическое сельское хозяйство.

Расцветает культура грузинского народа — национальная по форме, социалистическая по содержанию.

Осуществлены широкие социально-культурные мероприятия по народному образованию, здравоохранению, социальному обеспечению.

В народном изобразительном искусстве, в творчестве много-

კოლექტივების შემოქმედებაში
ვიტარდება ქართული ეროვნუ-
ლი ხელოვნების საუკეთესო ტრა-
დიციები.

ჩვენი ქვეყნის ერთსულოვან ოჯახ-
ში, კომუნისტური პარტიის ხელ-
მძღვანელობით, ქართველი ხალ-
ხი თავდადებით იბრძვის კო-
მუნისტური საზოგადოების გამ-
ლილ მშენებლობაში ახალი წარ-
მატებებისათვის.

численных самостоятельных
коллективов развиваются луч-
шие традиции грузинского
национального искусства.

В дружной семье народов на-
шей страны, под руководст-
вом Коммунистической пар-
тии, грузинский народ само-
отверженно борется за новые
успехи в развернутом строи-
тельстве коммунистического
общества.

აბა! (межд.) — ну! ну-ка!

აბაზანა — ванна

აბანო — баня

აბიუზო — назойливый, -ая, -ое. занозა

აბიუჯი — путанный, -ая, -ое

აბრა — вывеска

აბრეშუმი — шелк

აგარაკი — дача

აგება — построить; соорудить. სახლის

აგება (აშენება) — построить дом

აგეგვა — планировать

აგერ (нареч.) — вот здесь

აგრე (нареч.) — так; точно так

აგრეთვე (нареч.) — также

აგრძელებს — продолжает

აგური — кирпич

ადათი — обычай

ადამიანი — человек

ადამიანური — человеческий

ადგენს — постановляет

ადგილი — место; местность

ადგილ-მამული — владение; угодье;
имение.

ადგილობრივი — местный, -ая, -ое

ადვილად (нареч.) — легко

ადვილი — легкий, -ая, -ое

ადრე (нареч.) — рано

ადრისდღე — прежний, -ая, -ое

ადუღებულ — кипяченый, -ая, -ое

აერთებს — соединяет

ავად (ცუდად) — дурно; плохо. ავად

ათას — он (она) болен (больна)

ავადმყოფი — больной, -ая, -ое

ავაზაკი — разбойник

ავალებს — обясняет

ავღარი — плохая погода, ненастье

ГРУЗИНСКО-РУССКИЙ СЛОВАРЬ-МИНИМУМ

ავეჯი — мебель

ავი — злой, -ая, -ое; дурной

აზრო — мысль

აზრთენბა — мышление

ათასი — тысяча

ათეული — десяток

ათვალიერებს — осматривает

ათწილი — десятичный, -ая, -ое

ათწილე — десятилетка

აი — вот

აივანი — балкон

აკეთებს — делает

აკერებს — латает, пришивает

აკი (союз) — ведь же

ალალ-მართალი — правдивый, -ая, -ое;

чистосердечный

ალბი — флаг

ალბათ (нареч.) — вероятно; наверно

ალბომი — альбом

ალერსი — ласка; ალერსიანი — ласко-

вый, -ая, -ое

ალე — 1. пламя;

2. русалка

ალუბალი — вишня

ალღო — чутье; инстинкт

ამ — этот, эта, это

ამვე — этот же; этого же

ამან — этот, эта, это

ამანათი — посылка

ამოდ — напрасно

ამაყი — гордый -ая, -ое; горделивый

ამბავი — весть; известие; событие

ამბობს — говорит

ამბობს — мятеж

ამგვარად (нареч.) — таким образом

იტაკ

ამდენი — столько

ბურთი — 1. мяч
2. шар
ბუშტი — пузырь
ბურქი — куст

3

გაბედული — смелый, -ая, -ое
გაფრილი — раздутый, -ая, -ое; на-
дутый
გაბმული — 1. натянутый, -ая, -ое
2. впутанный, -ая -ое
გაბორტვებული — озлобленный, -ая,
-ое
გაბრაზებული — обозлённый, -ая, -ое,
გაბრუებული — одурманенный, -ая,
-ое
გაბრწყინებული — озарённый, -ая, -ое,
сияющий
გაგანიერებული — расширенный, -ая
-ое
გაგზავნილი — посланный, -ая, -ое;
отправленный
გაგონება — услышать
გაგრძელება — продолжить; продлить;
продолжение
გადაბმული — связанный, -ая, -ое
გადაგზავნა — перевести; переслать
გადაღება — 1. отложить; отсрочить
2. заразить; заразиться
გადაღის — переходит
გადავა — перейдет
გადათარგმნა — перевести
გადათარგმნილი — переведённый, -ая
-ое
გადათქმა — отказаться от своих слов
გადაკეთება — переделывать; переделка
გადამდები — заразный, -ая, -ое; за-
разительный
გადაწერილი — переписчик
გადარეული — сумасшедший, -ая, -ое;
помешанный
გადასავალი — переход; переезд
გადასახალი — налог
გადასვლა — перейти; переехать
გადასმა — переставить; пересадить
გადატანა — перенести; перевезти
გადატანით მნიშვნელობა — перенос-
ное значение

208

გადატრიალება — перевернуть; перево-
рот
გადაუღებელი — неотложный, -ая, -ое
срочный
გადაფრენა — перелететь
გადაღმა (нареч.) — на той стороне;
по ту сторону
გადაყრა — выбросить (много)
გადაშენება — вымереть; перевестись
გადაშლა — раскрыть (книгу); стереть,
зачеркнуть
გადაცემა — передать
გადაცვლა — обменять; обмен
გადაცმა — переодеться; переодевание
გადაწერა — переписать; списать; спи-
сывание
გადაწყვეტა — решить; решение
გადაწყვეტილება — решение
გადაჭრა — 1. перерезать
2. решить
გადაჭრით (нареч.) — решительно;
категорически
გადახარჯვა — перерасходовать; пере-
расход
გადახდა — уплатить; оплатить
გადახედვა — пересмотреть; пересмотр
გადახვეწა — обняться
გადახრა — уклонить; уклониться;
отклонение; уклонение
გადაჯდომა — пересесть; пересадка
გადაღება — увеличить; увеличение
გადაღებული — увеличенный, -ая, -ое
გადამოცემა — изложить; передать; из-
ложение
გაერთიანება — объединить; объедине-
ние
გავლენა — влияние
გავლენიანი — influential, -ая, -ое
გავრცელება — распространить; рас-
пространение
გავრცელებული — распространённый,
-ая, -ое
გავსებული — наполненный, -ая, -ое
გაზაფხული — весна
გაზეთი — газета
გათბობა — согреть; нагреть; отопить;
отопление

გათვალისწინება — предусмотреть;
предусматривать
გათხოვილი — замужняя
გათხრა — прорыть; вырыть
გაისი — будущий год. გაისად (нареч.)
в будущем году
გაიძვრა — пройдоха
გაკეთება — сделать
გაკეთებული — сделанный, -ая, -ое
გაკვეთილი — урок
გაკვირების ნიშანი — восклицатель-
ный знак
გაკვრით (нареч.) — мельком; вскользь
გალა — клетка
გალობა — петь; пение
გამარტივება — упростить; упрощение
გამარტივებული — упрощённый, -ая,
-ое
გამარჯვება — победить; победа
გამარჯობა — здравствуй (приветств.)
გამბედავი — смелый, -ая, -ое; реши-
тельный
გამბედაობა — смелость; решимость
გამგე — заведующий, -ая
გამგეობა — правление
გამგზავრება — отправить; отправление;
поездка
გამდელი — няня; нянька
გამეორება — повторить; повторение
გამზარი — проспект
გამზრდელი — воспитатель (-ница)
გამო — из-за
გამოგონება — изобрести; изобретение
გამოთქმა — высказать; выразить; вы-
сказывание; выражение
გამონაკლისი — исключение
გამორკვევა — выяснить; выяснение
გამოსავალი — выход
გამოსასვლელი დღე — выходной день
გამოსვლა — выйти; выступить; выход;
выступление
გამოფენა — выставить; выставка
გამოქვაბული — пещера
გამოჩენილი — известный, -ая, -ое;
выдающийся, -ая, -ое
გამოცანა — загадка
გამოცდა — 1. испытать; испытание
2. экзамен

14.

გამოცდილი — опытный, -ая, -ое; ис-
пытанный
გამოცნობა — отгадать; разгадать;
разгадка
გამოწერა — выписать; выписывание
გამოჭრა — выкроить; кроить
გამრავლება — умножить; умножение
გამყიდველი — продавец
გამყოლი — проводник
გამყოფი — делитель; разделительный,
-ая, -ое
გამცემი — предатель
გამცილებელი — провожатый; провод-
ник
გამძლე — выносливый, -ая, -ое; креп-
кий; стойкий
გამხლარი — худой, -ая, -ое
გამხმარი — сухой, -ая, -ое; сушённый,
засохший
განა (частица) — разве; неужели
განათება — осветить; освеще-
ние
განათლება — просвещение, образова-
ние
განაკვეთი — 1. задание
2. ставка
განაწესი — наказ
განაწილება — распределить; распре-
деление
განგაში — тревога
განგებ (нареч.) — нарочно; умышлен-
но
განვითარება — развить; развитие
განზე — в сторону; в стороне
განზრახ (нареч.) — намеренно; умыш-
ленно
განთიადი — рассвет; утренняя заря
განი — ширина
განიერი — широкий, -ая, -ое
განიერებული — распоряжение
განმარტება — пояснение; разъясне-
ние толкование
განმეორება — повторить; повторение
განმტკიცება — укрепить; упрочить;
укрепление
განსაზღვრება — определение
განსაზღვრული — определённый,
-ая, -ое

209

ბურთი — 1. мяч
2. шар
ბუზტი — пузырь
ბუჩქი — куст

8

გაბედული — смелый, -ая, -ое
გაბერილი — раздутый, -ая, -ое; на-
дутый
გაბმული — 1. натянутый, -ая, -ое
2. впутанный, -ая, -ое
გაბორბლებული — озлобленный, -ая,
-ое
გაბრაზებული — обозлённый, -ая, -ое,
გაბრუებული — одурманенный, -ая,
-ое
გაბრწყინებული — озарённый, -ая, -ое,
сияющий
გაგანივრებული — расширенный, -ая,
-ое
გაგზავნილი — посланный, -ая, -ое;
отправленный
გაგონება — услышать
გაგრძელება — продолжить; продлить;
продолжение
გაღაბებული — связанный, -ая, -ое
გაღაგზავნა — перевести; переслать
გაღაღება — 1. отложить; отсрочить
2. заразить; заразиться
გაღაღის — переходит
გაღაღა — перейдет
გაღათარგმნა — перевести
გაღათარგმნილი — переведённый, -ая,
-ое
გაღათქმა — отказаться от своих слов
გაღაკეთება — переделат; переделка
გაღამდეგი — заразный, -ая, -ое; за-
разительный
გაღამწერი — переписчик
გაღარეული — сумасшедший, -ая, -ое;
помешанный
გაღასავალი — переход; переезд
გაღასახალი — налог
გაღასვლა — перейти; переехать
გაღასმა — переставить; пересадить
გაღატანა — перенести; перевести
გაღატანიით მნიშვნელობა — перенос-
ное значение

208

გაღატრიალება — перевернуть; перево-
рот
გაღაუღებელი — неотложный, -ая, -ое
срочный
გაღაფრება — перелететь
გაღაღმა (нареч.) — на той стороне,
по ту сторону
გაღაყრა — выбросить (много)
გაღაშენება — вымереть; перевестись
გაღაშლა — раскрыть (книгу); стереть,
зачеркнуть
გაღაცემა — передать
გაღაცვლა — обменять; обмен
გაღაცმა — переодеться; переодевание
გაღაწერა — переписать; списать; спи-
сывание
გაღაწყვეტა — решить; решение
გაღაწყვეტილება — решение
გაღაჭრა — 1. перерезать
2. решить
გაღაჭრით (нареч.) — решительно;
категорически
გაღახარჯვა — перерасходовать; пере-
расход
გაღახლა — уплатить; оплатить
გაღახედვა — пересмотреть; пересмотр
გაღახვევა — обняться
გაღახრა — уклонить; уклониться;
отклонение; уклонение
გაღაჯღობა — пересадка
გაღაღება — увеличить; увеличение
გაღაღებული — увеличенный, -ая, -ое
გაღაღოცემა — изложить; передать; из-
ложение
გაერთიანება — объединить; объедине-
ние
გავეფნა — влияние
გავეფნიანი — влиятельный, -ая, -ое
გავრცელება — распространить; рас-
пространение
გავრცელებული — распространённый,
-ая, -ое
გავსებული — наполненный, -ая, -ое
გახაფხული — весна
გახეთი — газета
გათბობა — согреть; нагреть; отопить;
отопление

გათვალისწინება — предусмотреть;
предусматривать
გათხოვილი — замужняя
გათხრა — прорыть; вырыть
გაისი — будущий год. გაისად (нареч.)
в будущем году
გაისგერა — пройдоха
გაქეთება — сделать
გაქეთებული — сделанный, -ая, -ое
გაქვეთა — урок
გაქვირების ნიშანი — восклицатель-
ный знак
გაქვირით (нареч.) — мелко; вскользь
გალა — клетка
გალობა — петь; пение
გამარტივება — упростить; упрощение
გამარტივებული — упрощённый, -ая,
-ое
გამარჯვება — победить; победа
გამარჯობა — здравствуй (приветств.)
გამბედავი — смелый, -ая, -ое; реши-
тельный
გამბედაობა — смелость; решимость
გამბე — заведующий, -ая
გამბეობა — правление
გამბეკრება — отправить; отправление;
поездка
გამბელი — няня; нянька
გამბეობა — повторить; повторение
გამბერი — проспект
გამბრღელი — воспитатель (-ница)
გამთ — из-за
გამთგონება — изобрести; изобретение
გამთქმა — высказать; выразить; вы-
сказывание; выражение
გამონაკლისი — исключение
გამორკვევა — выяснить; выяснение
გამოსავალი — выход
გამოსასვლელი ღღე — выходной день
გამოსვლა — выйти; выступить; выйти;
выступление
გამთევა — выставить; выставка
გამთგებული — пещера
გამთგინილი — известный, -ая, -ое;
выдающийся, -ая, -ая, -ая
გამოცანა — загадка
გამოცდა — 1. испытать; испытание
2. экзамен

14.

გამოცდილი — опытный, -ая, -ое; ис-
пытанный
გამოცნობა — отгадать; разгадать;
разгадка
გამოწერა — выписать; выписывание
გამოჭრა — выкроить; кроить
გამრავლება — умножить; умножение
გამყიდველი — продавец
გამყოლი — проводник
გამყოფი — делитель; делительный,
-ая, -ое
გამცემი — предатель
გამცილებელი — провожатый; провод-
ник
გამძლე — выносливый, -ая, -ое; креп-
кий; стойкий
გამხდარი — худой, -ая, -ое
გამხმარი — сухой, -ая, -ое; сушённый,
засохший
განა (частица) — разве; неужели
განათება — осветить; освещен
განათლება — просвещение, образова-
ние
განაკვეთა — 1. задание
2. ставка
განაწესი — наказ
განაწილება — распределить; распре-
деление
განგაში — тревога
განგებ (нареч.) — нарочно; умышле-
но
განვითარება — развить; развитие
განზე — в сторону; в стороне
განზრახ (нареч.) — намеренно; умыш-
ленно
განთაღი — рассвет; утренняя заря
განი — ширина
განიერი — широкий, -ая, -ое
განკარგულება — распоряжение
განმარტება — пояснение; разъясне-
ние толкование
განმეორება — повторить; повторение
განმტკიცება — укрепить; упрочить;
укрепление
განსაზღვრება — определение
განსაზღვრული — определенный,
-ая, -ое

209

განსაკუთრებით (нареч.) — особенно; исключительно
განსაცდელი — опасность
განსაცვიფრებელი — изумительный, -ая, -ое; поразительный
განსხვავება — отличить; различить; разнища; различие
-განტოლება — уравнение
განურჩევლად (нареч.) — без разбора, не взирая
განუსაზღვრელი — неопределенный, -ая, -ое
განურელი — неразлучный, -ая, -ое
განყოფილება — отделение, отдел
განცლა — пережить; переживание
განცხადება — заявить; заявление; заявка; объявление
განბი — клад; сокровище
განწყობილება — настроение; расположение духа
განხრა — уклон; отклонение
განჯინა — стеной шкафа
გარდა (послелог) — кроме; помимо
გარდაღვალი — переходящий, -ая, -ее; переходный
გარეგანი — внешний, -ая, -ее; наружный
გარეგნობა — внешность; внешний вид
გარედან (нареч.) — извне; снаружи
გარეთ — 1. — (нареч.) — на двор; на дворе; снаружи
2. (послелог) — за; вне
გარემო — окрестность; среда
გარემოება — обстоятельство
გარეუბანი — пригород; предместье
გარეული — 1. дикий, -ая, -ое
2. замешанный, -ая, -ое
გარეული — рассвет
გარეცხვა — исключить; уволить
გარევევით (нареч.) — ясно; четко; разборчиво
გარეშობა (нареч.) — вокруг
გასაგები — понятный, -ая, -ое. გასაგებია — понятно
გასავალი — расход
გასაცარი — изумительный, -ая, -ое; поразительный; удивительный

გასართობი — занимательный, -ая, -ое; увеселительный
გასასვლელი — выход
გასაღები — ключ
გასაყოფი — 1. делимое
2. подлежащий (-ая, -ее) делению
გასაკიბი — нужда; затруднительное положение
გასული — минувший, -ая, -ее
გასწი (повел. накл.) — ступай!
გასწორება — исправить; поправить; выровнять; исправление
გასწრება — опередить; обогнать; перегнать
გატაცებით (нареч.) — с увлечением
გაუგებარი — непонятный, -ая, -ое
გაუგებარია — непонятно
გაუთხოვარი — незамужняя
გაუმარჯოს! — да здравствует!
გაუნათლებელი — необразованный, -ая, -ое
გაურკვეველი — неразборчивый, -ая, -ое; нечеткий
გაუტანელი — ненадежный, -ая, -ое
გაფიცვა — забастовка
გაფლანგვა — растратить; растрата
გაფრენა — улететь; полететь
გაღიმება — улыбнуться
გაღმა — (нареч.) — по ту сторону; на той стороне
გაყინული — замороженный, -ая, -ое; мерзлый
გაყოფა — разделить; деление
გაყოფილი — деленный, -ая, -ое; разделенный
გაშლა — развернуть; распушить; раскрыть; раскрытие
გაჩერება — остановить; остановка
გაცვლა — обменять; променять
გაცვლა-გამტაცლა — обмен
გაცნობა — познакомить; ознакомление
გაძლიერება — усилить; усиление
გაწევა — потянуть; отодвинуть
გაწერა — выписать; прописать; выписка; прописка

გაკრა — разрезать; порезать
გახსნა — развязать; открыть; расстегнуть; распаковать; раскрытие; вскрытие
გლია — валяется
გეგმა — план
გეგმიანი — плановый, -ая, -ое
გელი — лебедь
გემი — пароход; судно
გემო — вкус
გემრიელი — вкусный, -ая, -ое
გვალვა — засуха
გვაბი — труп
გვარი — 1. фамилия
2. род
3. залог (грам.)
გველი — змея
გვერდი — 1. бок; сторона
2. страница
გვიან (нареч.) — поздно
გვირაბი — туннель
გზა — дорога; путь
გზადაგზა (нареч.) — попутно
გიგება — ругать; ругань
გიგი — сумасшедший, -ая, -ее
გლეხი — крестьянин
გლეხობა — крестьянство
გმირი — герой
გმირობა — героизм
გოგო — девушка; девочка
გოგონა — девочка
გოლორი — корзина (большая)
გონება — разум; рассудок
გონიერება — разум; — разумность
გონიერი — разумный, -ая, -ое
გონს მოსვლა — прийти в сознание; опомниться
გოთა — гора
გორაკი — горка; бугор
გოქი — поросенок
გრაგლა — буреветник
გრიგალი — ураган
გრილი — прохладный, -ая, -ое
გრძელი — длинный, -ая, -ое; долгий
გრძნობა — чувствовать; чувство
გუბე — лужа
გუგული — кукушка

გუგუნი — гудеть; гудение
გუთანი — плуг
გულადი — смелый, -ая, -ое; неустрашимый
გულადობა — смелость
გულდასმით (нареч.) — тщательно; внимательно
გულთბილი — радушный, -ая, -ое; теплый; приветливый
გული — 1. сердце
2. сердцевина (дерева)
3. ядро
გულითაღი — сердечный, -ая, -ое; задушевный
გული მოსდის — сердится
გულის აყრა — охладеть
გულის გატეხა — разочаровать; разочарование
გულის გაწყალება — надоесть
გულას მოგება — задобрить кого-нибудь; расположить к себе
გულის მოსვლა — рассердиться
გულისრევა — тошнить; тошнота
გულისტყენა — огорчить; огорчение
გულის ცემა — сердцебиение
გულისწყრომა — гнев; негодование
გულკეთილი — добрый, -ая, -ое; добросердечный
გულკეთილობა — доброта; добродушие
გულმაგიწყვი — забывчивый, -ая, -ое
გულმართალი — правдивый, -ая, -ое
გულმოდიანე — прилежный, -ая, -ое; усердный
გულმოსულა — сердитый, -ая, -ое
გულმაკლული — недовольный, -ая, -ое
გულუბნევი — щедрый, -ая, -ое
გულქვა — жестокий, -ая, -ое
გულწლი — откровенный, -ая, -ое
გულწვივი — равнодушный, -ая, -ое
გულწრფელი — искренний, -ая, -ее
გუნდი — 1. хор
2. стая
გუშავი — часовой; караул
გუშინ (нареч.) — вчера
გუშინიანი (нареч.) — позавчера

და — 1. (союз) и; და
2. сестра
დაბე — местечко; посёлок
დაბალი — низкий, -ая, -oe
დაბერება — состариться; постареть
დაბლა (нареч.) — вниз; внизу; низко
დაბოლოება — оковчить; окончание
დაბრძახდით — садитесь
დადგენილება — постановление
დადგენილ — установленный, -ая, -oe; установленный
დადგენილ (нареч.) — положительно
დადებითი — положительный, -ая, -oe
დადექ! (повел.) — стой!
დეე (частица) — пускай; пусть
დავა — спор
დავალება — поручить; поручение
დაზა — станок
დაზიანება — повредить; испортить; повреждение
დაზღვევა — застраховать; страхование
დაზღვეული — застрахованный, -ая, -oe, заказное письмо
დათარიღება — датировать; датировка
დათვა — медведь
დათვალი — сосчитать; посчитать
დათმობა — уступить; уступка
დათხოვნა — уволить; отпустить; увольнение; отпуск
დათვით (ласкат.) — сестрица; сестричка
დათვი — вечерняя заря
დაკვეთა — заказать; заказ
დაკითხვა — допросить; допрос, опрос
დაკლება — убавить; сбавить; убыль; снижение
დაკმაყოფილება — удовлетворить; удовлетворение
დალაგება — убирать; уборка
დამალება — спрятать; утаить
დამალებული — укрытый, -ая, -oe; спрятавшийся
დამარიღება — засолка
დამატება — набавить; набавка; дополнение; приложение

დამატებით (нареч.) — дополнительно,
დამახასიათებელი — характеризующий
-ая, -ee; характерный
დამბახა — пистолет
დამბლა — паралич
დამზადება — заготовить; заготовка
დამზღვეველი საღებო — страховая касса
დაძვერელი — ударник
დამლაგებელი — уборщица
დამნაშავე — преступник; виновный
დამთნება — поработить; порабощение
დამორჩილება — подчинить; подчинение
დამოუკიდებელი — независимый, -ая, -oe
დამოუკიდებლობა — независимость
დამტყუებელი — 1. засвидетельствовать; удостоверить; заверить
2. сослаться; ссылка
დამბალი — гнилой, -ая, -oe
დამსახურება — заслужить; заслуживать; заслуга
დამსახურებულ — заслуженный, -ая, -oe
დამტარებელი — разносчик
დამტკრევა — поломать; разбить
დამტკრეული — поломанный, -ая, -oe; разбитый
დამტკიცება — доказать; доказательство
დამყარება — установить; установление
დამცველი — защитник; предохранитель
დამცირება — унизить; унижение
დამწვარი — погорелый, -ая, -oe; сгоревший
დამწიფება — созреть; поспеть; созревание
დამწყება — начинатель; начинщик
დამხმარე — вспомогательный, -ая, -oe; подсобный
დამხობა — опрокинуть, свергнуть; свержение
დანა — нож
დანადგარი — установка

დანაზოგი — сбережение
დანაკარგი — потеря; утрата
დანაკლისი — потеря; убыток
დანამატი — придаток
დანამდვილებით (нареч.) — наверняка
დანართი — приложение
დანარჩენი — остальной
დანაშაული — преступление
დანიშვნა — 1. назначить
2. помолвка
დანიშნულება — назначение
დაობს — спорит
დაპატიება — пригласить; приглашение
დაპყრობა — завоевать; покорить; покорение
დარაჯი — сторож
დარბაზი — зал
დარბაზობა — визит
დარგი — отрасль; область
დარდი — печаль; горе
დარი — погода
დასაბამიდან — (нареч.) — сначала; с давних пор
დასაბუთება — обосновать; обоснование; аргументация
დასავლეთი — запад. დასავლეთით — на запад
დასათაურება — озаглавить
დასასრულ (нареч.) — наконец
დასასრული — 1. исход
2. окончание
დასაყრდენი — опора
დასაწყისი — начало
დასახელება — назвать; наименование
დასველება — намочить, смачивание
დასვენება — 1. отдых
2. перерыв; перемена
დასი — труппа; группа
დასკვნა — заключение; вывод
დასწრება — присутствовать; посещать
присутствие; посещение
დასჯა — наказать; казнить; наказание
დაუდგარი — непостоянный, -ая, -oe; беспокойный
დაუდგარი — небрежный, -ая, -oe; безалаберный

დაუნდობელი — вероломный, -ая, -oe
დაუპატიებელი — непрошенный, -ая, -oe; незванный
დაუსწრებელი — заочный, -ая, -oe
დაუდალავი — неутомимый, -ая, -oe
დაუყოვნებელი (нареч.) — незамедлительно; немедленно
დაუშვებელი — недопустимый, -ая, -oe
დაუჯერებელი — 1. невероятный, -ая, -oe
2. непослушный, -ая, -oe
დავა — доска
დაქანება — скат; наклон
დაღამება — наступление ночи
დაღვრა — пролить; разлить
დაღმართი — спуск; скат
დაღონება — опечалить; опечалиться
დაშლა — 1. разложить; разобрать
2. разойтись
3. помешать; отговорить
დაჩაგვრა — угнетать; угнетение
დაჩქარება — ускорить; поторопить; ускорение
დაცლა — положить; დაცლას — пождёт
დაცვა — защитить; охранить; защита; охрана
დაცული — защищенный, -ая, -oe
დაძმა — брат и сестра
დამობილება — побрататься; братание
დაწერა — написать
დაწერილი — написанный, -ая, -oe
დაწვა — 1. сжечь; поджечь; сгореть
2. (он) лёг
დაწვრილებით (нареч.) — подробно; детально
დაწყება — начать; начинание
დაწყებითი — начальный, -ая, -oe
დაწყობა — положить; уложить (мно-го)
დაჭრა — нарезать; нарубить; нарезка; ранение (он его ранил)
დაჭრილი — 1. раненый, -ая, -oe
2. нарезанный, -ая, -oe
დახასიათება — охарактеризовать; характеристика

დახატვა — нарисовать
დახლო — прилавок
დახმარება — помочь; помощь; пособие
დახუტვა — 1. закрыть; укрыть
2. покрыть (дом)
6. надеть (шапку)
4. покрыться; укрыться (одеялом)
5. закрытие
დახურული — закрытый, -ая, -ое; крытый
დაჯილდოება — наградить; премировать; награждение
დე, დეე — пусть
დებუტება — положение; устав
დედა — мать
დედააზრი — основная мысль
დედაბერი — старуха
დედაციცი — женщина; баба
დედალი — самка
დედაპაწა — земля; земной шар
დედანი — оригинал; подлинник
დედაქალაქი — столица; столичный город
დედაინაცვალი — мачеха
დედა-მამა — родители (мать и отец)
დედაბილი — приемная мать
დედაბები — материнский, -ая, -ое
დედათაღა — кукла
დედათაღა — 1. царица; королева
2. новобрачная
დევი — великан; див
დევი — преследовать; преследование
დედა — тётя
დედაბიძგი — двоюродный брат (сестра) со стороны матери
დეკემბერი — декабрь
დევი — ток
დევი — телеграмма
დევიფანი — коридор
დევი — великий, -ая, -ое
დედასახლი — хозяйка; домохозяйка
დედა (частица) — да
დევი — слава; величие
დევი — большой, -ая, -ое; великий
დედააღა — очень много; многочисленный, ая, -ое

დიდახს (нареч.) — долго
დილა — утро
დილაღარი (нареч.) — рано утром; ранним утром
დილაღელი — утренний, -ая, -ое
დილაობით (нареч.) — по утрам
დილით (нареч.) — утром
დინგი — рыло
დინება — течение
დინჯალ (нареч.) — спокойно; медленно; серьезно
დინჯი — спокойный, -ая, -ое; серьезный; степенный
დიბილი — названная сестра
დივლათი — изобилие; достаток
დილი — барабан
დილი — уровень
დილი — кувшин
დილი — время
დილიდარი (нареч.) — время от времени; временами
დილიობითი — временный, -ая, -ое
დილიხე (нареч.) — вовремя
დილილი — своевременный, -ая, -ое
დილია — знамя
დილილი — молчание
დილი — вялый, -ая, -ое; дряблый
დილი (нареч.) — вяло; слабо
დილიგი — столяр
დილიანი — лавка; духан
დილი — день
დილიგელი — долголетний, -ая, -ое
დილი-დილიხე (нареч.) — со дня на день
დილიანდილი — сегодняшний, -ая, -ое
დილიანი (нареч.) — с сегодняшнего дня
დილიღელი (нареч.) — до сегодняшнего дня
დილიობა — именины; праздник
დილი (нареч.) — сегодня
დილიასუღელი — праздник
დილი-დილი — сугки
დილიობით (нареч.) — днём
დილიობა — 1. дневник
2. суточные
3. подённый.

ეღერება — ласкает (его, её)
ეღება — будет приятно (ему, ей)
ეღებასება — беседует (с ним, с ней)
ეღება, ეღების — может быть
ეღერი (нареч.) — там
ეღობი (нареч.) — настолько
ეღერი (нареч.) — так
ეღრეთ წოდებულა — так называемый
ეღი — двор
ეღილი — колючка; шип
ეღლები — церковь
ეღლიანი — тернистый, -ая, -ое; колючий
ეღუთნის — принадлежит (ему, ей)
ეღლი — косоглазый, -ая, -ое
ეღლითა — селезёнка
ეღლი — молния. ეღლი — сверкает молния
ეღლიან — сверкающий, -ая, -ое
ეღლიანობა — молниеносный, -ая, -ое
ეღლი, ეღლიღება — ждёт; ожидает (его, её)
ეღლიანი — оттенок
ეღლი — посол
ეღლიღება — готовится
ეღლიღება — спрашивает (его, её)
ეღლიქრება — угрожает (ему, ей)
ეღლიობა — примыкает (к нему, к ней)
ეღ — язык
ეღლიღელი — заика
ეღლიანობა — языкознание; языковедение
ეღლიანობა — страстно желает
ეღლიანი — бубенчик
ეღლი — эра ჩვენს ეღლიღ — до нашей эры
ეღლი — масло (топленое)
ეღლი — полагается (ему)
ეღლი — 1. вмещивается
2. одолевает; осиливает
ეღლიღება — гонит; погоняет (его, её, их)
ეღლიღ (нареч.) — вместе; сообща
ეღლიღობითი — единственный, -ая, -ое
ეღლიღობა (нареч.) — сразу
ეღლიღობა — одинаковый, -ая, -ое; однообразный

ერთგული — верный, -ая, -ое; преданный
ერთ-ერთი — один (-а, -о) из них
ერთგული — единственный, -ая, -ое
ერთი — один (-а, -о)
ერთიანი — единый, -ая, -ое; цельный
ერთიანობა — единство
ერთი და ერთი — один и тот же
ერთმანეთი — друг друга
ერთმანეთგული — единоначальник
ერთიანი — одинаковый, -ая, -ое; однообразный
ერთობა — 1. единство
2. развлекается; забавляется
ერთობიანგული (нареч.) — единолично
ერთგულიანობა — единоклубный, -ая, -ое
ერთგული — одноцветный, -ая, -ое
ერთგულიანობა — однообразный, -ая, -ое
ერთგული (нареч.) — однажды
ერთგული (нареч.) — единогласно
ერთგული (нареч.) — один раз; однажды
ერთი — нация; народ
ერთგული — национальность
ერთგული — национальный, -ая, -ое
ერთგული (мест.) — этот, эта, это, сей, сия, сие
ერთგული — приветствует (его, её)
ერთგული (გ. ე.) — то есть (т. е.)
ერთგული — эти
ერთგული — вмещается
ერთგული — коляска; фаэтон
ერთგული — ласкает (его, её)
ერთგული — шесть
ერთგულიანი — знахарь
ერთგული — врач
ერთგული — клык; резец
ერთგული — дьявол; чёрт
ერთგული — знакомится (с ним, с ней, с ними)
ერთგული — зовёт (его, её)
ერთგული — ищет (его, её)
ერთგული — называется
ერთგული — полозрение; сомнение

გვეიანი — ревнивый, -ая, -ое
გება — касается (его, ее)
გხვევა — 1 обнимает (его, ее)
2. кутается
3. окружает (его, ее, их)
გხმარება — помогает (ему, ей, им)
გჰი (межд.) — эх!

8

გადა — срок
გაზი — виноградная лоза
გაი! (межд.) — горе! ой, горе!
გაკე — равнина
გაღებულება — обязательно
გალი — долг
გაეი — сын; мальчик; лицо мужского пола
გაეიშვიდი — сын; мальчик
გაეკაცი — мужчина; мужественный человек
გაეკატობა — мужественно
გარაუდი — предположения
გარლი — роза
გარდისფერი — розовый, -ая, -ое
გარა — молодая курица
გარსკვლავი — звезда
გარჯიში — упражнение
გაშა! (межд.) — ура!
გაშლი — яблоко; яблоня
გახშამი — ужин
გედრო — ведро
გეღი — поле
გელური — дикий, -ая, -ое; дикарь
გენახი — виноградник
გერ (частица) — не
გერა — нет
გერაგი — вероломный, -ая, -ое
გერავინ (местоим.) — никто
გერასოდეს (нареч.) — никогда
გერსად (нареч.) — нигде; нэгде
გერცხლი — серебро
გერცხდისწყალი — ртуть
გეფხვი — тигр
გეშელი — адвокат
გელარ (отрицат. частица) — не
გეშამი — кит
გედრე — нежели; пока; прежде чем

გითარება — обстоятельство; положение
გითარებითი (грам.) — обстоятельственный
გითომ (нареч.) — как будто; будто бы
გობ — кто
გობილან (союз) — так как; ввиду того что
გობობა — личность (с точки зрения происхождения)
გინბე — кто-нибудь; кто-либо
გინლა — кто же
გინც — кто (относит. местоимен.)
გირთხა — крыса
გირი — осел
გის — кого; кому
გირწო — узкий, -ая, -ое; тесный
გირწობა — теснота
გინება — 1. страсть
2. вредить; повредить
გინებითი — страдательный, -ая, -ое
გრეცილი — обширный, -ая, -ое; просторный
გრეცლად — пространно.

ზ

ზავი — мир
ზამთარი — зима
ზანგი — негр
ზანტი — ленивый, -ая, -ое
ზარალი — убыток; ущерб
ზარბაზანი — пушка
ზარი — колокол; звонок
ზარმაცი — ленивый, -ая, -ое
ზაფხული — лето
ზაფხულობით — летом
ზეგ (нареч.) — послезавтра
ზეგავლენა — воздействие; влияние
ზედ (нареч.) — на, над
ზედამხედველი — смотритель; надзиратель
ზედაპირი — поверхность
ზედგამოქრილი — вылитый, -ая, -ое
ზედობერ (нареч.) — подряд
ზედმეტი — излишний, -ая, -ое; лиш-
ний
ზედმიწევნით (нареч.) — точно

ზედნაშენი — надстройка
ზედსართავი სახელი (грам.) — имя прилагательное
ზევიდაბ (нареч.) — сверху; свысока
ზევით (нареч.) — вверх; наверх
ზეთი — масло
ზეთისხილი — маслина
ზეიმი — торжество; чествование
ზეინკალი — слесарь
ზეელგობი — вышестоящий, -ая, -ое
ზეემო — верхний, -ая, -ое
ზემთაღმწმული — вышеозначенный, -ая, -ое
ზემოდაბ (нареч.) — сверху
ზემოთ (нареч.) — наверху; выше
ზემოთქმული — вышесказанный, -ая, -ое
ზემოხაჩვენები — вышеуказанный, -ая, -ое
ზემოხსენებული — вышеупомянутый, -ая, -ое
ზეპირად (нареч.) — наизусть
ზეპირგადმოცემა — устное предание
ზეპირი — устный, -ая, -ое
ზეპირსიტყვაობა — устная словесность
ზერეღე — поверхностный, -ая, -ое
ზეცა, ცა — небо
ზეციერი — небесный, -ая, -ое
ზეწარი — простыня
ზეჯი — стог; скирд
ზეირთი — волна
ზეიანი — ущерб; вред
ზეილი — отвращение
ზეინა (грам.) — глагол
ზეინხელა, ზეინხართი (грам.) — наречие
ზეინსუნი (грам.) — приставка
ზეე — нрав. ზეეჩვეულება — обычай
ზეეთობა — нравственность; мораль
ზეთადად (нареч.) — вообще
ზეთალი — общий, -ая, -ое
ზეთან (нареч.) — кое-где; местами
ზეთი — некоторый, -ая, -ое; кое-кто
ზეთერითი — некоторый, -ая, -ое
ზეთგერ (нареч.) — иногда; порой
ზეთი — полоса
ზეთი — размер; мера
ზეთიერი — умеренный, -ая, -ое

ზონა — пояс; зона
ზონარი — шнур; шнурок
ზორტი — тесьма; тесёмка
ზრდა — растить; расти
ზრდილი — воспитанный, -ая, -ое
ზრდილობა — воспитанность; вежливость
ზრდილობანი — вежливый, -ая, -ое
ზურგი — спина
ზუსტად (нареч.) — точно
ზუსტი — точный, -ая, -ое
ზუპარი — сказка
ზუპარული — сказочный, -ая, -ое
ზუარი — ёж
ზუა — море
ზუვასნობა — мореходство
ზუვარი — предел
ზუღე — ограда
ზუღბლი — порог

თ

თახი — лист (бумаги)
თაკი — мышь
თაკუნა — мышонок
თავალი — князь
თავახი — любезный, -ая, -ое
თავადე (нареч.) — доверху
თავბრე — головокружение
თავგადასავალი — приключение
თავგანწირვა — самоотвержение
თავდაბალი — скромный, -ая, -ое
თავდადებით (нареч.) — преданно; беззаветно
თავდადებული — преданный, -ая, -ое
თავდაპირველად (нареч.) — вначале; сперва; первоначально
თავდასხმა — напасть; нападение
თავდაღმა (нареч.) — вниз головой
თავდაღმართი — спуск
თავდაცვა — самозащита; оборона
თავდაქრილი — сдержанный, -ая, -ое
თავღები — поручитель
თავთავი — колос
თავი — 1. голова
2. глава (кн. гл)
3. блюдо
4. начало

თავი ღამინებე — оставь меня в покое
თავიდან (нареч.) — сначала; снова
თავის არიდება — уклониться; избег-
нуть
თავის გამორჩენა — отличиться; выявить
себя; показать себя
თავის დაკვრა — поклониться
თავის დამცირება — унизиться; униже-
ние
თავის დაქნევა — кивнуть
თავის დამცრება — увильнуть; выкру-
титься
თავის დაქება — держать себя
თავის დრახე (нареч.) — в свое вре-
мя, своевременно
თავისებუტად (нареч.) — по-своему;
своеобразно
თავისებური — особый, -ая, -ое; свое-
образный; оригинальный
თავისი — свой, своя, свое
თავის მოკვლა — покончить с собой;
самоубийство
თავის მოყრა — собрать; скопить;
скопление
თავის მოხდა — откупорить; открыть
თავისნება — своевольный, -ая, -ое
თავის ტკივილი — головная боль
თავისუფალი — свободный, -ая, -ое
თავისუფლება — свобода
თავის ქება — хвалить себя
თავის შეკავება — сдерживать себя; воз-
держанье
თავის შეწირვა — пожертвовать собой
самопожертвование
თავლა — конюшня
თავმთქმენე — самолюбец; гордели-
вый, -ая, -ое
თავმოყვარეობა — самолюбие
თავმჯდომარე — председатель
თავსართი (грам.) — префикс; пристав-
ка
თავსაფარი — косынка; платок
თავსხმა (წვიმა) — проливной дождь;
ливень
თავფურცელი — заглавный лист
თავშალი — шаль; платок (шерстяной)
თავშესაფარი — приют; убежище
თავხელი — дерзкий, -ая, -ое; наглый

თათბირი — совещание
თათი — лапа
თაფლული — букет
თამალი — тамала; распорядитель
пира
თამადალ (нареч.) — смело
თამაპი — смелый, -ая, -ое
თამაში — играть; игра
თამბაქო — табак
თანაბარი — равномерный, -ая, -ое
თანაგრძობა — сочувствовать; сочув-
ствие
თანამგზავრი — спутник; полутчик
თანამდებობა — должность
თანამებრძოლი — соратник
თანამედროვე — современный, -ая, -ое;
современник
თანამოაზრე — единомышленник
თანამოხსენება — содоклад
თანამშრომელი — сотрудник
თანასწორი — равный, -ая, -ое; ровный
თანასწორობა — равенство
თანასწორუფლებიანი — равноправный,
-ая, -ое
თანაშემწე — помощник
თანახმად — согласно
თანდათან — постепенно
თანდებულა (грам) — послелог (пред-
лог)
თანრიგა — разряд
თანხა — сумма; капитал
თანხმობა — согласие
თათბა — поколение
თათხმობა — инициатива; почин
თარგი — выкройка
თარგმანი — перевод
თარგმნილი — переведенный, -ая, -ое
თარეში — набег
თარიღი — дата
თართ — полка
თარჯმანი — переводчик
თახი — чаша; кубок
თაფლი — мёд
თაღი — арка
თბილი — теплый, -ая, -ое
თეატრი — театр
თებერვალი — февраль

თევზი — рыба
თეთრული — белье
თეთრი — белый, -ая, -ое
თემა — тема
თემი — волость; община
თეორია — теория
თერძი — портной
თესვა — сеять; сеяние
თესლი — семя
თეფში — тарелка
თეძი — бедро
თვალი — 1. глаз; око
2. колесо (арбы)
თვალის დევნება — следить
თვალის მოკვრა — заметить
თვალსახარისი — точка зрения
თვალსახეობი — наглядный, -ая, -ое;
видный
თვალსახიზოლ (нареч.) — наглядно
თვალსახიზობა — наглядность
თვე — месяц
თვეობით (нареч.) — месяцами
თვით (местоим.) — сам (-а, -о)
თვითგანათლება — самообразование
თვითგანვითარება — саморазвитие
თვითდინება — самотёк
თვითკრიტიკა — самокритика
თვითმასწავლებელი — самоучитель
თვითმკვლელობა — самоубийство
თვითმმართველობა — самоуправление
თვითმკვლელობა — самодеятельность
თვითმპყრობელი — самодержец
თვითმპყრობელობა — самодержавие
თვითმფრინავი — самолёт
თვითნებური — своевольный, -ая -ое
თვითთმ (местоим.) — сам (-а, -о)
თვითშეგება — самосознание
თვისება — свойство; качество
თვიურად — помесечно
თვისური — помесечный, -ая, -ое; ме-
сячный
თივა — сено
თათი — палец
თათისტარი — веретено
თათიუფლი — каждый, -ая, -ое
თათქმის (нареч.) — почти
თათქმის — как будто; словно; якобы
თავანი — козленик

თირკმელი — почка
თიხა — глина
ტიმა — волос; волосы
თივლა — снег
თივლანი — снежный, -ая, -ое
თივა — верёвка
თირემ (союз) — а то; иначе
თიფი — ружьё
თიფისწამალი — порох
თიხი — мотыга
თიჯინა — кукла
თუ (союз) — если; или; если так
თუთიყუში — попугай
თუთინი, თამბაქო — табак
თუშანი — десять рублей
თუშვა (союз) — хотя; впрочем
თუშნაც (союз) — если даже
თურმე — оказывается
თქვენი (местоим.) — вы; вас; вам
თქვენებურად — по-вашему
თქმა — говорить; сказать; говор
თქმულება — сказание
თხა — коза
თხელი — тонкий, -ая, -ое
თხელულება — сочинение
თხვა, თხვნა — просить
თხვნა — прошение; просьба
თხრილი — канада; ров
თხუნელი — крот.

0

ლა — фиалка
ლექანი — парус
ლანვარი — январь
ლარა — оружие; инструмент
ლავი — пол
ლავი — дешево
ლავი — дешевый, -ая, -ое
ლავარი — басня
ლავი — прича; иносказание
ლავი, ეს (местоим.) — он; тот
ლავი — тот же; то же самое
ლავობა — тождество; тождествен-
ность
ლავილი — тайный, -ая, -ое
ლავი — выражение лица; вид; наруж-
ность
ლავი — атака

ივლისი — июль
ივნისი — июнь
ითვისებს — усваивает
იომენს — терпит (его, ее, это)
იმაზ — тот, та, то; множ. — იმათ —
те
ამას — ему, ей, его, тому, того, ту,
то
იმღენად — настолько; постольку
იმღენჯერ — столько раз
იმედი — надежда
იმეორებს — повторяет
იმისთანა — такой, -ая, -ое
იმისი — его, ее
ინდაური — индейка
ინებეთ — извольте; пожалуйста
ინტერესი — интерес
იოლი — легкий, -ая, -ое
ირგვლივ (нареч.) — кругом; вокруг
ირემი — олень
ირიბი — косой, -ая, -ое
ისარი — стрела; стрелка
ისე — так
ისევ — опять; еще
იტყვის — скажет (ему, ей, им)
იუბილე — юбилей
იქ — там
იქაური — тамошний, -ая, -ое
იქვე — так же
იქით — туда, в ту сторону
იქით-აქეთ — туда и сюда; туда и
обратно
იღბალი — счастье, судьба
იყო — был, была, было
იშვიათად (нареч.) — редко
იტაცს — защищает (его, ее, их)
იტღის — ждёт
იტყმს — надевает
იტინს — смеётся
იტის — знает
იტახებს — вызывает (его, ее, их)
იწვის — горит
იწყებს — начинает
იქერს — ловит (его, ее, их)
იხდის — платит (ему, ей, им)
იხევს — отстывает
იხვი — утка
იჭრა — приём (пищи).

კაბა — платье
კავი — 1. соха
2. крючок; крюк
კავშირგაბმულობა — связь
კავშირი — 1. связь
2. союз
კაკალი — грецкий орех
კაკუნი — стучать; стук
კალათა — корзина; корзинка
კალათბურთი — баскетбол
კალამი — перо (писчее)
კალაპოტი — 1. русло
2. колодка
კალატონი — каменщик
კალთა — подол; пола
კალია — саранча
კალმისტარი — ручка
კამათი — прения
კამეჩი — буйвол
კანი — 1. кожа
2. обложка (книги)
კანკალი — дрожать; дрожание
კანონი — закон
კანონიერი — законный, -ая, -ое
კანონმდებელი — законодатель
კახასი — сварливый, -ая, -ое
კაპიკი — копейка
კაქი — кремь
კარაღა — шкаф
კარავი — палатка; шатер
კარაქი — сливочное масло
კარგად (нареч.) — хорошо
კარგი — хороший, -ая, -ое; хорошо
კარი — 1. дверь
2. глава (книги)
კარ-მიღამო — усадьба
კარნახი — диктант; диктовка
კარტოფილი — картофель
კასრი — бочка
კატა — кошка
კაშკაშა — сияющий, -ая, -ое; яркий
კაშხალი — плотина
კაცი — человек; мужчина
კაცური — мужественный, -ая, -ое
კაჭკაჭი — сорока
კბენა — кусать; жалить
კბენა — откусывать

კბილი — зуб
კედლი — стена
კეთილი — добрый, -ая, -ое
კეთილმოწყობა — благоустройства
კეთილსინდისიერი — добросовестный,
-ая, -ое
კეთილშობილი — благородный, -ая,
-ое
კემულცი — кокетливый, -ая, -ое
კენკრა — ягода
კენტა — нечет; нечётный, -ая, -ое
კენჭი — камешек
კენჭისყრა — баллотировать; голосо-
вать; голосование
კერა — очаг
კერვა — шить; шитье
კერპი — идол; кумир
კერძი — порция
კერძო — частный, -ая, -ое
კეტი — палка; дубина
კეფა — затылок
კვალად (нареч.) — опять
კვალაკვიდ — вслед; по стопам
კვალე — 1. след
2. грядка; грядка
3. борозда
კვამლი — дым
კვამლსადენი — дымоход
კვანძი — 1. узел
2. завязка
კვება — питать; питание
კვარცხი — яйцо
კვებნა — хвастаться; хвастовство
კვებნა — хвастун
კვირა — 1. неделя
2. воскресенье
კვირეული — недельный, -ая, -ое
კვირტი — почка
კვებნა — стонать; стон
ქო — 1. да (частица)
2. а (союз)
ქიბე — лестница
ქობო — рак
ქოდე — край
ქოდე (нареч.) — опять; еще
ქოვილე — кричать протяжно; крик
ქობვა — 1. читать; чтение
2. спрашивать
3. вопрос

ქობვითი (грам.) — вопросительный,
-ая, -ое
ქობულობს — читает
კილო — 1. кило, килограмм
2. наклонение (грам)
3. наречие (диалект)
4. интонация; тон
კინლამ (частица — чуть; чуть-чуть)
კირი — известь
კისერი — шея
კისკისი — звонкий смех
კიტრი — огурец
კლანჭი — коготь
კლასი — класс
კლდე — скала
კლიტე — замок (врезной)
კმარა — довольно; хватит
კმაყოფილი — довольный, -ая, -ое
კოლალა — дятел
კოვზი — ложка
კოვა — большой кувшин
კოკორი — бутон
კოლოფი — коробка; шкатулка
კომბოსტო — капуста
კომლი — двор; дым
კომში, ბა — айва
კონა — букет; пучок; связка
კონვერტი — конверт
კონცხი — мыс
კოპი — шишка
კორღი — лужайка
კოლო — комар
კოშკი — башня; вышка
კოცნა — целовать; поцелуй
კოცონი — костёр
კოჭლი — хромой, -ая, -ое
კონტა — грациозный, -ая, -ое; изящ-
ный
კრავი — ягненок
კრება — собрание; сходка
კრებულო — сборник; свод
კრივი — кулачный бой
კრიეანგი — скупой, -ая, -ое; скряга
კრუბი — насадка
კრა — черепаха
კრულა — хвост
კრულიანი — хвостатый, -ая, -ое; ведь-
ма (перен.)

კუზი — горб
 კუზიანი — горбун
 კუთხე — угол
 კუთხური — 1. местный, -ая, -ое; провинциальный,
 2. угловой, -ая, -ое
 კუნთი — мышца; мускул
 კუნძული — остров
 კუნძული — уголок
 კუპატი — колбаса
 კურდღელი — заяц
 კუტი — желудок.

ლ

ლამაზი — красивый, -ая, -ое; краса-
 вец
 ლამაჯი — блюдечко; блюдо
 ლანი — тень
 ლანძღვა — ругать; ругань
 ლაპარაკი — говорить; разговор
 ლაქვარდი — лазурь; лазурный, -ая,
 -ое
 ლაფი — грязь
 ლაქა — пятно
 ლაქლაქი — тараторить
 ლალი — вольный, -ая, -ое; смелый
 ლაყბობა — болтать; болтовня
 ლაშქარი — войско
 ლაშქრობა — поход
 ლაჩარი — трус; трусливый, -ая, -ое
 ლახვარი — копье
 ლეიბი — тюфяк; матрац
 ლეკვი — шенок
 ლექსი — стих; стихотворение
 ლექსიკონი — словарь
 ლეღვი — инжир
 ლეში — падаль
 ლიანდაგი — рельсовый путь
 ლითონი — металл
 ლილა — синька
 ლობიო — фасоль
 ლოგინი — постель
 ლოდი — большой камень
 ლოდინი — ждать; ожидание
 ლოთი — пьяница
 ლომი — лев
 ლოყი — шека
 ლპება — гниёт

ლუღი — пиво
 ლუქმა — кусок
 ლურსმანი — гвоздь
 ლურჯი — синий, -ая, -ое
 ლუქი — сургуч
 ლუწი — чёт; чётный, -ая, -ое
 ლხენა — отрада
 ლხინი — пир.

მ

მაგარი — твердый, -ая, -ое; крепкий;
 прочный
 მაგილა — стол
 მაგიერ, მაგივრად — вместо; взамен
 მაგრად (нареч.) — твёрдо; крепко
 მაგრამ (союз) — но; а; однако
 მაღა — аппетит
 მაღლი — благодать
 მაღლიერი — благодарный, -ая, -ое;
 признательный
 მაღლობა — благодарность
 მავნე — вредный, -ая, -ое
 მავნებელი — вредитель
 მათრახი — кнут; плеть
 მათხოვარი — нищий, -ая, -ое
 მაიძუნი — обезьяна
 მაინც (частица) — хоть; всё же; всё-
 таки
 მაისი — май
 მაკრატელი — ножницы
 მალე (нареч.) — быстро; вскоре; ско-
 ро
 მამა — отец
 მამაკაცი — мужчина
 მამალი — 1. петух
 2. самец
 მამაცე — храбрый, -ая, -ое; отваж-
 ный; храбрец
 მამაცობა — храбрость; отвага; муже-
 ство
 მამილა — тётя (по отцу)
 მამისეული — отцовский, -ая, -ое
 მამობილი — приёмный отец
 მამრავლი — множитель
 მამული — родовое имение; поместье
 მანდილი — мантилья; головной пла-
 ток
 მანდილთსანი — дама

მანეთი — рубль
 მანკი — порок
 მანძილი — расстояние; протяжение
 მარაგი — запас; резерв
 მარად (нареч.) — вечно; всегда
 მართ — веер
 მართი — проворный, -ая, -ое; шуст-
 рый
 მართალი — правдивый, -ая, -ое, пра-
 вильный
 მართვა — править; управлять; управ-
 ление
 მარილი — соль
 მარტი — март
 მარტივად (нареч.) — просто
 მარტივი — простой, -ая, -ое; неслож-
 ный
 მარტო (нареч.) — одинаково; только
 მარტომარტო (нареч.) — наедине;
 в полном одиночестве
 მარტობა — одиночество
 მარტობელი — одинокий, -ая, -ое
 მარცვალი — 1. зерно
 2. слог (грам.)
 მარცვლეული — зерновой, -ая, -ое
 მარცხენა — левый, -ая, -ое
 მარცხი — неудача; катастрофа
 მარწყვი — земляника
 მარხილი — сани
 მარჯვე — ловкий, -ая, -ое; провор-
 ный; удобный; меткий
 მარჯვნი — правый, -ая, -ое
 მასალა — материал
 მასპინძელი — хозяин
 მასპინძლობა — угощение (прием
 гостей)
 მასწავლებელი — учитель (-ница)
 მასხარა — шут
 მატარებელი — поезд
 მატლი — личинка; гусеница
 მატყლი — шерсть
 მატყურა — обманщик
 მაული — сукно
 მაღალი — высокий, -ая, -ое
 მაღარო — рудник; копи
 მაღლა (нареч.) — высоко; вверх
 მაღლობა — возвышенность
 მაყვლა — еживика

მაყურებელი — зритель
 მამასადაბე — следовательно; итак
 მაშინ (нареч.) — тогда
 მაჩვენებელი — показатель, указатель
 მაძღური — соблазнитель; соблазни-
 тельный, -ая, -ое
 მაცივარი — холодильник
 მაძლარი — сытый, -ая, -ое
 მაწონი — мацони; простокваша
 მახითი — большая игла
 მახართბელი — вестник (родостного
 известия)
 მახე — синок
 მახვილი — 1. острый, -ая, -ое
 2. меч
 3. ударение (грам.)
 მახინჯი — урод; уродливый, -ая, -ое
 მახლობელი — близкий, -ая, -ое
 მაჯი — запястье
 მაჯისცემა — пульс
 მგელი — волк
 მგზავნი — прохожий, проезжий;
 пассажир
 მგოსანი — поэт
 მღარე — низкого качества
 მღვმელი — квартирант; жилец
 მღვმარება — состояние; положение
 მღვმარება — расположение; поло-
 жение
 მღვლო — зелёный луг
 მღლარი — богатый, -ая, -ое
 მღვიანი — секретарь
 მღინარე — река
 მე — я, мне, меня
 მებაღური — рыбак
 მებაღე — садовник; садовод
 მებაღობა — садоводство
 მებოსტნეობა — огородничество; ово-
 шеводство
 მებრძოლი — боец; поборник
 მეგობარი — друг; приятель
 მეგობრობა — дружба
 მეგობრული — дружеский, -ая, -ое;
 дружественный, приятельский
 მეღარი — стойкий, -ая, -ое
 მედიდური — гордый, -ая, -ое; горде-
 ливый
 მეგობრივი — дворник

მეზობელი — сосед (-дка)
მეზობლური — соседский, -ая, -ое
მეზღვაური — матрос; моряк
მეთაური — 1. главарь
2. командир
3. передовая статья
მეთევზე — рыба; рыболов
მეისრე — стрелочник
მეკარე — швейцар
მელა, მელია — лиса, лисица
მელანი — чернила
მემამულე — помещик
მემანქანე — машинист (-тка)
მეომარი — воин
მერე, მერმე (нареч.) — потом; после
მერცხალი — ласточка
მერძევე — молочница
მერხი — парта
მესაზღვრე — пограничник
მესაკუთრე — собственник
მესაქე — рулевой; кормчий
მეტად (нареч.) — более; очень
მეტი — больший, -ая, -ее; свыше
მეტიჩარა — выскочка
მეტოქე — соперник; конкурент
მეურნე — хозяйственник
მეურნეობა — хозяйство
მეუღლე — супруг; супруга
მეფე — царь; король
მეცნიერება — наука
მეცნიერი — ученый
მეხსიერება — память
მზა — готовый, -ая, -ое; მზა ტანსაცმელი — готовая одежда
მზად ყოფნა — быть наготове
მზარეული — повар
მზე — солнце
მზერა — глядеть; смотреть
მზესუმზირა — подсолнечник
მზიანი, მზიური — солнечный, -ая, -ое
მზრუნველი — попечитель
მთა — гора
მთავარი — 1. главный, -ая, -ое
2. правитель
მთავრობა — правительство
მთარგმნელი — переводчик
მთელი — целый; весь, вся, всё
მთვარე — луна

მთვრალი — пьяный, -ая, -ое; нетрез-
вый
მთიელი — горец
მთლად (нареч.) — целиком; всё
მთლიანი — цельный
მთლამო — окрестность
მიკლენება — командировать; коман-
дировка
მიზანი — цель
მიზანშეწონილი — целесообразный,
-ая, -ое
მიზეზი — причины
მითი — миф
მიითითება — указать; сослаться
მიოქმა-მოთქმა — кривотолки
მიირთვიო! — пожалуйста, возьмите!
пожалуйста, покушайте!
მილი — труба
მილოცვა — поздравить; поздравление
მიმაგრება — прикрепить; прикреплени-
е
მიმავალი — идущий, едущий; уходя-
щий
მიმართულება — направление
მიმატება — прибавить; прибавление
მიმდევარი — последователь
მიმოსვლა — сообщение (дорожн.);
хождение
მიმოხილვა — обозреть; обозрение
მიმღება — получатель; приёмщик
მიმწოდებელი — поставщик; подающий
მიწა — стекло
მიწა — хочу
მიწოდებლობა — доверенность
მიწორი — поле
მორთმევა — преподнести; препод-
несение
მისალმება — приветствовать; поздо-
роваться; приветствие
მისამართი — адрес
მისვლა — прийти; подойти; подъехать
მიტანა — принести; привезти; подне-
сти
მიუხედავად (предлог) — несмотря;
вопреки
მიფრთხილდი! — берегись! (меня)
მიყვარს — люблю

მიშველეთ! — помогите (мне)!
მიჩვევა — привыкнуть
მიჩვეული — привычный, -ая, -ое
მიცემა — дать; подать
მიცვალბული — покойник
მიწა — земля
მიწა-წყალი — территория
მიწერა — приписать; приписывание
მიწერ-მოწერა — переписываться; пе-
реписка
მიწვევა — пригласить; приглашение
მიწიერი — земной, -ая, -ое
მიწის მუშა — земледелец
მიწური — землянка
მიჯნა — межа, граница; рубеж
მიკა — жать; жатва
მიკაცი — суровый, -ая, -ое; строгий
მიკრავი — портной მიკრავი ქალი —
швея; портниха
მიკერი — грудь
მიკვდარი — мёртвый, -ая, -ое
მიკვეთრად (нареч.) — резко
მიკვხარა — хвастливый, -ая, хвастун
მიკვირი — коренной житель; уро-
женец
მიკვლევარი — исследователь
მიკვლელობა — убийство
მიკითხველი — читатель
მიკურნალი — целитель; лекарь; врач
მიკურნალობა — лечиться; лечение
მილაშე — солёный, -ая, -ое
მიმართველი — управляющий; прави-
тель
მიმართველობა — управление
მიწათბი — светило
მიწახველი — посетитель
მიწე — завхоз
მიწმენელი — знаменатель
მიწმენლობა — значение; смысл
მიწადგილე — заместитель
მიწარბევნე — мыслящий
მიწამბე — вестник
მიწანგარიშე — счетовод
მიწაჯირი — перила
მიწინავე — квартирант
მიწბრძანება — пожаловать
მიწება — выиграть; выигрыш; при-
быль

მიმგებიანი — выигрышный, -ая, -ое
მიგესალმები — приветствую (тебя я)
მიგზაური — путешественник; стран-
ник
მიგზაურობა — путешествовать; путе-
шествование
მიგონება — 1. припомнить; вспом-
нить; воспоминание;
2. выдумывать
მიგონილი — выдуманный, -ая, -ое;
вымышленный
მიგრძობა — продолговатый, -ая, -ое
მიღება — род; поколение; племя
მიღიანი — площадь
მივალეობა — обязанность; долг
მივლენა — явление
მიზარდი — подросток
მიზარდილი — взрослый, -ая, -ое
მიომამუე — игрок
მიომინება — терпение
მიოქმა — плач с причитаниями
მიოხონვა — потребность; требование
მიოხონობა — 1. рассказ, повесть
2. повествовать; расска-
зать
მიოკავშირე — союзный, -ая, -ое; союз-
ник
მიოკამათე — оппонент; выступающий
в прениях
მიოკარნახე — суфлер
მიოკეთე — доброжелатель
მიოკითხვა — 1. поклон;
2. наведаться (о чем-либо)
მიოკითხვამდე — до востребования
მიოკლე — короткий -ая, -ое
მიოლარე — кассир (-ша)
მიოლაყბე — болтун
მიოლოდინი — ожидание
მიომავალი — 1. предстоящий, -ая, -ее
будущий; будущность
2. идущий (сюда); еду-
щий
მიომაკვლავი — умирающий, -ая, -ее;
отмирающий; смертный
მიომბადება — приготовить; приготогле-
ние; подготовка
მიომუშავე — работник; рабочий
მიომღერალი — певец (-вица)

მომჩივანი — жалобщик
მომწყობი — устроитель
მომკირბე — бережливый, -ая, -ое;
экономный
მომხიბლავი — чарующий, -ая, -ее;
очаровательный
მომხრე — сторонник
მომხსენებელი — докладчик
მონა — раб; невольник, მონობა —
рабство
მონადირე — охотник
მონაკვეთი — отрезок
მონაწილე — участник
მომპყრობა — относиться; обращаться
(с кем-нибудь); обращение
მორთულობა — наряд; украшение,
убор
მორიგე — дежурный
მორიგი — очередной, -ая, -ое
მორიდებელი — застенчивый, -ая, -ое;
скромный
მორჩილი — покорный, -ая, -ое; пос-
лушный
მორცხვი — стыдливый, -ая, -ое;
застенчивый
მოსავალი — урожай
მოსავლიანი — урожайный, -ая, -ое
მოსაზრება — сообразить; соображе-
ние
მოსამართლე — судья
მოსამსახურე — 1. служащий
2. прислугა
მოსაწვევი — пригласительный
მოსახლეობა — население
მოსვენება — отдохнуть; отдых
მოსიყვარულე — любящий, -ая, -ее
მოსპობა — уничтожить; уничтожение
მოსწავლე — учащийся; ученик
მოტრფიალე — поклонник
მოტყუება — обмануть; надуть; под-
вести
მოუსვენარი — беспокойный, -ая, -ое;
неспокойный
მოქალაქე — гражданин (-нка)
მოქალაქეობა — гражданство
მოქმედება — действовать; действие
მოქმედი — действующий, -ая, -ее
მოღალატე — изменник

მოღვაწე — деятель
მოღვაწეობა — деятельность
მოცულობა — объём
მოძმე — братский, -ая, -ое
მოძრაობა — движение
მოძღვრება — учение
მოწაფე — ученик (-ца)
მოწვევა — пригласить; созвать;
приглашение
მოწინავე — передовик; передовой
მოწმე — свидетель
მოწმობა — свидетельство; удостове-
рение
მოწოდება — призвать; воззвание
მოწყალეობა — милосердие; подаяние
მოწყენილი — скучный, -ая, -ое
მოწყენილობა — скука
მოწყობილობა — устройство; обста-
новка; оборудование
მოქადრავე — шахматист
მოქიდავე — борец
მოხალისე — доброволец
მოხსენება — доклад; მოახსენებს — до-
ложит
მოხსენებითი — докладной, -ая, -ое
მოხუცებული, მოხუცი — старик,
(ქალი) — старухა
მოჯამაგირე — батрак
მევე — кислый, -ая, -ое
მრავალი — много; множество
მრავალნაირი — многообразный, -ая,
-ое
მრავალკამიერი — грузинская заздрав-
ная песня
მრავალრიცხოვანი — многочисленный,
-ая, -ое
მრავალფერი — разноцветный, -ая, -ое
მრავალფეროვანი — многообразный,
-ая, -ое
მრავალწილიანი — многодетный, -ая,
-ое
მრავალჯერ — много раз
მრავლობითი რიცხვი — множественное
число
მრგვალი — круглый, -ая, -ое
მრეცხავი — прачка
მრეწველი — промышленник
მრეწველობა — промышленность

მრისხანე — грозный, -ая, -ое; гневный
მრულე — кривой, -ая, -ое
მსახიობი — артист; актер; актрисა
მსახური — слугა
მსაჯი — судья
მსგავსად — подобно; вроде
მსგავსება — сходство
მსმენელი — слушатель
მსოფლიო — 1. мир; вселенная;
2. всемирный, -ая, -ое;
мировой
მსოფლმხედველობა — мировоззрение;
миросозерцание
მსროლელი — стрелок; стрелковый,
-ая, -ое
მსუბუქი — легкий, -ая, -ое
მსუნავი — жадный, -ая, -ое
მსუქანი — жирный, -ая, -ое; полный
მსხალი — груша
მსხვერპლი — жертва
მსხვილი — толстый, -ая, -ое; крупный
მსჯელობა — рассуждать; рассужде-
ние
მტარვალი — изверг; тиран
მტაცებელი — хищник; хищный, -ая,
-ое
მტერი — враг; неприятель
მტვერი — пыль
მტვრიანი — пыльный, -ая, -ое
მტკაველი — пядь
მტკიცე — прочный, -ая, -ое; крепкий;
твердый
მტრედი — голубь
მუდმივი — постоянный, -ая, -ое
მუნჯი — немой, -ая, -ое
მურაბა — варенье
მური — сажа
მუქარა — угроза
მუქთად — (нареч.) — даром
მუქთახორა — дармоед
მუქი — темный (цвет)
მუყაითი — прилежный, -ая, -ое
მუყაო — картон
მუშა — рабочий, -ая, -ее
მუშაკი — работник
მუშაობა — работать
მუშახელი — рабочая сила

მუშტი — кулак
მუტელო — живот; брюхо
მუხა — дуб
მუხლი — 1. колено
2. статья; параграф
მფრინავი — летчик
მქუხარე — громовой; მქუხარე ტაში —
бурные аплодисменты
მღერა — петь
მყუდროება — уют; тишина
მშენებელი — строитель
მშენებლობა — строительство
მშვენიერი — прекрасный, -ая, -ое;
прелестный; роскошный
მშვიდი — спокойный, -ая, -ое; тихий
მშვიდობიანი — мирный, -ая, -ое;
спокойный
მშვიდობით! — прощай!
მშიერი — голодный, -ая, -ое
მშიშარა — трус; робкий, -ая, -ое
მშობელი — родитель
მშობლიური — родной, -ая, -ое; ро-
дильский
მშრომელი — трудящийся; труженик
მჩავერელი — угнетатель
მცენარე — растение
მცირე — малый, -ая, -ое
მცირერიცხოვანი — малочисленный;
-ая, -ое
მცირეწლოვანი — малолетний, -ая, -ее
მცნება — заповедь
მცოდნე — знающий, -ая, -ее; знаток;
сведущий
მცხოვრები — житель
მძარცველი — грабитель
მძიმე — 1. тяжелый, -ая, -ое; трудный
2. запятая (грам.)
მძინარე — спящий, -ая, -ее
მძლავრი — сильный, -ая, -ое; могучий
მძლოლი — водитель
მწარე — горький, -ая, -ое
მწერალი — писатель
მწერი — насекомое
მწვანე — зеленый, -ая, -ое
მწვანელი — зелень (овощი)
მწვერვალი — вершина
მწიფე — зрелый, -ая, -ое; спелый

მწყობი — ряд; вереница
მწუხარება — скорбь; горесть; печаль
მწყემსი — пастух
მწყერი — перепёлка
მკედელი — кузнец
მკლე — худой, -ая, -ое; тощий
მხარე — страна; край; сторона
მხარეთმცოდნე — краевед
მხარი — плечо
მხატვარი — художник; живописец
მხატვრობა — живопись
მხატვრული — художественный, -ая, -ое; живописный
მხედარი — всадник; ездок; верховой
მხედველობა — зрение
მხედრობა — воинство
მხეცი — зверь
მხეცობა — зверство
მხიარულება — веселье
მხიარული — весёлый, -ая, -ое; радостный
მხნე — бодрый, -ая, -ое; энергичный
მხნეობა — бодрость
მხოლოდ (нареч.) — только; лишь
მხურვალე — горячий, -ая, -ее; пламенный

ბ

ბაბიჯი — шаг
ბაგავი — сор; мусор
ბადიმი — пир; пиршество
ბადირი — зверь; дикое животное
ბავთი — нефть; керосин
ბავი — лодка
ბავსადგური — порт
ბაზი — нежный, -ая, -ое
ბათელი — светлый, -ая, -ое
ბათესავი — родственник
ბათლად (нареч.) — ясно
ბათურა — лампочка
ბავადი — поток
ბავადული — ручей; ручеёк
ბაკლები — меньше; менее
ბაკლი — недостаток; дефект
ბაკრები — сборный, -ая, -ое; сводный
ბამვალი — серп
ბამდვილი — действительный, -ая, -ое; подлинный; настоящий

ბამეტანი — слишком
ბამი — роса
ბამრავლი — произведение
ბამცხვარი — печенье
ბაოსნობა — судоходство
ბაპერწკალი — искра
ბაპირი — берег; побережье
ბარავი — насаждение
ბარევი — смесь; смешанный
ბარკვევი — очерк
ბატრა — желать; желание
ბაფოტი — щепка
ბაღდი — наливный, -ая, -ое
ბაღები — сливки
ბაღველი — 1. жёлчь;
2. грусть (перен.)
ბაღვლიანი — унылый, -ая, -ое; грустный
ბაღმი — мина
ბაყინი — мороженое
ბაყოფი — плод
ბაყოფიერი — плодотворный, -ая, -ое; плодородный
ბაშთი — остаток
ბაჩქარევი — поспешный, -ая, -ое
ბაცარი — зола; пепел
ბაცნობი — знакомый, -ая, -ое
ბაცრისფერი — серый, -ая, -ое
ბაძვი — ель
ბაწარმოები — производный, -ая, -ое; произведение; сочинение
ბაწევარი — дробь
ბაწილაკი — частица
ბაწილი — 1. часть; доля;
2. отдел
ბაწილობრივი — частичный, -ая, -ое
ბაწლაკი — кишка
ბაწნავი — коса
ბაწყვეტი — отрывок
ბაჭერი — кусок; отрез
ბახატი — рисунок
ბახევარი — половина
ბახვამდის — до свидания
ბახშირი — уголь
ბაჯახი — топор
ბღობა — доверять; доверие
ბღობა — хотеть; хотение
ბეზა — воля

ბეზართვა — разрешение
ბეზბირობა — баловство
ბეზბისყოფა — воля
ბეღლი — сырой, -ая, -ое; свежий
ბეზვი — самка (животн.)
ბეკი — мизинец
ბეკნი — ребро
ბელა (нареч.) — медленно; тихо
ბელი — медленный, -ая, -ое; тихий
ბელ-ბელა — потихоньку
ბემსი — иголка
ბერგი — саженец; рассада
ბერვი — нерв
ბერწყვი — слюна
ბესვი — дыня
ბესტაინი — сырой, -ая, -ое
ბესტო — ноздря
ბეტა, ბეტავი — если бы
ბეხვი — навоз
ბიდაგი — почва
ბიავი — ветерок
ბიანგი — крокодил
ბილვარი — поток
ბიგოზი — орех
ბიდაყვი — локоть
ბიეთი — вещь
ბიკაპი — подборонок
ბიმუში — образец
ბისკარტი — клюв
ბისლი — туман
ბისლიანი — туманный, -ая, -ое
ბიშანი — 1. знак; примета;
2. балл; отметка;
3. мишень
ბიჭი — способность; дарование
ბიჭიერი — способный, -ая, -ое; даровитый; одарённый
ბიხრი — такса
ბიემბერი — ноябрь
ბიომერი — номер
ბორჩი — молодой, -ая, -ое; молоденький
ბოყიერი — плодородный, -ая, -ое; питательный
ბოხი — ковёр
ბუ — не, ბუ შვრები — не делай
ბუგეში — утешение

ბუთუ — разве; неужели
ბურავინ — никто
ბურაფერი — ничего
ბურც — ни, ბურც მე... — ни я...
ბუსხა — список; ведомость.

მ

ობი — плесень
ობობა — паук
ობოლი — сирота
ოდენობა — количество
ოდეს (нареч.) — когда
ოდესმე (нареч.) — когда-нибудь
ოდნავ (нареч.) — слегка; немножко
ოთახი — комната
ოთხი — четыре
ოთხშაბათი — среда
ოინი — прodelka
ოკეანე — океан
ოლქი — область
ომი — война
ორგვარი — двойкий, -ая, -ое
ორგული — неверный, -ая, -ое; вероломный
ორეული — двойник
ორთავა — двуглавый, -ая, -ое
ორთქლი — пар
ორთქლმავალი — паровоз
ორი — два
ორიანი — двойка
ორივე — оба
ორმავი — двойной, -ая, -ое
ორმო — яма
ორ-ორი — по два
ორპირი — двуличный, -ая, -ое
ორშაბათი — понедельник
ორწერტილი — двоеточие
ორჯერ — дважды; два раза
ოსტატი — мастер
ოსტატობა — мастерство
ოფლი — пот
ოფოფი — угод
ოქმი — протокол; акт
ოქრო — золото
ოქტომბერი — октябрь
ოლონდაც — лишь-бы
ოლონდ — только; оლონდ კი — лишь бы

ოცი — двадцать
ოცნება — мечта
ოხერა — охать
ოხუნჯი — шутник
ოჯახი — семья; семейство
ოჯახობა — семейство; перен. — жена
ოჯახური — семейный, -ая, -ое; домашний
ოპ! — (междом.) ох!

3

პეშანი — свидание
პეჭრობა — диспут; прения
პალო — колышек
პაპა — дед; дедушка
პარასკევი — пятница
პარკი — 1. кокон;
2. боб (раст.);
3. мешочек; кулёк;
4. парк
პარტია — партия
პასუხი — ответ
პატარა — маленький, -ая, -ое
პატარძალი — новобрачная
პატივისცემა — уважать; почитать; уважение; почесть
პატივმოყვარე — честолюбивый, -ая, -ое
პატივსაცემი — почтенный, -ая, -ое
პატივცემული — уважаемый, -ая, -ое
პატიოსანი — честный, -ая, -ое
პატიოსნება — честность, честь
პატრონი — хозяин; владелец
პაწაწა, პაწაწინა — крошка; малюсенький
პეპელა — бабочка; мотылёк
პერანგი — рубаха; сорочка
პეშვი — пригоршня
პილბილი — перец
პირადი — личный, -ая, -ое
პირადად — лично
პირადობა — личность
პირადმა — лицом вверх
პირდაპირ — прямо; напротив
პირვანდელი — первоначальный, -ая, -ое
პირველად — впервые; сперва

პირველი — первый, -ая, -ое
პირი — 1. рот; уста;
2. лицо (грам.);
3. острière, лезвие;
4. копия (бумаги)
პირიანი — честный, -ая, -ое
პირისახე — лицо; физиономия
პირისპირ — лицом к лицу
პირიქით — наоборот; напротив
პირმშო — первенец
პირნათლად — честно
პირობა — условие
პირობითი — условный, -ая, -ое
პიროვნება — личность
პიროვნული — личный, -ая, -ое
პირსახანი — умывальник
პირსახოცი — полотенце
პირუტყვი — животное; скотина
პირფერობა — лицемерие; лесть
პირქვე — лицом вниз; ничком
პირქუში — угрюмый, -ая, -ое
პოვნა — находить; найти; нахождение
პრანკია — кривляка
პრანკვა — кривляться; жеманиться;
жеманство
პრიალი — блеск
პრიალეზს — блестят
პურადი — хлебосольный; хлебосол
პური — хлеб
პურ-მარილი — хлеб-соль
პუკარი — строка.

3

ქამი — час, время
ქანგბადი — кислород
ქანგი — ржавчина; окись
ქანგიანი — ржавый, -ая, -ое
ქინი — прихоть; капризное желание
ქინიანი — капризный, -ая, -ое
ქრამული — галдёж
ქრეოლა, ქრუანტელი — дрожь
ქურნალი — журнал
ქლარუნი — бряцать; бряцание
ქლერა — звучать; звон; звучание

6

რა — что; кто; какой; как
რად — на что; для чего; зачем
რაზმი — отряд; команда

რათა (союз) — чтоб; чтобы
რაიმე — что-нибудь; какой-нибудь
რაინდი — рыцарь
რაიონი — район
რავი (союз) — раз
რავი ასე — раз
это так
რამდენი — сколько
რამდენიმე — несколько
რამდენჯერ (нареч.) — сколько раз
რამე — что-нибудь; что-либо
რანაირი — какой, -ая, -ое
რაოდენობა — количество; численность
რატომ — почему; отчего
რავა — подокожник
რაწამს (нареч.) — как только
რბილი — мягкий, -ая, -ое
რგოლი — кольцо; звено; кружок
რეგენი — тупица
რეცხვა — стирать; мыть; стирка
რვა — восемь
რვეული — тетрадь
რთული — сложный, -ая, -ое
რიგი — ряд; порядок; очередь
რიგისი — порядочный, -ая, -ое
რიგითი — порядковый, -ая, -ое
რიდე — вуаль
რით — чем
რიერაჟი — утренняя заря
რისხვა — гнев
რიცხვი — число; численность
რეალი — дуга; скоба
რეინა — железо
რეინიგზა — железная дорога
როგორ — как; каким образом
როგორი — какой; каков
როგორც (союз) — как
როდის (нареч.) — когда
როდისმე (нареч.) — когда-нибудь;
когда-либо
როკი — сук; сучок
რომ (союз) — что; чтобы
რომელი — который, -ая, -ое; какой
რომელი — когда
როცა — когда
რტო — ветвь; ветка
რუ — ручеёк
რუკა — карта
რუსეთი — Россия

რუსი — русский, -ая, -ое
რუნი — серый, -ая, -ое
რქა — рог
რქოსანი — рогатый, -ая, -ое
რჩევა — советовать; рекомендовать
совет
რჩეული — избранный, -ая, -ое
რძალი — невеста
რძე — молоко
რწმენა — вера; верование
რწყილი — блоха
რჯული — исповедание; вероисповедание.

6

საავადმყოფო — больница
საავიაციო — авиационный, -ая, -ое
საათი — часы; час
საამო, საამური — приятный, -ая, -ое
საამქრო — цех
საანგარიშო — счёты
საარსებო — жизненный, -ая, -ое; на-
сущный
საარჩევნო — избирательный, -ая, -ое
სააღრიცხვო — учетный, -ая, -ое
საბაბი — повод
საბავშვო — детский, -ая, -ое
საბანი — одеяло; покрывало
საბარგო — багажный, -ая, -ое
საბედისწერო — роковой, -ая, -ое
საბინაო — жилищный, -ая, -ое; квар-
тирный
საბოლოო — окончательный, -ая, -ое
конечный, заключительный
საბრძოლო — боевой, -ая, -ое
საბუთი — документ, доказательство
საბჭო — совет
საბჭოთა — советский, -ая, -ое
საგანგებო — нарочный; чрезвычай-
ный; особый
საგანი — предмет
საგარეო — внешний, -ая, -ое
საგეგმო — плановый, -ая, -ое
საგზაო — дорожный, -ая, -ое
საგზური — путёвка
საგმირო — героический, -ая, -ое
საგულისხმო — примечательный, -ая, -
-ое; важный

სად, სადა — где; куда
სადავე — вожжи
სადავო — спорный, -ая, -ое
სადაც (нареч.) — где; куда
სადაც არ უნდა იყოს — где бы то
ни было
სადგისი — шило
სადგომი — жилище; стоянка; помеще-
ние
სადგური — станция
სადილი — обед
სადმე (нареч.) — где-нибудь; где-ли-
бо; куда-нибудь
სადღეგრძელო — тост; заздравный
тост; здравница
საელჩო — общельство
საერთო — общий, -ая, -ее
საერო — светский, -ая, -ое
სავარძელი — кресло
სავსე — полный, -ая, -ое
საზამთრო — 1. арбуз;
2. зимний, -ая, -ее
საზეიმო — торжественный, -ая, -ое
საზიზღარი — гадкий, -ая, -ое; мерзкий
противный; отвратительный
საზომი — мера; мерило
საზღვაო — морской, -ая, -ое
საზღვარგარეთ — заграницей
საზღვარგარეთი — заграница
საზღვარი — граница; рубеж
სათავე — исток; начало
სათათბირო — совещательный, -ая, -ое
სათამაშო — игрушка; игральный
სათანადო — надлежащий, -ая, -ее;
должный, соответственный
სათაური — заглавие; заголовок
სათბობი — топливо; нагревательный
სათვალავი — счёт; счетный
სათვალე — очки
სათითური — напёрсток
სათხოვარი — просьба;
საიდუმლო — секрет; секретный; тай-
ный
საიმედო — надежный, -ая, -ое
საინი — тарелка
საინტერესო — интересный, -ая, -ое
საკითხი — вопрос
საკლავი — убойна; убойный скот

საკმაო — достаточный, -ая, -ое; удов-
летворительный
საკრები — 1. слагаемое (мат.)
2. сборный, -ая, -ое; собя-
рательный
საკუთარი — собственный, -ая, -ое
საკუთრება — собственность
საკუქნაო — чулан; кладовка
სალამი — привет
სალამური — свирель
სალარო — касса
სამაგიეროდ (нареч.) — взамен
სამარადისო — вечный, -ая, -ое
სამარე — могила
სამართალი — суд; право
სამართლიანი — справедливый, -ая, -ое
სამარილე — солонка
სამარცხვინო — позорный, -ая, -ое;
постыдный
სამაჭური — браслет
სამგზავრო — пассажирский, -ая, -ое;
походный
სამგლოვიარო — траурный, -ая, -ое
სამღივნო — секретариат
სამელნე — чернильница; чернильный
სამეურნეო — хозяйственный, -ая, -ое
სამეფო — царство; королевство
სამზარეულო — кухня; кухонный
სამთო — горный, -ая, -ое
სამი — три
სამიანი — тройка
სამინისტრო — министерство
სამკაული — украшение; наряд
სამკერდე — нагрудник
სამკითხველო — читальня
სამკუთხედი — треугольник
სამოთხე — рай
სამრავლი — множимое (мат.)
სამრეცხაო — прачечная
სამსახური — служба; услуга
სამუდამო — вечный, -ая, -ое
სამუშაო — работа; рабочий
სამყარო — вселенная; мир; мирозда-
ние
სამშაბათი — вторник
სამშვიდობო — мирный, -ая, -ое
სამშობლო — родина
სამძივარი — соболезнавание

სამხედრო — военный, -ая, -ое
სამხეტე — зверинец
სამხრეთი — юг
სანამ (нареч.) — пока; покамест; пре-
жде чем
სანამდე — до каких пор
სანახაობა — зрелище
სანახევროდ — наполовину
სანდო — надежный, -ая, -ое; верный
სანთელი — свеча
სანიმუშო — примерный, -ая, -ое
სანოვანე — провиант; провизия
საოლქო — областной, -ая, -ое
საოცარი — изумительный, -ая, -ое;
удивительный; поразительный
საპატიო — почётный, -ая, -ое; ува-
жительный
საპონი — мыло
საპყრობილე — тюрьма; темница
სარდალი — военачальник
სარდაფი — подвал
სართული — этаж
სარი — кол
სარკე — зеркало
სარკმელი — окошко; форточка; окно
სარტყელი — 1. пояс;
2. зона
სარჩევი — оглавление (книги)
სარჩენი — иждивенец
სარჩო — пропитание
სარჩული — подкладка
სასა — нёбо
სასაღილო — столовая; обеденный,
-ая, -ое
სასამართლო — суд
სასარგებლო — полезный, -ая, -ое
სასაფლაო — кладбище
სასაცილო — смешной, -ая, -ое; забав-
ный
სასახლე — дворец
სასეირო — потешный, -ая, -ое; забав-
ный
სასიამოვნო — приятный, -ая, -ое
სასიკვდილო — смертельный, -ая, -ое
სასიმინდე — кукурузник; кукурузный
ამბარ
სასიძო — жених

სასიხარულო — радостный, -ая, -ое
სასკოლო — школьный, -ая, -ое
სასოფლო — сельский, -ая, -ое
სასტიცი — суровый, -ая, -ое; жесто-
кий; строгий
სასტუმრო — гостиница
სასწავლო — учебный, -ая, -ое
სასწაული — чудо
სასწორი — весы
სასჯელი — наказание
სატევიარი — кинжал
სატრფილო — любовный, -ая, -ое
სატრფო — возлюбленный, -ая, -ое
სატუსალო — тюрьма
საუბარი — беседа; разговор
საუზმე — завтрак; закуска
საუკეთესო — наилучший, -ая, -ее
საუკუნე — век; столетие
საუნჯე — сокровище; клад
საურავი — пеня
საუცხოო — дивный, -ая, -ое; чудный;
чудесный
საფეთქელი — висок
საფეხური — ступень; подножка
საფრთხე — опасность
საფულე — бумажник; кошелек
საფუძველი — основание; основа
საქალაქო — городской, -ая, -ое
საქალო — женский, -ая, -ое
საქართველო — Грузия
საქმე — дело; занятие
საქონელი — 1. скот;
2. товар
საქციელი — поступок
სალამო — вечер
სალამოს (нареч.) — вечером
სალამური — ночной, -ая, -ое
საღებავი — краска; красильный, -ая,
-ое
სალი — здоровый, -ая, -ое; здоровый
(смысл)
საყელო — воротник
საყვარელი — любимец; любовник
(-იца)
საყვედური — выговор; упрек
საყვირი — гудок
საყინულე — ледник
საყრდენი — опора; опорный -ая, -ое

საყურე — серьга
საშაქრე — сахарница
საშინაო — домашний, -ая, -ое; обиходный
საშინელი — страшный, -ая, -ое; ужасный
საშიში, საშიშარი — опасный, -ая, -ое
საშუალება — средство; способ
საშუალო — средний, -ая, -ое
საჩვენებელი — показательный, -ая, -ое; указательный
საჩივარი — жалоба
საჩუქარი — подарок
საჩქარო — спешный, -ая, -ое; поспешный
საცდელი — опытный, -ая, -ое
საცვალი — бельё (нижнее)
საცოდავი — жалкий, -ая, -ое
საცოლე — невеста
საძირკველი — основание; фундамент
საწამლავე — отравა; яд
საწინდარი — залог
საწოლი — кровать;
საწყობი — склад
საქე — руль
საჭირო — нужный, -ая, -ое
საჭიროა — надо; нужно
საჭმელი — пища; кушанье; еда
სახალხო — народный, -ая, -ое
სახე — лицо; облик; образ; вид
სახელი — имя; название
სახელმწიფო — государство; государственный, -ая, -ое
სახელო — рукав
სახელოვანი — знаменитый, -ая, -ое
სახელოსნო — мастерская
სახელწოდება — наименование; название
სახლი — дом
სახსოვრად (нареч.) — на память
სახურავი — кровля; крыша; покров
სევდა — тоска; грусть
სეირი — забава; зрелище
სეირნობა — гулять; гулянье
სენი — болезнь; зараза
სესხი — заём
სემტემბერი — сентябрь
სველი — мокрый, -ая, -ое

სვეტი — 1. столб; колонна;
2. графа
სია — список; перечень
სიამოვნება — наслаждение; удовольствие
სიახლე — новизна
სიბნელე — темнота
სიბრძნე — мудрость
სიგელი — грамота
სიგრძე — длина; протяжение; длина
სიდიდე — величина
სივრცე — пространство
სიბოზო — теплота
სიბიხე — жидкость
სიკეთე — благо; добро
სიკვდილი — смерть
სილამაზე — красота
სიმაგრე — 1. укрепление; крепость;
2. твёрдость
სიმაგაცე — доблесть
სიმაართე — правда; правота
სიმდიდრე — богатство; состояние
სიმი — струна
სიმილი — кукурузა
სიმღერა — пение; песня
სიმძიმე — тяжесть
სინათლე — свет
სინამდვილე — действительность; подлинность
სინდისი — совесть
სინესტე — сырость
სიო — ветерок
სირბილი — бег; беготня
სირცხვილი — стыд; позор; срам
სისულელე — глупость; чепуха
სისუფთავე — чистота
სისქე — толщина
სისხლი — кровь
სისხო — толщина
სიტკბო — сладость (сладкий вкус)
სიტყვა — слово; речь
სიტყვიერება — словесность
სიღრმე — глубина
სიყვარული — любовь
სიჩუმე — молчание; тишина
სიცივე — холод
სიცილი — смех; смеяться

სიტოცხლე — жизнь; жить
სიტრუე — ложь
სიტხე — жара; жар
სიძე — зять
სიძვირე — дороговизна
სიძლიერე — могущество
სიძნელე — трудность
სიწყნარე — тишина; спокойствие
სიხარული — радость
სეამი — стул; скамья
სეკოლა — школа
სმენა — слушать; слух
სმენა — смирно!
სნეულემა — болезнь; недуг
სოკო — гриб
სორო — нора
სოფელი — деревня; село; селение
სპილო — слон
სრული — полный, -ая, -ое; совершенный
სრულიად (нареч.) — совсем; всецело
სრუტე — пролив
სტამბა — типография
სტრიქონი — строка
სტუმარი — гость
სულ (нареч.) — всего; итог; совсем
სულელი — дурак; дура; глупый
სული — душа; дух
სულიერი — 1. духовный, -ая, -ое
2. одушевленный, -ая, -ое
სულიკო — душечка; душенька
სულმოკლე — малодушный, -ая, -ое
სულწასული — нетерпеливый, -ая, -ое
სუნთქვა — дышать; дыхание
სუნი — запах
სურათი — снимок; картина
სურდო — насморк
სურვილი — желать; желание
სურსათი — продукты; продовольствие
სუსტად — слабо
სუსტი — слабый, -ая, -ое
სუფთა — чистый, -ая, -ое
სუფრა — стол; скатерть
სქელი — густой, -ая, -ое; толстый
სქესი — пол; род (грам.)
სწავლა — учить; учение; учёба
სწავლება — обучать; преподавать;

учить; преподавание; обучение; учение
სწავლული — ученый, -ая, -ое
სწორი — 1. ровный, -ая, -ое;
2. правильный, -ая, -ое
სწრაფად (нареч.) — быстро; поспешно
სწრაფი — быстрый, -ая, -ое; спешный
სხდომა — заседание
სხვა — другой, -ая, -ое; иной
სხვადასხვა — разный, -ая, -ое; различный
სხვათა შორის — между прочим
სხვაობა — различие; разность
სხვისი — чужой, -ая, -ое
სხივი — луч
სხივიანი — лучистый, -ая, -ое.

ბ

ტალახი — грязь
ტალღა — волна
ტანადი — стройный, -ая, -ое
ტანი — тело; туловище; корпус
ტანისამოსი, ტანსაცმელი — одежда; платье
ტანჯვა — мучить; истязать; мучение; мука; страдание
ტარი — ручка; древко; рукоятка
ტარო — початок кукурузы
ტაროსი — погода
ტაფა — сковорода
ტაში — аплодисменты
ტაშტი — таз
ტაბარი — храм
ტაბტი — 1. престол; трон;
2. кушетка; тахта
ტბა — озеро
ტერფი — стопа
ტეინი — мозг
ტვირთი — груз; ноша
ტივი — плот
ტილო — полотно; холст
ტირია — плакса; плаксивый, -ая, -ое
ტირილი — плакать; плач
ტიტკული — голый, -ая, -ое; нагой
ტკბილი — сладкий, -ая, -ое
ტკბილეული — сладости
ტივილი — боль
ტლანჯი — грубый, -ая, -ое

ტოლი — равный, -ая, -ое; ровесник
ტოლობა — равенство
ტომარა — мешок
ტომი — 1. племя;
2. том

ტოროლა — жаворонок
ტოტი — 1. ветвь; ветка;
2. рукав (реки);
3. лапа

ტრაბახა — хвастун; бахвал
ტრაბახი, ტრაბახობა — хвастаться
ტრიალი — вертеть; вращать; крутить;
вращение

ტურფა — прелестный, -ая, -ое; милый
ტურფა ქალი — красавица
ტუსალი — узник
ტუტუცი — глупый, -ая, -ое; невоспи-
танный

ტუჩი — губа
ტყავი — кожа
ტყე — лес

ტყვე — пленник; пленный
ტყვია — 1. пуля;
2. свинец

ტყუილი — ложь; неправда; вранье;
ложный

ტყუის — врёт

ტყუბი — двойня; близнецы.

უ

უადგილო — 1. без места;
2. неуместный, -ая, -ое;
неуместно

უაზრო — бессмысленный, -ая, -ое;
бестолковый; нелепый

უამრავი — несметный, -ая, -ое, бес-
численный

უანგარო — бескорыстный, -ая, -ое

უარესი — хуже; худший, -ая, -ее

უარი — отказ

უარის თქმა — отказать; отказаться;
отказ; отречение

უარყოფა — отрицать; отвергнуть;
отрицание

უადრესად (нареч.) — чрезвычайно

უახლესი — новейший, -ая, -ее

უახლოესი — ближайший, -ая, -ее

უბანი — участок; квартал

უბე — 1. пазуха;

2. залив; бухта

უბედურება — несчастье; бедствие

უბედური — несчастный, -ая, -ое

უბილეთო — безбилетный, -ая, -ое

უბრალე — 1. простой, -ая, -ое

2. невинный, -ая, -ое

უგემური — невкусный, -ая, -ое

უგულო — бессердечный, -ая, -ое; без-
душный

უგუნური — неразумный, -ая, -ое;
безрассудный

უდაბნო — пустыня

უდავო — неоспоримый, -ая, -ое; бес-
спорный; უდავოდ (нареч.) — бес-
спорно

უდარდელი — беззаботный, -ая, -ое;
беспечный

უდრის — равно; равняется

უენო — без языка; бессловесный

უეცარი — внезапный, -ая, -ое

უეცრად (нареч.) — вдруг; внезапно

უეჭველი — несомненный, -ая, -ое;
достоверный

უვარგისი — негодный, -ая, -ое; непри-
годный

უვიცი — невежда

უვიცობა — невежество

უვნებელი — безвредный, -ая, -ое;
невредимый

უზარმაზარი — огромный, -ая, -ое;
громадный; колоссальный

უზმოდ — натошак

უზნეო — безнравственный, -ая, -ое

უზომო — безмерный, -ая, -ое

უზრდელი — невежливый, -ая, -ое;
невежа

უთავბოლო — бестолковый, -ая, -ое

უთვისტომო — безродный, -ая, -ое

უთო — уют

უიმედო — безнадежный, -ая, -ое

უკან — сзади; позади; назад; **ვзад**;
обратно

უკანა — задний, -ая, -ее

უკანასკნელი — последний, -ая, -ее

უკანონო — незаконный, -ая, -ое;

беззаконный

უკაცრავად — извини; извините

უკეთესი — лучший, -ая, -ее

უკვე — уже; уж

უკიდურესი — крайний, -ая, -ее

უკუღმა — 1. обратный, -ая, -ое;
2. наоборот; наизнанку;
превратно

ულამაზო — некрасивый, -ая, -ое;
невзрачный

ულევაში — ус; усы

ულუფა — паёк; порция

უმანკო — непорочный, -ая, -ое; не-
винный

უმადლესი — верховный, -ая, -ое; выс-
ший

უმთავრესი — главнейший, -ая, -ее

უმი — сырой, -ая, -ое

უმიზნო — бесцельный, -ая, -ое

უმნიშვნელო — незначительный, -ая,
-ое; неважный

უმრავლესობა — большинство

უმუშევარი — безработный, -ая, -ое

უმცროსი — младший, -ая, -ее; -мень-
ший

უმჯობესი — лучший, -ая, -ее

უნამუსო — бессовестный, -ая, -ое

უნარი — способность; умение

უნარიანი — способный, -ая, -ое;

умелый

უნიკო — бездарный, -ая, -ое; неспо-
собный

უპატრონო — беспризорный, -ая, -ое

უპირო — безличный, -ая, -ое

ურემი — арба

ურო — молот

ურჩი — непослушный, -ая, -ое; непо-
корный

ურცხვი — бесстыдный, -ая, -ое; наг-
лый

უსათუოდ — безусловно; непременно

უსაქმო — бездельный, -ая, -ое

უსინდისო — бессовестный, -ая, -ое

უსულო — неодоушевлённый, -ая, -ое

უფასო — бесплатный, -ая, -ое; даро-
вой

უფლება — право

უფრო (нареч.) — более

უფროსი — 1. старший, -ая, -ее;

2. начальник

უქმე — праздничный день; праздник

უქმი — праздный, -ая, -ое; недействи-
тельный

უქნარა — бездельник, -ница

ულელი — ярмо

ულელტეხილი — перевал

უმნო — неприглядный, -ая, -ое; не-
красивый

უცბად (нареч.) — вдруг; сразу; вне-
запно

უცნობი — незнакомый, -ая, -ое; не-
знакомец

უცოლო — неженатый; холостой

უცხო — иностранный, -ая, -ое; чуж-
жий

უცხოეთი — заграница

უცხოელი — иностранец, -нка

უწინ (нареч.) — прежде; раньше

უწყისი — ведомость

უკეთუ — неумный, -ая, -ое; безум-
ный

უხეში — грубый, -ая, -ое

უხვი — обильный, -ая, -ое

უხუცესი — старейший; старший

უჯრა — выдвигной ящик

უჯრელი — 1. клетка;

2. ячейка

უჯრდიანი — клетчатый, -ая, -ое

უპაერო — безвоздушный, -ая, -ое.

ფ

ფაბრიკა — фабрика

ფანქარი — карандаш

ფანჯარა — окно

ფარანი — фонарь

ფარგალი — циркуль

ფარლა — занавес; штора

ფარულე — лоток; ларёк; навес

ფართო — широкий, -ая, -ое;

просторный

ფართობი — площадь; საცხოვრებელი

ფართობი — жилая площадь

ფარი — шит

ფარული — тайный, -ая, -ое; скрытый

ფასი — цена

ფასიანი — ценный, -ая, -ое; платный

ფაფა — каша

ფაფარი — грива
ფაქიზი — опрятный, -ая, -ое; чистый
ფაცხა — плетёная изба; шалаш
ფეიქარი — ткач; ткачиха; текстиль-
щик, -ца
ფენა — слой; пласт
ფერადი — цветной, -ая, -ое; красоч-
ный
ფერი — цвет; окраска
ფესვი — корень
ფეხბურთი — футбол
ფეხი — нога
ფეხით — пешком
ფეხსაცმელი — обувь
ფეხშიშველი — босоногий, -ая, -ое;
босой
ფილა — плита; плитка
ფილტი — лёгкое
ფინჯანი — чашка
ფირფიტა — пластинка
ფიქრი — думать; мыслить; дума;
размышление
ფიცარი — доска; дощечка
ფიცი — присяга; клятва
ფიცხი — вспыльчивый, -ая, -ое; пыл-
кий
ფიქვი — сосна
ფოთოლი — лист (дерева)
ფოლადი — сталь
ფოლაქი — пуговица
ფოსტა — почта
ფოსტალიონი — почтальон
ფრთა — крыло
ფრთიანი, ფრთოსანი — крылатый, -ая,
-ое
ფრთხილი — осторожный, -ая, -ое
ფრიად (нареч.) — весьма; очень
ფრიადოსანი — отличник
ფრინველი — птица
ფრჩხილი — 1. ноготь;
2. скобки (мн.)
ფსკერი — дно; донышко
ფული — деньги
ფუნჯი — кисть; кисточка
ფური — самка; корова
ფურნე — пекарня
ფურცელი — лист; лепесток
ფუსფუსი — суета

ფუტკარი — пчела
ფუქსაგატი — пустой человек
ფუქე — основа; основание
ფუქილი — мука
ფხვნილი — порошок
ფხველი — трезвый, -ая, -ое; бодрый;
бдительный.

3

ქათამი — курица
ქათინაური — комплимент
ქალაქი — город
ქალაქური — городской, -ая, -ое
ქალბატონი — госпожа; барыня
ქალი — женщина
ქალიშვილი — девушка; дочь; дочка
ქალწული — девица; девушка
ქამარი — пояс
ქანდაკება — статуя; скульптура
ქანდარა — галёрка
ქარბუქი — буран; выюга; метель
ქართველი — грузин
ქართული — грузинский, -ая, -ое
ქარი — ветер
ქარხანა — завод
ქარქაში — ножны
ქაფი — пена
ქალაღი — бумага
ქება — хвалить; хвала
ქედი — хребет; горный хребет
ქერქი — кора; корка
ქერცილი — чешуя
ქვა — камень
ქვაბი — котёл
ქვანახშირი — каменный уголь
ქვედა — нижний, -ая, -ое; нижней
ქვევიდან — снизу
ქვევით — вниз; внизу; под
ქვეითად — пешком; пеший
ქველმოქმედი — благотворитель
ქვემდებარე — подлежащее (грам.)
ქვემეხი — орудие
ქვემო — нижний, -ая, -ое
ქვეყანა — страна; свет; мир
ქვეყნიერება — свет; мир
ქვეშ (нареч.) — под; внизу
ქვეშაგები — постель

ქვეშევრდომი — подданный, -ая, -ое
ქვითი — рыдать; рыдание
ქვირი — икра
ქილა — банка
ქინძისთავი — булавка
ქირა — плата (наёмная)
ქლიავი — слива
ქმარი — муж; супруг
ქმრიანი — замужняя
ქოთან — горшок (глиняный)
ქოლგა — зонтик; зонтик
ქონება — 1. иметь;
2. имущество; состояние;
добро
ქონი — сало; жир
ქორი — ястреб
ქორფა — свежий, -ая, -ое; молодой;
молодённый
ქორწილი — свадьба
ქოჩობი — чуб; хохол
ქოხი — хижина; изба
ქრთამი — взятка
ქსელი — сеть
ქსოვილი — ткань; материя
ქული — шапка; фуражка; шляпа
ქუთუთო — веко
ქულა — очко
ქურდი — вор
ქუჩა — улица
ქუხილი — гром
ქცევა — 1. поступать; вести себя; по-
ступок;
2. обращать; превращать; об-
ращение
3. льёт; льётся (вода)
4. версия (грам.)

ლ

ლაბაბი — двойной подбородок
ლაძე — ночь
ლამურა — летучая мышь
ლარი — жёлоб
ლარიბი — бедный, -ая, -ое; бедняк
ლადალი — вопить
ლელე — речка
ლერი — 1. стержень;
2. штука

ღერო — стель
ღერძი — зсь
ღვარი — поток
ღვაწლი — заслуга; подвиг
ღვინო — вино
ღია — открытый, -ая, -ое
ღია ბარათი — открытка
ღილი — пуговица; кнопка
ღილინი — негромкое пение (про себя)
ღმუილი — вой; выть; выть
ღობე — плетень; забор
ღონე — сила; усилие
ღონიერი — сильный, -ая, -ое; могу-
чий; силен
ღორი — свинья
ღრიალი — рев; реветь; орать
ღრმა — глубокий, -ая, -ое
ღრუ — полость (анат.)
ღრუბელი — туча; облако
ღრუბლიანი — облачный, -ая, -ое
ღრძილი — десна
ღუმელი — печь; печка
ღუმუნი — ворковать; воркованье.

ს

სამი — ничья
სამირა — целина
სანა — нива; поле
სანწი — рог
საყანი — галдеть; галдѣж
საყაჩო — полевой мак
საჩალი — разбойник
საბა — челюсть
სლა — переплёт; папка
სელი — 1. горло; шейка;
2. перешеек
სელ-სური — горло и ухо
სევი — ворона
სევილი — цветок
სევალი (местном.) — все; весь
სეველი (нареч.) — везде; всюду
სევილი — сыр
სევილი — желтый, -ая, -ое
სევილი — кричать; крик; рев
სენე — морозить; мороз; стужа
სინელი — лёд
სინულოვანი — ледниковый, -ая, -ое;
ледовитый

ყიყინი — квакать; гоготать; кваканье
ყლორტი — побег
ყმა — крепостной (-ая)
ყმაწვილი — юноша; молодой
ყოველთვის (нареч.) — всегда
ყოველი (местоим.) — каждый, -ая,
-ое; всякий
ყოველწლიური — ежегодный, -ая, -ое
ყოფა — быть; быт
ყოფა-ცხოვრება — быт
ყოფაქცევა — поведение
ყოფიერება — бытие
ყოფილი — бывший, -ая, -ее
ყოფნა — быть; пребывать; находиться;
бытие; пребывание
ყოყმანი — колебаться; колебание;
раздумье
ყოჩალი — молодец!
ყრილობა — съезд
ყრუ — глухой, -ая, -ое
ყრუ-მუხი — глухонемой, -ая, -ое
ყუთი — ящик; ларец
ყულაბა — кружка; копилка
ყუმბარა — бомба
ყურადღება — внимание
ყურე — залив
ყური — ухо
ყურმახვილი — с острым слухом
ყურს აკლია — он плохо слышит
ყურძენი — виноград.

შ

შაბათი — суббота
შადრევანი — фонтан
შავი — 1. черный, -ая, -ое
2. черновик; черновая
შალი — шаль; шерстяной
შარვალი — брюки; шаровары
შარშან (нареч.) — в прошлом году
შაური — пять копеек
შაქარი — сахар
შაქრიანი — с сахаром; сахарный
შეგნება — сознать; понять; сознание
შეგნებული — сознательный, -ая, -ое
შეგრძნება — ощущать; ощущение
შედარება — сравнить; сравнение
შედარებით — сравнительный, -ая, -ое;
относительный

შეგება — состоит, состоится
შეგენილი — составленный, -ая, -ое
составной
შეგენილობა — состав
შედეგი — результат; итог
შეერთება — соединить; присоединить;
соединение; присоединение; сложе-
ние
შეველა — зайти; заехать; заход; заезд
შეთავსება — совместить; совмещение
შეთანხმება — согласовать; договорить-
ся; соглашение
შეთქმულება — заговор
შეიძლება — можно; может быть; воз-
можно
შეკერვა — сшить
შეკერილი — сшитый, -ая, -ое
შეკითხვა — запросить; задать вопрос;
запрос
შეკრება — 1. собрать; набрать; соби-
рание; сбор;
2. сойтись; съехаться; слёт;
3. сложить; сложение (ма-
тем.)
შემასმენელი — сказуемое (грам.)
შემდგენელი — составитель
შემდეგ (нареч.) — после; потом;
затем; дальше
შემდეგი — следующий, -ая, -ее
შემდეგნაირად — следующим образом
შემეცნება — познание
შემთხვევა — случай; приключение;
происшествие
შემთხვევით (нареч.) — случайно
შემნახავი, შემნახველი — хранитель;
сохраняющий შემნახველი სალარო
сберегательная касса
შემოკლება — сократить; сокращение
შემოკლებით (нареч.) — вкратце
შემოსავალი — доход; приход
შემოსავლიანი — доходный, -ая, -ое
შემოქმედება — творчество
შემოქმედებით — творческий, -ая, -ое
შემოქმედი — творец; создатель
შემქმნელი — создатель
შემჩნევა — заметить; подметить;
замечание

შემცდარი — ошибочный, -ое; -ая, -ო-
неверный,
შემწვარი — жаренный, -ая, -ое; жаре-
ное
შენ — ты (тебя; тебе)
შენაკადი — приток
შენახვა — 1. сохранить; сберечь; со-
хранение
2. содержать (семью); со-
держание
შენი — твой; твоя; твоё
შენი ჭირიმე — (не переводится) слу-
жит выражением большой любви;
дословно: твое горе (твой недуг)
мне
შენობა — здание; строение
შესავალი — 1. вход; въезд; входной,
-ая, -ое
2. введение; вступление
3. вступительный, -ая, -ое
შესართავი — устье
შესასვლელი — вход; входной, -ая, -ое
შესატანი — взнос
შესახებ (послелог) — о; об; про; отно-
сительно
შესახვევი — 1. переулок
2. перевязочный, -ая, -ое
შესდექ! — стой!
შესვლა — 1. войти; зайти; заехать;
вход; вхождение; въезд
2. поступить (в школу); по-
ступление
შესრულება — выполнить; исполнить;
выполнение
შესყიდვა — скупить; скупка
შესწავლა — изучить; изучение
შესწორება — исправить; поправить;
исправление
შეტევა — наступить; наступление;
приступ
შეუპოვარი — упорный, -ая, -ое
შეუპოვრად — упорно
შეურაცხყოფა — оскорбить; обидеть;
оскорбление
შეუძლია — может
შეფარდება — отношение
შეფასება — оценить; оценка
16.

შექმნა — образовать; создать; образо-
вание; создание; сотворение
შელავათი — льгота
შეყვარებული — влюблённый, -ая, -ое
შეშა — дрова
შეშინება — напугать; утратить
შეტენა — соблазнить; искушение
შეტემა — ошибка; погрешность
შექმა — съесть; поесть
შეხე! შეხედ! — смотри! взгляни!
შეხება — коснуться; затронуть; до-
тронуться; прикоснуться; прикосно-
вание; осязание
შეხედულება — взгляд; мнение
შეჯიბრება — соревноваться. соревно-
вание
შეება — облегчение
შეებულება — отпуск
შეველა — помочь; спасти; помощь
შვილი — дитя; сын; дочь
შვილიშვილი — внук (-чка)
შთაბეჭდილება — впечатление
შთამომავალი — потомок
შიგნობ — внутри; внутрь
შიდა — внутренний, -ая, -ее
შიკრიკი — курьер; вестовой; рассыл-
ный
შიშნა — голод
შინ — дома; домой
შინაარსი — содержание
შინაგანაწესი — правила внутреннего
распорядка
შინაგანი — внутренний, -ая, -ее
შინაური — домашний, -ая, -ее
შიშველი — голый, -ая, -ое; нагой
შიში — страх; боязнь; испуг
შინა — приятность; краса
შინაინი — красивый, -ая, -ое; прият-
ный с виду
შინა — родить; рождать; рождение;
рождество
შირეული — далекий, -ая, -ое; дальний
შირისდებულო — междометие (грам.),
შირისმკვირვებელი — дальновидный, -ая,
-ое
შირობა — труд
შირობაღმ — трудовой, -ая, -ое
შირობითი — трудовой, -ая, -ое

შრომისმოყვარე — трудолюбивый, -ая, -ое

შუა — 1. средний, -ая, -ее
2. середина
3. среди; между; посреди (послелог)

შუაგული — середина

შუადღე — полдень

შუაზე — пополам; посередине

შუალამე — полночь

შუბლი — лоб; чело

შური — зависть

შურიანი — завистливый, -ая, -ое; завистник

შურისძიება — мстить; отомстить
мечь; мщение

შუქი — луч; свет

შუქურა — маяк

შუღლი — вражда; усобица

შუშა — 1. склянка

2. стекло

შხამი — яд

შხამიანი — ядовитый, -ая, -ое.

ჩ

ჩაი — чай

ჩალა — солома

ჩანართი — вставка; вкладка

ჩანასახი — зародыш; зачаток

ჩანგალი — вилка

ჩანგი — лира

ჩანთა — сумка; ранец

ჩანჩქერი — водопад

ჩარჩო — рама; оправა

ჩარხი — станок

ჩაქუჩი — молоток; молот

ჩემი — мой; моя; мое

ჩეჭმა — сапог

ჩეხარი — тряпка

ჩევევა — навык

ჩეენი — наш, наша, наше

ჩეენიანები — наши

ჩეეულება — обычай; обряд; привычка

ჩეეულებრივ — обыкновенно; обычно

ჩივილი — жаловаться; жалоба

ჩითი — ситец

ჩინებული — отличный, -ая, -ое; великолепный

ჩინეთი — Китай

ჩირგვი — куст

ჩირი — сушёные фрукты

ჩირქი — гной

ჩიტი — птичка

ჩიხი — тупик

ჩლუნგი — тупой, -ая, -ое

ჩონგური — чонгури (муз. струн. инструмент)

ჩონჩხი — скелет; костяк

ჩრდილი — тень

ჩრდილო — северный, -ая, -ое

ჩრდილოეთი — север

ჩუმი — молчаливый, -ая, -ое; тихий

ჩურჩული — шептать; шёпот

ჩუხჩუხი — журчать; журчание

ჩქარი — быстро; скоро; скорей

ჩქარი — быстрый, -ая, -ое; скорей

ჩქარობს — спешит; торопится

ჩხარუნი — бряцать; звякать; бряцание

ჩხირი — палочка; хворостинка

ჩხუბი — драться; драка

ც

ცა — небо

ცალი — штука; экземпляр; один из двух равных предметов

ცალკე — отдельно

ცალმხრივი — односторонний, -ая -ее

ცალ-ცალკე — врознь; порознь

ცარიელი — порожний, -ая, -ее

ცარცი — мел

ცაცვი — липа

ცაცვა — дрожать; трепетать; дрожь; дрожание; трепет

ციებრება — коварство; хитрость

ციერი — коварный, -ая, -ое; лукавый

ცლა — 1. испытывать

2. стараться; старание; попытка

3. ждать; ожидани

ცდება — 1. ошибается

2. отвлекается от работы

ცეკვა — танцевать; плясать; танец; пляска

ცელქი — шалун; шалунья

ცემა — бить; побить; битьё; биение

ცერი — большой палец

ცეცხლი — огонь

ცეცხლიანი — огненный, -ая, -ое

ცვი — роса; капля

ცივა — салазки; санки

ცილა — пядь

ციება — лихорадить; лихорадка

ცივა — холодно

ცივი — холодный, -ая, -ое

ცილა — белок

ცისკარი — утренняя заря

ცისფერი — голубой, -ая, -ое

ციური — небесный, -ая, -ое

ციფრა — цифра

ციცაბო — крутой, -ая, -ое; отвесный

ციცინათელა — светлячок

ციხე — крепость; тюрьма

ცნება — понятие

ცნობა — узнавать; признавать; весть; известие; сведение; сообщение; справка

ცნობარი — справочник

ცნობიერება — сознание

ცნობილი — известный, -ая, -ое

ცნობისმოყვარე — любопытный, -ая, -ое

ცოდვა — грех

ცოდნა — знать; ведать; знание

ცოლი — жена; супруга

ცოლიანი — женатый

ცოლ-შვილი — семья (жена и дети)

ცომი — тесто

ცოტა (нареч.) — мало; немного

ცოტაოდენი — кое-какой; немного

ცოტა რამ — кое-что

ცოტ-ცოტად (нареч.) — понемногу.

ცოფიანი — бешеный, -ая, -ое

ცოცხალი — живой, -ая, -ое

ცოცხი — метла; веник

ცრემლი — слеза

ცრუ — лживый, -ая, -ое; ложный;

лжец; лгун

ცუდად (нареч.) — плохо; дурно; худо

ცული — плохой, -ая, -ое; нехороший

ცული — топор

ცური — вымя

ცეკიტი — проворный; шустрый

ცხადად (нареч.) — наяву; явно

ცხარე — острый, -ая, -ое; (на вкус)

ცხელა — жарко

ცხელი — жаркий, -ая, -ое; горячий

ცხენი — лошадь; конь

ცხენოსანი — всадник; ездок

ცხვარი — овца

ცხვირი — нос

ცხვირსახოცი — носовой платок

ცხიმი — жир

ცხოველი — животное

ცხოველური — животный

ცხოვრება — жить; жизнь; житьё

ცხრილი — таблица.

ძ

ძალა — сила; усилие

ძალადობა — насилие

ძალაუფლება — власть

ძალდატანება — принуждение; насилие

ძალზე — очень

ძალით — силой; насильно

ძალ-ღონე — сила

ძარღვი — жила; жилка

ძარღვიანი — жилистый, -ая, -ое

ძაფი — нить; нитка

ძაღლი — собака

ძაბა — траур

ძახილი — звать; зов

ძახილის ნიშანი — восклицательный знак

ძე — обозначение мужского пола

ივანეს ძე — Иванович

ძეგლი — памятник; монумент

ძეხვი — колбаса

ძვალი — кость

ძველად (нареч.) — в старину; в древности

ძველებური — старинный, -ая, -ое

ძველი — древний, -ая, -ее; старый

ძვირი — дорогой, -ая, -ое

ძვირობა — дороговизна

ძვირფასი — драгоценный, -ая, -ое; дорогой

ძვრა — сдвиг

ძილი — сон

ძირეული — низовой, -ая, -ое; корневой

ძირი — 1. корень

2. дно

პოდნოჟიე

4. подошва; подмётка

ძირითადი — основной, -ая, -ое; коренной
ძირს (нареч.) — вниз; внизу; наземь; долой!
ძიბა — кормилица
ძლიერ (нареч.) — очень; весьма
ძლიერი — сильный, -ая, -ое; могучий; мощный
ძლივს (нареч.) — едва; еле; чуть
ძმა — брат
ძმარი — уксус
ძმობილი — названный брат; побратим
ძნა — сноп
ძნელი — трудный, -ая, -ое
ძონძი — вегошь
ძრავა — мотор; двигатель
ძროხა — корова
ძუ — самка
ძუნწი — скупой, -ая, -ое; скряга
ძუძუ — грудь (женская)
ძუძუმწოვარი — млекопитающиеся
ძუძუმწოვარი ბავშვი — грудной ребёнок
ძლოლა — вести; идти во главе

წ

წაბლი — каштан
წამალი — лекарство
წამება — мучить; терзать; мучение; мука; пытка
წამი — секунда; миг
წამისწამ — поминутно
წამოწყება — затеять; предпринять; затея
წამწამი — ресница
წამხდარი — испорченный, -ая, -ое
წარბი — бровь
წარმატება — успех!
წარმატებით (нареч.) — успешно
წარმოდგენა — представить; вообразить; представление
წარმოება — производить; производство
წარმოშობა — произойти; возникнуть; ут; порождение; происхождение
წარსული — прошедший, -ая, -ее; прошлое; былое
წარჩინება — отличие

წარჩინებული — отличный, -ая, -ое; знатный
წარწერა — надпись
წახალისება — поощрить; поощрение
წახნავი — грань
წებო — клей
წევრი — член (общества)
წელი — 1. поясница; талия
2. год — (წელიწადი)
წელს (нареч.) — в этом году
წერა — писать; писание
წერა-კითხვა — грамота; грамотность
წერილი — письмо; статья
წერო — журавль
წერტილი — точка
წესდება — устав
წესი — 1. правило; порядок
2. обряд
წესიერება — порядочность
წესიერი — порядочный, -ая, -ое; приличный
წესრიგი — порядок
წესწყობილება — строй
წვალება — мучить; терзать; мучение
წვევამდელი — допризывник
წვეთი — капля
წვენი — сок; подливка
წვერი — 1. борода
2. кончик; острей; верхушка
წვერ-ულვაში — борода и усы
წვეულება — званый обед (ужин)
წვივი — голень
წვიბა — дождь
წვიბიანი — дождливый, -ая, -ое
წვიბს — дождь идёт
წვირილი — мелкий, -ая, -ое; тонкий
წვირილმანი — мелочь; мелочный
წიბო — ребро
წიგნავი — книжка
წიგნი — книга
წიგნიერი — грамотный, -ая, -ое
წითელი — красный, -ая, -ое
წილადი — дробь; дробный, -ая, -ое
წილი — часть; доля; жребий
წინა (нареч.) — вперёд; впереди
წინააღმდეგ — напротив; против; вопреки
წინაგაძნობა — предчувствие

წინადადება — 1. предложение (внести предложение)
2. предложение (грам.)
წინათ (нареч.) — раньше; прежде
წინამძღვარი — настоятель
წინამძღოლი — предводитель
წინანდელი — прежний, -ая, -ее
წინაპარი — предок; родоначальник; прародитель
წინასწარ (нареч.) — наперёд; предварительно; заранее; заблаговременно
წინდა — носок. წინდები — носки
წინდაწინ (нареч.) — наперёд; заранее
წინდებულო — предлог (грам.)
წინსაფარი — фартук; передник
წინსვლა — прогресс
წისქვილი — мельница
წიწავა — перец
წიწილა — цыплёнок
წლისთავი — годовщина
წლიური — годовой, -ая, -ое
წლოვანება — возраст
წმინდა — чистый, -ая, -ое
წოდება — 1. сословие
2. звание
წოდებრივი — сословный, -ая, -ое
წრე — 1. круг; кружок
2. среда
წუთი — минута
წუთიერი — минутный, -ая, -ое
წუნი — брак
წურბელა — пиявка
წუწუნი — нить; хныкать; сетовать
წუხელ (нареч.) — прошлой ночью
წყალი — вода
წყალობა — милость
წყალსადენი — водопровод
წყალწყალა — водянистый, -ая, -ое; жидкий
წყარო — родник; источник
წყება — ряд
წყვილი — пора; парный
წყლული — язва
წყნარი — тихий, -ая, -ое; смирный; спокойный
წყობილება — строй; порядок
წყურვილი — жажда
წყურია — жаждет, хочет пить.

ჭა — колодец
ჭაბუკი — юноша; парень
ჭაღი, მჭაღი — кукурузный хлеб; чурек
ჭარაკი — шахматы
ჭალა — роща; прибрежный лес
ჭამა — есть; кушать
ჭანჭუტი — чанчури (слива)
ჭაობი — болото
ჭაობიანი — болотистый, -ая, -ое
ჭალარა — седой, -ая, -ое; седина
ჭალი — люстра
ჭაჭა — почка; почки (мн.)
2. виноградные выжимки
ჭერი — потолок
ჭერქვეშ — под кровлей
ჭექა — греметь; гром
ჭემპარტად (нареч.) — истинно; поистине
ჭემპარტება — истина
ჭემპარტი — истинный, -ая, -ое
ჭვავი — рожь
ჭვარტლი — копать
ჭია — червь
ჭიანური — чянури (муз. струнный инструмент)
ჭიანჭველა — муравей
ჭილაობა — бороться. ჭილილი — борьба
ჭილობი — цинковка
ჭიკა — бес; чёртик
ჭიკარი — крапива
ჭირვეული — капризный, -ая, -ое; упрямый
ჭირი — чума; мор
ჭირისფალი — родственники, близкие умершего
ჭირახული — урожай
ჭიქა — стакан
ჭიქარი — ворота
ჭკვანი — умный, -ая, -ое; умница
ჭკუა — ум; рассудок
ჭლექი — туберкулёз; чахотка
ჭორი — сплетня
ჭორიანა — сплетник (-ца)
ჭორფლი — веснушки

ჭოტი — филин
კრა — резать; рубить; резка; рубка
კრა-კერვა — кройка и шитьё
კრელი — пёстрый, -ая, -ое
კრილობა — рана
კრიჭინა — сверчок
კრიჭინი — скрип; скрипеть
კურკელი — посуда; сосуд
კუჭყი — грязь; нечистота
კუჭყიანი — грязный, -ая, -ое; нечисто-плотный.

ბ

ბაგსი — мох
ბაზვა — чертить; черчение; линование
ბაზი — линия; черта
ბალათი — халат; блуза
ბალასი — чистый, -ая, -ое; ბალასი ოქრო — чистое золото
ბალი — родимое пятно; родинка
ბალიზა — ковёр
ბალსი — народ
ბალხოსანი — народник
ბალხური — народный, -ая, -ое
ბანა — период; эпоха
ბანგრძლივი — продолжительный, -ая, -ое; долгий; длительный
ბანდახან — (нареч.) — иногда
ბანი — время; пора; возраст
ბანმოკლე — кратковременный, -ая, -ое; недолгий
ბანძარი — пожар
ბანჯალი — кинжал
ბარატი — токарь
ბარაჩო — леса (на строительстве)
ბარბი — жадный, -ая, -ое; алчный
ბარვეზი — пробел
ბარი — бык; вол
ბარისხი — степень; качество; сорт
ბარხარი — хототать; хохот
ბარჯი — расход; издержка; затрата
ბასიათი — характер
ბაფანგი — капкан; ловушка
ბაბა — глотка; пасть
ბახვი — лук
ბბო — телёнок
ბე — дерево
ბედი — вид

ბევი — овраг; ложбина
ბევიანი — аллея
ბელბარგი — ручной багаж
ბელგარჯილობა — ручной труд
ბელგაშლილი — щедрый, -ая, -ое
ბელთათმანი — перчатка
ბელი — 1. рука; ручка
2. почерк
ბელისგული — ладонь
ბელისმომწერი — подписчик
ბელის მოწერა — подписать; подписаться; подписка; подпись
ბელისუფლება — власть
ბელმძღვანელი — руководитель
ბელმწიფე — государь
ბელნაწერი — рукопись
ბელობა — ремесло; занятие
ბელოვანი — художник; работник искусства
ბელოვნება — искусство
ბელოვნური — искусственный, -ая, -ое
ბელოსანი — ремесленник; мастер
ბელსაბანი — рукомойник
ბელსაქმე — рукоделие
ბელსაწყო — прибор; инструмент
ბელსახოცი — салфетка
ბელფასი — заработная плата
ბელშეკრულება — договор
ბელწერილი — расписка
ბეობა — ущелье
ბერხემალი — хребет; позвоночный столб
ბერხი — 1. пила
2. сноровка; уловка; приём
ბე-ტყე — лесной материал; лес
ბეხილი — фруктовое дерево; фруктовый сад
ბვალ (нареч.) — завтра
ბვრელი — дыра; отверстие
ბილი — мост
ბიზილალა — икра
ბილეული — фрукты
ბილი — фрукт; фрукты
ბმა — голос, звук, молва
ბმალი — сабля, шашка
ბიფათი — опасность
ბმაჟალა (нареч.) — громко; громогласно
ბმაური — шум
ბმელეთი — суша; континент

ბმელი — сухой, -ая, -ое
ბმის უფლება — право голоса
ბმოვანი — 1. гласный, -ая, -ое
2. звуковой -ая, -ое
ბნიერი — пожилой, -ая, -ое
ბნოვანება — возраст
ბომალდი — корабль
ბორბალი — пшеница
ბორცი — мясо
ბორხი — гортань
ბოტბა — хвала; ода
ბოხვა — ползать; ползание
ბრაპი — обрыв; овраг
ბროვა — стая (волков)
ბსნარი — раствор
ბტომა — прыгать; прыганье
ბთუშაბათი — четверг
ბთოწლედი — пятилетка
ბუმარა — шут; шутник
ბურდა — мелкие деньги
ბუჭუჭი — кудрявый, -ая, -ое; курчавый
ბშირალ (нареч.) — часто
ბშირი — частый, -ая, -ое; густой.

ჯ

ჯაღო — волшебство; колдовство
ჯაგრი — горе; печаль
ჯაგრიანი — озабоченный, -ая, -ое; обеспокоенный
ჯაგვანი — панцирь; броня
ჯალათი — палач
ჯამაგირი — жалованье; оклад
ჯამბაზი — акробат; паяц
ჯამი — 1. сумма; итог
2. миска, чашка
ჯანი — здоровье; сила
ჯანმრთელი, ჯანსალი — здоровый, -ая, -ое
ჯანმრთელობა — здоровье
ჯარი — армия; войско
ჯარიმა — штраф
ჯარისკაცი — солдат
ჯაშუში — шпион
ჯაშუშობა — шпионить; шпионаж
ჯაჭვი — цепь
ჯგუფი — группа

ჯგუფ-ჯგუფად — группами
ჯგუფური — групповой, -ая, -ое
ჯერ — 1. раз; крат. ორჯერ — два раза
2. пока; сперва
ჯერადი — краткий, -ая, -ое
ჯერი — очередь; приём
ჯეროვანი — должный, -ая, -ое; по-добающий
ჯერჯერობით — пока
ჯეჯილი — всходы пшеницы
ჯვარი — крест
ჯიბე — карман
ჯილდო — награда; премия
ჯიუტი — упрямый, -ая, -ое; упрямец
ჯოგი — стадо
ჯონჯოლი — джонджоли; клекачка
ჯორი — мул
ჯოხი — палка
ჯოჯო — жаба; урод (перен.)
ჯოჯოხეთი — ад
ჯურღმული — пропасть.

ჰ

ჰა (межд.) — на!
ჰა (ჰექტარი) — га (гектар)
ჰაერი — воздух
ჰაეროვანი — воздушный, -ая, -ое
ჰავა — климат
ჰამაკი — гамак
ჰანგი — напев
ჰარმონია — гармония
ჰაუ-ჰაუ! (межд.) — ау-ау!
ჰე! (межд.) — ну! эх!
ჰეი! (межд.) — эй!
ჰერი, ჰერი (აბა, ჩქარა)! — ну, скорей
ჰიგიენა — гигиена
ჰიმნი — гимн
ჰვილია — висит
ჰო (част.) — да
ჰოი! (межд.) — о! ой!
ჰუმანიზმი — гуманизм
ჰუკია — называется
ჰუონდა — у него (неё) имелось; имел (что-нибудь)
ჰუონია — оказывается, у него имелось
ჰურია — (о многом) валяется

ЛИТЕРАТУРА

- შანიძე ა., ქართული გრამატიკის საფუძვლები, თბილისი, 1953.
 შანიძე ა., ქართული ენის გრამატიკა, ნაწ. I, თბილისი, 1960.
 შანიძე ა., ქართული ენის გრამატიკა, ნაწ. II, თბილისი, 1960.
 Руденко Б., Грамматика грузинского языка, АН СССР, 1940.
 Ахвледиани Г., Учебник грамматики русского языка, ч. I, Тбилиси, 1961.
 Ахвледиани Г., Учебник грамматики русского языка, ч. II, Тбилиси, 1961.
 Матийченко А., Грамматика русского языка, ч. I, Учпедгиз, 1954.
 Цулейскири В. и Чანიшвили П., Самоучитель грузинского языка, Тбилиси, 1960.
 ქეკელია შ., ქართული ენის სახელმძღვანელო უმაღლესი სკოლების რუსული განყოფილებისათვის, თბილისი, 1954.
 Хромец Н., Вейсман А., Оныщук П., Учебник русского языка для нерусских, ч. I, М., 1959.
 Советкин Ф., Учебник русского языка для молодежи, не владеющей русским языком, М., 1958.

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	2
Часть первая	
I. Грузинский алфавит	7
II. Звуки и буквы	9
III. Грузинская рукопись	9
IV. Гласные и согласные звуки	11
V. Об ударении	13
VI. Особенности произношения	14
1. Гласные	14
2. Согласные	16
VII. О предложении	22
VIII. Имя существительное	24
1. Слова на вопросы кто? и что?	26
2. О грамматическом роде	27
3. Склонение имен существительных	29
4. Образование множественного числа	32
5. Группы имен по склонению	34
6. Склонение имен существительных с согласным исходом основы	37
7. Склонение имен существительных с гласным исходом основы	40
8. Соответствие падежей грузинского и русского языков	40
IX. Имя прилагательное	50
1. Степени сравнения имен прилагательных	54
2. Склонение имен прилагательных	56
X. Имя числительное	60
1. Упражнения с числами	60
XI. Словообразующие аффиксы	63
XII. Местоимения	64
XIII. Глагол	65
1. Многоличие глагола	67
2. Лицо и число	69
3. Времена глагола	69
4. Спряжение	70
Настоящее время	71
Прошедшее время	74
Будущее время	77
5. Личные показатели глаголов субъектного и объектного строя	77
6. Глагольные приставки	249

7. Виды глагола	79
8. Наклонение	82
9. Залог	85
10. Кцева (Версия)	88
11. Контакт	91
12. Глаголы, отклоняющиеся от обычных типов спряжения	92
13. Безличные глаголы	96
XIV. Причастие	98
XV. Наречие	102
XVI. Предлоги	105
1. Употребление предлогов	107
XVII. Союзы	110
XVIII. Частицы	112
XIX. Междометие	116
XX. Сложные слова	117
XXI. Предложения	121
1. Простое предложение	121
2. Выражение подлежащего	123
3. Сказуемое в грузинском предложении	125
4. Порядок слов в предложении	129
5. Согласование подлежащего и сказуемого	130
6. Слитное предложение	132
7. Сложное предложение	134
XXII. Прямая и косвенная речь	140

Часть вторая

Тексты для упражнения в чтении и переводе	147
Разговорник по развитию навыков устной речи	179
Грузинско-русский словарь-минимум	205

რედაქტორები: ნ. სუხიტაშვილი
დ. შირცხულავა
მხატვრული რედაქტორი ს. ბოტკოველი
ტექნიკური რ. გოგიშვილი
კორექტორი ნ. ნადარაია
კონტროლიორ კორექტორი ლ. მოშიაშვილი
გამომშვები მ. ყულაშვილი

გადაეცა წარმოებას 18/II-75 წ. ხელმოწერილია და-
საბეჭდად 16/IX-77 წ. ქალაქის ზომა 60x90^{1/16}.
ქალაქი № 2. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 15,75.
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 14,33.
ტირაჟი 20.000 შუკვ. № 177

ფასი 58 კაპ.

გამომცემლობა „განათლება“,
თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

Издательство «Ганатлеба»,
Тбилиси, ул. Марджанишвили, 5.

1978

საქართველოს სსრ გამსახკომის საგამომცემლო-პო-
ლიგრაფიული გაერთიანება „განათლების“ კომბინატი,
თბილისი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

Комбинат издательско-полиграфического объеди-
нения «Ганатлеба» Госкомиздата Грузинской ССР,
Тбилиси, ул. Марджанишвили, 5.

Джавахиа Давид Амбакович

УЧЕБНИК ГРУЗИНСКОГО ЯЗЫКА
Краткий курс

დავით ამბაკოვ ძე ჯავახია

ქართული ენის სახელმძღვანელო
არაქართველთათვის
მოკლე კურსი

58 Koll.

